

భారతిమూతకుడై.

వేల 60 శ్రీ రాజ్య అంకం
కలకాశం.

వాసిరెడ్డి వేంకటా ది నాయఁడు

(నవల)

పాఠశాలము.

Q 28-4-47

७०५४:

శ్రీ॥ శ్రీ॥ పాటిబండ్ల వేంకట్రామయ్య చౌదరిగారు

వీరులపాడు, నందిగామ తాలూకా ~~శ్రీరంగం~~

ప్రకాశములు.

ಪಾಂಚಿ ೨೫೦೬

వాసిరెడ్డి వీరవర ప్రసాద్ గారు.

హైదరాబాద్

మొదటికూర్పు

Devey

1000 పతులు.

బెజవాడ

శ్రీకృష్ణా పరమేశ్వరీ ముద్దాక్షరశాల యందు

మూర్ధన కన్నయ్యచే ముద్రింపబడియె.

1932

ಕಾವ್ಯರತ್ನ

ವೆಲ 1—0—0.

చందాదారులు

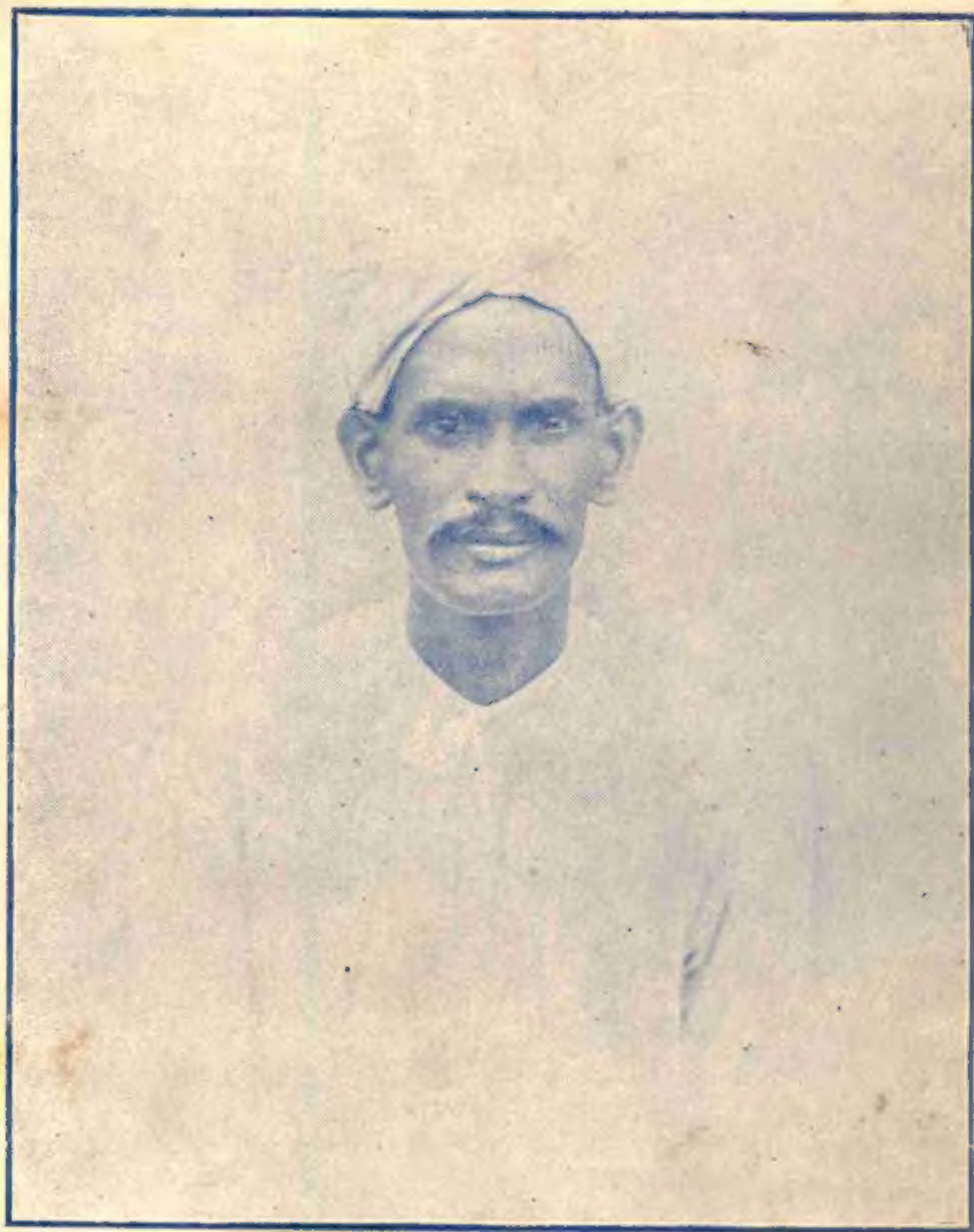
మ. రా. శ్రీ.	వాసిరెడ్డి హనుమయ్యగారు	25-0-0
„	పాటిబండ్ల రామయ్యగారు	15-0-0
„	యీ రామకోటయ్యగారు	15-0-0
„	యీ వెంకటపతి	5-0-0
„	వాసిరెడ్డి సీతారామయ్యగారు	5-0-0
„	వట్టెకొండ మల్లయ్యగారు	10-0-0
„	బుగ్గినేని రామయ్యగారు	10-0-0
„	పాటిబండ్ల రంగయ్యగారు	10-0-0
„	వాసిరెడ్డి లక్ష్మయ్యగారు	5-0-0
„	అల్లూరి వెంకటసుబ్బయ్యగారు	5-0-0
„	పాటిబండ్ల రఘువతిగారు	5-0-0
„	పాటిబండ్ల హనుమయ్యగారు	5-0-0
„	యీ రామకోటయ్యగారు	5-0-0
„	బుగ్గినేని చోగయ్యగారు	5-0-0
„	వాసిరెడ్డి నాగయ్యగారు	5-0-0
„	వాసిరెడ్డి భద్రయ్యగారు	5-0-0
„	వాసిరెడ్డి మల్లయ్యగారు	5-0-0

అ ల్లి న గ రం .

మ. రా. శ్రీ	వాసిరెడ్డి వెంకయ్యగారు	25-0-0
„	వట్టికొండ చానయ్యగారు	5-0-0
„	యీ వెంకయ్యగారు	15-0-0
„	వాసిరెడ్డి వెంకటప్పయ్యగారు	8-0-0
„	యీ మల్లయ్యగారు	8-0-0
„	నీరుకొండ శేషయ్యగారు	5-0-0
„	వట్టికొండ లక్ష్మీంపతిగారు	5-0-0
„	నీరుకొండ మల్లయ్యగారు	8-0-0
„	నీరుకొండ వెంకయ్యగారు	10-0-0
„	వాసిరెడ్డి తిరుపతయ్యగారు	5-0-0
„	యీ మానుమయ్యగారు	5-0-0

3

శ్రీ గోపాలం.

3a

3

7

4

4

4

4

1

ఈ కథానాయకుండగు వేంకటాద్రినాయని ప్రభువ
రుండు కీర్తిలతామతల్లి కళాలనాలంబగు కమ్మవంశంబున వాసి
రెడ్డి యచ్చమాంబా జగ్గయగర్భ శుక్తుముక్తా ఫలంబై హల
కుల శాదిరేఖా విశేషంబులు యుక్తస్థానంబుల చెన్నారు
చుండ 1177 వ ఫసలీక్రీస్తు శకము 1757 నకు సరియగు సర్వ
జన్నామ సంవత్సర నైశాఖ బ ౧౧ గోమవారము ననూ
రాధానక్షత్ర యుక్త శుభలగ్నమందా విరభించి కృష్ణానది
మొదలుకొని నెల్లూరిమండలమున కందుకూరు (స్కందల
రము) వరకుగల కమ్మరాష్ట్రమును పరిపాలించి త్రిలింగదేశ
మున నత్యంతఖ్యాతి గాంచిన మహారాజు, యామహారాజు
కథనాధారముగా జేసికొని కొంతస్వకల్పితముతో నీనవలను
వ్రాసినాడ. అల్పవ్రజ్ఞుండగు నేను నీనిని రచియింప బూనుట
సముద్రమును తెప్పతో నీదదలచినటులే అయినను ప్రాజ్ఞ
లీశ్వరుని వలెనేగుణ స్వీకృతిపరాయణు లేయును దృఢనమ్మ
కముగలవాడనై భగవంతుని కరుణచే నిద్దాని 1920 సంవత్స
రము అక్టోబరు 1 వ తేదీన ప్రారంభించి 18వ డిసెంబరు నాటికి
పూర్తిగావించినాడ పాఠక మహాశయులు సహృదయులై
మన్నింతురు గాత.

పీరులపాడు,
1—10—20

}

ఇట్లు విధేయుఁడు,
పాటిబండ్ల వేంకటామయ్యచౌదరి.

4a

పండితాభిప్రాయములు

— ౧౮౪౫ —

ఇది శతానాయకాండగు వేంకటాద్రినాయుడు దిగం
 తవిశ్రాంత కీర్తనాంతం. దాన్వ్యానైభవములంద సమానము
 ఈ కవి కాలము వరకు చెంచులు మొదలగు దుష్టలవలని
 బాధమన యాంధ్రదేశమునందు నతి విస్తారముగా నుండెను.
 దాని నడందు కట్టు దీటుములు చేయటకు పరిపాలనా విధా
 నము బలిష్ఠముగా లేదు కొద్ది కొద్ది ప్రభువులచే భూమి యా
 శ్రమింపబడి యుండెను. గోలకొండ ప్రభుత్వ మొకంత
 పెద్దదిగా నుండినను గ్రుడ్డి దర్బారుగా నుండెను. కొండ జాతు
 లును మరాఠీలును దేశము విచ్ఛలవిడిగా కొల్లగొట్టు చుండిరి.
 ఈ ప్రభువు గోపిడిగాండ్ర) నుపాయాంతరములచేత సాధింప
 నమకట్టి యందు కృత కృత్యజయ్యెను. అమరావతీ నగ
 రము నిర్మించి భాగ్య భాగ్యంబులకు కొఱంత లేక యాశ్రి
 తుల పాలిటికల్ప లేదు. కవిగాయకవిద్యజ్ఞుల నాదరించుచు
 సామంత ప్రభువైనను, సార్వభౌముడేమో యని చరిత్రకా
 రులు భవించునట్లు జగత్ పూజ్యంబుగా రాజ్యంబు పరిపాల
 నంబుగావించె. ఈతని సభారంగమున నవ్వడప్పుడు కవులచే
 నెప్పబసిన చాటుధారపద్య ములు నేటికిని ప్రతిభట్టు నోటను
 తాండవించుచు దిశల ప్రతిధ్వనించుచున్నవి. ఈనవలలో కవి
 సంవర్ధాను సామంగ వైవిషయములును పొందుపఱచినాడు

ఇంతతో తనివితెడక నొకకిల్పిత నాయకను ప్రభువారికి
సంటగట్టినాడు. ఇదియుంతగా భావ్యముగ కున్నను నాయు
కను గురించిన కథాశల్పనము సందసమాన మేధావిశేషమును
గనబడిచి పాఠకుల హృదయముల నొకర్నిపకాలి ననటకు
సందియములేదు.

కొందఱికి నాయుకాశల్పన మసంగతముగా జూపట్ట
వచ్చుననుకొన్నను “ఎకోహిదోష గుణ సన్నిపాతే నిమజ్జితేం
దోః కిరణేష్యు వాంఙః” అనుకలిహసుని వచనానుసారము
గా నిందలి మనోహరకథా సుధాలలహరియందలి నులుగు
తెప్పవలె నుండగలదని నమ్ముచున్నాను.

ఇట్లు,

1—1—32
వీరులపాడు,

}

జంగా హనుమయ్యచౌదరి
అష్టావధాని.

విన్నపము.

• • • • •

ఈ నవల వ్రాసిన కవి జీవితమును గురించి యొకంత
 కేర్పొనెదను. వీరిద్దానిని ఘమారు 12 సంవత్సరముల క్రితమే
 వ్రాసినారు. తదుపరి 8 సంవత్సరముల క్రిందట తనముప్పది
 రెండవయేట అకాలమృత్యువు వాతనుబడి కీర్తి శేషులైనారు.
 ఈ యయ్య మిక్కిలి నిరాడంబరజీవి. పరమసాధు వ్రంగ
 వ్రుడు. సద్వర్తనా సంశోభితుడు. వినయవిధేయతా శాంత
 మూర్తి. సూక్ష్మబుద్ధిశాలి. కేవలము భాషయందేగాక గణిత
 మునందును, వ్యవహారజ్ఞానము నందును ప్రజ్ఞానిధి ఇన్ని సుగు
 ణములు గలిగియుండి పౌరులయొక్క మన్ననకును గౌరవము
 నకును మిక్కిలి పాత్రుడయ్యెను. వీరియకాల మరణము పుర
 జనులనందరిని చాలదినములు దుఃఖవారిధిని ముంచివేసినది.
 ఈ కవి యీ గ్రంథము వ్రాసిన తదుపరి కొంతకాలమునకు
 దీనరక్షానిధి యను శతకమొకటి రచించెను. అందలి పద్య
 మాలు సారశ్యములై మిక్కిలి రసవంతములై భక్తిరసము
 లొలుకుచున్నవి. ఈ శతకమచ్చొత్తింపబడినది. ఈనవల
 నచ్చొత్తింప మేము కొన్నిమాటలు ప్రయత్నించి ధనాభావ
 ముచే మిన్నకుంటిమి కాని యీ గాధ సుప్రసిద్ధకథానాయకుని
 గూర్చి అల్లబడిన దగుటచేతను, కవియందు మాకుగల అభి

మానంబుచేతను, తుదకు కవిస్మృత్యర్థమైనను గ్రంథము ప్రక
టించుట యెంతయు భాష్యమని తలపోసి కార్యమునకు పూను
కొని ధనసహాయంబునకు గడంగితిమి. పైజెప్పిన మాయభీ
మతంబు నెఱింగి యుదారబుద్ధితో ధనసహాయము జేసినచు
దాదారులకును, పండితాభి ప్రాయమును వాసియివ్వవలసిన
దని కోరినంతనే చక్కిని అభిప్రాయమును వ్రాసియిచ్చిన
జంగా నానుమయ్య కవిగారికిని అనేకకృతజ్ఞతా పూర్వక
వందనము లర్పించుచున్నాను. పరమేశ్వరుడు పూతచారిత్రు
డగు గ్రంథకర్త అత్యుచ శాంతినిగలిగించును గాక.

గ్రంథమచ్చొత్తు కాలమున కొన్ని అనివార్య కారణము
లచేత మేమేవర మటనుండి తప్పుబుద్ధిద్దుటకు వీలుకలుగనం
చున దొసగులు మెండుగా దొరలినవి. పాఠకులు తప్పులు
సవరించుకొని చదువబ్రార్థితులు

ఇ. పి.,

3—1—33 }
వీరులవాడు.

సుజన విధేయుడు,
వాసిరెడ్డి వీర వంపిసాద్.

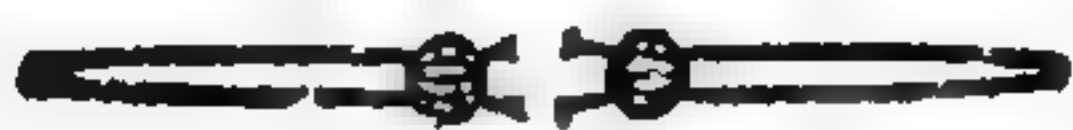
శ్రీ భానా య ప తు .

2

వెంకటాద్రి నాయఁడు

ప్రథమోల్లాసము.

సమస్తప్రాణి సముదయంబులకు జీవనాధారంబులై,
నిర్మలనీసరమన్వితంబులై, వర్తకవ్యాపారమున కత్యను
కూలంబులై, స్నానం బొనరించిన మాత్రన సర్వపాపంబులను
ఖండించునవియై, దర్శనం బొనరించినంతనే స్వాంతములకు
సంతసంబుఁగూర్చు నవియై యొప్పునదులతోడను, యసంఖ్య
ఫల సమన్వితంబులైన గెలలచే విలసిల్లు కదళీతరువులచేతను,
సుధాస దృశంబులగు ఫలంబులుగల నారింజలచేతను నమి
తంబులగు కొబ్బరిచెట్లచేతను, ఫలముల బరువుచే వినమ్రము
లై ధరణీ భాగంబునంటిన శాఖా బృందంబుచే చెల్వొందు
సురసాలముల చేతను, శోభాయమానంబులగు తోటల
తోడను, సర్వస్యంబులు పండునట్టి సారవంతములైన
భూములతోడను, పెద్దపెద్ద పట్టణంబుల తోడను, విస్తారమైన

ధనధాన్య సమృద్ధితోడను, బహు విద్యాభ్యుదయంబు
 తోడను, వెండిబంగారపు గనులతోడను, శత్రువుల కభేద్యము
 లైన దుర్గములతోడను, విశేష జనసంఖ్యతోడను, పుణ్యతీర్థ
 ముల తోడను, వాపీకూపముల తోడను, మనోహరములైన
 సరస్సుల తోడను, కొమరుమిగిలి భూలక్ష్మి మెడయందు
 దాల్చిన దేశములను రత్నములతో గూర్చబడిన హారమునకు
 నాయకమణియై యాంధ్రదేశము వెలుంగుచుండును. ఆ
 యాంధ్రదేశమున నివసించు జనులెల్లరు, విద్యావంతులై,
 త్వాత్రవంతులై, యభిమాన వంతులై, పరోపకార పరా
 యుణులై, ధర్మకార్య తత్పరులై నెగడుచుందురు. వీరిలో
 కమ్మ వెలమ, రెడ్డి, యీ మొదలగు కులంబులు కేవలము
 త్వాత్రమే ప్రధానముగా గలవియై, యీ దేశమును పరి
 పాలించు చుండును. పరమ పవిత్రమగు గోదావరీతటంబున
 చిరకాలమునుండియు పురాణ చరిత్రాదిక సుప్రసిద్ధంబయి,
 పూర్వము నిర్మల త్వాత్రజేజోవిరాజితులగు చాళుక్యులచే
 పరిపాలింపబడినదై, యత్యంతోన్నత సాధవార్మ్య ప్రసాద
 విరాజితంబై, యనుపమాన సౌందర్య విభాజితులగు స్త్రీపురుష
 జనంబులచే నొప్పారెడి రాజమహేంద్ర నగరమునేలెడి రాజ
 మహేంద్రునకే రాజమహేంద్రుడు సాటియగు నిచ్చట

రేపకడ జరుగనున్న యాంధ్రపరివత్తును జూచిపోవలయునని
 యుల్లాసముతో, బదరిశాశ్రమ ఋషిసంఘముచే పంపబడి
 వచ్చితి నౌరా నేటికి నాన్నేయంబగు హిందూమత సంఘమంత
 యు నిచ్చవచ్చినట్లెల్ల కల్లబొల్లులతో నల్లిన కట్టుకధలతో
 నిండిన పురాణములతోడను, నెవరికొలందివారు కల్పించి
 చేర్చిన ప్రక్షిప్తశ్లోకంబులుగల ధర్మశాస్త్రముల తోడను,
 నెంత చీకాకుపడుచున్నది. వర్ణంబులు గుణకర్మ విభాగంబు
 నగాక జన్మంబుననే కలుగునట. జనకుఁడు బ్రాహ్మణుఁడైన
 చో కొడుకెట్టి మధు మాంసాది స్రియుఁడైనను బ్రాహ్మణుఁ
 డే యగునట. జనకుఁడు శూద్రుఁడైనచో కొడుకెట్టి సత్య
 దయాశౌచ విద్యావినయ వివేకాదులు గల్గియున్నను శూద్రుఁ
 డేయగునట. వారు వేదశాస్త్రాదులు చదివిన జిహ్వాకోయు
 టయు, వినిన చెవులయందు సీసముకరగించి పోయుటయు,
 జరుగునట, పక్షపాతరహితుఁడగు పరమేశ్వరునిచే దయచేయ
 బడిన వేదములను నొకరినిచదువుమని మఱియొకనిని వద్దని
 చెప్ప వీలుండునా. సకలమానవులు సర్వవేదములనా జదివి
 తదర్థమునుగ్రహించి తన్నియమంబులకు ననుసరించి ప్రవర్తి
 చ వలయునని వేదములయందే సృష్టికర్త విధించియున్నాడు
 బ్రాహ్మణగర్భ సంజనితులు నిష్ప్రయోజనముగా నర్థమెఱు

గక వేదము బకబకలాడినను వారిదేహములు పవిత్రములై
 పోవునట. శూద్రకులజాందు శ్రుతులపరించి వానియర్థము
 నెఱిగినను, వాడు పాపభూయిష్ఠుడైనట, బ్రాహ్మణులను
 వారు భగవంతుని ముఖమునుండి తెల్లనిరంగుతో నూడిపడి
 రట. శ్రుతియులను వారు బ్రాహ్మణులనుండి రక్తవర్ణముతోఁ
 బుట్టిరట. వైశ్యులను వారూరువులనుండి పచ్చనిరంగుతోఁ
 బుట్టిరట. శూద్రులనువారు మాలకాకులవలె నల్లగా పాద
 ములయందుబుట్టిరట. పోని ఒకవేళ నట్లులే వుట్టినారేమో
 ననుకొందమన్న తెల్లగాగానీ, యెఱ్ఱగాగానీ, యీ యాంధ్ర
 దేశంబునను నొక్క మనుష్యుండుగూడా లేడే బ్రాహ్మణ
 శ్రుతియకులంబులు రెండును నీదేశంబున లేవేమో అట్లులేన
 నీదేశంబున వేదముచదువుట కర్హత యొక్కనికీకూడ లేదు
 వేదము లీదేశము కొఱుకుస్సజించ బడినవికావు. ఈ శ్రుతి
 కిట్టియర్థము చెప్పినవాని తెలవినెంతకొని యాడినను తీరదు
 ఇదిగాకనేహతియందు బుట్టిన స్త్రీకికూడ శ్రుతిపఠనార్హత
 లేనేలేదట. స్త్రీల విషయమున నిదేశములో మిక్కిలి
 యన్యాయము జరుగుచున్నది. - స్త్రీలు పురుషులతోపాటు
 సర్వహక్కులయందు స్వాతంత్ర్యములు గలవారినిగా భగ
 వంతుఁడు సృజింపక పోలేదు స్త్రీలకు పురుషులకు బుద్ధింది

యాదులయందు భేదములేవియు కానరావు. మగవాడు
 భార్య చనిపోయిన మఱల నెన్నిసారు లెందరినైన పెండ్లిచేసి
 కొనవచ్చును గాని పుష్పవతికాకముందు పెసిమిటి చనిపోయి
 నను స్త్రీకి పునర్వివాహార్హత లేదట. పుట్టినదాది ప్రాణ
 పదముగాఁ బెంచుకొనిన కురులనుకూడ మంగలకత్తి పాలు
 నేయవలయునట. ముదుకనూలు సెనుదోవతులుదక్క
 రంగుచీరెల ధరింపగూడదట. వేయేల నన్నముకూడ
 రెండవపూట భుజింపగూడదట ఇదియెట్టి పాపము. యెంత
 ఘోరము. ఇదిగాక నీదేశంబున పశుపక్షి మృగాదులకన్నను
 నీచముగాఁ జూడబడు జాతి యొకటిగలదు. అది భగవంతుని
 కెక్కడనేరంగు తోబుట్టినదో తెలియదుగాని పేరుమాత్రము
 పంచమజాతియట తజ్జాతిసంభ్యుల ముట్టుకొనఁగూడదట పర్వ
 దినములయందు వారి మొగంబులు కనుపడిన తత్పాపహర
 ణార్థము పుణ్యనదీస్నానంబొనరించి బ్రాహ్మణులకు దానాదు
 లొనర్పవలయునట వీరు తక్కిన వారి గృహంబుల గోడల
 లంఘించిన నాయుండ్లకు పుణ్యాహవాచనాదు లొనరించి
 సున్నము కొట్టించవలయునట వీరుగ్రామమునకు చాలాదూర
 మున గాని నివసింపగూడదట ఇట్టివనేకములుగలవు. వీరి దుర
 వృత్తనేమని చెప్పవలయును నేనీదేశమున కాలుబెట్టినది మొదలు

నిట్టి పక్షపాతయుతంబులైన యన్యాయముల నన్నింటినోపతి
 నిముసంబును కన్నులార జూచుచుంటిని. అల్లదే త్రిమూర్త్యా
 త్మకుండైన సూర్యభగవానుండపరదిసా నంగతుండయ్యె గగన
 భామిని సిందూరంపు రంగు చీరెధరించెనేమోయనునటు లాక
 సబంతయు నరుణరోచి ర్యుతంబై వెలుగొందసాగె నింక
 కొంచెమాలసించిన నంధతమిషభూతము జగమెల్ల నావరిం
 చును కనుక నేనిప్పుడే యీపురంబు ప్రవేశించి యీ రాత్రి
 యే పుణ్యశాలియింటనో కొంచెము తలదాచుకొనియెదనని
 పురంబుగోనికి ప్రవేశించి కొంతదూరము నడచుసరికి నొక
 గృహంబు విశాలంపుటరుగులుగలది యాసిద్ధునికంటబడియె
 నంత నాసిద్ధుండా యింటిగుమ్మమువద్దకువెళ్ళి వారిని పిలిచి
 వారి యనుమతివెంట నొక యరుగుమీద విశ్రమించియుం
 డెను. ఇట్లుండ కొంతసేపటికాయింటిలోనుంచి మెరుంగునలాక
 వంటి కన్యకారత్నంబొందు బయలువెడలివచ్చి సిద్ధునివైపు
 తేరిపారజూచి స్వామీ తమరెవ్వరెందునివసించువారు ఏటికె
 మద్దహంబు పావనంబుసేయు తెలంపుమీకుదయించె కృపా
 మతి ననుగ్రహింపవేయనిన నాసిద్ధుండు దాని వినయ వాక్యం
 బుల కచ్చెరువంది యబ్బాలామణితోనిట్లనియె నేను సర్వదా
 దేశసంచారంబొనరించు సిద్ధుండ రేపుదయంబున నీపురంబున

జరుగబోవు నాయాధ పరిషత్తును జూచుటకై బదరికాశ్రమ
తాపసానుమతి నిటవచ్చితివనిన నక్కన్యకారత్నంబు ప్రహృ
ష్టమానసమై సిద్ధునికుచితరీతినుపచారంబుగావించెను. ఇట్లా
కన్యకాశృత బహుళోపచారంబుల కలరి యారేయి గడిపి
సూర్యోదయారంభమున పరిషత్తున కేగుచు నక్కన్యంజూచి
నీ సుశీలగౌరవాదులకు మిక్కిలి సంతసించితి. నీ కనురూప
వరుడగు వరుని బడసి సుఖాతుగాతయని దీవించి సదుపబోవు
సమయమున నక్కన్నియ సిద్ధంజూచి తమరీపురంబు వెల్వడు
నవుడు మీ పునర్దర్శనలాభంబొడగూర్చి మీదాసురాలి నా
నందింపజేయుడని ప్రార్థించిన సిద్ధుండు తనదివ్యదృష్టిచే నాపె
ళామితంబు నెఱింగి యాపె తన కొనర్చిన యుపచారమునకు
బదులుగా నామహల్లాభంబొమెకు జేయవలయునని నిశ్చ
యించి వల్లెయని యాధిపతిపరుషదున్ముఖుడై నడచుచుండెను.

వెంకటాద్రినాయఁడు

ద్వితీయోల్లాసము.

బ్రట్లా సిద్దుండు కొంతదూరము నడచు సరికి నొక
విశాలప్రదేశమున బారులుదీర్చి వరుసలవెంబడి రకరకంబుల
కుర్చీలు బల్లలు వగైరాలువేయబడి యుండెను. అంతట
నలుదిక్కులనుండి ప్రముఖులైన వారెల్లరువచ్చి యచితాస
నంబుల నలంకరించుచుండిరి. రవంతిసేపచట నిలుచుసరికి
నాప్రదేశమంతయు నేల యీనినట్టు లాంధ్రమహాజన బాహు
ళ్యముచేనిండి కన్నులపాడు వొనరించుచుండెను. అంతనా
సిద్దుండు తానొక బెంచీపై సూర్పుండియుండెను. అంతలో
ఘంటానాదమొకటి పెద్దగావినవచ్చె. నదివిని సభ్యులందఱు
నిశ్శబ్దముగానుండిరి. అంతనొక పురుషుండు వేదికపై నెక్కి
యెలుంగెత్తి స్మృతిపురాణోక్తములైన వర్ణాశ్రమాచార ధర్మ
ముల కొంతవరకు నుగ్గడించి ముఖ్యముగా మన యాంధ్రదేశీ

యులకు రజస్వలానంతరవివాహములు కూడవనియు విధవా
వివాహము లసలే పనికిరావనియు, పంచముల నంటుకొనగూడ
దనియు, ప్రమాదవశమున తాకిన ప్రాయశ్చిత్తములు చేసి
కొనవలయుననియు, ద్విజకులములలో మగవారికే తప్ప
వేదపఠనాధికారము మఱియొకరికి లేదనియు నొక్కవక్కా
ణించెను. మఱియొకండు లేచి ప్రథమోపన్యాసకుండు చెప్పిన
దంతయు సత్యమని యాయాధర్మములు చెప్పబడియున్న శ్లోక
పద్యము లచ్చట జదివెను. మఱియొకండు మొదటి యిద్ద
ఱు జెప్పినసంగతుల నుపమానోపమేయములతో నెల్లరకు
విశదమానట్లుగా నుపన్యసించెను. నాల్గవవా డింతవరకుపన్య
సించబడిన ధర్మములను మన యాంధ్రదేశమందలి ప్రజల
కెల్లరకు బోధించుటకై ప్రవక్తలు కొందఱు బయలువెడలి
యిప్పుడిప్పు డచ్చటచ్చట నవనాగరికులబోధామృతంబుచే
నంకురించుచున్న నూతనాచారబీజంబుల నిర్మూలించి మన
దేశము నుద్ధరించుకొనవలయు ననెను. వీరల యుపన్యా
సంబుల సభ్యులెల్ల రానందముతో నాలించి తను సంతోష
స్ఫూర్తిని చెలువు కరతాళధ్వనులు ప్రకటించి సభ ముగించు
టకు యత్నింపబోవుసమయంబున సిద్ధుండు లేచి, అగ్రాస
నాధికార! సభ్యులారా! నామనవి నాలించి నావిన్నవమునకుగూడ

కొంచెము గడువిప్పించి సావధానమనస్కులైవినుటకు ప్రార్థి
 చుచున్నాడ. కటాక్షింపుడు. జనులందఱు వేదములే ప్రధాన
 ముగా గైకొని వేదోక్తధర్మముల ననుష్ఠించవలయును గాని
 స్మృతిపురాణాదులు శరణ్యములుగావు. జనులందఱు ప్రమాణ
 ముగా జూచుకొని వేదముల పఠించి యందలి యర్థముల
 గ్రహించి యందు నుడువబడిన ధర్మపద్ధతుల ననుసరించి
 నడచుకొనుటకుగాను నిష్పక్షపాతియగు భగవంతునిచే వేద
 ములు దయచేయబడినవి. శ్రుతులయం దెచ్చటగూడ నతి
 బాల్యవివాహములు చేయుమనియు, రజస్వలానంతరవివాహ
 ములుగాని విధవావివాహములుగాని కూడదనియు జెప్పబడి
 లేదు. వేదములయందే 'సర్వవర్ణముల స్త్రీ పురుషులు వేద
 ములు చదివి, యందలి ధర్మములు తెలిసికొనుటకుగాను వేద
 ములు రచియింపబడి'వని చెప్పియుండగా మీ రీయపమార్గము
 న నేల నడచుచుండిరో తెలియదు. కులంబులనునవి గుణవృ
 త్తంబుల నేర్పడును గాని పుట్టుకచేత గాదు. వ్యాసవాల్మీ
 క్యాదిమహర్షు లేకులంబులవారు? పుట్టుకచే కులంబులేర్పడిన
 వనిన నాయాకులంబులవారి కాయా నైసర్గికభేదము లుండి
 తీరవలయును. అటుల కానరావు. నే జెప్పిన సంగతుల
 న్నియు నీవేదగ్రంథముల నున్న ముక్కలే చూడు డని

తన బొక్కిసాను విప్పి తత్తద్గ్రంథంబుల సీపైననుడువబడిన యా
 ర్థేయ ధర్మముల నన్నిటిని జూపించి స్పష్టముగా నర్థమును
 బ్రద్దులుగొట్టి వినిపించెను. అంత నాసభ్యులందఱాశ్చర్యంబున
 దేలి యీత డెవ్వడో మహాపురుషుండు. మనదేశ మెంత వివేక
 శూన్యదశలోనున్నది. మన వర్ణాశ్రమధర్మములకు శరణ్యము
 వేద మనుమాట మఱచిపోయి యెప్పటికప్పటికి కాలానుసర
 ణంబుగా స్వార్థపరులు రచించి చేర్చిన ప్రక్షిప్తశ్లోకములుగల
 స్మృత్యాదులే మనల నుద్ధరించు ప్రధానగ్రంథంబు లను భ్రమ
 లోబడి మాననీయమైన స్త్రీజనంబును మనసోదరులైన వంచ
 ములను యెట్టియధోగతులపా, లొనరించి వేడుకగా జూచు
 చుంటిమి? గడచినదానికి వగచిన నేమిలాభము? ఇంకనైన
 నుపేక్ష సేయక యీ మహాపురుషుండు జూపిన శ్రుతిధర్మముల
 ననుష్ఠానములో బెట్టి త్వరలో మనదేశంబునగల దురాచార
 వృక్షంబుల సమూలంబుగాఁ బెల్లగించినైచి శ్రుతిధర్మబీజం
 బులనాటి వాటినంకురింపజేసి యనతికాలములో మహావృక్షం
 బులుగా నొనర్చి ఫలింపజేసి వాటి ఫలంబుల మనదేశీయులందఱ
 అనుభవించవలయును. నీ పురుషుండు మన దేశము నుద్ధరింప
 నేతెంచిన మనపాలిటి భాగ్యదేవతగాని యన్యుండు గా డని
 తమలో తా మినకరస్పర్శచే విరియు తామరలుంబోలె కళకళ

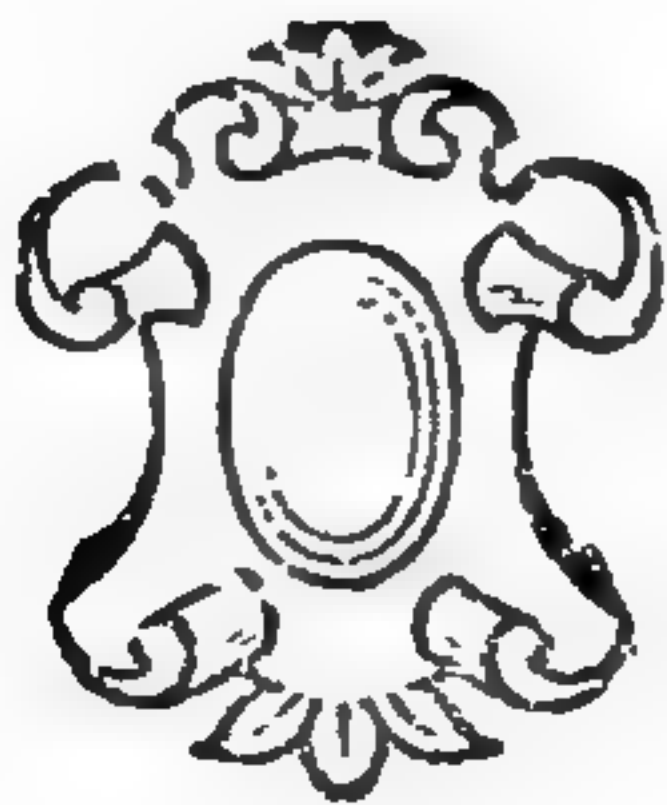

లాడుమోములతో యా పురుషపుంగవుం గాంచి దేవా! తమ
 రెవ్వరు? యెందు నివసించుదురు? తమనామంబుచే పవిత్రతములైన
 దివ్యాక్షరము లెవ్వి? తమ యకారణదయావిశేషంబులు మ్మాపై
 బరపి మా దేశం బధోగతిపాలుగాకుండ కాపాడుట కెందుండి
 వచ్చితిరి? మీయీదాసులు వినగూడునే యనిన వారలకు నా
 సిద్ధుండు నా కొకచోట నివాసంబులేదు. నేను సిద్ధుండ. శ్రుతి
 ధర్మంబుల బోధించుచు పరోపకారార్థము నే నన్ని దేశంబులు
 తిరుగుచుండును. బదరికాశ్రమమునుండి నే నిప్పు డిచ్చటికి
 ఋషుల పనువున మీ యాంధ్రపరివద్దర్శనార్థమై యేతెంచితి
 ననియె. అంతట నా సభవారందఱు సిద్ధసందర్శనంబున మా
 నేత్రంబులు పవిత్రంబులయ్యె, మా దేశం బుద్ధరింపబడియె నని
 బహుప్రకారంబుల గొనియాడి సెలవుగైకొని తమతమ గృ
 హంబుల కరిగిరి. సిద్ధుండంత తాను గడచినరేయి నిదురించిన
 యింటికివచ్చునరికి తనకు పరిచితురాలైన కన్యకారత్న మెదు
 రుగావచ్చి నమస్కరించి యుచితరీతి పూజించి కొన్ని మధుర
 తరఫలంబుల నతనికి కానుకగా సమర్పించెను. సిద్ధుం డాఫలం
 బుల బుచ్చుకొని సుఖంబుగానుండు సమయంబున నాపె యా
 సిద్ధుని దరిజేరి మహాత్మా! నేను మీబోటి పెద్దల పేరు
 • వినినంతనే యేవగించుకొనెడి భోగముకులంబునజనించినదాన.

నాకు గొంచెము జ్ఞానముకలిగినదాది నీయాంధ్రదేశములో
 చింతవల్లికోటను బరిపాలించు వేంకటాద్రినాయుని రూపగుణా
 దులు బహుజనుల నోళ్లనుండి శ్లాఘాపూర్వకముగా వినట
 వలన నామనంబా మహారాజునందు లీనంబయ్యె. నాతల్లి బహు
 ద్రవ్యాపేక్షురాలు. నన్నేతుచ్చునిపాలనో బడనైచి ధనమును
 సంపాదించుకొన నెంచియుండె. నే నందుల కెంతమాత్రము
 సమ్మతించనిదానినై చేపట్టిన వేంకటాద్రినాయ మహీపాలు
 నే చేపట్టవలె. లేనియెడ నీదేహంబు బ్రహ్మచర్యవ్రతంబు
 పాలు సేయవలసినదియే యని దృఢనిశ్చయముతో నుంటి.
 నా కెట్లన నమ్మహీపాలుని పాదపద్మసేవ లభించుభాగ్యంబు
 గలదే యనిన నాసిద్ధుండు వ్రసన్నహృదయుండై దివ్యదృష్టిచే
 జూచి యారాజచంద్రునియందును గతమైన నీబుద్ధిని మరలించు
 కొనుము. మరలించుకొనవేని కొలదికాలములోనే మహత్తర
 మైనకష్టంబులు నీపాలబడనున్నవని చెప్పిననక్కన్యకారత్నంబు
 స్వామీ! యెన్నికష్టముల ననుభవించుటకైన నీదాసురాలు
 తలయొగ్గియున్నది. ఈ సాపిష్టిఘటము నెట్లులైన నామహా
 రాజపాదసేవాప్రాప్తిచే పవిత్రనుగునటు లొనరింపుడు. అటు
 గా దీజన్మమున అంత మహాభాగ్యము లభించదందురా దీని
 నుజ్జగించి మరుజన్మనైన నాభూతాక దేవేంద్రుని దాస్యలాభ

ము వడయుటకై యత్నించెద నన నాసిద్ధుం డోహూ సాధ్వీ
 తిలకమా! నీదృఢనిశ్చయబుద్ధికి నేమెచ్చితి. నీకొరకు నేనే
 స్వయముగా చింతపల్లికోటకు వెల్లి వేంకటాద్రినాయ మహీ
 పాలునితో నీయుదంతంబు నెఱింగించి నాశక్తిధారవోసి యత
 నికి నీయందు మమతగల్గించి నిన్ను తన నగరంబునకు దోడ్కొ
 నిపోవునటు లొనరించెదను. వనట దక్కియుండుమని పలికెను.
 భోగవధూరత్నం బంత ధన్యోస్మి ధన్యోస్మి మీకృపాసము
 ద్రంబు నాపై వెల్లవిరిసె. నా నోములపంట చక్కగా ఫలించె
 నాపాపపుంజమలినంబు కడుగబడియె నని కృతజ్ఞతాసూచ
 కముగాసాష్టాంగ ప్రణామం. బాచరించెను. సిద్ధుండు తనకు
 ప్రణామంబాచరించిన వధూతిలకంబును 'శీఘ్రమేవ యిచ్ఛా
 వ్రాప్తిరస్తు' అని దీవించి యచ్చటనుండి వెడలి రాజమహేం
 ద్రనగరమును వీడ్కొని చింతపల్లికి బోవలయునను తలంపుతో
 నక్షిణ దిశాభిముఖుడై చనుచుండెను.

వేంకటాద్రినాయుడు

తృతీయోల్లాసము.

చింతపల్లిలో నొకనాడు వేంకటాద్రినాయుండు కార్య
లోచనామందిరంబునకు మంత్రినామంతవిద్యజ్ఞనపరివృతం
బుగా జనుదెంచి సింహాసనంబు నధిష్ఠించి వారినందఱ నుచిత
వీరంబుల కూర్చుండ నియోగించి మంత్రవర్యుఁజూచి మన
రాజ్యపాలనంబున దేశంబెల్ల సుభిక్షముగానుండి ప్రజలెల్లరు
నేవిధంబైన కష్ట మెఱుంగక ధనధాన్యసమృద్ధిగల్గి సుఖముగా
జీవించుచున్నారా? చోరభయంబిసుమంతైన లేకుండెనా యని
ప్రశ్నించిన మంత్రవర్యుండులేచి చేతులుజోడించి మహాప్రభూ!
మనరాజ్యంబంతయు రామరాజ్యంబువలె నెంచును కొరంత
వడక సర్వసౌఖ్యప్రదమై యొప్పురుచున్నది. ప్రజలెల్లరు
రాజభక్తి విశ్వాసపాత్రులై తమ పరిపాలనాసౌఖ్యంబున
గుండెలపై శేతులుబెట్టుకొని హాయిగా నిద్రించుచున్నారని

సమాధానముచెప్పి కూర్చుండెను. రాజు సభాసదులందఱి
 నీక్షించి నామనం బేతొకో మహాత్మాహముతో నూతన
 నగరనిర్మాణానక్తిగలదై తొందరించుచున్నది. కావున పుణ్య
 క్షేత్రమున నొకనగరము నిర్మింపవలయు. దానికి దగిన పవిత్ర
 స్థల మెద్దియో మీమీబుద్ధిచాకచక్యంబులకొలంది నాలో
 చించి నిర్ధారణ చేయవలయుననిన సభికులందఱు తమ తమ
 బుద్ధిబలంబుల కొలంది యోచింపసాగిరి. యంతలో నొక
 విద్వద్వరేణ్యుడు లేచి మహాప్రభూ! మన దేశంబున పరమ
 పవిత్రమగు నదికృష్ణానది. దానితీరమందెచ్చటనో మీకు నమ్మ
 తమగుచోట నగరంబును నిర్మించిన బహులెస్సగా నుండుననిన
 సభికులెల్ల రొనొసనిరి. సిద్ధుండా సమయములో మహారాజును
 నమిపించెను. సభికులెల్ల రెవరా యితండని సంతయాస్పదులై
 చూచుచుండిరి. రాజును నాసిద్ధునివైపు నిదానించి చూచి
 యతం డెవ్వరో మహాత్ముండని గ్రహించి సింహాసనంబుపై
 నుండి దిగి నమస్కరించి యతని నుచితపీఠంబుపై కూర్చుండ
 నియోగించెను. పిదప సభాసదులందఱొక్కపెట్టున నాతనికి
 వందనంబు లొచరించిరి. మహిషాలుం డంతట నానవీనపురుషుం
 గాంచి స్వామీ! తమవృత్తాంతమును సావకాశముగా వినిపించి
 తమరాకకు గారణంబు దెలిపి మమ్ము ధన్యుల జేయుం డనిన

నతఁడు . సర్వదేశసంచారం బొనరించు సిద్ధుండ. భవద్దర్శనార్థమై రాజమహేంద్రనగరమునుండి వచ్చితి. తమ కేకాంతంబున కొంతసీతికథాభాగం బుపదేశింపవలయును గనుక తమ యేకాంతదర్శనంబునకు నిరీక్షించుచున్నాడ ననిన రాజసభ్యులకు సెలవు నొసంగి తా నొకవిజనప్రదేశమందలి శృంగారహర్మ్యంబున సిద్ధసహితుండై ప్రవేశించెను.

అప్పుడు సిద్ధుండు రాజుం జూచి—దైవసమములుగా నీ వేయే వస్తువుల భావింతు వనిన నాతం డిట్లనియె.

రా—ముఖ్యముగా బ్రాహ్మణు లను వారిని మాత్రము నానెత్తి నిడికొని దైవమునకంటె నెక్కువగా పూజించి వారిపదసేవ యొనర్చుచుందును.

సి||—బ్రాహ్మణు లనగా నెటువంటివారు?

రా||—పూర్వమునుండి బ్రాహ్మణనామకులై యుండిన వారి గర్భముల బుట్టినవారు.

సి||—బ్రాహ్మణనామకగర్భసంజనితుడై మధుమాంసాదుల రుచు లెఱింగిన నీచాగ్రేసరచక్రవర్తికూడ పూజ్యుడగు బ్రాహ్మణుడేనా?

రా—వారిపాపములచే వారు నశింతురు. అత డెట్టివాడైనను బ్రాహ్మణునియింట బుట్టినవాడు మన కన్నివిధముల పూజార్హుఁడునుమా!

॥—కాదు, కాదు పొరబడితివి. వేదసారమైన వజ్రసూచి
కోపనిషత్తిదుగో. కొంచెము విశాలబుద్ధితో పరి
శీలించుము.

రా—వజ్రసూచికోపనిషత్తు చేతబుచ్చుకొని సాంగోపాం
గముగా బరిశీలించెను.

సి॥—ఏమీ? మనంబునకు సరిగా బోధపడియెనా?

రా॥—స్వామీ! దీనిలో నిట్లు చెప్పబడియున్నదేమి? పుట్టుక
తోడనే బ్రాహ్మణత్వము కలుగ దట! బ్రహ్మజ్ఞాన
మెవ్వని కుండునో వాడే బ్రాహ్మణు డట! ఇది యెట్టి
వింతమాట? నే నిదివర కెన్నడు నే పురాణంబున
గూడ నీసంగతి వినియుండలేదే.

సి॥—మీకు శరణ్యగ్రంథములు వేదములా, పురాణములా?

రా॥—మే మిదివరకు పురాణములే ననుకొనుచుంటిమిగాని
వేదములలో నేమి వ్రాయబడియున్నదోకూడ నెఱుం
గము.

సి॥—రాజా! యీరోజు మొదలుకొని వేదము నీవు చదివి
యందలి యర్థంబులతో పాటు ధర్మంబుల గ్రహించి
యవి యనుష్ఠానములో బెట్టి నీ వాచరించుచు నీదేశ
మందలి ప్రజలనుగూడ వేదములు చదివి తద్ధర్మముల

ననుసరించి నడచుకొను మనుచు గరిసముగా నాజ్ఞా
పింపుము.

రా||—స్వామీ! మీచే నీయబడిన వజ్రసూచికోపనిషత్తు
నర్థముతో సహా చదివినవెంటనే నామనంబు వ్యత్యా
సంబు చెందె. నిజముగా నిక బ్రహ్మజ్ఞానము గల్గినవా
రెందుండినను గాని వారి నాదేశంబునకు బిలిపించి
యమ్మహాత్ములతో సాంగత్యం బొనరించుచు వారి
పాదోదకంబు శిరంబున దాల్చుచుండెద. మీదివ్య
బోధనామృతంబున నామనోబీజంబున జ్ఞానాంకురం
బుదయించె. దాని బహుశ్రద్ధతో వృద్ధిపరచి ఫలింప
జేసి కొలదికాలంబులో నాఫలంబుల నారగించి
బ్రాహ్మణుండ నయ్యెద.

సి||—రాజా! నేను ముఖ్యమైనమాట యొకటి చెప్పెద
వినుము. పరులు నీ కేయేకార్యము లొనర్చిన కష్ట
ముగా నుండునో యాయాకార్యముల నీవు పరులకు
జేయకుము.

రా||—నిజము స్వామీ! నిజము. నిజము.

సి||—అట్లయిన నొక దేశంబున నొకకన్నియ యొకపురుషుని
దృఢనిశ్చయబుద్ధితో కామించియున్నది. అతడు లభిం

చనియెడల మృతించుట నిశ్చయము అది యెట్టిహీన
జాతి యని పిలువబడుదానిగర్భమున బుట్టినప్పటికి
నాకామితపురుషునియందు దానిని భరించు భార
మున్నదా! లేదా?

రా||—నిస్సందేహముగా నాపురుషుం దాయతివను స్వీక
రించి తీరవలయును.

సి||—వినుము. రాజమహేంద్రనగరంబున నొక భోగవధూ
రత్నంబునిన్నుదృఢనిశ్చయబుద్ధితో కోరియున్నది. దాని
పేరు కలభాషిణి. దానియిల్లు గోదావరీతీరంబున నూరి
లోనికి వచ్చుబాటకు కుడిప్రక్కగా నున్నది. దానితల్లి
వివేకశూన్యురాలై దాని నేతుచ్చునిపాలనో బడ్డవైచి
ధనమును సంపాదించుకొన నెంచియుండె. దాని నీ
వచిరకాలంబున నీకోటకు రప్పించుకొని నీముఖచంద్ర
దర్శనంబున దాని నయనచకోరసాఫల్యత గాంచ
జేయుము.

రా||—స్వామీ! అటులనే యొనరించెదను. మీరు మద్దహం
బునకు వేంచేయుటచే నే నన్నివిధముల ధన్యుడను.
ఇదే నమస్కరించుచున్నాడ నని నమస్కరించినరాజు
ను “శ్రీఘమేవ బ్రహ్మజ్ఞానసిద్ధి రస్తు” అని దీవించి

సెలవుగైకొని సిద్ధుండు పరోపకారార్థమే దేశాటనంపు
 వనిమీద వెడలెను. వేంకటాద్రినాయం డంతట సిద్ధు
 నిచే జేయబడిన జ్ఞానబోధంబును, భోగవధూరత్నమును
 స్వీకరించు మనిన సంగతిని, మంత్రులం బిలిపించి శో
 త్రపర్వంబుగా వినుపించెను. మంత్రులు గాజుతో
 స్వామీ! తమభాగ్య మన్యజనదుర్లభము. మీసాంగ
 త్యము మాకు లభించుటకు తొలిజన్మంబున మేమును
 నెన్నియో పున్నెంబు లొనర్చితి మని యెంచుకొన
 వలయును. మీరును సిద్ధనిర్దేశితమైన గణికామలల్లిని
 మనపురంబునకు గొనివచ్చుటకై తగువాని నొకని
 నియమించుడు అనిన నారాజమాళి తగువా డెవడో
 మీరలే నిర్ధారణచేయు డనియె. మంత్రులు మార్గము
 లన్నియు జక్కగా నెఱిగినబుద్ధిమంతు డగు మనవేగుల
 వాండ్రో నొకని పంపిన మెలకువతో నాపె నిటకు
 తోడ్కుని రాగలం డన రాజు వల్లె యని వారిలో
 నుత్కుష్టం డగు వానిని బిలిచి నీవు రాజమహేంద్ర
 నగరంబునకు వెళ్లి గౌతమీతీరంబున నూరిలోనికి
 వచ్చు రాజమార్గంబునకు కుడివైపుగా నున్న నేశ్యా
 గృహంబునకు వెళ్లి తద్దృశంబున నివసించు కలభా

షిణి యను కన్యకారత్నంబునకు నీమూద్రిక నానవాలు
జూపి దానితల్లి కీయుదంతంబు దెలియకుండ వాని నా
సన్నిధానంబునకు దోడ్కుని రమ్మ, నాపేరు జెప్పి
యీయానవాలు జూపిన నక్కంత సంతసంబున నీ
వెంట వచ్చు నని చెప్పి తనయంగుళీయకమును వాని
కిచ్చెను.

రామసి గాయంగుళీయకమును గైకొని యుత్తర
దిశాభిముఖుడై పుష్పఫలతరుళోభితంబులై అత్యంత రామ
ణీయకంబులగు పనంబులను మాదసమీరంబు వీచుచు దేందం
బునకు హాయిని గూర్చు సమయంబుల విశాలపులినతల్పాభి
రామంబులై పరిశుద్ధజీవనంబున విలసిల్లు నవియైన నదీమతల్లి
కలను నిర్గమించుచు నసంఖ్యాకంబులైన జనపదంబుల దాటుచు
లేజివురు మెక్కి కర్ణానందంబుగా గానమొనర్చు కోకిలల
నగ్గించుచు నత్యంతోన్నతంబులైన సౌధహర్మ్యప్రాసాదవిలసి
తంబులగు వట్టణరాజంబుల దిలకించుచు భూలోకకైలాసంబు
యిన రాజమహేంద్ర నగరమున కనతిదూరమున నొక విజన
ప్రదేశంబున తననిజగూఢంబు మాటుపఱచి బైరాగివేసం
బొకటి ధరించి నడచుచుండెను.

ఇట్లు కొంతదూరంబు నడచునదికి మహారమ్యంబుగా

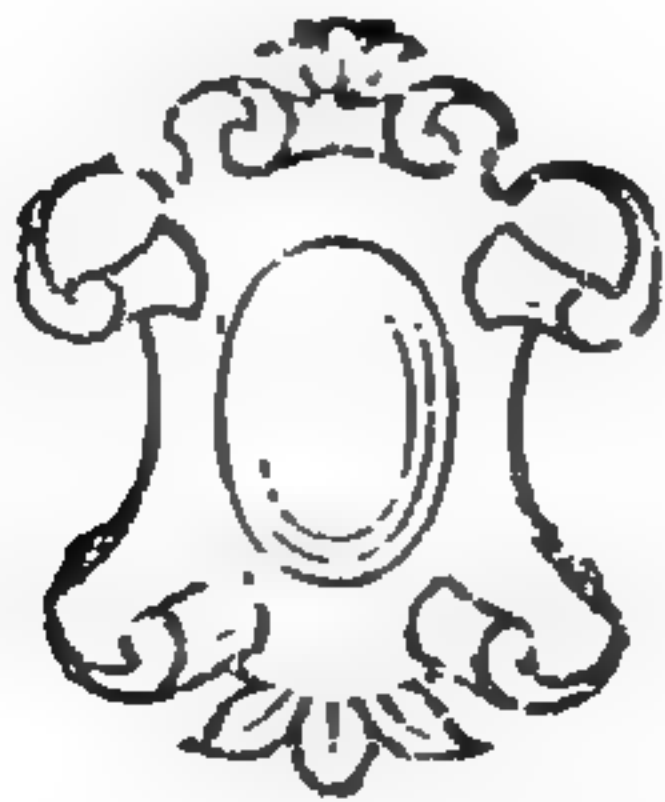
నగరరాజ బురు గొతమీనదీవతంస-బురు గన్నలపండువొన
రించెను. ఆనదీతీరంబున నుద్యానవనంబుగో యశాపవారంభ
దశచే నొప్పులు గులుకు మేనలుగల తరుణీమణులిర్వురు
విహరించుచుండిరి. ఆకడటవువిరాగి యాయువతీమణుల జూచి
నశయించి వారిపరస్పరసంభాషణలచే వారియుదంతంబు
నారయవలయు నని సమీపగొతమీజలంబుల స్నానంబొనర్చు
నెవలబున శాలయాపనం బొనరించుచుండెను. అంత వారిరువు
రిగో నొకచిన్నది కలభాషిణీ! తల్లిమాటను త్రొక్కివేయుట
ధర్మముగాదు. మనకులంబునబుట్టినవా రెటులైన ధనమును
సంపాదించుటే ప్రధానముగాని వారల కులకూపగుణాదులతో
నావశ్యములేదు. భోగవుజాతియందు వుట్టినయాడుది వెట్టి
హీనుడైన నెట్టియవగుణుడైన ధనవంతు డాయెనేని వాని
చేపట్టి వానియైశ్వర్యసర్వస్వము నపహరించుటే దానిప్రయో
జకత్వము. ఒకనియందు మహత మనకులంబున బుట్టినవారి కే
కోశంబున నుండగూడదు. ఎవడో వేంకటాద్రినాయ డను
వానిపై వెట్టినునుశను బెట్టుకొని సిరి యింటికి వచ్చుచున్న
మోకా లొడ్డదే? పాతూరిపట్టణ ధీశుండైన సూర్యనారాయణ
రావు జేపట్టి పెద్దయగ్రహారం బొకటి సంపాదించుకొని
సుఖించుము. నీబోటి తెలిసిన దింతగా జెప్పించుకొనుట

మూర్ఖు మనుషించుకొను నని బోధించిన సక్కలభాషిణి దానిం జూచి కిరవాణి ప్రియమైనవస్తువును వీడి యప్రియంబును జేవట్టు మనిన నెంతయవివేకురాలను సమ్మతించునే? కాయంబుకాని ద్రవ్యంబుకాని శాశ్వతమైనవి కావు. మనయందున్నజీవాత్మయే పరమాత్మ. ఇది యెప్పటికైనను చెడని వదార్థము. అస్థిరపదార్థముల నెంతమాత్రము సమ్మకూడదు. దృశ్యరూపంబైన ప్రపంచబంతయు మిథ్య. మిథ్యాప్రపంచమందలి యస్థిరసుఖంబుల కాసించి యంతరాత్మను హింస జేయుట పాడిగాదు. నాయంతరాత్మ యామహాపురుషుని దివ్యతేజంబున నైక్యం బయ్యె. దూదిపింజలచే సగ్నిహూత్రంబు కప్పంబడునే. నీహితబోధం బిం దెంతమాత్రంబును వనిజేయజాలదు. వృథా కంఠశోష నీకెందుకు? నీవనిమీద నీవు బొమ్ములని నిర్మొగమోటమిగా వచించిన యక్కిరవాణి యెంతవేదాంతివి బయలు వెడలితివే. ఒకరికర్మమున కింకొక రేమి చేయుదురు? నీగతి యెట్లున్న నట్లు జరుగు నని మొగము చిట్టించుకొని వెడలిపోయెను.

ఇదియంతయు శ్రద్ధమెఱు నాలకించుచు స్నానం బొనరించుచున్న బైరాగి గొతమినుండి బయలు వెడలి మనమహారాజుగారు తోడ్కొనిర మ్మనిన కన్యకారత్నం బిదియే యని

వెదుకబోయిన లత పదముల దగిలినందుల కెంతయు సంత
 సించుచు మెల్లగా త త్తీరముననున్న నక్కన్నియచెంతకు నెల్లి
 నిలచియుండెను. కలభాషిణి యంతట బైరాగిం జూచి యెవరు
 నీవు? ఇచ్చటికెందుకు వచ్చితి వని యడిగిన బైరాగి తనచెంత
 నున్న యంగుళీయకమును దీసి చేతి కిచ్చి యీమహారాజు
 పనువున నిన్ను చింతపల్లికొటకు దోడ్కొనిపోవుటకు వచ్చితి
 ననెను. భోగవధూరత్నం బాయంగుళీయకంబున బిరుదు
 సహితముగాచెక్కబడియున్న వేంకటాదినాయనిపేరుం గాంచి
 యమ్మహారాజు దర్శనంబు తన కిచ్చిన యట్ల సంతసించి
 కండ్ల నద్దుకొని వెంకటాదినాయనిదూతయే యిట్లు ప్రచ్ఛన్న
 రూపంబుతో నెవరికంట బడకుండ తన్ను దోడ్కొనిపో వచ్చి
 నాడని యెంచి యతనితో మహాప్రసాదము! ఇచ్చటనుండి
 యే యీదారినిబట్టి వెళ్లుదము. నడువుమనెను. రామసిం గాపె
 నూరివెలుపలిబాట పట్టించి తానును బైరాగిమాదిరి నాపెకు
 కొంచెము దవ్వుగా ముందు నడచుచుండెను. సగరంబు
 దాటువర కీమాదిరి నిష్క్రమించి గోదావరీనదిని దాటి
 కొంచెముదూర మేగి తననిజరూపంబు ధరించుకొని నిర్భయ
 ముగా నామానినీరత్నముతో నెమ్మదిగా నడచుచుండెను.

వేంకటాద్రి నాయుడు

చతుర్థోల్లాసము.

కలభాషిణి తల్లిభుజిఃచుసమయం బత్రికమించినను
 ముఖచంద్రచుండలమున వెల్వడిన చిఱునగవువెన్నెలల నయ
 నచకోరముల నలరించుపుత్రికారక్సంబు మదగజయానంబున
 కొజ్జముగునడలతో మట్టియలఁగఁగిణలు కరకంకణర్ముణం
 ర్ముణలు చెలంగ నిర్భాగ్యధామంబగు తనమందిరంబు నలంక
 రింపమి చెన్నదటిగి విన్ననగు మొగంబున వక్రమార్గంబునకు
 వన్నెబెట్టు నడలతో క్రన్నన క్రొన్నన పొన్నగున్నలచెన్నున
 వన్నెకెక్కిన యుద్ధ్యానంబును దటిసి యుం దరసి తనమురి
 పెంపుబరణి తననోమలపంట తనభాగ్యంపుపేటిక గాంచు
 భాగ్యంబు హృదయం బగుదు దరిదోచక దురవగాహంబగు
 పరవశత్వంబున ధరణీతలంబున మూర్ఛవాలి తచ్చీతలవాతా
 ఘ్రూణన్పర్మనంబుల తెప్పిరిలి శోకదేవత మూర్తీభవించిన
 తెఱిగగున చెవులు చిదఱిగొనునట్టి లాహరికారంబులు
 సేయుచు కెంధూళితో పొందొనరించుచుండెను. అంత
 సమీపస్థులుకొంద తావేశ్యమాతం గలిసి దానిరోదనంబునకు

గారణం బెఱుగగోరిరి. కాని యొకరైన తద్వృత్తాంతంబు
నెఱుంగమి సఫలీకృతమనోరథులు కారెరి. కొందఱు
పుణ్యాశ్శులుమాత్రము నోటిలో నోడువెట్టి బిగ్గరగా అచ్చా!
యేటి కి ట్లడలెదవు? ని న్నెవ్వ గే మిది? నీ కేమి విషత్తు సంభ
వించె? ధైర్యం బవలంబించి మాకు నీశోకభారంబును తెల్పి
కొంత మాపై మోపు మని నేత్రాశ్రుధారల తమయుతైరీ
యాంచలంబుల నొత్తుచు కొంతవడికి విశ్వప్రయత్నంబున
కొంచెముధైర్య మావహిల్లంజేసిరి. అప్పు డది పెదవులు తెడ
బడ హీనస్వరంబుతో నాయనలారా! యేమి చెప్పుదు. నాబం
గారుబొమ్మ నామొద్దులగుమ్మ నాకలభాషిణి నానోట మన్ను
గొట్టి యదృశ్యమయ్యె. నాపెన్నిధాన మెందరిగెనో తెల్పి
పున్నెంబుగట్టుకొను డయ్యలారా! యని బావురు మని తొంటి
రీతి నేడ్వసాగెను.

పిదప సచ్చటిజనులందఱు గ్రామఃబంధయు వెదకిచూ
చిరిగాని కలభాషిణి కల దని పలుకువా డొక్కొడును లేడ
య్యె. ఒకవిదేశీయుండుమాత్ర మచ్చటివారివలన నాసం
గతి యెఱింగియూరికి దక్షిణముగా నున్న యురణ్యమండలి
యొకమార్గమున యొకభాసురాంగి యొకపురుషునివే బడించి
పోవుచున్న దని చెప్పి దానిచూపరేఖావిలాసంబులు ప్రత్యక్ష
ముగా నుండిన ప్రతిమను వర్ణించి చెప్పినట్లుగా వర్ణించి చె
ప్పెను. అది విని వారందఱ తాపోవునదే కలభాషిణి యని
నిశ్చయించుకొని యావృద్ధవేశ్యను సమీపించి ఓసీ! మూర్ఖ
రాలా! యెందు కేడ్చెదవే? నీకూతు రీయరణ్యంబునం బడి

యొకనూతనపురుషునివెనువెంట నెచ్చటికో యేగుచున్నదట.
అదియేమి పిచ్చిది కాదులే! రెండ్రోజు లెచ్చటనో తిరిగి
వాటల నిలు సేయను. దానికై నీవు వగవ నవసరములే
దని యూరశించిన నావృద్ధవేశ్య కాదు కాదు తండ్రులారా!
అది కొంతకాలమునుండి యెవరో వేంకటాద్రినాయడట.
వానిని వరించి యతడున్న చోటికి వెళ్లవలయుననుయత్నములో
నున్నది. నేనే వలదని వారించుచుండ నిన్నిరోజులనుండి
యుండినట్టేయుండి నాకు చెప్పకనే బయలుదేటిపోయినది.
దానినివిడచి నేనెట్లు జీవించు ననుచు నేప్పునుండ నొకయింతి
వచ్చి యామౌనలిదానిని తనయింటిలోనికి గొనిపోయెను

పాతూరిపట్టాధీశుం డగు సూర్యనారాయణరావుచే
బంపబడి తనవజ్రావిశేషంబున కలభాషిణి కలకదీర్చికొని
పోవలయు నని వచ్చినవా డాజనసంఘంబున నొక డుండెను.
వాడు రాజునున్ననకు పాత్రుడగుభాగ్యంబు తన కబ్బిమి విచా
రక్షేతములతో పాతూరిలోనున్న భూవిభుం జేరి తన్ను నియ
మించివంచిన కార్యవర్యవసానము మాటలతో గాక మొగం
బుతోనే విన్నవించుకొనునట్లు నిలిచియుండెను. భూవిభుండును
నిరాశాహతమానసుండై నీపోయిన కార్యసిద్ధి వదనమే సూ
చించుచున్నది. కాని వాగ్రూపమునగూడ విననిచ్చగించు
చున్నాడ ననిన జరిగినవృత్తాంతము పూసగుచ్చినట్లు విన్న
వించె. పౌరుషంబునకు మూలస్థానం బగు వెలమలవంశంబున
బుట్టినవా డగుటను, రాజ్యమదాంధీకృతచేతస్కుండగుటను,
యువప్రాయవై భవోపేతుండగుటను. అవమానభరంబు
భరింపరామి తైలనంపర్కంబున ప్రజ్వలించు వహ్నిచందంబున

తీక్ష్ణతరమానసుండై యబ్బావుండు వెలుంగసాగెను. అక్కో
 పరూక్షవీక్షణంబులు సమీపస్థభటవగ్గాదులగుండెల కీటహా
 టులై నాటుచుండెను. ఇట్లుండ నామహాగ్నిజ్వాలాముఖం
 బున 'రాజాజ్ఞా యని మంత్రసత్తముల నిటు దోడ్కొని రండు'
 అను శబ్దము కర్ణగోచరం బగుడు భటులు కొందఱు వడివడి
 నేగి మంత్రుల కెఱింగించి తోడ్కొనివచ్చిరి. మంత్రుల
 ముఖచంద్రమండలంబుల డంబుల దర్శించిన యంతన రాజు
 కోపాగ్ని చల్లారి శాంతివహించెను. మంత్రులు నమస్క
 రించి యుచితపీఠంబుల నలంకరించిరి. అప్పట్టున రాజు
 మంత్రులారా! నాయాజ్ఞా నుల్లంఘించి నన్నొల్లక కలభాషిణి
 రాణ్మహేంద్రనగరమునకు దక్షిణారణ్యమార్గంబున నొక
 పురుషాధముని వెంబడించి పోవుచున్నదట! ఆతం డెవ్వరో
 కాని యావేశ్యమాత్రము వేంకటాద్రినాయుహతకుని వరించి
 చింతపల్లిజూపుచున్నదట. ఆరణ్యమార్గంబుల గాచి దానిని
 బట్టి తెచ్చి నున కొప్పగించగల బుద్ధిబలకౌశంలుండు మన
 భృత్యవర్గంబున నెవడో త్వరితముతో సావధానచిత్తముల
 నాలోచించి నిరూపింపు డని ముదలయిడ కొంచె మాగో
 చించి మంత్రసత్తములు రాజుతో నృపాలచంద్రమా! మన
 భృత్యవర్గంబున నయ్యారణ్యమార్గంబుల సరిగా గుర్రెఱింగిన
 వా డొక్కండును లేడు. అదియునుంగాక యన్యునివలచియున్న
 భౌమిసిని బలవంతముగా దెప్పించుట భావ్యము గాదు. దాని
 వలన ననేకజనసంఘంబులు బద్ధవైరమగుటయే ఫలముగాని
 యన్య మేమియు లేదు. మనసాపపుణ్యముల విచారించు
 న్యాయాధికారియెదుట యిది సమంజసకార్య మని ఋజు

వీయలేము. ఏతత్ప్రయత్నం బుడుగు టుత్తమం బని బహు విధంబుల బోధించి చూచిరి కాని తనను వరించక యన్యుని వరియించిన దనెడు యవమానభరంబున ఘోరిల్లునృపచిత్త సముద్రంబును శాంతింపజేయవీలుగామి మనకు బరమా పుండ్రై భిల్లనాయకుండై సమస్తారణ్యమార్గసంవేదియైన భైరవ నాయకునిచే నీకార్యంబు సఫల మగు ననిరి. ఆమాట నృపా లుండు విని కడునుత్సాహముతో తనకు విశ్వాసపాత్రుండైన వాడును, భైరవనాయకుని బాగుగా గుర్తెఱింగి యతని పరిచ యముగలవాడును గొంచెము బుద్ధిశాలియు నగు దూతను బిలిచి భైరవనాయకుని కెఱింగించెడువిషయంబంతయు వానికి దెల్పి కార్యసాఫల్యంబొనరించుకొని రమ్ము పొమ్మని యాజ్ఞా పింప నతండు మహావేగంబునం జని భైరవనాయకుని సమీ పించెను. సర్పంబువోలె బుసకొట్టుచు నతివేగముగా తన్ను సమీపించిన రాజదూతను భైరవనాయకుం డీక్షించి “ఏమే మేమేమీ” యని యాతురంబున దీనత్వంబు సూచించు మొగంబుతో బలుకరించెను. అంతట నతం డిట్లనియె—

దూత—రాజుగా రొకకార్యార్థమై సత్వరంబున నన్ను నీ కడకు బుత్తెంచిరి.

భైరవుడు—అదేదియో త్వరగా వినుపించి నామనోవేదనను బాపుము.

దూత—రాజమహేంద్రదేవగరనివాసిని యగు కలభాషిణి యను భోగకన్యను రాజుగారు చేపట్టవలయు నని వర్తిమానములంపుచుండుట మీకు దెలియునగదా !

భైర — తెలియును. అ దేమైనది? మనరాజుగారియింటి నలం
కరించినదా?

దూత — అట్టిభాగ్యము దానికుండిన నా కీగతి యేల బట్టును?

భైర — ఆదౌరా గ్యవంతురాలు మనరాజుగారియాజ్ఞ నుల్లం
ఘించెనా?

దూత — బానిసకు బరమాన్న మిముడునా? నిన్నటిరోజున
దానికొకట మనరాజుగారు దూత నొకని బంపించిరి.
అతడు వెళ్లువర కది యెవ్వరినో నొకపురుషుని సహా
యంబుగా గొని రాజమహేంద్రనగరదక్షిణారణ్య
మార్గమునుబట్టి నడచుచున్న దని యొక బాటసారి
చెప్పగా విని యతఁ డావర్తమానము మనప్రభువుగారి
కెఱింగించెను.

భైర — బౌరా! ఇతసాహసించినదా? భైరవనాయకుం డతని
భృత్యుల డని యెఱుంగదుకాబోలు! బోగవుబాతని
జీల్చి చెండాడినను బాపంబు లేదు.

దూత — అప్పుడు రాజుగారు నీ కెట్టియాజ్ఞ యిడునో యూ
హించుము.

భైర — ఏమియాజ్ఞ యిడును. దానినిబట్టి దానిరక్తమాంసం
బుల మము విందొనర్చుకొను మనును.

దూత — అట్లుగాదు. దానిని పట్టి తెచ్చి తనముందట బెట్టపల
యనట! అప్పని నీవలననే యగు నని నిశ్చయించి తన
మాటలగా నితో జెప్పుమనిన వాక్యంబులు వినుము.
తా నామ్రుక్కడివేశ్యచే నిక్కముగా నుక్కుదక్కి
మొక్కువోయి స్రుక్కుతి ననియు, దానిశ్రమల బరచి

దుఃఖవారాళి ముంచినకాని తనయవమానాన్ని చల్లారదనియు, యీగహానమార్గంబులు నీవుదక్క నన్య లేగును సరిగా దెలియజాల రనియు, అది చింతపల్లి కోట చేరకుండ మార్గమధ్యమునబట్టి తేగలసమర్థుండవీనె యనియు, తన కీమేలొనర్చిన జన్మాంతము మఱువననియు దీనముసూచించుమొగంబుతో విన్నవించె.

భైర—ఇంతస్వల్పకార్యంబున కింతగా చెప్పవలయునా?

కాకిచే కబురంపిన నాదుష్టరాలి బట్టి కట్టి కొనివచ్చి తనకాశ్లాముందు బెట్టనా? ప్రభువున కవమానం బొడగూడిన నాకు గల్గినటులుగాదా? ఇదే చూడు. నాసైన్యమంతయు గూర్చుకొని యాయామార్గంబుల కాపు వెట్టి యానీచురాలి నిప్పుడే బట్టితెచ్చెద నని నగారానించుక మోగించెను వెంటనే నలుదెసలనుండిచిమ్మచీకటులు గ్రమ్ముకొనునట్లు నేలయానినచందంబున చెంచుసైన్యంబు క్రిక్కిరిసె. అంతట భైరవనాయకుండు తనసైన్యమున కీట్లు ముదలయిడియె. మీ రీయరణ్యమార్గంబులనన్నింటిని గాచి చక్కనిచుక్కలవంటి కన్న లెందవువడినను నాయొద్దకు దొడ్కొని రండు, పొండు. నేను నొకబాట కాచియుండెద. జాగ్రతజాగ్రత.

అత్తటి భిల్లులందఱును బరుగుపరుగున వెళ్లి యరణ్యమార్గంబులనన్నింటిని గాచియుండిరి. అయ్యరణ్యంబున నొక కలభాషిణి పథశ్రమంబు దోపకుండ నప్పురుషుం డుగ్గడించు వినోదకథాశ్రవణంబున నతికుతూహలమానసయై నడచుచుండెను.

వేంకటాద్రి నాయుడు

పంచమోల్లాసము.

ఆహా! ప్రకృతిసౌందర్యంబు వేయిగన్నులం గాంచిన
గజపుదీరదుగదా! నైజనుందరంబైన ననంబునగలవృక్షంబులు
చిగురించి యాచిగురు మెక్కి వికసముదాయంబు రాగ
మాలాపన జేయుచు శ్రవణానందము గావించుచుండ వృక్షంబు
లనుండి వచ్చు చల్లనిగాలి గమనాయాసంబు బోగొల్పుచుండ
సంతసంబుగా కలభాషిణిరాజమాత లొకరోజు నడచి నాయాం
త్రంబున నచ్చటికి సమీపమందుండు గ్రామంబు జేరి యం
బారాత్రి గడసి మనుసతిరోజు యానుద్యయం బగువరకు
నడచి యచ్చటి కనలేదూరమందున్న నదియొద్ద విశ్రమించు
టకై యేగుచుండ తమకు సమీపమందున్న గుంపుపాదలగా
నాటవికుల గుసగుసలు వినబడియె ఆ గుసగుసలు చెవు
లబడినతోడనే వీరిగుండెలు దడదడలాడె, కాళ్లు గడగడలాడె
చిత్తంబు లుత్తరించె. నడలు తడబడియె మోములు
కళ్లుదప్పి తనవులు చెమరించె అంతలో బమ్మరాకాసుల,
యనుభటుల దలపించు వారిభయంకరిరూపంబులు కన్నుల

బడియె. అప్పుడు వీరిస్థితి యెట్లు లుండునో యూహింపదగును
 గాని వర్ణింపననువుపడదుగదా! మిన్ను విడిగిపడినట్లైన వా
 రేమి తెలియక చేతనంబులుదక్కి చిత్రించిన తెరబొమ్మలవలె
 నిలువంబడి యనిమిషభావంబు సూచించుచుండిరి. అంతలో
 దైత్యసములైన చెంచులు వారిని నమిపించి మృత్యువక్త్రం
 బులబోలు వక్త్రంబులు దెఱచి యింక నెందు బోయెనరు
 నడువుడు నడువుడు మ్మాభైరవనాయకునికడ కంచు బిగ్గటగా
 నఱచిన పరవశస్వాంతులై యుర్ముమామారుతంబున గూలు
 కదళికాపాదపంబులచందంబున నేలం బడిరి. చెంచులు వారిం
 జూచి ఔరా! వీక్షు బహుటక్కరులు. మనము జూచి
 నంతనే చచ్చినవారిమాదిరి నేలపై బడిన విడిచిపోవుడు మని
 యెంచి యిట్లుచేసిరి. పట్టుడు, అక్కలువిఱచికట్టుడు. మన
 నాయకునికడకు దోడ్కొనిపోదము అని హెచ్చరించుచు
 ప్రాణావశిష్టులైయున్న కలభాషిణీరాజదూతలఅక్కలు విఱచి
 కట్టి యెత్తుకొనిపోయి భైరవనాయకునియెదుట బెట్టిరి. వెంటనే
 భైరవనాయకుండు కట్టువిప్పు డని యాజ్ఞాపించెను. కట్టు విప్పి
 నను గొంతతడవు వారు నిస్సృహులై యుండి యచ్చటి శీతల
 వాతస్పర్శనంబు తెప్పరిలి కన్నులు దెఱచి రాజదూత దైత్యం
 బవలంబించి చూచి వాండ్లు చెంచు లని తెలిసికొని నాయకు
 నితో నయ్యా! మ మ్మిచ్చటి కెందులకు దెప్పించితిరి. మేము
 మీ కెన్నడు నవకారము తలపెట్టి యెఱుంగమే నిరపరాధుల
 మ మ్మిట్లు హింసించుట పాడియే యనిన భైరవనాయకుండు

ఓరీ కుంకా! నీతో మా కేమియు పనిలేదు. మాకన్నుల
 యెదుట నుండక శీఘ్రంబు వెడలపోయ్యు. లేదేని నీకంతం
 బుత్తరించి మామైసమ్మకు బలిబెట్టించెద నని గ్రుడ్లుఱుముచు
 పలికిన నాతండు మహాభయంబుతో చిత్తము చిత్త మనుచు
 తడబడునడలతో నచ్చోటు వాసెను. కలభాషిణి తనమెట
 నుండిన రాజదూతనట్లు గ్రుడ్లుజీమి వెడలగొట్టుట జూచితన
 ప్రాణంబుపై నాసవదలెను. కాని యట్లు జరుగలేదు. భైరవ
 నాయకున కాకన్యకారత్నంబును వీక్షించినంత దానియన్య
 వృషమేమోకాని దాని నేమనుటకు మనసొప్పక కొంచెము
 ప్రసన్నదృష్టితోనే జూచుచుండెను. అతండు ప్రసన్నదృష్టితోఁ
 జూచుట నీపెను సముద్ధరించుటకు కాదు. తనదౌష్ట్యంబుఁ
 గనువరచి ఘనాఘనోద్భోవంబుమాదిరి మాట్లాడిన నయ్యవతి
 మృతించునేమో. యజమానునికోర్కె నెఱవేర్చినవాఁడ
 గాక యన్యథా వర్తించినవాఁడ నగుదు నని యట్లు నటించు
 చుండెను. అయ్యవతీయు నాతనిప్రసన్నదృష్టి నీక్షించి పో
 నన్నప్రాణంబులను జిక్కబట్టి యింతుకదైర్యం బవలంబించి
 బాబూ! నన్నిట్లేటికి గొనివచ్చి యిక్కట్లపా లొనరించెద
 వన భైరవనాయకుండు బుద్ధిశాలిగనుక నిజాభిప్రాయం బెఱిం
 గింపక కల్లబొట్లులతో నాపెనునంబున దృఢంబు నెలకొల్పి
 మెల్లమెల్లగా కథావిధానం బిట్లు నెలువరించె — సాధ్వీతిల
 కమా! పాతూరిపట్టణంబు నెఱుంగుదువుగదా! యన్నగ
 రంబు సకలవస్తుసంభరితంబై సర్వసౌఖ్యముల కాలవాలంబై
 దివ్యోద్యానవనవిరాజితంబై మందపవమాననిరాఘాట సంచా

రంబె నుకమారచని తాజచని నాసయోగ్యంబై భూలోకస్వర్గం
 బన జేజరిల్లుచుండు. ఇక నాపట్టణాధీశుని భవనం బన్ననో
 సాక్షాద్విద్యుదిభవనంబే. అమ్మహారాజు కులశీలవిశ్వావయో
 గూఢభోగవర్గాకమోపేక్షుడు. అతని పనితాత్రగంబులు
 సూర్యనారాయణరావు. ఆసృపాలచంద్రుని బహుళా నీ
 నెత్తిగియే యుండువు. అశుండు నీదివ్యముఖారవిందమును
 గాంచవలె నని కలుగంపి ఓహూ! పొరబడితిని. ఈ
 సౌందర్యఖని యేముద్దరాలో యెఱుగక యే నిట్లు బేలరీతి
 వాపోవునుంటి. కాదు కాదు ఇదినిజముగా నునస్మృపాలుండు
 పరించిన కలభాషిణియే యెయిండవచ్చును. కానియెడ
 నీజగన్మోహినిరూపంబు మఱియొక యువతీమణి కుండునా?
 యుండుచో నది యీరోజుననే యీగహనంబున కెందుకు
 వచ్చును వచ్చుచో మనగాజు వచించినట్లు లీపెవెంట నొక్క
 పుషుండే యుండునా? ఇది నిక్కముగా నాకలభాషిణియే!
 యేమో అవునో, కాదో? దాని నడుగకయే నూతనకన్య
 కామణినామంబు నెట్లు నిర్ధారణజేయవచ్చును అడిగి చూచె
 దగాక! తరుణీ ముందు నీనామం బెద్దియో నా కెఱింగింపుము,
 వినవలతు ననుడు యగ్గణికామతల్లి మనంబున నిట్లు వితర్కిం
 చెను. ఈపాపాశ్శుండు నానామం బడుగుచున్నాడే వీడింత
 వరకు జెప్పుచుండిన సంగతిబట్టి చూడ నాసూర్యనారాయణ
 రావు పనువున నన్న దోడుకొనిపో వచ్చిన మోసకారిగా
 నగుపడుచున్నాడు. వీనిబారినండి నే నెట్లుతప్పించుకొందు వీని
 నెట్లులైన తప్పించుకొనినను యీయడవియంతటను వీనిబంట్ల

సంచరించుచున్నట్లు దోచుచున్నది. కాన యిక్కార్యంబు పొసగదు. ఎట్టులైన నానూర్యనారాయణరావు దర్శనముఁ జేసియే తీరవలయు నామముమార్చి చెప్పిన యితఁడు నన్ను విడుచునా? విడువఁడు వీడిదివరకే నేనా కలభాషిణి ననియెంచి యే యారాజాధమునిగూర్చి వర్ణించి నిన్నఁ జూడఁగోరు చున్నాడనియే కాన పేరుమార్చి చెప్పిన ఫలంబుగలుగదు. వృధగా ననృతవాక్యదోషం బేల పైబెట్టుకొనవలె నిజమే వచింతు నని చెప్పఁబోవునమయములో నేమే! దేబెలాగునగు డెలబెట్టి చూచుచున్నావు. భూత మేమైన సోకెనా యేమి! భయములేదులే నేను భూతవైద్యంబుఁజక్కగా నెఱుంగుదును చెప్పుచెప్పు పేరుఁజెప్పు మన నయ్యింతి నన్ను కలభాషిణి యని పిలుతు రనియెను.

అంత నతఁడు మనంబున సందియంబుఁదక్కి నే నాతని భృత్యుఁడను కనుక నతనికోరిక నెఱవేర్చుటకైనిన్నుఁ బట్టు కొనితెం డని నాభటులకాజ్ఞసీయ వారు నిన్నుఁగొనివచ్చిరి. నీ విఁకముందు మాకు రాణివి కాఁబోదువు. అప్పుడు మేము మీకు జ్ఞాపక ముగిదుదుమా? అబ్బో నీసంపదయేమో? నీసా మ్ములేమో? నీయందచందములేమో! నీయ్యుయ్యారములేమో అవి జూచుకొని యుబ్బి తబ్బిబ్బులొందుటయే సరిపోవు మా దాక నీ కెక్కడఁబట్టు నని తనవచోచమత్కృతిచే నాచె మనంబును వికసింపఁజేయఁజూచెను కాని యట్లు జరుగలేదు. క్రాగినచమురుపై శీతలోదకంబుఁజల్ల భగ్గునమంట లెగయుఁ గాని కాక శాంతించునా? అనిష్టవచోశ్రవణంబుచేగలతఁజెంది

యున్న యాపెమనం బాసీచునియుత్సాహప్రహసిత వాక్య
 వహ్నిచే దహింపఁడి కన్ను లెట్టనై బొటబొట శోకరసం బుబి
 కిరాసాగెను భైరవనాయకుఁ డట్టిసితిలోనున్న యబలానుణి
 నీక్షించి యేమీ, యేడ్చుచున్నావు? ఆరాజకరీరవుండు నీకుల
 శీలవయోరూపంబులకుఁ దగినజోడుగా కుండపచ్చు నీకుఁదగిన
 వాఁడు మా నిట్టపండ్ల దాసరయ్య యొకఁడున్నాడులే నాని
 కిచ్చి పెట్టిజేసెదములే? ఏడువఁబోకు. కుక్కకెముక రుచించు
 నుగాని నేను రుచించునా? భష్టముండా! మహారాజు కబు
 రంపితే పోక యంట్లుతోమువాని నొకని తగుల్కొనిపోవు
 చున్నావు వాఁడి యంట్లుతోముటకు బనులు మాయంట్లు
 తోముదువులే. మాకు నొక బానిస కావలసియే యున్న దని
 పాపభీతి లేక విడుచు భైరవనాయకుని నీచవచోబాణంబులు
 కర్ణకుహరంబుల నాటి వేధించుచుండ నంగుళులు శ్రోత్రంబున
 నిల్పి హరిహరీ శివశివా! నే నేవతివ్రతామణి నెట్టియిక్కట్లపా
 లొనర్చితినో ప్రహ్లాదమార్కండేయాదులఁ బ్రోచిన భగవ
 ద్రూపంబులు న న్ని పాపతమిసమునుండి యేలఁ దొలగించవు?
 నీచవాక్యరజాలంబు హృదయభేదనం బొనరించి నను యీ
 జీవాత్మ పాపిష్టిఘటమునే బ్రేమించుచున్నదే ఏమిచేయవలె.
 నని విచారాశాంతమనస్కయై సమ్రవదనయై ధరణీతలంబునఁ
 జూచుచున్న సమయంబున నాభైరవనాయకుండు ఓసీ తొత్తా
 యెంతటక్కరి నేర్చితే తలవంచుకొని చెవులలోవేళ్లు బెట్టుకొని
 హరిహరీ శివశివా యను నిక్కంపు భక్తురాలిచందంబున
 ముక్కుమూసుకొని కూర్చుండినజాలిదలఁచి వదలివేతుమనియా

నీమూన, ఇట్టి కల్లబొల్లి టక్కర్లు మా కెన్నియో దెలియును. టక్కరివిద్య యనఁగా మాకుఁ బుట్టినప్పుడు వెన్నతో బెట్టినది. మేమా నీమాయలోఁ జిక్కువారము సర్వజనోచ్ఛ్చిష్టనిలయంబగు నీరసనచే భగవన్నామంబును స్మరించి యంటుపఱచుచుంటివా? ఔను సాపము రంకుబొతులకు వేశ్యలకు కులటలకు యన్యతవాదులకు భగవంతుఁడొక్కఁడే లోకువ మాటి మాటికి రామరామ యని వచించుచుదురు నిన్ను కారాగృహంబు వలచియుండ రాజు నేల పరించియన్యథా వర్తింతువు చూడు నాదెబ్బ నిన్నే కనుక ముప్పుతిప్పలు వెట్టి మూడుచెఱువులసీళ్లు ద్రాగించకున్న నాపేరుభైరవుండు గాదు అని గ్రుడ్లటిమి పండ్లు పటపటగొఱుకుచున్నంతలో నయ్యోషామణి వివశాత్కయై నేలబడెను. అప్పుడు భైరవనాయకుండు భటులారా! రండు యిదియెట్లైనను మంచిమాటలచే వచ్చునట్లు లేదు. దీనిని మంచవుకక్కిపై వేసి కట్టికొని రాజసమ్ముఖంబునకుఁ గొనిపోవలయు ననుడు వాండ్లురవడి నొక మంచముఁ దెచ్చి దానిపై నొడలుఁదెలియక వడియున్న యింతినిఁ బరుండఁ బెట్టి కాలపాశంబులఁ బోలుతాళ్లతోఁ గట్టిరి. అప్పుడు నాయకుండు భటులు మంచముమోసికొనిరాఁదాను ముందు నడచి దారిఁదీయుచుండెను.

వేంకటాద్రినాయఁడు

షష్ఠోల్లాసము.

పావనసుధాజలపూరితంబై, చలదూర్మికాపరంవరాభి
రామంబై, త్రిజగజ్జనజేగీయమానంబై, యలరారు యీశ్వరా
నదిం గాంచిన యేనుందబుద్ధికి మనసు వికసింపకుండును.
ఆహా! గట్టులం దన్నిపట్టుకొని యచ్చటచ్చట పల్లవుబ్రదేశఁ
ములకుఁ బొరలి, పార్శ్వంబుల పచ్చికబయళ్ల నావరించుచు
నిండార ప్రవహించెడు యిమ్మహానదిపై పాటు గాలి వినరు
నప్పుడు తెరచావలనెత్తిన పడవల్పై నొనర్చెడి విహారంబునకు
నాకాశంబునఁ జరించెడు పుష్పకం బెక్కిచేయుసంచారంబైన
దీటుగానోవునే. ఇచ్చటి శీతలవాతపోతంబులెట్టిమనఃపరిశ్రమఁ
జేసినవారికైనను తలదిమ్మునడంచి, రవంతలో స్వాంతంబుల
పంతోషసౌఖ్యసాగరంబుల ముంచి, యోలలాడింపకుండునే!
ఆహా! మిన్నేటికి మిన్న. భోగవతి కనురాగవతి. గంగాసింధు
గౌతమీప్రముఖంబులగు నదులకుఁ బ్రథమగణ్యంబు. దీనితీరం
బున వసియించి యెల్లప్పు డిందలి యుదకంబులం గ్రోలుచు
దీనియాటుపోటులం గండ్లారఁ గాంచుచు దీనిశరచ్ఛంద్రచంద్రి
కాధవళపులిసతల్పంబులఁ గ్రీడించుచు నుండు మానవులకు

దేవత్య మన నేటిగొరవము? ఔరా నేదలంచిన నూతననగర
 సిర్మాణం బిచ్చటనే చేయవలయు. అందుకు నేను కొంత
 త్యాగంబుఁ గనుపరచి, యనల్పకళా విశారదులగు శిల్పుల
 రావించి, విశాలంబగు వీధులతో, రమ్యపార్శ్వంబులతో,
 బురంబు నిర్మింపఁజేసి, సకలవస్తుసంభారంబులతో, భోగ
 భాగ్యంబులతో, దులదూగెడి పౌరుల రావింపఁజేసి, యుని
 చిన. నది మందాకీనీతీరమందలి యమరావతికెనయగుంగాన
 మందాకీని యనఁజెల్లు, నీకృష్ణానది రాకపోకలకు, విదేశస్వదేశ
 వ్యాపారములకు, షటియు నెన్నియోవిధంబుల నుపకరింపఁ
 గలదు. ఇంతటియూహ నాకుఁ బొడమించిన యమేశ్వరుండే
 యిక్కార్యము నిర్వహించుకొను భారము శిరంబున నిడుకొను
 గాక! ఇంతటిగొప్ప కార్యము నానుంచి కాఁగలదే యని వెను
 కంజ వేయఁగూడదు. స్వల్పుఁడు ఘనకార్యముఁ జేయదలంచుట
 కతనిబుద్ధిబలమే చాలదు, మధ్యముం దున్నతసంకల్పముఁ
 జేసి, యిట్టిమహాత్కార్యము నానుంచి కాఁగలదే, యని
 తొక్కటపడి, సంకటములవలన డోలాయమానఁసుడై, తుద
 కది యారంభింపలేకపోవును. ఒకవేళ ప్రారంభించిన నరగొ
 రలగా నొనరించును. ఘనులగువారు మహాకార్యముల
 సంకల్పించి యారంభించి, మధ్యనెన్నియిక్కట్టులు వచ్చినను,
 రవ్వంతయైనఁజలింపక యెడతెగని ప్రయత్నమున వ్యయ
 ప్రయాసల కోర్చి నెఱవేర్చుదురు. కనుక నే మున్ను చరిత్ర
 ప్రసిద్ధులగు మహాపురుషు లాచంద్రార్కముగు కీర్తిని గడించి
 యున్నారు. ప్రతిభావిశేషంబుఁగల ప్రతిమానవుండును, పైని
 వచించిన యుత్తమ తరగతియందుఁ జేరగోరుచుండు నని,

యమ్మహారాజు సమీపమున నున్న యొకవటపురాతిపైఁ
 గూరుచుండి, ప్రధానుని విద్యజ్ఞసంబులం బిలిచి, తనమనో
 భీష్టంబుఁ దెలుప. నందులకు వారమందానందాంబుధిమగ్నులై
 యిట్లనిరి. రాజేంద్రా! ఈసీసంకల్పము కడులెస్స. అనుప
 మానంబగు లగ్నంబునఁ జేయఁబడినది. ఈస్థలము పరమ
 పావనమైనదియు, బ్రాచీనకాలమునుండి చరిత్రప్రసిద్ధమై
 నదియు, భరతఖండంబునకు హస్తీపురంబెల్ల నాదినుండి రాజ
 ధానియై, గౌరవంబందుచుండెనో, ఆంధ్రదేశంబున నిచ్చటి
 ధరణికోట యను, నామాంతరముచే విలసిల్లు ధాన్యవతీపు
 రము, పురాతనమునుండి యట్టిమహార్దశ ననుభవించె, నను
 టకు సందియము లేదు. ఇచ్చటి శిలాశాసన స్తంభములును,
 స్థూపములును, విగ్రహములును, పూర్వపుటెన్నత్యములఁ
 జాటుచున్నవి. కావున ఖలమైన యీ మహాపట్టణంబును
 పునరుజ్జీవింపఁజేసినఫలంబు మీవలగుఁగాక! ఆంధ్ర రాష్ట్రో
 ద్ధారణ కారకుండవై, యమరాపతీప్రభుండవై, విబుధరక్ష
 కుండవై, మహేంద్రు ననుకరించు మని హెచ్చరింప, నా
 మోదించి, ప్రధానునితో నూతననగర నిర్మాణవిధానమునుఁ
 జక్కగాఁదెలియఁ జెప్పవలయు ననుచుఁ ధనమును బొక్క
 సమునుండి తీసికొనుట కనుజ్ఞ నిచ్చెను. అంతట సతండ్రిక
 దివ్యముహూర్తంబునఁ బురనిర్మాణారంభముఁగావించి నెఱ
 వేర్పుచుండ ప్రభుండొక పటకుటీరంబున కొన్నాళ్లచ్చట నివ
 సించె. ఆసమయంబున చింతపల్లికోటనుండి, యొకప్రతీహారి
 చనుదెంచి, జోహారొనరించి, దేవా! యిదేలేఖయనియిచ్చెను.
 అందు శ్రీమన్మహారాజరాజ దేవేంద్రవాసిరెడ్డి వేంకటాద్రి

నాయమహీపాలవరేణ్యనిపాదవద్భములసన్నిధికి-యుష్మద్విధే
యాపుడు క. నెంకట్రావు వ్రాసుకొన్న విజ్ఞప్తి యేమన.
తమరు చింతవల్లినుండి బయలుదేటి ధాన్యకటకమున విడసి
చాలదినములయ్యెను. మీయోగక్షేమములకు నిరీక్షించు
చుంటిమి. అవి యట్లుండ మహారాష్ట్రమునుండి యొకబంది
పోటుదండు బయలువెడలి మనకు పశ్చిమమున నుండుగ్రామ
ములందు కల్లోలముఁగావింపుచు, పనితా పశుధనధాన్య
రత్నంబుల హరియించుచు, వచ్చివేదగిరియందు మఖాముఁజేసి
నట్లు తెలియచున్నది. దండొక మహారాజునకుండు సైన్యమున
కంటె మించియున్నదట. మీరిచ్చటలేరని తెలిసినేని నాండ్రే
రాత్రియో యేపగలో కోటపైవచ్చి పడుదురను భీతిచేగవ
నులు బహుజాగ్రత్తగాఁగాపాడఁబడుచున్నవి. కాన తమ
కెచ్చట నెన్నితొందరలున్నను, శీఘ్రంబుగా రానిచో మాకు
మానప్రాణములుఁ దక్కవని తోచెడిసి, చిత్తగించవలయునని
యున్నది. సమగ్రముగాఁజదివి, ధైర్యోత్సాహంబులతోఁ దా
నువచ్చిన జమాబండికార్యము నాపివేసి, నూతననగర నిర్మాణ
కార్యమున సచివునకు సర్వస్వాతంత్ర్యములొసంగి, వెంబడించి
యుండిన స్వల్పసైన్యంబుతో వేదగిరికిఁ బ్రయాణమాయెను.
ఇన్ముహారాజు ధాన్యకటకమునుండి వేదగిరికిఁ బోవునపు
డాతని తీవ్రదృష్టింగాంచి దారిలో గ్రామములందు, పౌరు
షాభిమాన వివేకంబులుఁ గలప్రజలెల్లఱు నతండుబిలువకయే
దేశరక్షణ రాజరక్షణముల కై, వెన్నంటిరి. పొలంబునగల
కావులు ములుకోల, రాగోల, గొడ్డలి, కొడవలి, మొదలగు
వ్యవసాయోపకరణంబులనే యాయుధంబులుగాధరించి ప్రభు

వువెంట నడచిరి. అభిమానపూరితమై, నిజమైనభక్తిగలయట్టి
 సైనికులచే రాజునకు జయమేలకలుగకుండును! ఈపరోప
 కారపరాయణుడైన రాజోత్తమునకును, రాజభక్తివిశ్వాస
 పాత్రులైన తత్సైనికులకును, దక్షిణనేత్రప్రకంపనాది శుభ
 నిమిత్తంబులు, పూర్ణానందదాయకంబులుగా నుండెను. అంతట
 సైన్యంబంతయు రాజువెంట నిశ్శబ్దంబుగా నేగి యొక్క పెట్టున
 నప్పర్వతంబంతయు నుట్టడించెను. తదుపరి సప్తభువరేణ్యం
 డోరీ బందిపోటుదొంగలారా? ఇంక నెందుఁబోయెదరు. మీపా
 నవాయువులన్నియు నొక్కసారిగాఁ బీల్చినేతెంచిన మహా
 నాగము వేంకటాద్రినాయుండిదే మిమ్మునమీపించె. మీరిది
 వరకెన్నియో దినములనుండి మధు మాంసభక్షణాదులచేఁ
 బెంచిన మీశరీరములనున్నకొవ్వంతయు, నీరోజున నన్నదీయ
 కరవాలంబునకెఱఁజేసి, సర్వజనుల నాపదోత్తారకులఁ గా
 వించి, దేశమంతయు, సుఖనిద్రనొందించెద, మీకోర్కెలిం
 కేమైన తరువాయియన్నయెడలనంతకాలయమున కతిధులగా
 నేగి, యచ్చటఁదీర్చుకొండు. అనిగర్జించుచు లయకాలరుద్రా
 కృతించాల్చి, మృత్యుకరాళోపమంబైన తనకరవాలంబు
 కరంబున వెలుంగ, మీదికురుక, నబ్బందిపోటు దొంగలగుదలు
 కకావికలై, మిన్నువిరిగి పైబడినట్లు లేమియుఁదోచకొకరు
 బోయినత్రోవ కొకరుబోక, నడిమిఱ్ఱగా నుండుబుడపెన్నె
 చిన నిద్దంపుగోలీల మాదిరి, పరువిడసాగిరి. ఇట్లుపలాయ
 నంబు జూపిన దొంగలలోఁగొందఱిని, ప్రభువరేణ్యుఁడు తన
 వాడిఖడ్గంబు పాలుగావించుచు, పోనీకుఁడు, పోనీకుఁడు,
 శూరాగ్రేసరులారా? యనిపెద్దయెలుంగున కేకలువెవ,

నప్పోటు మానిసులందఱు నేరికినరిగా వచ్చినవాండ్రను, వా
రత్యుత్సాహముతోఁ దమయాయుధంబులచే బిట్టుగామోది
వారలప్రాణవాయువులఁ బీల్చివేసిరి. ఆమరాతీలవద్ద రాజున
కసంఖ్యాంబైన ధనంబులభింప, దానినేనుఁగులమీదఁ గట్టించు
కొని రక్తసిక్త కరవాలంబులు కృష్ణానదింగడిగి, ధనంబు చింత
పల్లె లోనికోశాగారంబునకుం జేర్చెను. భూపాలుని
యన హయ శౌర్యంబునకుఁ గోటలోనిబంధు
మిత్ర మాత్యసామంతాదులశ్చర్యంబునందేలిరి. పూర్వమా
బందిపోటు దొంగలచే బాధలనొందుచుఁ, బ్రాణంబులఱచేత
నిడికొని యున్న యాయాగ్రామవాస్తవ్యులు, పుష్పఫలాంబ
రాభరణంబులఁ గానుకగాఁగొనివచ్చి, యమ్మహారాజునకిచ్చి,
వందనశతంబులర్పించిరి. అంతట నారాజశేఖరుండు వారల
నుచితరీతి సత్కరించి, మృష్టాన్నపానాదులఁ బరిత్యజులఁ గా
వించి, వీడుకొలిపె. తరువాత నాచింతపల్లి కోటలోఁ గావు
రముఁ జేయుచున్న జనులబాలవృద్ధముగాఁ జనుదెంచి,
మహారాజ దర్శనంబొచరించి, యమందానందకందభితవ్యాద
యారవిందులైరి.

వేంకటాద్రి నాయుడు

సప్తమోల్లాసము.

మంత్రీవర్యా ? నాయదృష్టయోగము నేమనికొని
యాడుకొందును. నేడలంచిన కార్యమెట్టి దుర్లుభమైనదైనను,
నిరాయాసమున నెఱవేరుచున్నదే. భైరవనాయకుండు కలభా
షిణినిఁ గొనివచ్చి నాడనిన వార్త, శ్రోతవర్వంబుగా వింటిని
గదా? ఆమాట వినినతోడనే నామనంబానంద రసైకనిర్మ
గ్నమై, ముక్తికాంతా సౌఖ్యంబునకుఁ ద్వరపడుచున్నది. నేను
ధన్యాత్ముఁడ ననిపలికిన, మంత్రీ, శ్రీహరీ, పాపంబుశమించు
గాక. యని రాజచంద్రా? ఏల. ఇట్లువిని సహించరాని
వాక్యంబును వచించితిరనుడు, రాజు అవును మంత్రీ, నేనా
కాంతను నిశ్చయంబుగా వరించఁగోరియున్నాడ, అది నన్నె
ట్లవమానపఱచి పోయినదైనను, దానిముఖంబుఁగొంచిన,
ముక్తికాంతాముఖంబుఁ గొంచినట్లే యనియె. అంతట మంత్రీ
స్వామీ? తమరానంద పరవశులై, వినువారి మనంబులకు
భయావహంబుగా, ననరానిమాటల ననుచున్నారు. ఏమి
చేటు వాటిల్లనున్నదో కదా, నామనంబు తత్తరించుచున్నది.
అనిదీనత్వంబునూచించు చుఁబలికినరాజు మంత్రీ? నేనేమంటిని
నన్నవమానపరఱచినదైనను నేనువరించెద నంటిననియా

పలుకుచున్నావు. నిజముగా నేనుదానిని జేపట్టక మనఁజాల.
 నివిషయములో మాత్రము నీమాటనిరాకరించితి నని యెంచు
 కొని, కష్టంబువహింపకుము. అదినాకూర్వశీసంగమసౌఖ్యంబు
 గూర్చునది యన, మంత్రి దేవా? తమరసలే దారిదర్పితిరి. నే
 వచించునది మీరావేశ్యను జేపట్టకుండుడనికాదు. మీనోటి
 నుండి వెలువడిన యశ్శీలవాక్యంబులకు భయమందుచుంటి,
 అదివినిపించెద వినుండు, ముక్తికాంతా సంగమసౌఖ్యంబేమి?
 యూర్వశీసంగమ సౌఖ్యంబేమి? ముక్తికాంతాముఖంబు
 జూచినట్టేయేమి? మీనోటినుండి యిటువంటి మాటలేల వెలు
 వడవలయునని నాగుండె తల్లడిల్లు చున్నది. అనుడు రాజు ఇది
 యానీకఁగల్గిన విషాదము. మంత్రీ? యెంతవెట్టివాఁడవు. దాని
 తోఁగూడియుండిన నాకుజ్ఞానులకు ముక్తికాంతాసంగమ సౌ
 ఖ్యంబెట్టిదో, యట్టిసౌఖ్యంబొనగూడుననఁబోయి, యానంద
 వరవశత్వంబున నట్లంటి. నింతమాత్రమునకే వెలువవలయు
 నా! మానవుండాయుఁ ప్రమాణాంతమున మరణించునేకాని
 మధ్యనశ్శీలములచే జచ్చునా? సర్వజుండవగు నీవీకించిన్మాత్ర
 మునకే భేదంబువహించి మొగంబున దీనత్వంబు సూచించుటఁ
 దగదు. ధైర్యంబు వహించుము. నాముద్దులగుమ్మం దో
 డొని, నాబహిఃప్రాణమైన భైరవనాయకుండదే వచ్చుచు
 న్నాడు. యెవ్వఁడురా అక్కడ. లోపలనున్న సింహాసనంబిటుఁ
 దోడ్కొనివచ్చి నాకెదురుగానుంచుము. అనిన నొక సేవకుండు
 లోనున్న యున్నతాసనంబు నొకదానిఁ గొనివచ్చి సభలో
 రాజుగారికెదురుగా వేసెను. అంతట భైరవనాయకుండు కొం
 చెముముందుగాఁ జనుదెంచి రాజునకు నమస్కరించి, యతని

యనుమతి పీఠమునధిష్టించి, స్వామీ! యానిర్భాగ్యురాలిని మోయించుకొని వచ్చుచున్నాడ. అదిటక్కరిఁ జేసి యూపిరి బిగఁబట్టుకొని, మీసముఖమునకు రానిష్టములేక, పండుకొని యుండుటంజేసి, దానికొఱకింత ప్రయాసఁబడవలసివచ్చినది. దానినాకఱకు కరవాలంబున కిప్పటికే బలిఁబెట్టియుందును. కాని మీయాజ్ఞలేమి నింతవరకు నదిజరిగియుండలేదు.

అనునప్పటికి రాజు భైరవనాయకునింగాంచి, సఖుండన్న నీయట్టివాడుండవలె. కాకిచ్చేఁగబురంపిన కార్యంబుఁ జక్కఁ బెట్టుకొనివచ్చితివి. నీఋణమునుంచి వేయిజన్మముల కైన విముక్తి నొందఁజాల, ననిపట్టరాని తమకంబున నట్టేచూచుచుండెను. అంతలో జెంచులు మంచమునచ్చటదించిరి. వెంటనే బంధంబులువదల్పుడని రాజాజ్ఞనిచ్చెను. భృత్యులు కొందఱాబంధంబులు వదల్చిరి. కాని, యాపెయటులనే చేత న్యంబులేనిదానివలెఁ బడియుండెను.

అప్పుడుజెంచులు చూచితిరాస్వాములు! యీగండా గొండితోఱ్ఱ మాయవేషములనుడు, రాజువారలంజూచి, మీరు దానినేమియుననకుడు, అది స్పృహఁదప్పి యున్నది. శ్రీతలోపచారంబులంగాని స్మృతిఁగనునటులలేదు. ఓరీయెవఁడురాఅక్కడ, మనపరిచారికల కిరువురికి నాయాజ్ఞఁదెల్పి ఇటుఁదోడ్కొని రండు. అనువరకొక బంటుత్వరగావెళ్లి తీసికొని వచ్చెను.

నృపాలుండా మానినులంగాంచి, యీమంచము, లోనికిఁబట్టించుకొనివెళ్ళి దీనికి స్పృహవచ్చునటులుతగు జాగ్రతతో శ్రీతలోపచారంబు లొనర్పుడని, యాకన్యకారత్నంబు

నావరిచారికల కొప్పగించి, భటులచే మంచమునొక విజన మందిరంబునకనిపెను.

పిమ్మట రాజాచెంచుమూకకును, భైరవనాయకునకును, భక్త్య, భోజ్య, లేహ్య, చోష్య, పానీయములతో, విందుఁ జేసి యెవఁడుమోయఁగలిగినంతధనమును వానికిబహుమతిగా నర్పించి, సంతోషపరచి, వారిని నెలపులకంపివేసెను. క్రూరు లగు చెంచులకు సహచరుండై వర్తించుచు, వలవని పరకాంతను బలవంతముగాఁ జెఱబట్టియున్న పాపాత్ముండీరాజాధముని మొగంబుఁజూడనోప నన్నట్లు జగదాప్తుండ పరదిశాసంగ తుండయ్యె. క్రమముగా నీరాజు మూలమున నాంధ్రదేశం బంతయు, నిట్టిరక్తవభలచే నొప్పారు నన్నట్టులరుణకాంతి జగమెల్ల నాపరించెను. ఈతండిట్టి యజ్ఞాన సముద్రంబులో మునిగియున్నవాడని తెల్పునట్లు చీకఁటి దశదిశలాక్ర మించె. ఈనృపాలుండును దోషాకరుండు, నేనును దోషా కరుండనను, నామనంబంధంబుఁగల్పించుకొని, ఈరాజునకుఁ దోడ్పడ నారాజు వచ్చుచున్నాడేమో యనునట్లు, చంద్రుం దుదయశిఖరికిఁ బ్రాకివచ్చుచుండెను. మదనుఁడమ్ములనూరి, విటినీ భుజంగుల వక్షంబులు లక్ష్మ్యంబుగాఁజేసి, వేయుచుండ, జగస్పర సందర్శనాభిలాష, ద్వారకవాటంబులపైఁ జేతులు మోపి, వీధులరయుచుండిరి. చకోరకంబులు తనివిదీర చంద్ర కిరణామృత పానంబొనర్చుచుండెను. కలువపూవులు మనో హరంబుగా వికసించెను. వధూవర్గంబెల్ల వల్లభాలింగనబంధ బంధితంబై, మదనసామ్రాజ్యపట్టాభిషిక్తమై, యనిర్వచనీయ బ్రహ్మానందమున నోలలాడుచుండె, పవలెల్ల శరీరాయాసం

బొనర్చిన జనసంఘంబు గాఢనిద్రావరవశత్వంబుననందె. అసమయంబున నీసూర్యనారాయణగారు మాత్రము కలభాషిణి స్మృతి సంశయాస్పదమతియై, జాగరణఫలంబుఁ దక్కించుకొనుచుండె. ఇట్లుకొంత సమయంబుఁ గడచుసరికి 'కొక్కొక్కరుకొ'యని కోడికూతయతనికి వినఁబడెను.

అంతనతండు తాత్కాలిక కృత్యంబుల నిర్వర్తించుకొని, కలభాషిణి దేహకాంతులు వ్యాపించి, ద్విగుణీకృతమై ప్రకాశించు మందిరంబు దర్శించవలయునని, త్వరపడుచుండెను. రాత్రినుండి పరిచారికలు కలభాషిణికి స్పృహరాగలందులకై, యొడలికి మంచిగంధమలాది, కప్పురపు రసంబుఁ జెవులలోనుంచి, వన్నీగుపైజెలుకుచు వీవనంగైకొని వినరుచుండిరి. ఇట్లుపచరింప, కొంతవడికి నీప్రక్కనుండి మఱియొక ప్రక్కకుఁబోరలెను. అంతట పరిచారికలుల్లాసమతులై, విడువని ప్రయత్నంబున, నట్టులనే యుపచరింప, మఱికొంత నీవడికి గాఢనిద్రనుండి మేలుకొన్న కురంగంబు చందంబునఁ ద్రుల్లిపడి లేచి, యటునిటు దిక్కులు పరికించుచుండెను. అత్తరి పరిచారికలాకలభాషిణినింగాంచి, యేమి యిటుల బెదరి బెదరిచూచుచున్నావు. ఇది మహారాజైన సూర్యనారాయణగారు గారి మందిరము. మేమాయన పరిచారికలము. మైమఱచియున్న నీకురాత్రినుంచి శిశిరోపచారము లొనర్చి, యీస్థితిలోనికిఁ దెచ్చినాము. నీకేవిధమైన భయంబులేదు. వనఁటఁ దక్కి, నిశ్చంతమెఱు ప్రవర్తించి, మమ్మానిందింపఁజేయుమని పల్కునంతలో, రాజచ్ఛటికి సామాన్యనేషముతో బిరబిర నేతెంచి, "శారిశారిశారి"యని పిలిచెను. అంతట పరిచారి

కలలో నొకతె జీవ్యన మందిరమునుండి బయటికివచ్చెను. రాజు దానింజూచి, యేమే కలభాషిణి యెట్టి స్థితిలోనున్నది. తెలిసి ముచ్చటమీర, ముద్దులూర, బల్కుచున్నదా? నా భాగ్యమెటులున్నో యెఱింగించి, నామనోవేదంబాపనే, యనుడు శారిక నృపనత్తమా? కలభాషిణి యిప్పుడే మనలో కములోనికి కొంచెము వచ్చినది. రండు వీక్షించుడని లోనికిం గొనిపోవ, రాజు నేతానందకరముగా, నాబంగారుబొమ్మనుం జూచుచు, యనిమిషభావంబు వహించి, చిత్రప్రతినువోలే నిలువంబడి యుండెను.

అట్లు వెట్టిచూపుఁ జూచుచుండిన రాజుంజూచి, కల భాషిణి భీతిగొని తత్తరించ సాగిన, పరిచారికలాపెంజూచి, అమ్మా? భయమిందకుము. యీమహాపురుషుండే రాజేంద్రుండు, ఈతండు నీరూపంబుఁగాంచి విభ్రమంబుఁజెంది, బొమ్మమాదిరిఁ జూచుచుండె నేకాని వేరుకాదు. ఈరాజు చంద్రుఁడు మిక్కిలి మంచివాఁడు. నీపూర్వపుణ్యంబు మంచిది కనుకనే దేవరవారి దర్శనంబబ్బినది. నీమనంబున నేనందియఁ బుంచక, ఈమహారాజుం జేవట్టి మాకురాణినై, చల్లని చూపుతో మమ్మఁజూడుము. నీతో నేకాంతముగా మాట్లాడఁ దలఁచి వచ్చియున్నాఁడు, నీవాలుకనుఁగపనుండి వెడలు సోయగఁపుఁ జూపులు రాజేంద్రుఁడైబరసి, కృతార్థురాలపుఁ గమ్ము, మేమగుచున్నాము. అనిచారలామందిరము నుండి, నిష్క్రమించిరి.

సూర్యనారాయణరావఁతట నమ్మానిశీతిలకఁబుతో ముద్దుగుమ్మా? యిటుఁజూడుము. నీదయకుఁ బాత్రుఁడగాఁద

లఁచి, నీనుందిరమునకువచ్చిన నన్నిట్లు పెడచూపుతోఁజూచుట ధర్మముగాదు. నిన్నెన్నియో బాధలఁబెట్టినని మనంబున నెంచకుము. నేను నిన్నుఁ బువ్వులలోఁబెట్టి పూజించుకొననెంచి యుండ, నన్నొల్లమి నీకిట్టియిక్కట్టులు సంభవించినవి. భవత్కృత కర్మఫలంబునకు నేనేను చేయవలయు. నేనెన్నివిధంబులనో సేవకాముఖంబున, నిన్నుబ్రతిమాలుకొంటినిఁ గాని, నీయనుగ్రహ వాహిని నాపైఁబొరలి, నన్ను కృతార్థునిఁగా నొనరించినదికాదు. గతజలనేతుబంధనంబి కేల. ఇంకనైన నీయనుగ్రహంబునకుఁ బాత్రుండు గాఁదలఁచినయీదీనునిపైఁ గరుణవహించి, సుధాకరబింబ సదృశంబైన మొగంబెత్తి, లోలేక్షణంబుల వీక్షింపుము. నానయనచకోరకంబులు నీదరహాస చంద్రికలఁగోల నువ్విఱ్ఱారు చున్నవి. పూఁబోలులకు మకరందసదృశంబైన మనంబుండవలయుఁగాని, శిలాసదృశంబుగా నుండఁగూడదు. నీయీదాసుండెట్టి దుర్ఘటకార్యభారంబుఁబై మోపిన నోవఁగలండు. కాని, నీవియోగ దుస్సహ భారంబు భరింపనొల్లఁడు. నావలననేరంబులుండిన నీసొగసు కీల్బడవ్రేట్లచే నొప్పించి, కసిదీర్చు కొందువు గాని, పెడ మొగంబుఁబెట్టిన బ్రతుకఁజాల, యువప్రాయంబున నవమన్మథుండైన పురుషునిఁగూడి, బ్రహ్మానంద సౌఖ్యమునకు ముబ్బడియగు మదన సామ్రాజ్య వైభవంబనుభవించుటచితంబగుఁగాని, యారీతి బ్రహ్మచర్యంబు నడపుటచితమే. ఒకేతీరున నేనిటుల బ్రతిమాలుచుండ, నీవుమారుపలుక కుండుట మోటుతనమనిపించుకొనును. “ఇటుఁజూడుమిటుఁజూడు” మనికామగ్రహవేశంబున నొడలుఁ దెలియక, సమీపస్థుడైన సూర్య

నారాయణరావుతో, నన్నా? ఇట్టి దుర్భాషలాడజనదు.
కామ, క్రోధ, లోభ, మోహ, మద, మాత్సర్యంబులను
నాటును, పురుషునికిఁ బ్రబల శత్రువులు. ఈశత్రువర్గంబునఁ
జిక్కిన పురుషుండు, సమూలంబుగా వినాశనంబు నొందును.
కాన నీబోటి ప్రాజ్ఞుడిట్టి దుష్టశత్రువట్కంబునకు, దూరంబున
నుండవలయును. శత్రువట్కంబునఁగూడ, కామంబనునది
ప్రబల శత్రువు. దీనిచేఁజిక్కి, రావణ నర కాసురాదులెందఱు
ఘోర పాపదవాగ్నికినంధంబులైరో యోచింపుము. తలవని
పరకాంతను బల్కినిబట్టి, సుఖంజూచుట మూర్ఖుని విరస
లక్షణము. జ్ఞానేంద్రియా, కర్మేంద్రియములకు, మనస్సు రాజు.
మనంబు పరాధీనంబై యుండ నింద్రియంబు లన్యధావర్తింప
నేర్పునే. తనలోనిప్రాణి యెట్టిదో తదితర ప్రాణులుఁగూడ
నట్టివి యేయని ప్రాజ్ఞుఁడూహించనగు.

కం. ఒరులేయవి యొనరించిన

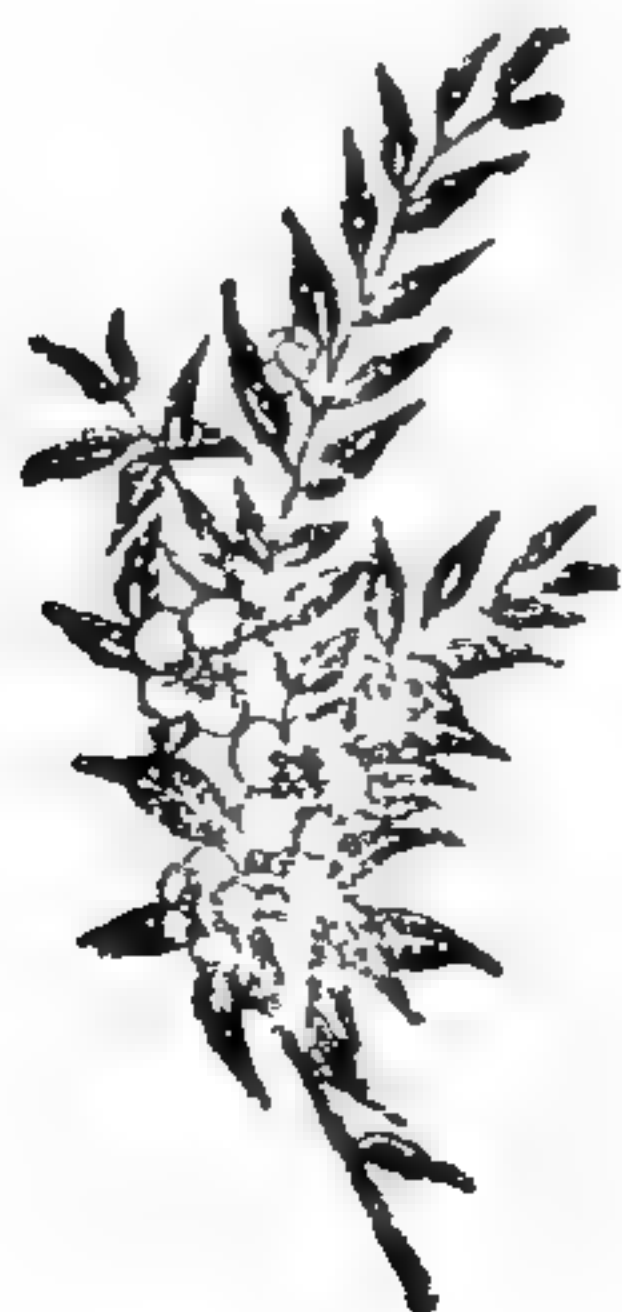
నరవర యప్రియము తనమ ♦ నంబునకగుఁచా
నొరులకు నవిసేయకుఁకి

పరాయణము పరమధర్మ ♦ పథమాలక్షెల్లన్

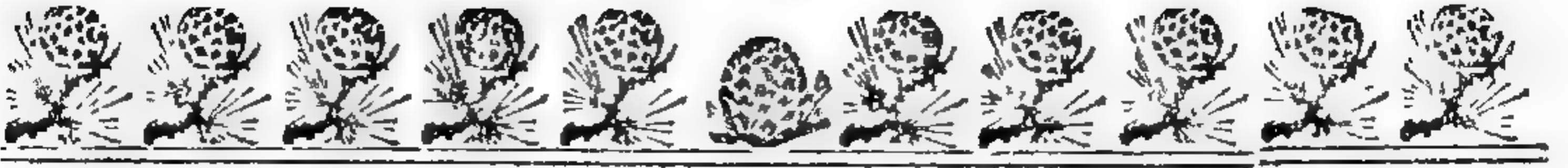
అనుపంచమ వేదవాక్యంబును వినవే నిన్నొకఁడు బలవంత
ముగాఁబట్టి చెఱఁబెట్టిన నీమది కెట్టులుంనో నీకుమాత్రము దెలి
యదా? పరులఁ గూడ నట్టివారేయని భావించుకొనవలదా?
ననున జంతుసంఘంబులనున్న జీవాత్మయను, పరబ్రహ్మ
తేజంబొక్కటే కదా? జీవాత్మను హింసింపఁజేసిన పరబ్ర
హ్మను హింసింపనట్లు కాదా? దాని వలన పాపంబు

కొండల ముట్టబెరుగదా? పాపంబుచే నరకకూపంబు
 సిద్ధించుగదా? రౌరవాది నరకంబులపాలై మహాదుఃఖంబులను
 భవించుటకు మూలకారణంబు కామంబుగదా? అట్టికామంబు
 నజ్జక్రియైహికాముష్మికములకుదూరమై, సమస్త నిందాజనభాజ
 నంబై, శ్రేయోహానికరంబై, పాపప్రదంబై నదుర్గతి పాలుగాకుము
 సమస్త జన్మములందును మానవజన్మ ముత్తమము. యీమా
 నవజన్మమందే కామగ్రహవేశుడైవైయొడలెఱుంగక చెప్పరాని
 చేయరాని దుష్కార్యములొనర్చినదరించునదెప్పుడు. ఎన్ని
 విధముల యోజించినబరప్రాణి హింసకన్న మహాపాప కార్యం
 బింకొందు లేదు. కనుక నిర్మల జ్ఞానముగల్గి, నిశ్చల మతివై,
 పాపవృక్షంబునకు బీజస్వరూపంబైన, కామంబును నీమనోక్షే
 త్రము నుండి వెలిజేసి, సర్వభూత సమదృష్టిత్వమందు స్థాపించి,
 చెడని పదార్థమును వెదకు కొనుము. అని యనేకవిధంబుల
 బోధించెను. కాని పైత్యరోగికి పంచవార రుచింపనట్టులా,
 పాపాగ్రేసరచక్రవర్తి శ్రోత్రంబులకవి యెగటాయెను. అంత
 నతఁడోకలభాషిణి? ఇట్టిపల్ల నీవైదిక ఛాందసపు మాటలు
 రుచించుటెల్లు. మదనుడదయుడై పదనైన విరికొలలుచెఱు
 కువింటంగూర్చి, గుఱిజూచి, యురమ్మరవడిబఱియలుగొవిం
 చు చుండ, కరుణవీడి, పెరవారి చందంబున, నొప్పరికించుట
 నీకుభావ్యంబే. ఇట్టినిర్దాక్షిణ్యమైన కఠిన్యచిత్తంబు నీకొడఁ
 గూర్చిన బ్రహ్మదేవుని యవివేకంబు నేమనఁదగు. శరీరమందుం
 చవలసిన కఠినరేణువులన్నియు, మనంబున నుంచిన టులఁదో
 చుచున్న యది. హా. ఇక నేమిచేయ వలయు. శరీరంబంతయు
 మోహరన వ్యాపితంబై, కంపంబెత్తుచున్నది. ప్రపంచముదృష్టి

గోచరంబగుట లేదు. కరంబుల కాకరన శక్తి కొఱవడినది.
మిన్ను విఱిగి పైబడినట్లు లేమియుఁదోచుట లేదు. హాకలభా
షిణీ! యథర సుధారసంబోసఁగి రక్షింపుము. రక్షింపుము.
అని గాటంబుగాఁ గొగలించుకొనఁబోవ, సమ్మానినీరత్నంబు,
హాపరమేశ్వరా యని, ధరణీతలఁబున వివశయై వ్రాలెను.
అంతట నారాజాధముండు నిరాశాహత మానసుండై, వెను
కకుఁదగ్గి ఓహూ! మోసమువాటిలై. ఇది ప్రాణావసానద
శలోనున్నది. దీనినిప్పుడుమదీయహస్తంబుచేముట్టితి నేనియిహ
లోకంబువీడి చనుట నిక్కువము. నేనిక నిచ్చటనుండఁగూ
డదు. త్వరగా సంతఃపురములోనికివెళ్ళి, దుర్ఘటనకార్యసాను
కూలఘటనాసమర్థులైన, నీలవేణి, కోకిలవాణి, యను వారలఁ
బిల్చి, దీనిమూర్ఛఁదొలంగించి, నాయందు మమతఁగలునటు
లఁజేయుమని ప్రార్థించి, దీనికిఁ జెలులఁగా కొన్ని రోజులు
పరకునుండుమని యాజ్ఞాపించెద. నని యతండా మందిరంబును
వీడి, యంతఃపురంబుఁ బ్రవేశించెను.

వేంకటాద్రి నాయఁడు

అష్టమోక్షము

అష్టమోక్షము.

చెంచులచే భయపెట్టి వెళ్లగొట్టబడిన, వేంకటాద్రి నాయఁడుగారి దూత, పులులమధ్యమునుండి విడువడిన కురంగంబు చందంబున, నరణ్యమునంబడి కొంతదూరము వరువెత్తి, బునకొట్టుకొనుచు, నచ్చట నిలువంబడి, ఆయ్యా? దేవమా? యెట్టికష్టంబులు సంఘటల్లె. పాపమాకామినీ తిలకంబును కూగులెట్టి శ్రమలఁజెప్పుచుండిరో గదా? నేననాధనై నన్ననమ్మి, నా వెంటవచ్చిన కాంతను, చెంచుల పాలబడ వైచి, నేనెటులేగుదు. ఆపె జీవించియున్నది లేనిది తెలిసికొనక, రాజుగారి వద్దకు వెళ్ళి, యచ్చటయెటులున్నదని చెప్పదు, “ఛీ” యెట్లులైన నాచెంచులదగ్గఱ కేగి, దానియు దంతంబు నారయకుండుట హీనునిలక్షణము. కాన ధైర్యంబు వలంబించి, తిరిగి వెళ్లెదను. ఆహా! మఱచితి నాభిల్లులు మఱియొక సారి నన్నుఁజూచిన, బ్రతుకనిచ్చుట కల్ల. ఎటులేగుదు. ఎటులైన నిజస్వరూపంబు మాటుపఱచి, వారిల సమీపించి, వారివల్లనే ప్రస్తావనముఖంబున నీయంశంబును, రాబట్టుకొన వలయును. అందుకే వేషమనుకూలించును. యేజాతియై

నను స్వకులంబునుదరిఁజేరనిచ్చునటులు మఱియొకకులంబును
 జేరనీయరు. చెంచులభాషఁ జక్కగా నేర్చినవాఁడనగుటచేఁ,
 జెంచువేషంబు వేసికొని, వెళ్లితినేని, వారనుమానపడరు. వా
 రిండ్లలోఁగలసి మెలసి, యుండి, విప్రులముగా నాపెయొక్కడ
 నున్నది యెటులున్నది వారేయేయిబ్బందులు పెట్టుచున్నది
 కనుఁగొనవచ్చును. కనుక నెరులియీకలు, గోచిగుడ్డ, పూసల
 పేరులు, వస్త్రైకాలు సంపాదించి, భిల్లవేషంబు ధరింపవలయు.
 అవియెట్లు లభ్యంబగు అడుగో చెంచువాఁడొకఁడు యీమా
 ర్గమునఁబడి వచ్చుచున్నాఁడు వానికంటఁబడిన మోసంబువా
 టిలు. నదియఁగాక యీవేషచెట్టు మాటుననుండి, వానిపుట్టె
 నీబడితతో నొక్కదెబ్బకే చెక్కలఁగావించిన, నెరులియీ
 కలు వస్త్రైకాచెంచువేషపరికరంబులు చేజిక్కును. ఇంతకంటే
 నుపాయంబుఁగానరాదు. కనుక నీసాలంబు మరుగుననుండి,
 వనినెగ్గించుకొనియెద నని, దాగియుండ, చెంచువాఁడు సమీ
 పంబునకువచ్చి, కొంచెముముందుకుఁబిగిలెను. అంతలో నతండు
 తనచేతనున్న గట్టిబడితతో, శిరంబుపై బిట్టుగామోది, ప్రాణం
 బులఁగోల్పుచ్చి, వానిపరికలంబులలాగుకొని, చెంచువేషంబు
 ధరించి, తిరిగి వరువెత్తివచ్చిన మార్గమునేపట్టి చెంచులుండు
 తావునకు వెళ్లుచుండెను. కొంతదూరంబు నడచువరకు చెంచు
 లగుడిసెలు కన్నులఁబడియె. ఆగుడిసెలయొద్దకువెళ్ళిన, నిర్మా
 నుష్యంబుగా నిశ్శబ్దంబుగా నుండెను. కాని, యొకరిద్దరు ముస
 లిచెంచులు మాత్రమాగుడిసెలయందు మూల్గుచుండిరి. అం
 తట నీమాయాభిల్లుండొక ముసలివానిని సమీపించి, తాతా
 మనవారందరెచ్చటికేమిపని మీద వెళ్ళినారు. ఒక్కరైనను కను

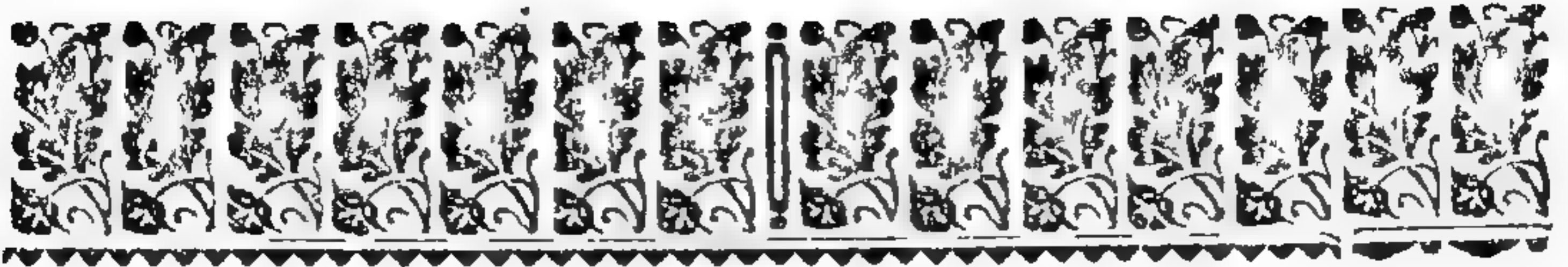
పడలేదే, నన్నగుర్తించలేదా? నేను మొన్నటిరోజున గ్రా
 మాంతరంబు వెళ్ళిన, నరసన్ననుగాదే! అన నమ్ముసలివాడు
 నీవటోయి నాయనా? నాకు గండ్లుబొత్తిగా నగుపడుటలేదు.
 కూర్చుండు నాయనా కూర్చుండు. మన వాండ్లంతకుముందే
 మన వ్రభువైన సూర్యనారాయణరావుగారి దర్శనమునకు
 నెళ్ళియుండిరి. నేడోరేపొరాగలరు. చూచిపోవచ్చితివా?
 నాయనా ఉండు ఉండు మన నాతండుకాదు తాతా? నేనెచ్చ
 టనుంసియోవచ్చిన కొత్తవాడనుకాను మీ వెంకన్నకొడు
 కును గాదటే యన ముసలివాడు నాకుబొత్తిగా మతిమరలి
 పోయినది, నీవోయీ మనవాండాబోగవుతోత్తును పట్టుకొని
 తెచ్చి రాజుగారిదగ్గఱకుతీసికొని వెళ్ళినసంగతియెఱుంగనే
 యెఱుంగవా అన కృత్రిమభిల్లుండు యెఱుంగను తాతా? అది
 యెవతె దానినెందుకు రాజుగారి వద్దకు తీసికొని పోవలసి
 వచ్చినది. అన వృద్ధుండు అదియూ? దానిది రాజమహేంద్ర
 నగరము. అది మనరాజుగారిన్లోక, వేంకటాద్రినాయనిదగ్గ
 రకు వెళ్ళవలెనని, పోవుచుండగా రాజుగారు కబురంపితే మన
 వారు దానినీయరణ్యంబునఁబట్టుకొని, తెచ్చి మంచముమీదఁ
 గట్టుకొని, పాతూరినగరంబునకుఁ దీసికొనివెళ్ళినారు. అటుల
 నా! తాతా? దానినెందుకు నడపించుకొనిపోక మంచముమీద
 వేసి, కట్టి తీసికొని, వెళ్ళినారు. అది బహుటక్కరిదిరా అది
 ప్రాణాలుబిగఁబట్టుకొని, చచ్చినదానివలె పండుకొని, పిలిచి
 ననువలుకకుండ యుండిన విడిచిపెట్టదరేమోయని యట్లు
 చేసినది. అందుచే మనవాండు దానినిమోసికొని పోవలసి
 వచ్చినది. మంచిపనిఁజేసినారు. తాతా? నేనుగూడనచ్చటికి

వెళ్ళుచున్నాను. రేపటిరోజున తిరిగి యిచ్చటికి వచ్చెదను. దయయుంచుతాతా? అని యతండచ్చటనుండి, తాను భిల్ల వేషంబుధరించిన తావునకు వెళ్ళి, యీ వేషంబు మార్చి తన యెప్పటిరూపంబుఁ దాల్చుకొని, పరుగుపరుగున నేరులు కొండలు చెట్టులు పుట్టల నక నారణ్యమార్గమునంబడి పోవుచు, మధ్యమధ్యహాకలభాషిణీ, నిన్నెట్టి శమలపాలానర్చితిని. ప్రభువు వారికీకతోరవార్త నేమని విన్నవింతును. రాజుగారీవనికై నన్నేల నియోగించవలె. నియోగించెబో నడుమనీగ్రహచారంబేల సంభవింపవలె. ఇదియంతయు నీశ్వరకల్పితము. తప్పింప నవరితరము. అనివిషాదాశ్రాంత మనస్కుఁడగుచు కొన్ని రోజులలోఁ జింతపల్లికిఁ జేరుకొనెను. అచ్చట వేంకటాద్రినాయక ప్రభువ రేణ్యుండు సిద్ధుండువచ్చించిన కన్యకారత్నంబును నేడో రేపో నే తానందకరంబుగాఁ జూచుకొనఁగలనను యాశతోఁ గూడి, మోహరసావేశితస్వాంతుఁడై, యెదురెదురుఁజూచుచుండెను. అంతలో తడబడునడతో, చెమరించిన దేహముతో, మ్రోనుపడి దీనత్వంబునూచించు మొగంబుతో, వీడినకచ బంధంబుతో, ధూళిధూసరితుండై యొకపురుషుండు కన్నులఁ బడియె. రాజువానింజూచి, వీఁడెవఁడో యిట్టివికారస్వరూపముతో రాఁబనియేమోనని సంశయాస్పదుండై యోచించుచుండ, నతండు సమీపించి నమస్కరించి మహాప్రభూ! దేవక వారు నియోగించిన కార్యసాఫల్యంబొనర్చుకొని, వచ్చి సంతోషపెట్టు భాగ్యంబీదౌర్భాగ్యునకు లభింపదయ్యె. ఈకఠిన వార్తను నేనేమనివిన్నవించునని పశ్చాత్తాపంబునఁబల్కిన, యతఁడు తనదూతగా నెఱింగి, “చింతంపకుఁ జింతింపకు” ధైర్యం

బవలంబించి జరిగిన కథను సవిస్తరంబుగా నెఱిగించి, సందేహ
నివృత్తియొనర్చుమన, పూసగ్రుచ్చినట్ల తండు జరిగిన
కథయంతయు విన్నవించె. యాస్పచాలచంద్రుండిదివిని, గోష
భీషణకపాయితాక్షుండై ప్రళయాదిత్యునిమాడ్కి, చూపటకు
భయంకరంబుగాఁ గాన్పించు రూపంబుతో, సింహాసనంబుపై
వెలుంగుచుండెను.

వేంకటాద్రినాయుడు

నవమోల్లాసము.

అయ్యో! యీమార్గములందు చెంచులబాధ భరింప
రాకున్నదిగదా? నేనీరోజున బండిపాలెములో సుశ్వావధా
నులగారి, యింట సంతర్పణజరుగుచుండగా, నచ్చటికివెళ్లి,
యప్పడములు, బూరెలు, గారెలు, పూర్ణాలు, నావడలు,
కలమాన్నము మొదలైన సర్వభక్త్యంబులను, నాభిప్రదేశంబు
మొదలుకొని కంఠము వరకించుకొనెను నెలితిలేకుండ
మెక్కి, సంభావననందుకొని, త్వరగా నచ్చటనుండి బయలు
వెడలి, కొణకంచి గ్రామములో కరణముగాను తనకుమా
నుని పెండ్లిజేసుకొంచూ వున్నారని, అబ్బయ్యగారు సుబ్బయ్య
గారి చెవిలో మెల్లగా జెప్పుచుండగా, నొకస్తంభము మరు
గున నుండి విని వారికన్న ముందుగా నచ్చటికివెళ్లి సంభావన
బుచ్చుకొనవలె నను పీరాసతో నిట్లాంటిగా వడివడి నీమా
ర్గమున వచ్చుచుంటిని. వచ్చుచుండగా నిచ్చటికి గ్రోసెను
దూరమందున్న కొండసమీపముదలి, యరణ్యమందు గొం

దఱుచెంచులు నన్ను ముట్టడించి, తరుముకొనివచ్చి పట్టుకొని,
 యీచెంప యీచెంప వాయించి, నాయొద్దనున్న కొల్లాయి
 గుడ్డను బుడిచెంబును మొలకుగట్టుకొన్న మడిపంచను
 సుబ్బావధానులుగారు సంభావనగా నిచ్చిన రూపాయనుకూడ
 బలవంతముగా లాగుకొని, నానోట నింతమన్నగొట్టి, నా
 తలమీద నున్న పిల్లజుట్టు నూడఁజెడికి, యంక నెన్నియో చెప్ప
 గాని నీచకార్యము లొనర్చి, వదలివేసిరి. అని తనకగుపడిన
 ప్రతిమనుష్యునకు నీకథఁజెప్పుకొనుచు శివమేత్తిన మాదిరి,
 బాటంబడి దిగంబరియై, రామశాస్త్రియను బీద బ్రాహ్మణుఁడు
 బుసబుస వేడిసిట్టూర్పులు విడుచుచు, నామార్గమందలి యొక
 గ్రామ సమీపమునకు రాగా, యాయన స్థితినిఁజూచి కడు
 బాలి నొంది, దయాంతఃకరణుండైన యొక్కపురుషుండు తన
 పైబట్టను తీసి, యాయగా నాతండది మొలకుగట్టుకొనెను.

అంతట నాగ్రామ వాస్తవ్యులందఱొకరినెమక నొకరా
 బీద బ్రాహ్మణుని సమీపించి, అయ్యా? నీవిప్పుడు చింతపల్లి
 కోటకు వెళ్లి, యమ్మహారాజ చంద్రుండైన వేంకటాద్రి
 నాయుఁడుగారితో, నీపడిన పాటంతయు విన్నవింపుకొనిన,
 నవ్విభువరేణ్యుండు నిన్నాదరించి, శీఘ్రకాలంబులో నద్దరా
 త్ములైన చెంచులఁ బట్టుకొని, కంఠములునరికించి, తనకోటకు
 బలిఁజెట్టఁగలండు. కావున నిప్పనిద్వరగా నాచరింపుమని
 వారందఱు నేకగ్రీవముగా నుడువ, నవ్విప్పుడచ్చోటనుండి
 చింతపల్లికి వెళ్లి, తనదురవస్థ నంతయు నిప్పులుగ్రక్కు రాజ
 చూడామణితో విన్నవింప, నాశ్చర్యమొంది, యమలమనీషా
 వంతులగు మంత్రులరావించి, యక్కథనంతయు సవిస్తారంబు

* గా వినుపించి, యచ్చెంచుల సంహరించుటకు నిరపాయంబైన
* యుపాయంబొకటి యాలోచించి చెప్పుచు నను. అంతట
సమ్మంతి సత్తములు కొంత దవ్వాలోచించి, రాజేంద్రునితో
నిట్లనిరి.

మహాప్రభూ! ఆచెంచులు మిక్కిలి దోర్బలవంతులని
యు, మాయోపాయ నిపుణులనియు, ఆయుధ సామగ్గి సంప
న్నులనియు, ససంఖ్యాకులనియు, వినియుండుముగదా? వార
లతో నెదిరించి పోరి జయంబుఁగొనవలె నన్న కొంతసైన్య
నష్టంబును, కొంత శరీరకష్టంబును, కొంత ధనవ్యయంబును
కాఁగలదు. కావున నిదియంత సమంజసముగా మాకుఁగను
పడలేదు. వాండ్రునెట్లులైన మోసపుచ్చి, మనకోట లోనికి
వచ్చునటులఁజేసి వారల కంతంబులుత్తరించిన, మనబలంబుల
కించుకంతయైన హాని సంధిల్లనేరదు. సర్వవిధంబుల నిదియుత్త
మంబని మామనస్సులకుఁదోచినది. తరువాత జీవరవారి
చిత్తము. అనిమంత్రులు వలుకనాభూపాల తిలకుండు సెబాసని
యమృతోపమాన రుచ్యవాక్యమత్కృండును, మాయో
పాయ విశారదుండును, దృఢకాయుండు, సగుభుజంగ రావుం
బిలిచి, యాచెంచుల నెట్లులైన నీచమత్కార వాక్కుధాలోలు
రఁజేసి, మనకోట లోనికిఁబ్రవేశపెట్టుచు నెను.

అంతట భుజంగరావు సంపూర్ణజవసత్వంబులుగల
గుఱ్ఱంబు నధిరోహించి, యాచెంచులు సంచరించు పర్వతా
గ్రంబుపైఁ జేరెను.

అప్పుడా చెంచులందఱు భుజంగరావుంగాంచి సంచరి

స్వాంతులై యెవఁడురా వీఁడు గుఱ్ఱముపై నెక్కి యొంటరిగా
 నిరాయుధుండై మనదెసకే వచ్చుచున్నాఁడని. యాలోచనా
 పరులై, యొకరి మొగమొకరు చూచుకొనుచుండ నీరావు
 వారలంగాంచి, యోరీ చెంచులారా! నేను మీకొక యప
 కారంబుఁదలపెట్టి వచ్చు శత్రుకొటిలోని వాఁడను కాను.
 మీకొక మహిమకారంబుఁ జేయుటకై నేను మీచేతకు
 వచ్చుచున్నాఁడ. నన్నుఁజూచి మీరన్యథా భావింపకుఁడని,
 సముచితానునయాలాపములతో, నోదార్పుచు వారియొద్దకుఁ
 జేరి, కొన్నిరోజుల వరకు వారల తన చెమత్కారవచోపారా
 వారమున నోలలాడించి, తదనంతరము వెంకటాద్రినాయుడు
 గారిదూతయగు భుజంగరావు ననియు, ఆరాజు మీబలధైర్య
 శౌర్యోత్సాహసంబుల నెఱిగినవాఁడై, మెచ్చి నిమ్ముల
 నందఱిని, తనకొట యందు రక్షకభటులగా నుంచుకొని,
 సాకవలయు ననెడి యభిలాషచే. నన్నిచ్చటినీఁ బుత్తెంచెనని
 యు, ఆమహారాజు నాశ్రయించి యుండిన మీరేవిధమైన
 లోపము లెఱుంగక జీవనములు చేయవచ్చు ననియుఁజెప్పి
 వారల నొప్పించి, వెంటఁదీసికొని, చింతపల్లి దారిఁబట్టి నడచు
 చుండెను.

నడచునప్పుడా సన్నని కాలిజాడ కడ్డముగా వచ్చి
 యున్న కొమ్మలను వంచి తప్పించుకొనుచు, పూఁబొదరిండ్లం
 దూరిపోవుచు, నచ్చటచ్చట సెలయేరులవెంట ననుగమిం
 చుచు, భీతావహస్థులంబుల దాటుచు. కేకలతోడను, కరతా
 శధ్వనుల తోడను, నిర్గమించుచు, జెంచులుకొని యిచ్చెడు
 యాటవిక ఫలంబుల నారగించి, తద్రుచి విశేషంబుల బిట్టు

గొని యాడుచు, కొంతదూరంబు వచ్చిరి. అత్తటి లంబాడి
దొంగలకు నాయకుండగు తాకరును దర్శించి, చేయనుద్వ
మించుచున్న జటప్రోలు బందిపోటు విషయములొక దమభిల్ల
సైన్యముం గలుపుకొని, మనష్యుల లెక్కవెంట భాగంబు
లిచ్చుటకై తగునేర్పాటులు మాట్లాడఁబోయిన చెంచులకు
మొనగాడైన భైరవనాయకుండెదురుగా వచ్చెను.

అప్పుడు వారందఱు జోహారొనరించి, పోయిన కార్య
మేమి జేసివచ్చితిని యడిగిరి. అతండు, నేనుబోవుటయు
కార్యము నెఱవేరకుండుటయునా? నాతండ్రియు తాకరుతం
డ్రియు మాచిన్నతనమందు పాపికొండలలో నుండి, మేనులు
రెండుగను ప్రాణమొక్కటిగను తలంచుచుఁ జిరమైత్రి
తోఁ గాలముఁగడపు కొనుచుండెడువారు. మేమిరువురమును
వారుససైన్యముగా థాకాలు చేయుటకు వెళ్ళినప్పుడునికి
వట్టున నుండి, కుండేళ్ళవేట సల్పుటయు, దప్పించుకొని వచ్చిన
దూడలనుతోలుకొని వచ్చుటయు, మొదలగు బాల్యక్రీడ
లందు సత్యంతసహాయ మిత్రత్వములతో మెలంగుచుండెడు
వారము. అతండునాకు మొదటి సంగడికాడు. నేనుగీచిన గీత
దాటునా? నేటికి నరసింహస్వామి దయతప్పటవలన వానికి
నాకు దూరమైనది. ఇప్పుడతని స్థిరనివేశము గోదావరి గట్టు
నందలి వర్ణశాల సమీపము. అయినను మేమిద్దరముఁగలుసు
కొన యదృష్టయోగ ముండుటచే నేటికతండ్రిపాంత్యములకుఁ
జీఁకఁటియాత్ర వచ్చినాఁడు. వాఁడు నన్నుఁజూచి చిన్నతన
మందుఁజూచిన పోలికలంబట్టి, కొంత గుర్తించి, పేరువిన్నంతనే
వరమసంతోషమునఁ గొగలించు కొనెను. తదనంతరంబు

యోగక్షేమంబులడిగి, మధుమాంసాదులతో విందుగావించి
నారాకకు కారణంబరసి, సంపూర్ణముగా నిష్టపడెను. ఆరణ్య
కులగు చెంచులు లంబాడీలు నైకమత్యముతో నేకీభవించుట
దనకుఁబరమ సమ్మతమనియు, బాల్యస్నేహితులమగు మనమిద్ద
రము నొక్కచో సేనాధ్యక్షులుగానుండుట కడువేడుకగానుం
డు ననియుఁజెప్పి.

ఈమాటలు చెంచులందఱు శ్రోతపర్యంబుగా వినిన
వెనుక, భైరవనాయకుండాటవిక భాషతో దూరముగానున్న
బండ్రిదొనలో మంచినీరుఁద్రాగఁబోయి వచ్చిన, భుజంగరావుం
జూపి, యతఁడెవ్వరని యడిగెను.

చెంచులు—ఈయన చింతపల్లి దొరగారి మాతయట.

భైర—మనవద్దకెందుకు వచ్చినాడు

చెం—మనను తీసికొని పోవుటకు

భైర—ఏమిది తీసికొనిపోవుటకా? ఎట్లు తీసికొని పోవును.

చెం—మంచితనము చేతనే బలవంతముచేఁ గాదు

భైర—మననేమి-దొరలేమి-మంచితనముచేతనేమి. తీసికొని
పోవుటేమి. కోటలోనికి మీరు పోవుటేమి. ఆశ్చర్య
ముగా నున్నదే, యెందుకై.

చెం—మఱేమి యుపద్రవము లేదయ్యా. దొరగారు మన
ధైర్య శౌర్యసాహసాదులు లోకులవలన విని, యిట్టి
వారినిఁ దానన్నవస్త్రాదులిచ్చి, సాకి, దేవిడిక రక్షక
భటులుగా నుంచుకొన్నచోఁ దనకు శత్రుభయము చో

రభయము లేకుండ, హాయిగా ఊమ్ము పెజేయి నెచు
కొని, నిద్రబోవచ్చునని తలంచి, మనకీ వర్తమానముఁ
జెప్పి, తీసికొని వచ్చుటకై, యితని సంపెను.

భైర — ఓహూ! ఇదివట్టిమోసము. తిరుగుదు తిరుగుదు.

చెం — కాదయ్యా. యాయన పాపము బహుమిత్తని వాడు.
ఈయన మాటలున్నీకై నిరీక్షణజేయుచుఁ బదిరోజుల
నుండి, మనయిండ్లయొద్దనే బువ్వబెట్టి యుంచుకొని
వినుచున్నాము. రాజు మనసు కడుమెచ్చుకొనెనట.
దొరసాని కోటకావలికి మనసు పెట్టినగాని వల్లగాదని
పోరాడుచున్నదట. మంత్రముఁడాకొడుకు మాత్రము
యిక్కడ యెంతబెట్టినను, వాండుదొంగతనము మాన
రని, పుల్లలేయగా మహారాజుగారప్పడప్పుడు నైజాం
పల్లెలఁ దోచుకొనుటకు, వదలుదము లేమ్మని, చెప్పి
నట. అందుపై మంత్రికూడ సమ్మతించి, చెంచుసైన్య
పుఖర్చుకుఁగాను, యేడాదికి లక్షరూపాయలు బొక్క
సమునుండి, యిచ్చుట కనుమతించెనట. మనచెంచు
నాయకులకందటికిఁ, గోటలోని దాసీలేయన్నమువండి
పెట్టెదరట. మనకీ నెమిలియీకలన్ని తీసివేయించి,
బట్టలు అంగీలు పాగాలు యిస్తారట. మనమేరోజున
నెచ్చటికిఁ బోవఁదలచు కొన్నను నభ్యంతరముఁ
జెప్పరట. మనమింక నెందుకుఁబోవఁగూడదు. భైరవ
నాయకుం డాటవికుండైనను, కడుదూర దృష్టిగల
వాడు. పరేంగితజ్ఞుడు. కనుకనే యింత సఁఘమును
వెనుకటినుండి నిరపాయముగాఁ గాపాడుకొని వచ్చు

చున్నాడు. దుర్మార్గ జనమునకు నాయకుడై, సం
రక్షించుట సామాన్యము కాదు. అందుకు ప్రత్యుత్ప
న్నమతి కావలయును.

అప్పుడతడు తన సైనికులయొక్క మాటలు విని, భుజం
గరావుతో సంభాషించి, యతని వాగ్ధోరణింగనిపెట్టి. శత్రు
వుల యకారణ దయావిశేష మవిశ్వసనీయమనియు. నెట్టి
లాభంబుఁ గనుపర్చినను శత్రుహస్త గతంబుఁగా గూడదనియు,
నీమొదలగు రాజసీతులం దలంచి, సైనికులకు బోధించి, వెను
కకు మరల్చి, తావులకుం జేర్చెను.

వేంకటాద్రి నాయుడు

దశ మోల్లా నము.

ఇట్లా భుజంగరావు చెంచుతేనివలనఁ బ్రాప్తఫలనాశం
బగుటఁ గొంతవడి చింతించి, మెట్టకేలకుఁ దన్నుఁదాఁడెగ్గు
కొని, పంకముఁబోలు విషాదము నడుగు వట్టించి, తేరిన
కొలంతువలె స్వచ్ఛంబగు నునంబున నొకకపటనాటక నిర్మా
ణంబొనర్చి, దృఢపఱచుకొని, కార్యక్రమమునకు దిగువాఁడై
దానికి నాందిగా జటా వల్కుల దండ కమండలాది పరికరం
బుల సంపాదించి, మౌనివేషము ధరించెను.

ఇట్లు కృత్రిమయతిమై భైరవనాయకుఁడు నివసించు
కొండగుహకు వెళ్లెడు మార్గమున కొకవ్రక్క, పుష్ప ఫల
తగు లతా శోభితంబై, శీతల వాత పోత సమాయుక్తంబై,
పరిశుద్ధ జలవ్రహ్మారిత కాసార సమన్వితంబై, వంచక యతి
జన మనోహ్లాద కరంబై, యొప్పు వనవాటి యందలి లతా
గృహ సమీపంబున, దర్భాసనంబు వేసికొని కూర్చుండి,
యస్తు శస్తు పరిశ్రమ కేణాంకబైన తనహస్తంబున గుర్రాక్ష

మాలికందాల్పి, నిమిలిత లోచనంజై, నిక్కంపు యోగి
చంద్రునింబోలె దపంబొనర్చు కొనుచుండెను.

కొంతకాలము పరికిల్లు తపంబొనర్చుకొను చుండిన
శపటయతి నొక్కనాడు కొందఱు చెంచుస్త్రీలతో సమీప
వనవిహారంబుఁగావింప వచ్చిన భైరవనాయకుని భార్యబంగా
దియను నదికాంచి, యతని లావణ్య తాగుణ్యంబుల కచ్చెరు
వంది, కనుజెప్ప వేయక చుటుపఁజూపులతో భస్మవిలేప
నంబుతోఁ గూడితెల్లని పలిపెసావడపైఁ గప్పిన బంగారు
విగ్రహంబుకైవడి, ప్రకాశంబును నెలిగిక్కు నయ్యతీర్థరుని
దివ్యాకారంబు నానందంబుగా నీక్షించి, కుసుమశరశరాహతి
నొచ్చిన హృదయముఁ గలదాయెను.

అంతట నాబంగారి తీవ్రోచ్ఛ్వాస నిశ్వాస పరంపరచేఁ
జెమరించిన తనూతిలకఁ గలిగినదై, చిత్తస్వాస్థ్యంబుఁదక్కి,
యతనిఁ బలుకరింప నెంచెను. కాని మునికేనియునేమో యను
భయంబున సాహసింపదయ్యె. చెలికత్తియ లందఱు దొరసాని
యందలి చంచలభావోత్పన్నంబైన యనిమిషత్వంబును, దేహ
వల్లిపై ముత్యాల లీలఁగాలు స్వేదబిందు సముదాయంబుఁ
గని, సంశయాకుల మాననలై, తల్లి నీవిట్లేదో యొకవిధం
బునఁ గనుపట్టుచుముఖంబుపై స్వేదబిందువులు. నెలుంగనొక్క
పెట్టుననీచూపు నేలనియునిచంద్రునిపైఁబటపెదవు. అనియడుగ
నాబంగారి మిక్కిలి ప్రౌఢగావునఁ జెలులంజూచి, యీముని
వరుని జడలుగట్టిన బిరుసు నెఱుకలును, జనుపనార పీచు
పలె వ్రేలాడుచున్న గడ్డంబును, బూడిదగుమ్మడి పండువలె
నుండిన యీతని తమచ్ఛాయయును, నామనంబున కెంతయో
వింతగాఁగనుపింప నిట్లుచూచుచుంటినని నవ్వి! యీవనప్రదేశ

మంతయుఁ దిరిగివచ్చుటచేఁ గడుబడలి శరీరంబెల్లఁ జెమట వడి
యుచున్నదని వ్రత్యుత్తరముఁ జెప్పెను.

అప్పుడు వాండ్రందఱు నరణ్యసంచారంబొనరించుచు,
విద్యాగంధంభీవన్మాతము నెఱుంగని మందమతులు గనుక,
నిజమే యనుకొని మనమిచ్చటఁ దడవు మసల వలదు. మన
మనుకొనెడి మాటల నీతండువినిన, ముప్పు వాటిల్లును. మసలొ
బెద్దలుకొందఱిప్పుడప్పుడజడలఁదాల్చుకొని బావురుపిల్లులవలె
నుండు మునిముచ్చులఁజూచి నవ్వకుడు. వారల దరికైనఁజేర
కుడు. ఆముండాకొడుకులు తిట్టిన మనము మనపిల్లలుఁ జచ్చి
పోవుదుమని చెప్పెదరు. అదియుఁగాక మనమువచ్చి కూడ
చాలసేపైనది. కనుక నిచ్చటినుండి శీఘ్రముగా బయలుదేరి
పోవుదము. రండని యొకరినొకఁడు బిలుచుకొని, దొరనానినిఁ
దీసికొని, తమతను నెలవుల కరిగిరి.

అచ్చెంచురాణి తనయెదుట నటించిన నటనయంతయు,
నూత్నదృష్టిచే నరయుచు, నది తనచెలులతోఁ దనవృత్తాం
తంబును మాటువఱచి చెప్పిన, ప్రౌఢవాక్యంబుల నాలించుచు
తనమాయానాటకంబునఁ గొంతభాగంబు జరుగుచున్నదని,
స్వాంతంబున సంతసించుచు, నెప్పటి యట్లు తవంబొనర్చుకొను
చుండెను.

అచ్చట బంగారి పట్టణజాలని మోహంబంతకఁతకు
రెట్టించుకొని, యతీంద్రుని పునర్దర్శనంబాచరించి, వశపగ్గు
కొన నుపాయంబుఁగానక, బహుయుక్తిశాలియుఁ, దనయాటవ
ప్రాణంబును నైన చెలినొకదానినిఁబిల్చి, తన యసాధ్యోదం
తంబంతయు దాని చెవినివేసి, తనతోకభారంబుఁ గొంతదానిపై

మోపెను. అదియును కొంతవడి నాలోచించి, యిటువంటి
చెడుతలంపుఁ దలంచుట నీబోటిదానికిఁ దగనిదనియు, యిది
యపాయ కరమనియు, గడుదుర్ఘట మనియు, జెప్పి యాకో
రెక్కను మాన్పింపఁజూచెను. కాని యదిమానునంతటి సాధు
దశలోలేక చెలిప్రాణములఁదీయు. నంతటి బలవశరమైనదిగాఁ
గనుపటిన, నిక నేమియు ననఁజాలక, చెలికోరిక నెఱవేర్చి,
ప్రాణంబులఁ గాపాడుటకై తనయావచ్చు క్తి నాలోచనా భాగం
బునఁజేర్చి యాలోచింప నిరపాయ కరంబైన యొకయుక్తి
స్మరించెను.

అప్పుడు చెలింజూచి చెల్లీ? నీవిట్లెల మోహసముద్ర
మున నునింగి, దరిదోచక కొట్టుకొనియెదవు. నేను నీకుఁ
ప్రాణతుల్యమైన చెల్లినైయుండి, నీమనోవాంఛితంబిప్పట్ల నెఱ
వేర్పకుందునా? లేము. ఇప్పుడు నేనొక చక్కనియుక్తిఁ జెప్పి
దను. నీభర్తగారు వచ్చునరికి నీవు తలకొకగుడ్డను బిగించి
కట్టుకొని, మూల్గుచు నొకమాచముపైఁబడి దొర్లుచుండుము.
అతఁడువచ్చి యేమిది యిట్లెలమూలైదవు. నీకుఁగలిగిన బాధ
యేదియో శీఘ్రముగాఁ దెల్పుము. నేను దానికిఁ దగిన చెట్టు
క్రియనుఁ దీసికొనివచ్చి, తత్క్షణంబ మాన్పువాఁడ ననును
అంతట నీవు మీరుతాకరుతోఁగూడి జటప్రోలుకు బందిపోటు
పనిమీద వెళ్లిన, కొలఁదిదినంబులకు, నేనొకనాఁడు మన
చెంచు స్త్రీలనందఱినిఁ గూడి, యిక్కడికి సమీపమందున్న
వనమందుఁ గొంచెముసేపు విహరించి వచ్చితిని. ఆరోజుననే
కొంచెము తలనొప్పి యారంభమైనది. అది రానురాను
దినక్రమేణ నభివృద్ధిఁజెంది, యిప్పటికిఁ బ్రాణ

ఁముల మీదనాసవదల వలసినంతదాయెను. ఇక నొకటి
 రెండు గోజులిటులనే యూరుకొనినయెడల నాతరువాయి
 గూడ తీరుననిచెప్పము. ఈమాటవిని యతండు త్వరగా
 నరణ్యమునకేగి, తలనొప్పినిబోవఁగొట్టు చెట్టుక్రియలన్నియుఁ
 దెచ్చి, యుపయోగింప నెంతమాత్రముఁ బోయినది కాదని
 పెద్దయెలుంగున బిట్లుగానేడ్వము. ఏస్పిన నతండు దరి
 దోచని మతితో నటునిటు తందనాల్గొట్టు సమయంబున,
 నన్నుబిలిచి విచారించిన నేమైనఁ గుదురునట్టి యుపాయంబుఁ
 జెప్పనేమో యని కొంచెమందించుము. నన్నుబిలిచిన వెనుక
 నేనప్పటికేదగిన యుపాయంబుఁబన్ని, యతని నొప్పించి,
 నిన్నయ్యతినరికేజేర్చుదును.

అనిపలుకఁ జెలియందలి పూర్వపుటద్భుత సామర్థ్యం
 బులుకొన్ని తలఁపునకుఁ దెచ్చుకొని, యిది తనకార్యము సవ
 లీలగా గట్టెక్కింపఁగలదను నమ్మకముఁగలదియై, యదిచెప్పిన
 ప్రకారము తలకొక గుడ్డను బిగించుకొని, మూల్గుచు మంచ
 మామీదఁ బడిదొర్లుచుండెను.

భైరవనాయకుండచ్చట తమపిన్ననాటిస్నేహితుఁడైన
 తాకరునుఁగూడి, తమతమ బలంబులతో జటప్రోలు రాజుగారి
 యింటిలో నొకరాత్రి హఠాత్తుగాఁ బ్రవేశించి, కోశాగారము
 తలుపులఁ బగులఁగొట్టి, బొక్కసమందుండిన యసంఖ్యాకం
 బైన ధనంబులో, నెవరుమోయఁగలిగినంత వారు మూట
 లుగట్టి నెత్తినఁబెట్టుకొని, పరుగుపరుగున పచ్చుచుండ, మార్గ
 మధ్యమున నాచెంచువాండలదటికి నెడమనేత్రములదర నా
 రంభించెను. అదుర్మిమిత్తంబును భైరవనాయకుఁడు గాంచి,

తమకేదో యొకయావద రాగలదను భయంబున, తమభిల్ల
సైన్యమునంతయు సతిజాగరూకుడై కాపాడుచు దీసికొనివచ్చి
వారివారి నెలపులకుంజేర్చి, తనయింటికి వచ్చి, తనభార్యసిత
నంతయుఁగన్నులారఁజూచి యాతురతతో నేమిది యిట్లు మూ
ల్గుచు మంచముమీదఁ బడిదొర్లుచున్నావని యడుగ, నాబంగారి
తనచెలియుపదేశము ననుసరించె.

బంగారి యందలి యనురాగంబున నున్నాడునింబోలె
నడవింబడి తిరిగితిరిగి, కొన్నిదివ్యవసమూలికల సంపాదించు
కొని, వచ్చి, భార్యతలనొప్పి కుపయోగించి, శమించినట్లా
లని యడుగ. నది యునుపటికంటెఁ గూడ మిక్కిలియెక్కు
వగానున్నది. నేనుజీవింప ననితలను రెండుచేతులతో మోదు
కొనుచు, సత్యంతముగా నేడువ సాగెను.

తాదెచ్చిన దివ్యవసమూలిక లెంతమాత్రముఁ బనిచే
యనందుకు మిక్కిలి యాశ్చర్యముంది, యంతకంటె వేరైన
మందులచేత నెవరైనయీతలనొప్పినిఁ బోగొట్టఁగలవాడుండు
రా? యని యాలోచించి, యెవరుఁగనునడమి తానును దుఃఖ
సాగరనిమగ్నాంతరంగుడై, దరిదోచక కొట్టుకొను నమయం
బున, బంగారి మగనింజూచి, మీరునునేనునిటులొకరి కొక
రెదురుగాఁ గూర్చుండి యేడ్చిన నేమిలాభము. కొంత కాల
మునుంచి మనకుఁ బ్రాణసమానయైన చెలియై, బహుమేధా
వంతురాల్లె మనకనతిదూరమునఁ బటకుటీరమందు వసించు
చున్న మంగాభాయి నిచ్చటికిఁ బిలిపించిన, నీబాధ తొలఁగఁ
గల మార్గంబునొకదానినిఁజూపునేమో యనిపలికెను.

భైరవనాయకుండు కడుబుద్ధి శాలియైనను, శోకాతురుండై

యున్నవాఁడు గావున, వివేచనా శూన్యఁడై యొక సేవకునిఁ బిలిచి, మంగాభాయి నిచ్చటికిఁ దోడ్కొని రమ్మనెను. సేవకుఁడు త్వరగావెళ్ళి, మంగాభాయికి యదంతంబెఱింగించి, నాపెనిటకుఁ దోడ్కొని రాగా భైరవనాయకుండాపెదిక్కు మొగంబై, నీచెలి నెట్లు బ్రతికించు కొనియెదో యని నెక్కి నుశోకంబునవిహ్వలించుచుఁబలుక యాపెకడురయంబునబంగారి శిరంబును తనరెండు చేతులతోనొత్తిపట్టి చూచి, అబ్బో యీనొప్పి సామాన్యముగాఁ గుదురునది కాదు." దీనికేదైన నొకమహత్తరమైనదివ్యాపధంబు పడవలయును. నేనుకొంచెము గట్టిగానొత్తిపట్టి చూచినంత మాత్రముననే, వేడిచే నాచేతులు కమలునేమో యనితోచెను. అయినను మనమింత మాత్రమున నిరాశఁజేసుకొని యూరుకొనరాదు. మనము పోయెడుదారిప్రక్క నొకమునీంద్రుండు కొంతకాలమునుండి తపస్సుఁజేసుకొను చున్నాఁడని వినుచున్నారము. మునుల యొద్దఁజచ్చిన వారిని బ్రతికించునట్టి మందులుకూడ నుండును. మనమెట్టులేని యమ్మునినాశ్రయించి ప్రసన్నునిఁ జేసికొంటిమేని, యతండ్రిపె తలనొప్పిని శీఘ్రకాలములో శాంతింపఁజేసి, మనల నానందాంబుధి నోలల్కాడించును. యమ్మహాత్మునికి వినమతెవ్వరిచేనైన నీబాధవారింపఁబడునని తోచదు. అని మంగాభాయిపలుక భైరవనాయకుండు మంచిదని, యిట్లు చేయుటకు నీవుఁదక్క సన్యులెవరు నేరరు. కావున నీచెలినిఁ దీసికొనిపోయి, తలనొప్పిఁ గుదురించుకొని, వచ్చెడు భారము నీశిరంబుపైమోపినాడ. నీవిప్పుడే యిచ్చటినుండి నీచెలిసమేతముగా ఋషీంద్రుని సమీపించుమని పలుక, యమ్మంగాభాయి

ఛెల్లిపాణంబులఁ గాపాడుటకన్న నుత్తమంబొందు గలదే? యని
 తగువాహనంబు సధిరోహించి మీరుమావెంట నెవ్వరిఁబంప
 కుదు. పదిమంది మొక్కపెట్టున నచ్చోటుఁజేరిన ముని
 తపో విఘ్నంబగునని శంకించి కోపపడును. మేమిరువురమే
 యచ్చటికినెల్లి సమయముఁ గనిపెట్టి, వర్షనం బొచరించి,
 యుచితరీతి శార్యానుకూలంబుఁ గావించుకొని వచ్చెదమని
 వెల్లిరి.

వేంకటాద్రినాయఁడు.

వ కా ద శ్లో ల్లా స ము.

ఈవిధముగా భైరవనాయకునిచే సెలవుబడసి, దారిఁ బట్టి ఋష్యాశ్రమప్రాంతమునకువచ్చి, మనోహరవేషంబులు దాల్చి, యమ్మని కెదురుగానున్న వనప్రదేశమందు విహరించుచుండిరి. అమ్మనియును కపటనాటక నూత్రమునేధరించియున్నవాఁడుఁగావున వారిరాకఁజూచి, యారోజునఁ బెందలకడనే తపోనిష్ఠఁ జాలించి, లేచి యాశ్రమంబు ప్రాంత నటునిటుఁ దిరుగుచు వారలు దర్శించుటకు సమయమిచ్చెను. ఆమానినులాసమయంబుఁగాంచి. పుష్పఫలంబులు కానుకలు గాఁగొని, మునిసమీపమునకు వెళ్లి, కానుకలు సమర్పించి, ప్రణామంబులాచరించి, నిలువంబడిరి. మంగభాయి కెందువల్ల నోగాని మునివద్ద చనువు మెండుగానుండెను. ముని వారలం జూచి మీరెవ్వరు? మీరెచ్చట నివసించువారు? ఏపనిమీద నిచ్చటికి వచ్చినారు. చెప్పుడని యడుగ మంగభాయి మునిం జూచి మహాత్మా! మేమీపర్వతంబున నివసించునట్టి చెంచులము. ఈపె చెంచునాయకుండగు భైరవనాయకుని భార్య.

నేనీశునిని. మాచెలికొక పురుషభూతంబు సోకి కొన్నిరోజులనుండి బాధించుచున్నది. భవత్తపోమహిమంబుచే నాభూతంబేదియో గ్రహించి, కృపాంతరంగులై దానినివదలించి, యుష్మత్కటాక్షవీక్షణంబులఁ బఱసి, మాచెలి ప్రాణంబులఁ గాపాడుడు. యిదేనేజేయు విన్నపమనిన. అతండు కొంచెము సేపేదియో యాలోచించుకొనఁవానివలె నూర్ధ్వద్వష్టితో శిరఃకంపంబుఁగావించుచు, నటియించి మంగాభాయంజూచి, తెలిసె మీచెలికిసోకిన భూతము. అదిపెద్ద మదనభూతము. నేనుయోగిని. దానినెట్లు పాఱఁదోలనేర్తును. “ఎలుకలకొఱకై యిల్లుకుఁజిచ్చుఁబెట్టినట్లు” మీచెలికొఱకై వుట్టినదాదిగా నేటివరకుఁ గాపాడుచువచ్చిన బ్రహ్మచర్యమౌనముద్రఁగోలు పోదునా? మీచనువులిచ్చటఁజెల్లవు. పొండనివలుక మంగాభాయి పరోపకారము బహుపుణ్యమనియు, నార్తులరక్షించు టుత్తమంబనియు, పరిపరి విధంబుల నుచితరీతి నొకటి రెండు రోజుల వరకుబోధింప, నెట్టకేలకుఁ దప్పక నొడంబడు వానికై వసి ననుమతించెను.

అంతవరకు సంశయాకులమానసమై పరితపించు బంగారి తనచెలి యద్భుత కార్యఘటనా సామర్థ్యమును వేయి విధంబులఁ గొనియాడుచు, దానమందానందాంబుధి మునిఁగి తేలుచుండెను.

మునియంతట కుసుమశరశరపీడితుఁడై, చుట్టుకుఁజూపుల నచ్చొంచురాణింజూడనద నెఱింగి, మంగాభాయి యాహారార్థము పండుకోసి తెచ్చెదనను మిషతో నచటికి సమీపమున నున్న పండ్లచెట్ల చాటునకేగెను. అక్కపట మునీంద్రుడంతట

నచ్చెంచురాణి కరంబు గ్రహింప, సిగ్గుచేనది కొంచెము తల
వంచుకొన, బెండ్లికూతురు పెండ్లికొడుకు మాదిరి నుండ్లిరి.
అవల లతాగృహంబుఁ జేరి, గడ్డిమెత్తలపై ననురాగరసంబులు
పొంగిపొరలమణిత పూతకారాదరవంబులు గ్రమ్మకొన,
తనూలతలు చెనురింప, నానందపరవశత్వంబునొందుచు, ననంగ
సంగరక్రీడా మహూత్సవంబుఁ జరిపిరి.

ఆమహూత్సవానంతరమున నాటవిక ఫలంబుల నా
హారార్థముగాఁ గొనివచ్చిన, మంగాభాయింగూడి, వలభక్ష
ణంబొనర్చు సమయంబునఁ బైరవనాయకుని యొద్దనుండి
దూతవచ్చి, యచ్చటి చెంచుల కుశలంబెఱింగించి. బంగా
రితో మీతలనొప్పి బాధ యెటులున్నదో కనుఁగొని రమ్మని
మాదొరపంపగా వచ్చితి ననిచెప్ప, మంగాభాయి వానింజూచి
తలనొప్పి కొంచెము నెమ్మదిగానే యున్నదనియు, నావైద్యుఁ
డింకా కొన్నిరోజులుండు మన్నాడనియు, మీదొరతోఁజెప్ప
మని చెప్పి వానిఁబంపివేసిరి. వ్రతిరోజుఁ జెలితెచ్చి యిచ్చెడి
ఫలముల భక్షించుచు, నక్కపటయతి తోఁగూడి, మదన
సామ్రాజ్య వైభవశూర్తి ననుభవించుచు, గొంతకాలము
గడచినవెనుక నొక్కనాఁడా భుజంగరావునిఁజూచి, స్వామి!
నిన్నువిడచి నేనొక నిముసమైన మనఁజాల. ఇట్లులెంతకాల
మని మగనిని బొంకించి యిచటనుండును. ఇక్కార్యమెప్పటి
కైనను కడుమోసకరము. మీరీవనంబును వదలి మాయంటి
యొద్దనే యాశ్రమంబేర్పాటుఁజేసుకొని, యందువసించి. నన్న
న్నివిధంబులఁ గృతార్థురాలినింగా నొనర్చుఁడని, బంగారి
వేడుకొనెను. ముని దానిమాటలువిని, నీమగఁడు కిరాతులగు

చెంచులకు నాయకుండు. మీరు నివసించునది దుర్గమప్రదేశము, మీరువయోగించునవి దుర్గంధసమన్వితంబులగు మధుమాంసాదులు. నేనుసాధువును. నిర్మలజలంబులచే విలసిల్లుకాసారతీరమున వసించువాఁడ. పవనపల్లరాంబుభక్షుఁడ. నేనెల్లవచ్చి మీయింటిసమీపమున నాశ్రమంబేర్పాటుఁ జేసుకొని వసింపనేర్తు. ఇది పరస్పరవిరోధమని పలుక నాబంగారి పరస్పరవిరోధి జాతన జనితనగు నేనెట్లుమీదయకుఁ బాత్రురాలనెతినో యశ్లేమా యింటి సమీపంబు మీకునివాసయోగ్యంబగు స్థలంబగుఁగాక యని చిఱునగవంతురించు మొగంబుతో ననియె.

భుజంగరావు సమీపస్థుండైన కార్యసాధనఁబచిరకాలమున నగుననియెంచి, నీయందలి ప్రేమచే నీమాట కాదనలేక యొడంబడ వలసివచ్చినదని వాక్కుచెప్పెను.

అంత బంగారి యెనలేని సంతనముతో మంగాభాయితోఁ గలసి భుజించునప్పుడా యతిచంద్రుండు తనయింటికి వచ్చుటకొడంబడిన వార్తను నాపెకు వినుపించి కర్ణానందంబొనరించి యొక్కనాడయ్యుతినఁ జెలినిఁదోడ్కొని తననెలవునకుంజని భైరవనాయకునకుఁ గన్నులపండువొనరించెను. భైరవనాయకుండు తనసతికిఁ దలబాధఁ బోగొట్టి ప్రాణదానంబొనరించిన మునికులతిలకుని భార్యానుమతంబున తమయింటి సమీపముననే యాశ్రమంబేర్పాటుఁ జేయించి యందునిచి కృతజ్ఞుల నూచకుఁడై పరిచర్యనొనరించుచు, నమ్మునిసత్తముండు వాగ్రూపముగానొసంగు వినోదకథాసుధారసంబు మద్యంబునకు బదులుగాఁగొంతవరకుఁ గ్రోలుచు నానందమను

మత్తు చే నొడలెఱుంగక సంచించుచుండెను. చెంచువాండ్రు
దఱుఁ గూడ తమనాయకునితోఁ బాటిమ్ముని నేవయే జేయుచు
నవ్వుఁబుట్టించెడి యతనిమాటలను, బద్ధానురాగులై వినఁ
జొచ్చిరి. ఇట్లు తనమాటలను దృఢవిశ్వాసములతో వినుచుండ,
నంతట భుజంగరావు వర్తమానకాలపు రాజులచరిత్రలన్నియు,
రోజుకొకటి చొప్పున భైరవనాయకుఁడు దత్తైస్వమునకు
వినుపింప పాగెను. ఈరీతిఁ జెప్పుచు రానురానొక దినంబున
వేంకటాద్రినాయనిఁ గూర్చి ముచ్చటించుచు, నారాజమాని
బహు ధర్మాత్ముఁడనియు, న్యాయాన్యాయ విచక్షణాగతుఁ
డనియు, బహుధనవంతుఁడనియు, దన్నునమ్మినవారిని మంచి
ప్రేమతో నాకుననియు, నబద్ధమాడు వాఁడు కాడనియు, పం
చకవ్యాపారాదులతని యందు లేవనియు, నీ మొదలైనయుత్త
మ రాజలక్షణంబు లతనియందెన్నియో గలవనియు, నమ్మ
హాత్మునకు మేముఁగూడ వందనంబు లాచరించుచు నతని
దివ్యనామాక్షరంబులు భగవన్నామంబునుఁబోలె, హృదయ
వద్మమున నిలిపి సదాధ్యానించు చుండుమనియు, సాక్షాద్భగ
వదంశచే నతండ్రి లోకమున జనించెననియు, నతని యాశ్ర
యించిన హారేతయు సుఖింతురనియు, నతని సౌజన్యప్రసన్న
భావంబులు బహువిధంబుల శ్లాఘించి యుపన్యసించెను.

చెంచులుఁ జెంచునాయకుండా యుపన్యాసమంతయు
విని, మరునాడుదయమున నొక్కచో సభఁదీర్చి, మనమునీం
ద్రుఁడు వేంకటాద్రినాయఁడు మిక్కిలి మంచివాఁడని చెప్పు
చున్నాఁడు మునుపు మనలనందఱినిఁ దనకోటయందు రక్షక
భటులనుగా నుంచుకొని, పోషింతునని వర్తమానముఁ బంపుట

మోసగించుటకుఁ గాదు. మనమే తెలియక నొక పెట్టి యను
 మానముఁ బెట్టుకొని, చింతపల్లికోటలోనికిఁ బోవుటకు సంశయించి
 మానుకొంటిమి. ఇప్పుడు మనమాకోటలోనికి వెళ్ళిరాజసన్నా
 నంబుఁ బడసి, సుఖముగా జీవించుట కేదైన నుపాయంబు
 గలదేమో? యీరోజున నాగతానాగత వేదియగు మనముని
 వడిగి తెలిసికొందము. భాగ్యవశమున నెట్లులైన నాప్రభువ
 రేణ్యునిఁ గృపకుఁ బాత్రులమైతిమేని, మనకవ్వములన్నియు
 గట్టెక్కినట్లే యని యెల్లరు నాలోచించుకొని పాయంత్రమునఁ
 దమకెప్పటి యట్లు కథఁజెప్ప వచ్చిన మునీంద్రునిఁ జూచి
 స్వామీ! యొకచిన్న మనవి. ప్రభువరేణ్యుండైన వెంకటాద్రి
 నాయుండు మమ్ముల నందఱినిఁ దనకోటయందుఁ గావలిగా
 నుంచుకొని, సుఖజీవనంబు లిచ్చెదననిఁ మాతోఁజెప్పి
 తోడ్కొనిరమ్మనిమాకడకుఁ దనదూతనొకనిఁ బంపించె. మమ్ముల
 నేదో మోసగించుటకొరకని, మేమాతనిమాటలు నమ్మఁజాలక
 యతనివెంటఁ గోటకరుగ మైతిమి. నిజముగా మమ్మతఁడు
 రక్షించుటకుఁ బిల్చెనా? లేక చేజిక్కించుకొని శిక్షించుటకుఁ
 బిల్చెనా? తమ న దు గ వ ల యు న ను కొ ని నా ము.
 మాకేసందేహనివృత్తిఁ జేయుఁడని వలుక, నక్కవటయతియైన
 భుజంగరావు! వీండ్లిప్పుడు నామాయానటనలోఁ బడితిరని
 నంతసించి, వారలఁజూచి యోరీచెంచులారా? నేనిప్పుడు దివ్య
 దృష్టిచేఁ జక్కగాఁ జూచితిని. ఆరాజేంద్రుండు నిజముగా
 మిమ్ముఁదనకోటకు రక్షకభటులనుగా నుంచుకొని, సుఖజీవనము
 లిచ్చి, పోషించ వలయునను నదుద్దేశ్యముతోనే మిమ్ముఁబిలి
 పించె. మీరే యామహారాజ యోగ్యబుద్ధినిఁ గనికెట్టలేక

గుఖజీవనంబు లేటఁగల్పు కొంటిరి. ఇప్పటికైనను మీచెంచు
 లందఱొక్కసారిగా నాచింతపల్లికొటకువెళ్లి యారాజోత్త
 ముని దర్శించి, మీయపార శౌర్య ధైర్యంబులు ప్రత్యక్షం
 బునఁ గనువరచి, మెప్పించిన నలండద్భుతమందికొటఁగాపాడు
 పనిమీద నుంచి, మీకుకొన్ని యూళ్ళగహారములిచ్చి,
 పోషించును. ఇందుకేత మాత్రము నందియంబులేదని
 మునీంద్రుడు చెప్పిన నాచెంచులందఱు మహాత్మా! మేమా కొట
 లొసికి వెళ్లుటకు మాకు ధైర్యము చాలదు. మీరుకూడ మాకు
 సహాయముగా నాచింతపల్లికి వచ్చి, మహారాజదర్శనముఁ
 జేయించి, మమ్ముద్ధరించవలయు నని, బహువిధంబులఁ
 బ్రార్థించిన, నమ్మునియుఁ బరోక్షకారము కావున నట్లులే
 వచ్చెదనని చెప్పి, యాచెంచుమూకసంతయుఁ గూర్చుకొని,
 భైరవనాయకుండు చింతపల్లి మార్గమునుఁబట్టి, మహాసంతో
 షముతో నడచునట్లుగా నొసరించెను.

వేంకటాద్రి సాయం దుః

ద్వాదశోల్లాసము.

భుజంగరావు చెంచులను మోసగించి, మనకోటకుఁ దీసికొని రాఁగలందులకై వెళ్లి, కొన్నిమాసములైనది. అతఁడేకారణంబున నింతతడవు మనలి యుండవచ్చును. అతని మోసంబు గ్రహించి, చెంచులేమైన హానిఁజేసి యుండరుగదా? అట్లెన్నటికిఁగానేరదు. అతఁడు మిక్కిలి బుద్ధిశాలి కనుక వారలకుఁదనగుట్టుఁ దెలియనీక యెట్లులైన వాంఛను మోస గించి తెచ్చును. చెంచులకు మొనగాడైన భైరవనాయకుఁడును కడుయుక్తి శాలి యనియు, నతనినెట్లులైనఁ దనమాయాజాల మునఁ జిక్కించుటకై, తగువేషంబును పన్నియున్నాఁడనియు, వినియుంటిమి గదా? నేడో రేపో చెంచులతోనహా యతఁ డిచ్చటికి రాఁగలఁడను నమ్మకము నామనంబున దృఢముగా నాటియున్నది. అని భుజంగరావు రాకుండుటను గుఱించి, యాలోచించుచు, మంత్ర సామంత విద్యజ్ఞున పరివృతంబగు, కొల్లుకూటంబున రత్నములు స్థాపించిన బంగరుగద్దెయపైఁ గూర్చుండి, యుదయగిరిపై వెలుంగు సహస్రకరునధిక్షేపించు చుండునమయంబునఁ జెంచుల గుంపునుఁ దీసికొని, మునీంద్రుం

డొక్కరుండు హతాత్తుగాఁ బ్రవేశించెను. అప్పుడా కొల్వ
 కూటంబున నున్న వారెల్లరు నివ్వెఱ పాటుతో నాశ్వర్య
 ముగాఁ జూడఁదొడంగిరి. చెంచులందఱు వంట యింటిలోఁ
 జేరిన కుండేటి పిల్లలైరి. వారల పిశాచంబులఁబోలు రూపం
 బులు, వాండ్లు మెడలయందు హారములుగాఁ దా
 ల్చినపూసలపేర్లును, వాండ్లు మోతబరువుచేటుగా ధరియించిన
 నెమలి యాకలు మొదలుగాఁగల వానినెల్ల సమగ్రముగాఁ
 గాంచి, విహాసములు చేయుచుండిరి. మునియంతట తొందర
 తొందరగా రాజ సమీపమునకు వచ్చి, మహాప్రభూ? యీ
 చెంచులందఱు మిమ్మాశ్రయించి, రక్షక భటద్యోగమునఁ
 బ్రవేశించి, జీవించవలయునని తమసన్నిధికి వచ్చియున్నారు.
 వీరినెట్లులైనఁ గటాక్షించి, వర్ధనంబొనరించి, తమకోటకుఁ
 గావుంచుకొనుఁడని పల్కిన, వేంకటాద్రినాయుండా ముని
 కంతధ్వనిసిఁబట్టియు, ముఖవర్చస్సునఁబట్టియు, మాటల
 సందర్భమునఁబట్టియు, నతండు భుజంగరావని యెఱింగి, నం
 తోషించిన వాఁడై చిఱునగవుతో నీబోటి మునీంద్రుండు
 చెప్పిన మాటఁగాదుందునా! చెంచులారా! యిటురండు. ఈ
 మునీంద్రుండు చెప్పినచొప్పున మిమ్ము మాకోటకుఁ గావుంచు
 కొనియెద. నేనీరోజున రాచకేయ శార్యభారంబు వహించి
 యున్నాఁడ. తీరిక లేదు. రేపటిరోజున మీబలధైర్యంబులును,
 విద్యాచాకచక్యంబును, పరీక్షఁజేసి, యెవరికిఁ దగిన యుద్యో
 గము వానికిచ్చెన, నేనాధిపా? యిటురమ్ము. నీవీచెంచులఁ
 దోడ్కొనిపోయి మనధర్మనత్రాధికారితో వీంక్షందఱికిఁదగు
 శాకపాకములతో, భోజనంబులు పెట్టుమని నామాటలుగాఁ

జెప్పి, భోజనానంతరమున వీడ్లందఱికి శయనించుటకుఁ దగిన
యిల్లొకటిఁ జూపి, యందునిచి రక్షించి శేపుదయమునఁదగు
జాగ్రత్తతో నాకొలుపుకూటంబునకుఁ దీసికొనిరమ్ము. అని
సేనాధిపునకాజ్ఞ యిచ్చి, సత్రంబునకు నాతనివెంటఁ జెంచుల
నందఱినిఁ బంపివేసెను. తరువాత రాజ మునిరూపుతోనుండిన
భుజంగరావుంజూచి, నీవీరీతి యతిరూపంబేలఁ దాల్చితివని
యడిగిన భుజంగరావు తనమాయానాటకంబంతయు నచ్చటఁ
బ్రదర్శించి, రాజసన్మానమునకుఁ బాత్రుఁడాయెను. రాజంతట
మంత్రిపుంగవులంజూచి, యన్నవస్త్రంబులిచ్చి పోషింతుమని
చెప్పి, యీచెంచుల నిచ్చటికి రప్పించితిమి. ఆసగొల్చి మోస
గించి తెచ్చిన వీడ్లను చంపుటకు నామనసొప్పుట లేదు.
పోషింతుమని తీసికొని వచ్చి చంపుటన్యాయము. మహా
పాపము. ఇట్టి దుష్కార్యంబొనరించి శాశ్వతముగాఁ ద్రిజగ
జ్జన నిందాభారము భరింపఁజాల. వీడ్లందఱికిఁ దగువసతు
లిచ్చి పోషించి, చోరత్వమును మాన్చి, దేశక్షేమంబొనరించు
వాఁడ. ఇట్లైన భగవంతుండు మెచ్చు, భగవంతుఁడు మెచ్చిన
మోక్షంబు కరతలామలకంబని వచించిన, వారలు దుష్టుల
నెట్లు మోసగించి తీసికొనివచ్చి చంపించినను, పాపంబురా
దనియు. దొంగలకెన్ని వసతులిచ్చి పోషించినను, పాములకుఁ
బాలుఁబోసిన విషంబేవృద్ధియగు, నట్లు వారల సహజగుణమే
రెట్టించునని, యాదుర్మార్గుల నెట్లుఁజంపించినను మూడులోకం
బులవారు, గీర్తింతురేకాని నిందింపరనియు, భగవంతుఁడు
గూడఁ గూర్మలననేక కుచ్చితోపాయములచేఁ బరిమార్చె
ననియు, నీమొదలగు నితిహాసంబు లెన్నియో చెప్పి, నృపుని

మనోకళంకంబుఁ చేర్చి, సంశయంబుఁ దీర్చి, చెంచులవధ కొప్పు
కొనిన వానినిగాఁ జేసిరి.

అమ్మహారాజా బ్రాహ్మణమంత్రుల నుపాయంబడుగ
నొక్కొక్కనిని విద్యాపరీక్షఁగావించి, సైన్యములోఁ జేర్చు
కొన్నట్లు-చీటీయిచ్చుచుండు మనియు, నతనిని భుజంగరావు
వెంటఁబెట్టుకొని పోయి దూరముగానున్న జైలులో బంధించి
వచ్చుచుండవలయుననియు, ఇట్లందఱిని బంధించిన వెనుక
తలలఁ దరిగించుమనియుఁ జెప్పిరి. మరునాడుదయమునఁ
గొలువుఁ జేసినవెనుక ప్రైవ్రకారము కిరాతులవధ జరుప
బడియె. ఏమిచెప్పవలయు దుష్టులకెప్పటికైన నిట్టియకాల
మరణంబుతప్పనిదే ఎట్టి ప్రజ్ఞావంతుండైనను, యెట్టిబలవం
తుండైనను, యెట్టిసంఘ బలిమిఁగలిఁగియున్నను, యెట్టి దుర్గ
మారణ్యముల సంచరించుచున్నను, కూరకర్కమను భూతము
వారలపైఁ బడిమింగివేయుట నిశ్చయము. భైరవనాయకుని
తలమాత్రము చోరులందఱు భయమందునట్లుగాఁ దనకొట
కొమ్మునఁగట్టించె. పిమ్మట నాదేశంబునఁగల ప్రజలెల్లఱుఁ
జోరభయంబుఁ దక్కి సంచరించుచు, భూపాలుని ధర్మపరి
పాలనా సౌఖ్యమును వేనోరులఁబొగడుకొనఁజొచ్చిరి, అదేమో
కాని భూపాలునకు మాత్రము చెంచుల నఱికించిన రోజు
మొదలుకొని యాహారంబు రుచింపకపోవుటయు, గంటకినిద్ర
రాకుండుటయు, మనోస్వస్థతలేకుండుటయు, దనయంతరాత్మ
తనను పీడించుటయు, నీమొదలైన వికలత్వంబులు గల్గియుం
డెను. విద్యజ్ఞనంబులు మంత్రులు మొదలగువారు రాజిట్లు
వికలుఁడై చరించుటకుఁ గారణంబరసి కనుగొనలేక సిమితంబుఁ

దక్కి, తొక్కటవడుచు భగవత్పార్థనాపరులై కాలంబు
 గడపుచుండ నొకనాటికేఁగు ప్రభువునకుఁ గొంచెము సిదుర
 పట్టెను. ఆనిద్రలో నొక మహాపురుషుండు పాపసరులఁదాల్చి,
 మమ్మునవాలు చేఁబూని, కాలగళంబున నొకపగు రుద్రాక్ష
 మాలికఁ ధరియించి, విభూతి మైనిండ నలడుకొని, చంద్రా
 పతంసంబు శిరంబుపై వెలుంగ వృషభ దాహనా తూఢుడై,
 తననమ్ముఖంబున సాక్షాత్కరించెను. రాజేంద్రుండిట్లు సాక్షా
 త్కరించిన మహాపురుష విగ్రహముంగాంచి, యింతింతనరాని
 సంతసంబున నేత్రసాఫల్యము సిద్ధించునట్లు చూచుచుండ,
 నద్దివ్యపురుషుండు, రాజుఁ జూచి, యన్నవస్త్రాదులిచ్చి పోషిం
 తునని చెప్పి మోసగించి తీసికొనివచ్చి, చెంచులను నీపురి
 యందు నరికించిన మహాపాపము నిన్నీ రూపమున బాధించును
 నీవీరోజునుంచి యీచింతపల్లి కోటయందు నివసింపక నూతన
 ముగా నీవు ధాన్యకటకమను పేరుతో జగద్విఖ్యాతిఁగాంచిన
 దివ్యక్షేత్రమున నమరావతి యనుపేరుతో నిర్మించుచున్న నగ
 రమున నివసింపుము. ఆనగరంబున వసించి, యమరేశ్వరాల
 యమును కట్టించి నీరాజ్యంబున పూజ్యస్థలములందునే కోత్తర
 శత శివాలయంబులఁగట్టించి, యద్దేవళంబులన్నిటియందొక్క
 దివ్యముహూర్తంబున లింగప్రతిష్ఠఁ జేయించిన యెడల నీ
 మనో వికలత్వంబు తొలంగునని చెప్పి, యతండంతర్ధానంబు
 నొందెను. అంత మేల్కొంచి భూపాలుగుడు తనకుఁ గలయందు
 సాక్షాత్కరించిన మహాపురుషుండీశ్వరుండని గ్రహించి
 యతందు తనయందలి వాత్సల్యంబుచేఁ దనపాపనివారణో
 పాయంబీషధంబునఁ గలలోవచ్చి, చెప్పినందున కెంతయునంత

సించుచుఁ దనమంత్రులంబిలిచి, కలతెఱంగెఁజేరించిన వార
లందఱుమందానందంబునొందిరి.

రాజంత మంత్రులఁజూచి, మనము మన నూతననగ
రంబునకేగి, యది యెంతవరకుఁ దయ్యారెనదో చూచి
రావలయు, నీవుఁగూడ ప్రయాణంబై రమ్మ. అని పల్కిన
మంత్ర మహాభాగ్యంబని, సత్వరంబ పయనమైగా-రాజ
మంత్రులిరువురు నవసరమైన పనివాండ్రను కొందఱిని మట్టుకు
వెంటఁదీసికొని, యశ్వారూఢులై నూతననగరంబునకుఁ బోవు
మార్గమునుబట్టి పోవుచుండిరి. వారికామార్గమున కటునిటు
ప్రక్కలనుండిన చెట్లయందు మనోహరముగా వికసించిన
పూవులును, ఆపూల చెట్లనుండి సుగంధ యుక్తముగా మేను
లకుం దాకెడి చల్లగాలియును, ఆవచ్చిక బయళ్ల సొంపును,
ఆపైరుల పచ్చదనంబును, యావంతవంత పక్షులశ్రవణానంద
కరమైన కూతలును, నిర్మలజలంబుచే విలసిల్లు శాసారంబు
లును, మనంబున కెంతయో హాయినిఁ గూర్చుచుండెను.
ఇట్లు కొంతదూరంబు నడచుచు రానురాన నతిదూరమునఁ
గొన్ని దివ్యభవనంబులు నింగి ముట్టినవై-తమపాలగచ్చు
శాంతులు విలసిల్ల చంద్రునితో వియ్యమందఁ బోవుచున్నవో
యనునటుల గనుపించుచుండెను. మఱికొంత దగ్గరకురా-నా
మేడలపైఁ జేరించిన పూఁదీఁగెలును, పువ్వులును, నవ్వుఁ
బుట్టించెడి వింతవింత బొమ్మలును. ధగద్ధగాయ మానమగు
దర్వాజలును, నయన గోచరంబై యాహ్లాదంబుఁ గలిగింప
సాగెను. మఱి రెండడుగులు నడచి, భూలోక వైకుంఠముగా
బోలీ నూతన నగరంబులోఁ బ్రవేశించు నరికి నొకపురుష

పుంగవుడెదురుగా నేతెంచి, నమస్కారంబుఁగావించి, యీ రాజ మంత్రుల నిర్వర నానగరంబులోనికిఁ గొనిపోయి, కన్నలు మిఱుమిట్లు గొలుపు నొకదివ్యభవనంబున మెఱుంగు టున్న తాననంబులపై సధిష్ఠింపఁ జేసెను.

ఇట్లుచితరీతి వీరిని సత్కరించిన యీపురుషుండే వేంకటాద్రి నాయ మహీపాలుని ప్రధానోత్తముండు. అనగరమే యీరాజమాలి నూతననగరము. అనంతరమారాజ మంత్రు లిరువురు నీప్రధానియుఁ గుశలప్రశ్నలఁ గావించుకొని, కొంత దవిష్ట ప్టాగోష్ఠిగా మాటలాడు కొని, యానంబులనుండి లేచి, యాగృహములోనికిఁ బ్రవేశించి, యద్దాని సోయగంబు నీక్షించి, దానినిర్మించిన యపరమయుని ప్రజ్ఞావిశేషంబుఁ గొనియాడుచు సచ్చటనుండి నెడలి, రాజమార్గంబులఁ బట్టి తిరుగుచు, సచ్చటచ్చటి విశేషంబుల నారయుచు, నగరంబంతయుఁ బరిభ్రమించి, దానియమూల్య విభానంబున కచ్చెరు వందుచుఁ బ్రధానుని బుద్ధిచాకచక్యంబును సంస్తవించుచుఁ బ్రధానునితోఁ దానిచ్చటనుండి వేదగిరిపైనుండిన మరాఠీల దండును సంహరించఁ జూపిన దినంబు మొదలుకొని యా రోజువరకు జరిగిన కథాభాగంబంతయు వివరముగా వినుపించి, యతని కింతింతనరాని సంతసంబుఁగూర్చెను, తదుపరి శంకరుండు తనకు స్వప్నములో సాక్షాత్కరించి, తనపాప నివారణంబునకుఁ గాను నవీనగరంబున నివసించుమనిన సంగతియు, నమరేశ్వరాలయము నున్నతిగావింపు మనిన సంగతియు, నూటిమీద నొక్క శివాలయంబుగట్టించి యేకముహూర్తంబున నాదేవళంబులన్నింటి యందు లింగప్రతిష్ఠఁ జేయుమనిన

సంగతియు, వినుపించి, మనమీపురంబున నివసించుట కిప్పుడే
మైన సంతరాయములుండెనా? అనియడిగెను. ప్రధానుండంతట
రాజుంజూచి స్వామీ! తమరిప్పుడిప్పురంబున సర్వసన్నాహ
సమేతముగా వచ్చి నివసింపవచ్చును. కొంచెము కొంచెము
పనులేవైన ఋగిలియున్న యెడల నెమ్మదిగాఁ దయారు చే
యించ వచ్చును. అనివలికిన రాజులెన్న యని, తనతోవచ్చిన
నేవకాబృందమును మంత్రిని వెంటఁబెట్టుకొని, చింతపలికొటకు
వచ్చి, తనసైన్యమును, గుఱ్ఱంబుల, నేనుగులను, బొక్కస
మందుండిన నమస్తద్రవ్యంబును, అవియివి యననేల నొకపూరి
పుల్లయైనను విడువకుండ నొక్కసారిగా శకటాదులపైఁ గట్టిం
చుకొని, నూతన నగరంబైన యమరావతీపురంబునకుఁ జేర్చి,
తానును సకుటుంబముగా వచ్చి, తనకై నిర్మింపజేసిన వైజ
యంతమను పేరుగల దివ్యభవనంబునఁ బ్రవేశించెను.

నగరప్రవేశ మొనర్చిన రోజున బీదలకెల్లటకు సంతృప్తి
గా భోజనంబుఁ బెట్టించి, వస్త్రుదానంబుఁ జేసి సంతసింపఁ
జేసెను. బంధు మిత్ర విద్యజ్ఞనా మిత్ర సహితంబుగాఁ దా
నును, నిష్ణమృష్టాన్న సంతృప్తి నొంది, వాద్య ఘోషములు
ద్దిగ్దంతులఁజెపుడు వలువ, నపరిమితానందముగాఁ బండుగ
గావించుకొనియె. తదుపరి నొక దివ్యముహూర్తంబున నమ
రేశ్వరస్వామికిం దగిన దివ్యాలయంబుఁ గట్టుటకు, నేర్పరులై
ప్రసిద్ధిగాంచిన కొందఱు సుతారీలఁ బిలిపించి, వనిపారంభిం
పఁ జేసెను. పిమ్మట నే కోత్తర శతశివాలయంబులఁ గట్టు
టకు దగిన పుణ్య క్షేత్రంబులెవ్వయో మంత్రి విద్యజ్ఞనంబు
లంబిలిపించి, యాలోచించుటకుఁగానొక రోజున కొల్వకూ

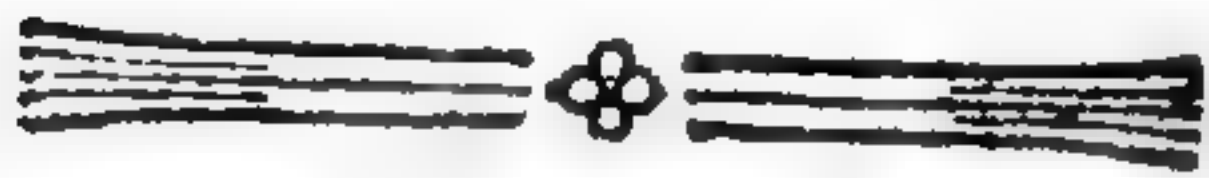
టంబు శోభాయ మానంబుగా నలంకరింపజేసి, యందు
 వరుసలుదీర్చి, పడకకుర్చీలు వేయించి, ప్రముఖుల నందందఁ
 గూర్చుండ నియోగించి, తానొక పెద్దసింహాననంబుపైఁ గొలుపు
 నీరియుండెను.

వేంకటాద్రినాయుడు

త్రయోదశోల్లాసము.

నిరంతరము స్వర్గలోక నాగలోక కైలాసాది లోకం
బులఁ గాంచు నాకే యీనూతన పురంబింత యద్భుత దాయ
శంబుగా నుండ నింక నీమర్త్వ లోకంబున నుండు మానవుల
కెట్టి యానందంబుఁ గూర్చునో యెఱుంగరాదు. ఈపుర వీధుల
విశాలరామణీశుకము లాయలకాపురంబున నైనలేవు. ఈసాధో
న్నతంబు లాయమరావతీ పుర సాధంబుల మించియున్నవి. ఈ
శిల్పకార నైపుణ్యమున కామయపురంబైన దీటుగాదు. ఈపాల
గచ్చు కాంతికావెన్నలయైన లోచే. ఈ పురమాప్రక్కఁ గృష్ణా
నది యన్నివిధంబుల నామందాకినికంటె హెచ్చుగా నున్నది.
ఈపురవిశాలంబు సీత్యేంచ నిందువసించు జనులనివిషులు కాక
పోవుటయు నొకలోపమే. ఈ పురంబున కమరావతియను
పేరుకూడ సరిపోయినది. ఇది యలకాపురంబునకుఁ దలకట్టు
సురపురంబునకు శిరోరత్నము. వేయేల నిది యన్నిపురంబులకు
మిన్న. ఓహూ యీపురసోయగంబును వీక్షింపుచుఁ బ్రస్తుత
కార్యమును మఱచితినే? నేను దేవలోకము నుండి ముచ్చటికి
వచ్చుటకుఁ గారణమేమైయుండును. ఆ జ్ఞాపకము వచ్చినది.

ఇమ్మహారాజు చెంచులనరికించి, ఏకలచిత్తుండై తత్పాపహర
 కార్థ మిన్నగరంబునవసించి, శివాలయంబులు కట్టించు ప్రయ
 త్నములో నుండి, పాపమా కలభాషిణిమాట మటచిపోయెను.
 అక్కలభాషిణి యచ్చట సూర్యనారాయణగావు నగరంబు
 నంబడి పడరాని యిడుములఁగుడుచుచు నిశ్చల భక్తినిమ్మహా
 రాజునే ధ్యానించుచున్నదిగదా! సుశీలమన్న నెట్టిదో యెఱుం
 గని బోగవుకులంబున జన్మించి, ధృఢబుద్ధినిఁ బరివ్రాజితా మణు
 లకెల్ల మిన్నఁజెన్నార చుండిన నయ్యన్నలమిన్న కీకర్మ
 శేషంచే జన్మకోశదా? ఏజన్మదైన ననుభవించి తీరవలయు
 ను. కనుక సావధానమనంబుతో నద్దాని నివృత్త వీక్షింప నవ
 సరములేదు. నేనిప్పుడే యీ భూపాలవర్యుని దర్శించి, య
 మ్మాసినీమణి వృత్తాంతమును జ్ఞాపికిఁదెచ్చి, తోడ్కొనిరమ్మని
 చెప్పెద. ఇప్పుడతండు శివాలయంబులఁ గట్టించుటకుం దగిన
 పుణ్యస్థలముల విచారింపఁగొలుపుదీర్చి యున్నాఁడు. కావున
 పోయి సమీపించి నావచ్చిన పనిగోఁజాటు పుణ్యస్థలంబులఁ
 గూడ నెఱింగించెద. అని పూర్వమొకసారి వెంకటాద్రినాయని
 కడకు వచ్చి కలభాషిణిని రాజమహేంద్ర నగరంబునుండి తో
 డ్కొనివచ్చి చేపట్టుమని బోధించిపోయిన సిద్ధుండు మరల
 నమ్మహీపాలుని కార్యాలోచన మందిరమున కేతెంచెను.

అతని నిదివరకొక పర్యాయము తత్సభారంగమున
 నున్న వారెల్లఱుఁ జూచినవారలే కావున నృపాలసహితంబుగా
 నొక్కసారిలేచి, వందనంబులొనర్చిన, వారి నెల్లఱ నుచితరీతి
 దీవించి, నృపాలునిపనువున సింహాసనంబు నధిష్ఠించి, సర్వ
 జనులు కుశలమా? యని యడిగిన నందఱుఁగులమే యని

భూపాలుఁడు స్వాములవారి గాక యెందుండియని వినయపూర్వకముగా నడిగిన నారాజునకు సిద్ధుండిట్లనియె. నేను దేవలోకమునుండి భవద్దర్శనార్థమై యేగుదెంచితి. నీవు యీశ్వరప్రబోధితుండవై శివాలయ నిగ్మాలోద్యంబున నుండి, పాతూరి నగరంబులో నిన్నే శరణంబుగా నమ్మి పెక్కుయిడుమలకు లోనై సుక్రియున్న మానవతీతిలకంబు మాట మఱచియుంటివి. ఆపెనుదుష్టుండైన నాసూర్యనారాయణావు పెట్టుబాధల నీకేమని తెలుపవలయు. ఆనాడులంకానగరంబునసీత రావణునిచే నెన్ని బాధలను భవించినదోయిప్పుడీపి నారాజుచే నన్ని బాధలనుభవించుచున్నది. అట్టిసుశీల నీకెట్లుమఱపువచ్చెనో తెలియరాకున్నదిగదా? అనిపలికిన నారాజునకుఁ జవ్వునతస్సంగతిజ్ఞాపకము వచ్చి న్వామి? నేను విశల చిత్తుండనైయున్న కారణంబున మఱచినాడ. నన్నుద్ధరింపదమరే తెంచి యిప్పుడు జ్ఞాపకముంజేయువరకుఁ గూడ నామానంబందుఁ జొచ్చినదే కాదు. ఇకజాగు నేయక యారాజాధముని సంహరించి, యమ్మానినీ మణినిఁ గోడి తెచ్చెదఁగాని తమరు మాకిప్పుడే కోర్తర శతశివాలయంబులు గట్టించుటకుఁ దగిన పుణ్యస్థలములేవియో యెఱిగించి, మనస్సంతుష్టిఁ గూర్చుండని ప్రార్థింపఁగా నాసిద్ధుండు కొంచెమాలొచించి, సంగమస్థలములు, వదీతీరములు, పురాతన చరిత్రప్రసిద్ధ పుణ్యక్షేత్రంబులు, పరమపవిత్రంబులు గనుక నేతత్ప్రదేశంబులందు శివాలయంబుల నిర్మింపఁ జేసి, లింగముల ప్రతిష్ఠంపఁజేసి నట్నులైన కడు సమంజసముగానుండును. కనుక నటులొనరింపుమని పలికిన సభవారందఱు సిద్ధనిర్దేశిత పావన ప్రదేశంబుల దేవాలయంబులు నిర్మించుటఁ గడులెస్సయనిపలికిరి.

అంతట వేంకటాద్రినాయుండు నామనంబుగఁగల సంది
యంబులు దీర్చి నన్ను ధన్యునిగా నొనరించితిరి. మీరు
మహాత్ములు. మీకు నేనేప్రత్యుపకారంబు సేయనేర్తును.
నాయుండుఁ బరిపూర్ణ కటాక్షముంచి తమరీదినంబున నాతి
ధ్యము మద్దహంబునంగొని, నన్నానందింపఁ జేయవలయు
నని, యల్లాసంబు దీపింపంబల్కిన సిద్ధుండు సమ్మతింజూపెను.

తదుపరి రాజేంద్రుండు సభ్యులకు సెలవొనంగి, సిద్ధ
సహితుండై వార్త్యంబుఁ బ్రవేశించి, సిద్ధునికుచిత రీతినతిధి
పూజఁ గావించి, సత్కరించి, మధురతర ఫలహార భోజ
నానంతరమునఁ బడకకుర్చీ సధిష్ఠింపఁజేయ నాసమయంబున
నామహిపాలునిం జూచియిట్లనియె. నేనన్మదివ్యదృష్టిచేఁ జూ
చితి. నీదేశంబున నింకను సాధుజంతు హింససంపూర్ణంబుగా
జరుగుచున్నది. ఒక్కొక జాతర నెవంబునఁజేయుచున్న ప్రాణి
హింసఁ దలంచుకొనిన మాబోయ్ గుండెలునీరగు చున్నవి.
నీవెటుల సహించి యుంటివో తెలియరాకున్నది. తమ
రాష్ట్రంబున జరుగు జీవహింసామహాఘము ముప్పాతిక మూ
డుపాళ్ళు రాజునకే చెందును. నేనిదివరకే యొకమాట నీకుఁ
జెప్పి యుంటినిగదా? నీప్రాణి యెట్టిదో తదితరప్రాణులుఁ
గూడ నట్టివియే యని తలంచుమని. నిన్నొకండు మెడగోయ
నోర్చియండఁ గలవా? కొంచెము జ్ఞానసంపత్తిగల్గి పాపపుణ్య
విచారణా వివేకదక్షుండవైన నీరాష్ట్రమందే యిట్టియసం
ఖ్యాక సాధుజంతు హింస జరుగుచుండ, నిక జ్ఞానశూన్యులై
మధుమాంసభక్షణంబుల మత్తెక్కి, యొడలెఱుంగక పాప
భీతిలేక పరదారధనాదుల, కాసించు రాజాధమల రాష్ట్రం

బుల నింకెట్లుండవలయు. “హరిహర” ఎంతఘోరము, ముందు
మహోక్త సారి నిన్నదర్శింప నవసరము గల్గుగాన యహింసా
ధర్మమును గూర్చి విపులముగా నప్పుడు చర్చించెదను. ప్రస్తు
తము నీవు దుర్గుణుల పాలబడక యుండఁదలంతువేని వాగ్దా
పత్రీకల మూలమున నే జాతరకుఁగాని, యే మొక్కబడికఁ
గాని, కోళ్లు మేకలు దున్నలు గొఱ్ఱలు మొదలైన జంతువుల
జువఁ గూడదని నీరాష్ట్రజనుల కెల్లఱకుఁ దెలియజేసి, రా
జాజ్ఞ నుల్లంఘించిన వారలు శిరచ్ఛేదనంబు గావింపబడు
దురని కఠినముగా నాజ్ఞాపింపుము. లేనిపోని వెన్నిదేవాల
యంబులఁ గట్టించి ప్రతిష్ఠఁ జేయించినను ఫలితంబినుమఱి
స్థునను మిగులనేరదు,

నేను మతియొక దేశంబున కిప్పుడవసరంబుగా నేగ
వలయునని పలికి, రాజు నమస్కరింప యుద్ధోచితరీతి దీవించి,
సింధుండచ్చోటు వీడ్కొనియెను. వేంకటాద్రినాయ మహీ
పాలుఁడద్దినంబున మరువూట సభయందు మంత్ర సామంత
విద్వజ్జనాదుల యనుమతంబునఁ దత్సంగుల వాగ్దాపత్రీక
లందుఁ బ్రచురింపఁ జేసి ప్రకటించుటకు సెలవొసంగెను.
ఆరోజు మొదలుకొనిసాధుజంతుహింసంజేసిన వారి నెల్లబంధించి
కొనిపోవుటకై రాజభటులు ప్రతికుఁగ్రామంబున నివాసంబు
లేర్పఱచుకొని యుండిరి. మాంసఖండంబులతోఁ దప్ప ముద్ద
మృంగలేని వాండ్రెల్ల కఠినమైన రాజాజ్ఞకు వెఱచి, యొకటి
రెండు రోజులుపవాసంబుండి, క్రమముగా శాకభేదంబుల
గుచులెఱుంగ నారంభించిరి. ప్రపంచములో మాంసాహారము
కడుగుచ్యమైనదనియుఁగదా బలవంతమైన దనియు, వివేకంబు

చాలనివారు సాధారణముగా భ్రమపడినను, వివేకంబు గల వారు కూడ, మాంసము కన్నగుచికరమైనవియు, బలమైనవియు నైన యాహారపదార్థము లనేకములుండఁ దృప్తిగా భూజింప లేక, మాంసాహారమునే స్వీకరించుట పరంపరాగతమైనదురాచారమని తోచెడిని. నిజముగా హింసాకాలమున వానిఘోష కన్నులారఁ జూచిన సదయహృదయండ్కొకరుండు కూడ, తానునిరసించుటయేకాక శక్తికొలఁది మూఢజనులకు బోధించి మాన్పింపఁ జూచుచుండుననియే మానమృకము. వృక్షంబులను ఖండించినంగాని శాకంబుల భక్షించినంగాని పావంబు లేదా? అవిమాత్రము ప్రాణములుగల వస్తువులుకావా? అని సాధారణముగా లోకములో మూఢజనులందఱుఁ బ్రశ్నించు చుందురు, తరు ఫల దళాదులకుఁ బ్రాణంబున్న మాట సత్యమేకాని, యంతిమాత్రమునఁ బావంబు గానేరదు. ఏలయనఁ బాపంబనునది స్మృత్యవస్థలోనుండి గిలగిల తన్నుకొనుచు రోదనధ్వని మూలకముగాఁ దమబాధను తెలియఁజేయునట్టి జంతు హింస వలననేకాని, నిస్పృహలోనుండి తమబాధను గుర్తెఱుంగఁజాల నట్టి, వృక్షాదుల ఖండన విషయములో గా నేరదు. మైకములోనున్న ప్రాణులకు బాధలేదని మనమెటుల నిర్ధారణఁజేయ వచ్చునందురేమో గ్రహించుడు. వైద్యశాల లందు మహావ్యాధిగ్రస్తులకు మైకముఁగల్పించి కాలుసేతులు మొదలైన యవయవముల డాక్టర్లు ఖండించుచుండుట మన మనుదినంబును చూచు విషయమేకదా? అట్టి స్థితిలోరోగికి బాధగలిగి నటులు తెలియవచ్చినదా? గా లేదు. ఆరోగి కే మైకముఁదగ్గించి వ్రుండుమీద చెయిలేగిలించి సంతిమాత్రమున

గిలగిల తన్నుకొనుచు విని సహించరాకుండ నేడువ నారంభించును. ఇందువలన మనకుమత్తులో నున్న ప్రాణులకు బాధలేదని స్పష్టముగాఁ దెలియవచ్చును. కనుక వృక్షాదులకు వృద్ధిక్షయములేకాని, సుఖదుఃఖముల బాధలేదు. కావున పాపములేదు. అటులైన మత్తెక్కించిన మనుష్యు నటులనే యుంచిన వృద్ధిఁజెందునా? యని యందురేమో అదినైజముగా భగవంతునిచే నీయఁబడిన మత్తుగాదు. కనుక వృద్ధిఁజెంద నేరఁడు. నైజములో నీశ్వరునిచే స్థావరములుగా సృష్టించఁబడిన వృక్షాదులందే మేకస్థితిలోఁ బెంపుఁజెందునట్టి ధర్మమున్నదిగాని-చలనంబు గల్గిన జంతుజాలంబున కట్టి ధర్మములేదు. మేకలు గొట్టెలు కోళ్లు మొదలైన జంతువులు మనుష్యులకు మాంసాహారంబు కొఱకుఁగాక నింతనేయుపయోగమునకు సృష్టించఁబడినవి. అని యచ్చటచ్చట కొందఱుగ్గఱించు చుందురు. కాని యిమ్మాట వివేకంబు చాలనివారి యభిప్రాయంబని ప్రాజ్ఞులు త్రోసివేయఁజనును. కోళ్లు సమస్తమైన జంతువులతోఁ బాటుగఁడుబైకి పిల్లలఁజేసికొని స్వేచ్ఛగా విహరించుటకు వానికధికారములేక పోలేదు. వాటి జోక్యము మన మంటించుకొన నటులైన నన్నిటితోఁ బాటవి యను సుఖముగా జీవించుచుండును. మేకలు గొట్టెలు మొదలైన వాటి నసంఖ్యముగా వృద్ధిఁగానిచ్చిన యెడల సమస్తజనలకు జీవనోపాధియైన భూమిని బలవర్చుటకుఁ దగినంత యెరువు మనకు లభించును. అదియునుఁగాక వాటిపాలుత్రాగుటకును, స్వాభావిక మరణానంతరమున, వాటిచర్మము పాదరక్షలు వస్త్రాలకు నుపయోగించును. ఈ మొదలైన యపయోగములకుఁ

గాను భగవంతుడు వాటిని సృష్టించియున్నాడు. మనుష్యులకు మాంసాహారము స్వాభావికమైనది కాదు. స్వాభావికమైనదే మైనయెడల నదిచిక్కకుండిన మనుష్యులు మరణింపవలయు. ప్రత్యేకము మాంసమే యాహారముగా సృష్టించబడిన సింహ శార్దూలాది జంతువులకది చిక్కకుండిన మరణించుట సత్యము. కావున నే యేజంతువుల కేయేయాహారములు నెబముగా సృజింపబడినవో వాటినే భుజించుట భగవంతునకు సమ్మతమైన కార్యము.

వేంకటాద్రినాయం డాగోజు సాయంత్రము కొలువుఁ జాలించి, భోజనానంతరమంతఃపురంబులోన హంసతూలికా తల్పంబున శయనించి, సుగుణమాణి యగు భార్యంగూడి, నరసనల్లాపంబులఁ గాలబుఁబుచ్చుచుండ, కలభాషిణి జ్వప్తికి రానాకాయుదంతంబును పట్టమహిషి కెఱింగించి, సిద్ధుని పనువున దానినిదోడ్కొని వచ్చి చేపట్టనున్నాడ ననిన నాచి సంతసించి, యవశ్యముగాఁగొనివచ్చి చేపట్టట యుక్తమని వినయ పూర్వకముగాఁబలికి, సిద్ధనందర్శనంబున ధన్యులరైతిరని పతిమహిమంబును నుతించి, పతికుల్లాసంబుఁ గల్పించెను. పతి వ్రతలకు సర్వదా పశులనశుల సంతోషాబ్ధి ముంచి తేల్పుట యేకదా? కావలసినది. పతివ్రతామణియైన సతిదొరుకుటపురుషునికి సర్వసౌభాగ్యంబులుఁగలుగుట. ప్రభుండంతట సతిమాటకు సంతసించిన వెనుక నిరువురు సుఖిసుప్తినొందిరి. రాజు మరునాడు వేకువజామునలేచి, తాత్కాలిక కార్యకలాపంబులు నిర్వర్తించుకొని, బుద్ధిశాలియగు ప్రధాన మంత్రినిరావించి, యుచితపీఠంబుల నధిష్ఠించి, కలభాషిణి విషయమును ముచ్చటించుకొను చుండ్రిరి.

వేంకటాద్రి సాయండు.

చతుర్థ శ్లోకాసము.

రాజమంతులు మంతనంబునఁగొంత గూఁలోచనసల్పి,
నాగన్న వీరవనీదు మల్లిఖార్జునుఁడు భాస్కరరావు అనుసల్గుర
యోధవీరుల రావించి, వారలకేవేవో కొన్నిరహస్యంబు
లెఱింగించి, ప్రయాణము జేసి, యాయావేషముల కనుకూ
లించు పరికరంబు లొసంగి, సెలవొసంగిరి. వారచ్చటనుండి
బయలు వెడలి, గూఢవర్తనంబునఁ బాతూరి నగర సమీప
భూమికి వెళ్లి, యుచితవేషంబుల ధరించి, వేగులుగన నాపట్ట
ణంబునఁ దిరుగుచుండిరి.

ఇఁక నిచ్చటఁ గలభాషిణి యుండు మగదిరంబునకు నీల
వేణి కోకిలవాణి యను చెలులిద్వరు ననుదెంచి, శిశిరోప
చారంబుల నమ్మానినికి స్మృతిఁగలిగించి. నృపాలునిపై నను
రాగంబు గలుఁగఁగలందుల కైశ్యంగారపురుషుల చిత్రపటంబు
లామందిరంబునఁ గట్టించి, కాముకుల చిత్రవిచిత్ర కథలొయ్యా
రంబుగా నుగ్గడించుచు, యుద్యానవన విహారంబులు చేయుం

చుచు, వండువెన్నెల బయలుఁ బరుండఁబెట్టుచు, సుగంధ పుష్ప
గామంబులు బలవంతముగా మెడయందుచుచు, మృదుమధుర
స్వరంబులతో గానంబొనరించుచు, నత్తరు వన్నీరు వాసనలచే
ఘుమఘుమాయించు పట్టుచీరెలు మొలకుఁ జాట్టుచు, నానా
విధ భక్ష్య భోజ్యాదుల రుచులఁజూపించుచు, దమ యావచ్చ
క్తుల ధారవోయుచు, నీమొదలైన ప్రయత్నంబు లొనర్చు
చుండిరి. కాని యవియెల్ల నమ్మానినీరత్నంబునకుఁ బద్మ
వ్రతస్థ జలబిందువులై ప్రకాశించుచుండెను.

ఇట్లు కొన్నిరోజుల వరకు బహుప్రయత్నంబు లొనర్చి
చూచి, నిష్ఫలంబగుదు విసిగి చెలులిర్వురు సూర్యనారాయణ
రావును దర్శించి, మహారాజా! నమస్కారములు - నల్లబండకైన
ననురాగంబుఁ గల్గింపఁగల్గుదుముకాని యీ కలభాషిణి మనం
బును మాత్రము మీపై మరల్చఁజాలము. నిక్కముగా దాని
మనంబు విధాత దేనితోఁజేసెనో గాని యెఱుంగరాదు. మే
మంతివ్రతమున కేగుచున్నామని వారల నిష్క్రమించిరి.

సూర్యనారాయణరావున కదివరకుఁ దనువెల్లవ్యాపించి
యుండిన మోహరసంబు శోధరసంబుగా మారి-దుర్నిరీక్ష్య
తేజోధురంధరుండై - కారాగృహాధికారినిఁ బిలువనంపి, రాజ
శాసనాతిక్రమణ ధురీణయై యామందిరంబునఁ బడియున్న
కలభాషిణి యనుచండానిని శృంగులబంధనంబుల నలంకరించి,
కారాగృహంబునఁ బడవైచి, కఠినముగా శిక్షింపుము. నే
వలదని లేఖవాయుతే దీనికిగడువు. అనిపెద్ద యెలుంగున
నిప్పులుగ్రక్కుచు నొక్కివక్కిణించె. అంతట కారాగృహాధి
కారి చిత్తముని యచ్చోటువాసి దేహకాంతులంధరమిద్రసంబుఁ

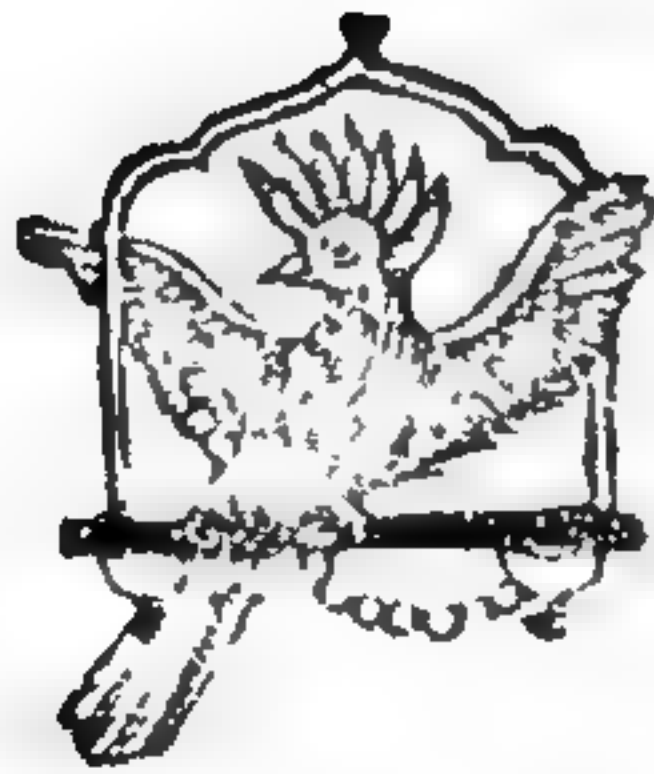
దలపించుచుండ భయంకరంబుగాఁ గలభాషిణి యోగులు
 భగవంతునిబోలె వేంకటాద్రినాయని మనంబున నిల్పి
 ధ్యానంబొనర్చుచుచుఁగాలంబు గడపుచుండిన మందిరంబుఁ
 బ్రవేశించెను. సహజభీరువగు నక్కలభాషిణి లయకాల
 యమునిఁ బోలు నప్పురుషు నీక్షించినంతన ప్రాణంబులకు
 వెలియె యుండవలసినదిగాని యట్లు జరుగలేదు. అట్లు జరుగ
 కుండుటెందుచేతనో మనము సులభముగా నూహింపవచ్చును.
 ఆపురుషుండు యమధర్మరాజు. పాపాత్మురాలనగు నన్నుఁదన
 లోకంబునకుఁ గొనిపోవనేగుడెంచినాడు. బహుమేలు జేసి
 నాడు. అనియెంచి తుచ్చప్రాణములమీద యాసవదలినదై
 నిర్భయముగా నిశ్చింతగా సంసభము మానసాబ్జము వికా
 సోత్సాహములతోఁ జూచుచుండెను.

ఆకారాగృహాధికారి యాయబలధైర్యంబు నకచ్చెను
 పంది, సుమకోమల గాత్రయగు నాసుందరి కరజలవంబుల
 నినుపసంకెలలచే నవయఃజేయవచ్చి నందులకెంతయుఁజిం
 తించి, శుదకురాజాజ్ఞ నటవేర్చెను. అప్పటికైన నాయబల
 భీతిల్లినది కాదు. పాశములచే బంధించినాడని సంకోషించె.
 ఎట్టి సాధ్వీమణికెట్టి యాపదవాటిలెనో చూచితిరా? జగద్గం
 ధువగు నూర్యునికేఁగాక మింటిచుక్కలకెల్ల మందేహరాక్షస
 బాధకలదా? ఇంతనతండా భామినీమణిని నడుపునడుపు మని
 యదల్పి బెదరించి నడిపించుచు రాజమార్గంబునఁ గారాగృ
 హంబునకుఁ గొనిపోవుచుండెను. అట్టిదుస్థితిలో నాపెనుజూచి,
 యిట్టియనుపసంకెల లారాజాధముని కెన్నఁదుతగుల్కొనునో
 యనువారును, ఈమాదిరి యముఁడాదుర్మార్గుని నెన్నఁదు

పోవుచుండిరి. ఆపె యాచివ్వు నందుంచి యుంబలిపోయుటయే
యెఱుంగదయ్యె. కాని యాయుంబలివలన నాచెఱసాల వసిం
చుచున్న కీటక సమూహము మాత్రము సుఖముగా జీవించు
చుండెను. ఆపె పపనాశనం బొక్కటి మాత్రము స్వీకరించి
జీవాత్మను తృప్తి నొందించుచున్న దని తోచెడిని. అట్లుగా
కున్న బొడిలోఁ బ్రాణంబు చిక్కబట్టి యుండుట దుస్తరంబు
గదా?

వేంకటాద్రి నాయకుడు

పంచదశోల్లాసము.

ఆపాతూరిపట్టణంబున నీకలభాషిణిని చెఱనంచుటకుఁ
 బూర్వము మూడు నాలుగు రోజులనంకి యిర్వరు ఘన
 నైద్యులును, ఇద్దఱపూర్వపు బిచ్చగాండ్లును, సంచరించు
 చుండిరి. వారలు పగలు గ్రామంబున నెల్లఱకుఁ గాన్పింతురు.
 కాని, రాత్రిమాత్రము వారెందు శయనించునది మనుష్య
 మాత్రునకుఁ దెలియరాదామెను. ఆగ్రామమున కుత్తరపు
 వైపున మైలుదూరములో భేతాళ శ్మశానమనునదికలదు.
 ఆయూరిలో మరణించిన జనుల నెల్లటిని పగలుగొనిపోయి యు
 చ్చట దహించుచుందురు. కాని ప్రొద్దుకుంకిన వెన్క నయ్యారి
 వెలుపలికివెళ్లి, యొక్కఁ డైన నాత్తరముఖిలబుగా నిలువఁబడ
 వెఱచును. కారణమేమందురా? రాత్రియందాశ్మశానమున
 భేతాళుండు భూతప్రేత విశాచ గణయుక్తుండై, యేతెంచి
 తాండవంబాడుచుండునట. వారల ఘోరరూపంబులు దృగ్గో
 చరంబైనంత మనుష్యుండు మృతించుటగాని, మృతించునంతటి
 భయవ్యాధిచేఁ గృశించుటఁగాని_తటస్థించునట. అందువలన

నాగ్రామ వాస్తవ్యులందఱు రాత్రియందు తరమునైనఁ జూడరు. ఆశ్మశానమే పైనఁ జెప్పఁబడిన వైద్యులకు బిచ్చగాండ్రకు శయనస్థలమై యుండెను. ఈ బిచ్చగాండ్రు వైద్యులు మాత్ర మట్టి స్థలమందెట్లు శయనింప నేర్తురందులేమో? మనంబు భయపిశాచంబుచే గ్రసియింపఁ బడని వారికచ్చట భేతా ఘండు లేడు. భూతంబులు లేవు. భయాక్రాంత మనస్కుండు త్రాడుఁజూచి పామని యలికివడునట్లు లాగ్రామవాస్తవ్యులం దఱొక రోజున సూర్యాస్తమయంబై, కొంచెము చీకటి జగంబు నాక్రమించినవేళ, నొకపీనుఁగను మోసికొనిపోయి యచ్చటచితిపైఁ జేర్చి, దానికి నిప్పంటించిన వ్రజ్యలించి మం దుచుండెను. ఆమందుచుండు వేళ నీజనంబు కొంచెము దూర ములో నిలువంబడి శ్మశానమునై వుఁజూచిరి. ఆవెలుతురులో వారికి శ్మశానమునకుఁ గడుదగ్గరలో నిలువఁబడియున్న యాట విరులైన చొంగల వికారస్వరూపములు హఠాత్తుగా వారల కంటఁ బఱియెను. వారలంతటఁ గడుంగడు భయమంది వరు విడుచువచ్చి. మాకిట్టివేషము లచ్చటఁ గనుపడెనని గ్రామస్థు లందఱికిఁ దెలియఁ జేసిరి. అంతట గ్రామస్థులు కొందఱుగుఁపు గూడి యిట్టిసమయంబున నట్టిచోట నావికార స్వరూపము లేలఁగనుపడును, నిజముగా నవి భేతాఘండును, తదనుచు లైన భూతపిశాచాదులేకాని యన్యంబు గాదని నిశ్చయించు కొని, దానికి భేతాఘశ్మశానమను పేరిడి, రాత్రివేళ నారోజు మొదలుకొని యాటమొగమైనఁ జూపరు. ఇది యాశ్మశాన వృత్తాంతము. ఆవైద్యులు బిచ్చగాండ్రు క్రొత్తవారవుట వల్లన, వారునల్వరు రాత్రియందుఁ గొన్నిరహస్యంబులు

ముచ్చటించుకొనవలసిన వాండ్రవుటవల్లను భేదభేదశృంగారము
వారికెంతయు. ననుకూలముగానండెను. వారునల్వరు కల
భాషిణిని చెఱసాలయందుంచిన నాటిరాత్రి యాశ్మశానము
జేరి యిట్లాచించుకొనిరి.

వైద్యులు— మేమిన్నిరోజులనుండి వైద్యముజేయు మిష
తో నీనగరంబంతయు గాలించుచుంటిమికాని కలభాషిణి
యెందున్నదో మాకంటికగుడలేదు. రాజమందిరములోనికి
బోవుటకుమాత్రము రాజదర్శనంబుకామి నింతవరకు వీలైనది
కాదు.

బిచ్చ—మేమిరోజున నొక్కగొడ్డివార్ నెఱింగితిమి.
అదేమనిన, మేమచ్చట రాజమార్గ ప్రాంతగృహంబుల బిక్షా
టనంబు జేయుచుండ నల్ల దున్నపోతువంటి వాడొక నుండ
రాంగిని సంకెలలచే బంధించి, గద్దించుచు రాజమార్గంబున
గొని పోవుచుండెను. మేమంతట నామాగృహిణులతో, దల్లు
లారా? ఆపురుషుండెవరు. ఆపెనేటి కల్లుబాధించుచు, గొని
పోవుచున్నాడోకదా? యంటిమి. అప్పుడొకయూపె యదిబోగ
వుముండట. రాజుగారిని వరింపక ధిక్కరించినదట అందు
వలన దాని, గారాగృహంబున నుంచుమని రాజుగారాజ
నిచ్చినారట. యీతొత్తుకేమి మాయరోగమికాని రాజు
గారిపేరే తలవనీయదట. దీనిగతి కేవలమే చేయుదురనియె.
మేమంతట దానివైపునిదానించి చూడ మనరాజుగారుచెప్పిన
కొన్నిగుఱులూపెయందుఁగాన్పించినవి. అదిసిజముగా కల
భాషిణియే.

బిచ్చ—మనరాజుగారి యాజ్ఞప్రకారము రాయభారంబు నెఱి
వేర్పవలయును గదా!

నైద్యు—నిజమే రేపుదయమున మీలోనొకండు రాయ
భారంబు పనిమీదవెళ్లి, మఱియొకఁడీ వేషముతోనే
యారాజమందిర ప్రాంతమున భిక్షుటనంబు జేయుచుం
డుడు. మేమును మఱికొన్ని విశేషంబుల నారయు
చుందుము.

బిచ్చ—మంచిది. అటులనే యొనరింతుము.

అని యారాత్రి కాలమచ్చటగడిపి, మఱునాడు దయ
ముననేలేచి తమతమ పనులమీద వెళ్ళిరి. ఓకబిచ్చగాడు
యోధరూపంబుఁ దాల్చి, రాయభార కార్యనిర్వాహ
ణంబున కై రాజసభాస్థానంబున కరిగెను.
అచ్చట రాజులేడుకాని మంత్రియోధ భట వర్గంబు నిండి
యుండెను. మంత్రిపుంగవుఁడానూతన పురుషునింగాంచి నీ
వెవ్వరు? ఇచ్చట కేలవచ్చితీవని గద్దించి యడిగిన నాతండు
గంభీరస్వరంబుతో నేను వేంకటాద్రి నాయమహీపాల సింహు
నిదూతను. రాయభారార్థమై మీరాజదర్శనంబునకు వచ్చితిని.
అనిపలికిన మంత్రి యావత్తమానమొక సేవకునిమూలముగా
రాజుగారి కెఱి గించెను.

రాజుమాటవిని పడిపడి సభారంగమున కేతెంచి,
యేడీ! వేంకటాద్రినాయనిదూతయనియె. అంతలో నితండు
నేనేనని లేచి, పందనంబాచరించి, నిర్భయంబుగా నిట్లువన్య
సింపందొడుగెను.

రాజమహేంద్రనగర నివాసినియైన కలభాషిణియను

భోగకాంతను మాదూత వెంటఁబెట్టుకొని చింతవల్లికి వచ్చు చుండగా, నారణ్యమార్గ మధ్యంబునఁ జెంచులడ్డమై దానిని బట్టుకొని, నీయనుమతివెంట నీపట్టణంబున నుంచిరని విని యున్నాడ. మాదూతవెంట మానగరంబునకు వచ్చుచున్నదానిని ముచ్చిలింపింది నీయింటనుంచుకొనుట శ్రేయస్కరముగాదు. మాపూర్వులు మీపూర్వులు కొంతకాలము వరకన్యోన్య భావమైతిరి జెన్నారీయున్నను, నేనను నీవునుమాత్ర మిప్పటికి సహృదరులమాడ్కి నున్నారము. ఇదియునుఁగాక, యన్యుని వరియించిన కాంతను బలవంతముగాఁ గొనిపోవుట వివేకలక్షణముగాదు. అట్లుకొనిపోయిన ధర్మహానియుఁ, గులహానియుఁ, బ్రాణహానియుఁ, దటస్థమగును. మృగరాజ భోగ్య వస్తువు మృగశాబకంబునకు భోగ్యక్షాగ్యం బగునా? శ్రమ చేటును ఫలంబు లోటునుగాక-పరకాంతల బల్కిమై జెఱబట్టినరావణాదులు బంధు వుత్ర మిత్రా మాత్ర సమేతంబుగా, మృత్యువదన గహ్వరంబునఁ బ్రవేశించలే? దానిని బల్కిని వశపర్చుకొనవలెనను డాప్యంబును మాని దూరదృష్టిగల వాడవై కలభాషిణి నీ మామల్లికార్జునిని వెంటవిడచి వుచ్చునది. అని మా ప్రభువైన వేంకటాద్రి నాయుండు నీతోగట్టిగాఁ జెప్పమనియెను.

సూర్య—నీమేమీ ! తాను మృగరాజును నేను మృగశాబకంబునా ! కలభాషిణిని నాయొద్ద నుంచుకొనిన ధర్మహానియుఁ గులహానియుఁ బ్రాణహానియుఁ, దటస్థించునా? శ్రమ చేటేగాని ఫలంబుగోటా? కానిమ్ముచూచెద

సహజ పౌరుషాభిమాన వివేకంబులుగల వెలమలవంశంబున జనించి, యనాధనై యొక రాజాధమునకు జంకి, చెఱబట్టిన భోగకాంతను విడిచివుచ్చుదునా? మృగశాబకంబు మృగ రాజు నెదిరించి జయంబుగొను కాలంబు సమీపించినదనిమీ రాజుతోఁ జెప్పుము.

మల్లి—మృగశాబకంబు మృగరాజునెదిర్చి జయంబుఁ గొను కాలం జెప్పటికిని రానేరదు. ధర్మము జయించునుగాని యధర్మంబెప్పట్లనైన జయించుట స్వప్నవృత్తాంతము. కండ కావరమునఁ గొండతోఁ దగరుడికొని పోరాడఁదలచినట్లు నీవు మారాజుతోఁ బోరాటంబు గల్పించుకొనుట. నీకుఁ బరమా ప్తులైన చెంచులఁ దనకొటలోనికి రప్పించి, క్షణమాత్రము లో నాదుర్మార్గుల జీవంబులఁ గొల్పుచ్చిన రాజకంఠీరవంబు నెదుర్కొని, మానప్రాణంబులు గోల్పోక నామాటవినియో గ్యుండవై వర్తింపుము.

సూర్య—ఓరీప్రేలరీ ! యుచ్చిష్టాన్నంబులఁ గఱవుదీర మెక్కి, కన్ను మిన్నఁ గాఁక చిన్న పెద్ద తారతమ్యంబులెఱుఁ గక-శునకంబు మాదిరి మొఱుగుచున్న నిన్ని సూర్యనారా యణ భుజంగము మీ గివేయక విడుచునడికాదు. జాగ్రత. మల్లి—శునకంబును భుజంగము మ్రింగునా? సెబాస్ నిను భుజంగంబుతోఁ బోల్పుకొనినందున కెంతయుసంతసించినాడ. నీవు నిజముగా భుజంగమవే-అట్లుగాకున్న తుచ్చవిష కీలక తుల్యులగు చెంచులతోఁగూడి, దౌష్ట్యలోచనలను విషవ్ర యోగంబులఁ జేయుదునా? బహుచక్కగాఁ బోల్చుకున్నావు

అని రాజును ధిక్కరించి మాట్లాడుచుండిన రాయబారికంత
ముదేహమును బాయుననియే యచ్చటివారందఱెఱుచుచుండిరి.

అంతలో నారాజు విపులాగ్రహ వీక్షితుండై తళతళ
యని కన్నులు మిఱుమిట్లు గొలుపు శాతఖడ్గంబు చేబూని,
మదపుటేనుఁగుపైకి లంఘించు సింగ బులీల, మల్లిఖార్జునిని
పైకి దూకెను. మంత్రిపర్యండు తటాలున వచ్చి, రాజును
గట్టిగాఁగొగిలించుకొని స్వామి! ఆగుమాగుము. దూతప్రల్ల
దంబులు వల్కినను మహారాజులు సంహరింపఁ బూనుట
యుక్తంబుగాదు. తగిన ప్రత్యుత్తరంచిచ్చి పంపవలయును.
మితిమీరి క్రిందుమీదెఱుంగక మాట్లాడినాడు కావునఁ గొం
చెమవమాన పర్చఁదగు. కావున మీరీతని తలగొరిగించి,
యవమాన పర్చిపంపుడు. వధోద్యోగంబుఁ బూనుట రాజ
ధర్మంబు గాదనిపలువిధంబులఁ బ్రార్థించినఁ గొంచెము శాం
తించి, మంత్రితో వపనంబొనరించి పంపిన యిట్టి హీనుల
మనంబున కెట్టియవమానంబును గలుగదు. ఇట్టికొంచె
మునకు వెఱచువాఁడైన-వినిసహించ రానికారులు ప్రేలునా
వీనికి బుద్ధివచ్చువరకు మనకారాగృహంబు ననుంచుట త
మము. కారాగృహాధికారినిఁ బిలువనంపుమని కట్టల్కతో
బిటెలుంగున నార్వ బఁటొకండు సత్వరంబుననేగి కారాగృ
హాధికారినిఁ దోడ్కొని వచ్చెను.

అతండు రాజునకు నమస్కరించి, మహారాజా! యేమి
సెలవన. రాజాతనింజూచి, నీచెనటి రాజదూతను తోడ్కొని

పోయి, మంచిబుద్ధివచ్చినది. రాజధికారంబొనర్చిననికుయ్యి
 దువరకుఁ గారాగృహంబుననుంచి, పిదప నాయొద్దకుఁదీసికొని
 రమ్ము. పొమ్మని యాజ్ఞాపించిన నాకారాగృహధికారి మల్లి
 భార్జునిని సుకెలలచే బంధించి కొనిపోయి కారాగృహంబునఁ
 జేర్చెను.

వేంకటాద్రి నాయఁడు

పోడ శోల్లా సము.

మరునాటిరాత్రి భేతాళ శృశాసంబున నిర్వురు వైద్యులు నొకబిచ్చగాడు మాత్రము ప్రవేశించిరి. వైద్యుల బిచ్చగానిం గాంచి నీతోడి బిచ్చగా జేమాయెను. నీవొక్కడవే వచ్చితివనుఁడు. నతండు నాతోడి బిచ్చగాని కి రోజునఁ గారాగృహవాసంబు లభించె. నందువలన నాతం డీ ప్రదేశమునకు రావలను పడదయ్యెనని వచించెను. వైద్యులు బిచ్చగానితో నేమి కారణంబున నాతనికిఁ గారాగృహవాసంబు దటస్థమయ్యె. నెఱింగింపునునిన నాతం డిట్లులనియె, అతండు రాయభారమునకుఁగాను సూర్యనారాయణరావు నభకువెల్లి, యతనిని ధిక్కరించి మాట్లాడినాడు. అందువలన నారాజీతనిఁ గారాగృహమం దుంచమని యాజ్ఞ నిచ్చెను. అతని యాజ్ఞప్ర

కారము కారాగృహాధి కారీతనిని కారాగృహమున బంధించెను.

మనమిఁకఁ జేయవలసిన కార్యక్రమం బెద్దియో యోజింపవలయు ననిన, నాబిచ్చగానితో నీనిఁక రే పుదయమున నిచ్చటనుండి బయలు వెడలి చింతపల్లికి వెళ్ళి, మన రాజచంద్రునితో సర్వ సన్నాహ సమేతముగా ఘాల్గుణ బల నాటికి బొలిగట్టవద్దకు వేంచేసి విడిసియుండవలసినదని చెప్పి, నీవు వెంటనే తిరిగి వచ్చి యీ వేషముతోనే మమ్ముల నిచ్చటఁగలియుము. అప్పటికి నీవు చేయఁదగిన పని యొకటున్నది. దాని నెఱిగింతుమని పల్కి యారాత్రి నందుండి మరునాడుదయమున నానైద్యు లిద్వరు నా పాతూరి నగరంబులోఁ బ్రవేశించి తిరుగుచుండిరి.

రాజా రాత్రియంతయుఁ దన ప్రాణతుల్యులైన చెంచులు ముందు రానున్న యద్ధంబున సహాయ పడుట కీ నొకంబున లేనంతఁ నకెంతయుఁ జింతించుచు, జాగరణంబునల్పి యుదయమున నేమి గఁటలకు మంత్రి సామంతులతోఁ గార్యాలోచన మందిరంబు నలొకరించి యుండు సమయంబున నీక్రొత్తవైద్యు లా రాజు కఁటఁబడిరి. అప్పుడా రాజా మందులవాండ్ర నిటకుఁ బిల్వఁడన నొక బంటు పిలిచినవెంటనే, వారు నృపసన్నిధానమున కరుగుదెంచి నమస్కరించిరి. నమ

న్కరించిన వైద్యులఁ గూర్చుండ నియోగించి, మీ రే యే
 రోగంబుల బాగు జేయఁ గల్గుదురు. మీయొద్ద నెట్టి మహిమ
 గల మందు లున్నవి. మీకెట్టి మంత్రతంత్రంబులు దెలియును.
 ఎఱిగింపుఁడనిన రాజుతో వైద్యు లిట్లనిరి. మేము భూతవై
 ద్యరాజవైద్యులు సంపూర్ణంబుగా నెఱుంగుదుము. మాయొద్ద
 మిక్కిలిప్రళ సమైనయనర్ఘ్యవధంబులున్నవి. మంత్రతంత్రము
 లుమాయంటఁబుట్టినవి. మేమువంజాబీలము. మాకుధనధాన్యా
 దులు సమృద్ధి గాఁగలవు మేము సంసార బంధంబు విడనాడి
 బ్రహ్మచర్యాశ్రమంబు స్వీకరించి వరోపకారార్థమై యుచిత
 ముగా మందులొసంగి చికిత్సలు నేయుచు దేశాటనంబుఁ
 జేయుచుందుము. ఈనగరంబునఁగూడ రెండుమూడు దుర్ఘట
 వ్యాధులు సైతముఁ గుదిర్చియున్నాము. మీరేల పిలిపించి
 తిరో సెలవీయుఁడు, మాకొకచోట నుండుటకు దీరుబడియుం
 డదు. ఇచ్చటి కాగ్నేయమూలగా ననతి దూరములో నున్న
 పల్లెకేగవలయు ననుడు. రాజో ఘనవైద్యులారా! మీరీదినం
 బున మాగృహంబున నివసించి మా కొఱకొక విషయములో
 మీరు మీశక్తి నంతయు ధారవోసిప్రయాసపడవలసియున్నది.
 అది రహస్య కార్యము. ఇందెఱిగించుటకు వలనుపడదు. కనుక
 మీరు నాయందు పరిపూర్ణ కటాక్షముంచి, కాలయాపనము
 నకుఁ గొంచె మోర్వవలయు నని ప్రార్థించుచున్నాఁడ. ననుగ

హింపుడన నావైద్యులు రాజోత్తమా! అటులైన మేమిప్పు
డాపల్లెకు వెళ్లి, యచ్చట పని నెగ్గించుకొని సత్వరంబున మీ
రుకొల్వఁ జాలించువరకు హాసరయ్యెద మని యన్నజ్ఞఁబడసి
యచ్చటికి సమీపమందున్న పల్లె కరిగిరి.

రాజు రోజున నాలోచన భాగమును త్వరలోము
గించి, కొలువుఁ జాలించి వైద్యులకొఱకు నిరీక్షించుచుండెను.
వైద్యు లంతలో నా పల్లియకరిగి వెంటనే తిరిగి, పాతూరి
సగరంబునకు వచ్చి రాజగృహంబునకు వేంచేసిరి. రాజు వార
లఁజూచి, యమితోత్సాహమున నెమరుగావచ్చి, తోడ్కొని
పోయి సముచితాసనంబులపైఁ గూర్చుండబెట్టి వలవనిస్త్రీని
వశపర్చునట్టి మందులుగాని మంత్రములుగాని, కలవా? యని
ప్రశ్నించెను. వైద్యులు కొంచె మాలోచించి వెంటనే గాదు
కాని-కొన్నిరోజులలో వశపర్చునట్టి శక్తి మాయొద్దఁగలదనిరి.
రాజు కొన్నిరోజులనఁగా నెన్నిరోజులనియె. వైద్యులు పది
పదియేను రోజులని ప్రత్యుత్తరముఁ జెప్పిరి. రాజు నిజముగా
మీకిట్టి శక్తిగలదా? లేక బూటకంబు నటియించుచున్నారా;
శక్తినివిచారించిభారంబుపైఁ బెట్టుకొనుఁడు. ఇది సామాన్యపు
చోటు గాదుసుమా? యన వైద్యులు మేమాడిన మాట
నెఱవేర్చుకొన మేని మాకంతంబు లుత్తరించి మీ గ్రామదే
వతలకు బలిపెట్టుడని నిస్సందేహముగా- నిర్విచారముగా

నిర్భయముగా- వక్కాణించిరి.

నృపుడంతట నిజముగా నీవైద్యులట్టి శక్తిగలవారే కాకున్న నిట్టి ఘోరప్రతిజ్ఞ నొనరింపుదురా? చూడవలయు వీరల మంత్రోపధంబుల బలిమిననియెంచి, నిరాశాహతమనో క్షేత్రంబున నాశాబీజం బొండు నాట, వారలతో నోభిషగ్వరులారా! మా కారాగృహంబునఁ గల భాషిణి యను భోగ కాంత వసించియున్నది. దానికడకు మీరేగి మీగడవుదినములలో నాపె మనంబును కరగించి మోహరసంబందు మిశ్రమింపఁజేసి, నాపైఁ బ్రేమజనించునట్లు లొనరింపుఁడు. తడవుఁ జేయక కార్యక్రమంబునకు దిగుఁడని హెచ్చరించిన నావైద్యులారాజుతోనిట్లనిరి. మహావ్రథా ! మేము కారాగృహంబులోనికేప్పటికప్పుడు పోవుటకుఁ గారాగృహ యజమాని సమ్మతించునా! దానిని వేరేయొక మందిరంబునఁ జేర్చుడు. మేము పోవుటకు వచ్చుటకు ననుకూలంబుగా నుండుననిన. రాజు అట్లుగాదు. దానిని కారాగృహమునుంచి తీసి వెలుపలనుంచుటకు వీలుగాదు. నేను కారాగృహాధికారి కొక యాజ్ఞాపత్రంబు వ్రాసి మీచేతి కిచ్చెద. నాపత్రికఁ గొనిపోయి మీ కితని కనవసరమైనపుడెల్లఁ జూపించి, ద్వారంబుఁదీయించి లోనికరుగుచుండుఁడు. ఇదే వ్రాయుచున్నాఁ డ. మద్విశ్వాస పాత్రుడైన కారాగృహాధికారికి-రాజ సూర్యనారాయణ

రావు వ్రాయున దేమనగా- నే నిద్దరి ఘనవైద్యుల నీ కడకం
పుచున్నాను. వీరు కలభాషిణిని తమ మంత్రతౌషధంబులచే వశ
పర్చుదుమని ప్రగల్భములు కొట్టి నాచే ననుజ్ఞాతులై యచ్చ
టికి వచ్చుచున్నారు గాన వీరీ నా మొహరుగల పత్రంబు
నుజూపించి కలభాషిణిని చూడవలయు నని నవుడెల్ల దర్వా
జుడీసి లోనికిఁబంపి వారుతిరిగి బయటికివచ్చు పర్యంతము వా
కిలి నతిజాగరూకుండవై కాచి కవాటంబుబంధించు చుండుము
ఇట్లు రాజ సూర్య నారాయణరావు అనివ్రాసి యా చీటి
వైద్యులకిచ్చెను.

వారు దానినిఁ గొనిపోయి కారాగృహాధికారికిఁ జూ
పించి లోపలికి వెళ్ళివలయునన నతండు తలుపులఁదెఱచి, వా
కిలిముందు నిలువఁబడి యుండెను. వైద్యులు లోనికిరిగి “నివు
రుగప్పిన నిప్పుమాదిరి,, ధూళి బ్రుంగినదియై ప్రకాశించు
వధూ మతల్లింగాంచి, తల్లీ! తల్లీ! యని పిలిచిరి.

కాని యాపె పలుకదయ్యె. ఇట్లు కొంతవరకుఁ బిలిచి చూచి
యొకయుక్తిఁబన్ని వేంకటాద్రినాయ మహీపాలాయిటరమ్ము.
మేము పిల్చిన నీ కలభాషిణి పల్కుటలేదని పెద్దయెలుంగున
బిల్చిన నమ్మానవతీ రత్నం బదరిపడి కనులందెఱచి దిక్కులు
పరికించు సమయంబున నొకచీటిముక్క నాపె కందించి,
యంగుళీయకమును ముందుంచిరి. యాకలభాషిణి యా చీటిని

జదువుకొని, యంగుళీయకమును బుచ్చుకొని, దానిపై మొహమును బడిక్షించి, కోరిక లీరికలెత్త నేత్రంబుల కద్దుకొని, నిరాశాహృదయ క్షేత్రంబున నాశాంకురం బుదయింప బాహ్యప్రపంచ వాఁఁగలిగి చెలంగుచుండెను. వైద్యుల త్రణిడమనంచులనుండి యాహారపదార్థంబులు వెలువరించి, యాపెచూచుచుండఁ దగుచోట భద్రపఱచి, యాగృహంబు వెల్వడిచనిరి. మఱునాడటులనే ప్రవేశించి చీటిభోజనపదార్థంబును సమర్పించిరి. ఇటులనే పదిరోజులవరకు సమర్పించి, పదునొకండువ రోజున రాజుగారివద్దకు వెళ్ళి స్పృహలనత్తమా? మామం త్రౌషధ ప్రభావంబుచేఁ గల భాషిణి మనంబనెడి యయస్కాంతమునకు మోహలోహకర్షణశక్తి నాపాదించి, నయనమీనంబులు మీ లానణ్య సముద్రంబున మునింగి తేలుచు మీ ముఖ చంద్రబింబ దర్శనంబున కాకాంక్షించునట్లు లొనరించితిమి. దేవరవారు శేషటిరోజున మాతోఁబాటు కారాగృహంబులోనికి దయచేసి, మీ కుల్కుమిటాడిం బల్కురించుకొని, తమ రానంద పరవశులై మమ్మానందింపఁ జేయుదురుగాక. అని పల్కిన నారాజున కప్పటి సంతోష మిటులుండునో వేద్యు లూహించవలయునేకాని వర్ణింప నలవిఁగాదు, రాజు రాత్రియంతయు మోహనముద్ర నిర్మగ్నతఁగడపి. పదిరెండవ రోజున వైద్యుల సమేతముగ గజారోహణ మొ

నర్సి, కారాగృహంబు కడ కరుగుదెంచు సరికి కారాగృహ
 యజమాని యెదురుగావచ్చి నమస్కరించి సెలవేమిస్వామీ ?
 యనఁ గారాగృహంబు దెరువుమన నాతండట్టులొనరించెను.
 వెంటనే రాజు వైద్యులు లోపలఁ బ్రవేశించువరకు నాకలభా
 పిణి యుసియుసినగవుతో లేచి నిలువంబడి, రాజునకు జోహా
 రొనరించెను. రాజు వైద్యుల సామర్థ్యంబున కచ్చెరువందుచు,
 గామావేశంబునఁ దత్తరించుచు, బట్టమహిషీ పదాప్రాప్తి
 రస్తు, అని దీవించెను. రాజు దీవెన కా కలభాపిణి యెంత
 యు సంతసించుచు సిగ్గునఁ దలవఁచుకొను దానివలె రాజు
 మొగంబుఁజూడ నిష్టములేక నమ్రవదనయై నటించెను. అట్లు
 నటించ రాజు దేవీ! సిగ్గునొందకుము. నీ రాకా సుధాకర బిం
 బనదృశ ముఖలావణ్య చంద్రికా స్వాదనంబునకుఁ ద్వరపడు
 చున్న నీ రాజు చకోరంబున కంతరాయముఁ గల్పింపకుమని
 ప్రార్థింపుచుండ, నమ్మానినీ తిలకంబు వీడామేఘంబు మీ
 కంతరాయంబుఁ గల్పించె నహింపుడనియెను. అంతలో వై
 ద్యులు రాజుచంద్రమా? సోమవారంబున మీరీ మదన సా
 మ్రాజ్యమునకుఁ బట్టాభిషిక్తులుగండు. మే మప్పటి కీ వీడా
 మేఘంబునుగూడఁ బాఱఁదోలుదుము. తమ రీ దినమున నిం
 తట నిష్క్రమించుడన నా కారాగృహంబును వదలిపో నిష్ట
 ములేక చూచిచూచి యింక నీ మోహనాంగి కీ కారాగృహ

వాసము తగదు. దీనినిగొని మాశ్యంగార హర్ష్యంబున కరు
గుదము రండని రాజు పలుక నైద్యులు మీ శ్యంగారమందిర
ప్రవేశమున కీ రోజు మంచిదికాదు. ఒకటి రెండు రోజులింక
నీవే కీ కారాగృహ వాస ఫలంబు మిగిలియున్నది. సోమవా
రమునాటి దివ్యముహూర్తంబున నీ భామినీమణి మీ గృహం
బలంకరింపఁగలదు. త్వరపడవలదు. మీరు దయచేయుఁడని
యతని నచ్చటినుండి విశ్వప్రయత్నంబున మందిరంబున కని
పిరి. రాజు గృహంబునకువెళ్లి తప్పెట్ల వాండఁ బిలిపించి,
రాజుగారు సోమవారంబునఁ గలభాషిణికి కన్నెరికము బెట్టఁ
బోవుచున్నారు గాన, పురంబెల్ల నత్యంత రామణీయకంబుగా
నలంకరింపవలసినదని మన పురవాస్తవ్యుల కెల్లటికీ దెలియు
నటులఁ జాటింపుమని యాజ్ఞనొసంగి, వివాహ మండపంబు
నలంకరింపఁ జేయుమని ప్రధానునితో వచించి, కేసలుకొట్టు
కొనుచుఁ గనులు మినుమిట్లుఁ గొలుపునట్లుగా శ్యంగారింపు
కొని, యఛార్ పచార్ లొనర్చుచుండెను.

వేంకటాద్రి నాయుడు

సప్తదశోల్లాసము.

చెంచులకు మొనగాడైన భైరవనాయకునకుఁ బ్రాణంబునుబోలు చెలికాడె. లంబాడి దొంగలకు రాజై, బలవంతుడై, యుక్తివంతుడైన, నాకరు భైరవ నాయకుని తదనుచరులైన చెంచులను వేంకటాద్రి నాయుండన్న వస్త్రంబులిచ్చి పోషితునని, తన కోటకుఁ బిలిపించి, నజీకించినందులకు మిక్కిలి చింతించి, తన లంబాడి సైన్యమును గూర్చుకొని, యాలోచించి, వారల పనువున మీర్ ఖాసిమ్ పేటకుఁ బ్రభువైన యమీర్ ఖానను తురుష్కాగ్రణిం దర్శించి, సలాముచేసి, యతని యనుమతి నొక చిటుగద్దియ నధిష్ఠించి, యిట్లు ముచ్చటించెను.

రా!—తురుష్కాధిపా? రాజమహేంద్ర నగరంబు నెఱుంగుదురుగదా? ఆ నగరంబున నొక బోగమింట జన్మిం

చికలభాషిణి యను పేరువహించి, పెంపొంది జగన్మోహనాకారంబుతో నొక్క కాంతాతిలకం బలరారుచుండు. దాని రూపలావణ్యంబుల కచ్చెరువంది వరించి, పాతూరి పట్టణాధీశుండైన సూర్యనారాయణరావుగారు దానిని బలవంతముగాఁ దనపట్టణంబునకుఁ గొనిపోయి, తన్ను వరించుమని యెంతమందిచేతఁ జెప్పించి, యెన్ని బహుమతులిచ్చి, యెంత బ్రతిమాలుకొన్న నా వేశ్యకాంత యతని వరించినదికాదు. అందుకా రాజు కోపించి, దానిని జైలునందుంచి, శిక్షఁ జేయించు చున్నాఁడు.

అ॥— అ. కంచెన్ని అంతభడపది. కొట్టులో పెట్టినారాజుకు పట్టణా?

తా॥— లేదుప్రభూ;లేదు. అది వెంకటాద్రినాయనివరించి యున్నది. చేపట్టిన వెంకటాద్రినాయనే చేపట్టవలె. లేకున్న నేనన్యని నొల్లనని అటులనే కొట్టులోనైన నుండి బ్రహ్మచర్యవ్రతంబునల్పుట కొడంబడినది. దానియందమునేమని వర్ణింతును. అదిచక్కనిచుక్క, దానినిజూచినవనంబున నినుపగోచీలుబెట్టుకొని ముక్కుమూసికొని కూర్చుండు మునిముచ్చులు కూడ గామా వేళ్ళులెయ్యడలెఱుంగక వెంటనంటుదురు. అదిమీఁబోటి

హుజూర్లకుండిన సెలవాసుగానుండును. దాని నెటులైనమీ పేటకు
రప్పించుకొని మీరు చేపట్టిన రాజులకందటికిఁ దలకట్టు మీరగు
దురు. మీ యాకారంబుఁజూచిన నదిమిమ్ముఁ ధృష్టకవరించును.
మీకక్కంతామణి లభ్యంబగునేని సర్వనంపదలు గలిగినటు
లే. నేను మీకుఁబ్రിയభృత్యుఁడను గనుకనాదోషంబు లేకుం
డ మీకు విన్నవించితిని. తరువాత మీ చిత్తముయెన్నివిధం
బులఁ జూచిన నక్కంత మీ కేతగియున్నది.

అ—అది మనకీ కైసాచిక్కు. మనమారాజు కోట్కి కైసా

పోవాల. ఆరాజుకు యికారు చేసింది నన్ను నిగా

చేస్తుంటుందా? అదిమనదీకాద్ భాయిమనదీకాద్.

తా—నేనొక యుక్తిఁజేసి దానినిఁగొనితెచ్చి మీకొప్పగించె

దను. మీరుకోరిన పక్షమున మూడవనాటికి మీయిం

ట దానినుంచనా? దానిని మిమ్మువలచునటులఁ జేయు

భారమునాది. మీరు స్వీకరింతుమని చెప్పిననేఁగోరి

నవ్వుడు మీసైన్యము నొక్కరోజు నావెంటఁబంపినఁ

జాలు తరువాత వనులన్నియు నేనే చక్కఁబెట్టుకొని

యాకలభాషిణిందెచ్చి మీ నగరు తళతళ లాడించెద.

నాబుద్ధిబలకొశలం బొక్కసారి పరీక్షింపుఁడు. నేననలే

టక్కరిగాడను గదా?

అ—నాకోసము నీవు తక్షణపడి అచ్చికంచెన్ని తెస్తానుచెప్తే

మెవడు చెప్తా? బేగి తీస్కారా? నా సైన్యానికి నొక్క
రోజు నీకీయిప్పిస్తా? నాకీ ఆ కంచెన్ని నిగాషెయ్యక
పోతే నీతలకాయకి కొట్టింది హమారాకోటాకి బలీ
పెద్దా, చలో జావ్. జల్దీపోయి దాన్ని పట్కారా
దాన్ని చూడాల బుద్ధివుడునుంది. అది బంగాగాన్ని
సరిగావుంది. దానిని అల్లా అట్లా పుట్టించాడు అనొక్కం
టా? సెహబాస్ అల్లాకి నా సె చాలా దయవుంది.

తా—సలామ్ హుజూర్—అటులనే తీసికొని వచ్చెదను.

అని చెప్పి తన సైన్యంబుకడ కేగి కలభాషిణిని పట్టి తెచ్చి
యమీర్ ఖానున కిచ్చెదననిన సంగతియు, సతండందులకు
సమ్మతించి తన సైన్యంబు నొకరోజు తమకు సహాయముగాఁ
బంపెదననిన సంగతియు, కలభాషిణిని పట్టియివ్వనటులై నఁ
దనతలనరికించి కోటకొమ్మునఁ గట్టించెదనని తురుష్కప్రభు
వు దుర్వారంబుగాఁ బలుకుటయు, వారలకు వినిపించిన వార
లు సంతోషము భయంబులతో సాలోచనా పరులై కొంతతడ
వు నభదీర్చి, ప్రచ్ఛన్న వేషంబులఁ బన్నుకొని. చింతపల్లికో
టలోని వేగులును, పాతూరిపట్టణంపు వేగులుఁదీయుచు
పాతూరి పట్టణసమీపారణ్య భూములసంచరించు చుండిరి.

ఈ దుష్టులిట్టి తలంపును తలపెట్టుటెందుకనగా నీకల
భాషిణినిఁ గొనిపోయి తురుష్క గ్రామమైన యమీర్ఖానున

కుఁగూర్చినఁ దనుకతాడు సహాయంబుగానుండి చిన్న చిన్న గడ్డిలన్నియుఁ దోచుకొనుట కనుజ్ఞనిచ్చుననియు, సదియునుఁ గాక దీనికొఱకై పరితపించి వేంకటాద్రినాయుండు వికలచిత్తుఁ డయిన నారాజ్యంబును మహమ్మదీయుల సహాయమున లాగుకొని, తమరు పరిపాలించుకొన వచ్చుననియుఁ జెలులయిన చెంచులనఱికించిన పగఁదీర్చుకొన వచ్చుననియుఁ నెంచి వారలిట్టి దాష్ట్యలాంచనలోనఱించి తత్ప్రయత్నంబు లోనుండిరి.

దుష్టులకుఁ గ్రూరకార్యము లొనరించి జీవించవలయు ననెడి తలంపుఁదప్ప సన్మార్గగా మిత్వంబలవడునా? దుర్మార్గులెట్టి బలవంతులయినను, ఎట్టిబలవంతుని సహాయంబుఁబడసి యున్నను, కష్టములపాలయి దారుణ మరణంబులొందుట నిశ్చయము. అచ్చట భేతాశశ్మశానంబున నైద్యులచేఁ బంపఁబడిన బిచ్చగాడు చింతపల్లికోటకు వెళ్లి, వెంకటాద్రినాయునితోఁ దవ్వతాంతంబెఱింగించి, యతండు వెంటనే మఱలిదను దెంచి, పాతూరి పురంబుననున్న ఘనవైద్యులతోఁ గలిసికొని, భేతాశశ్మశానంబున కేగి, యచ్చట వారిట్లు మాట్లాడుకొనఁ దొడంగిరి.

బిచ్చ—నేను చింతపల్లికివెళ్లి రాజుగారిని మీరుచెప్పిన గడువునాటికి బొల్లిగుట్ట కడకరుదెంచి, యచ్చట విడిసి

యందుఁడని తెల్పి వచ్చినాడ. వారారోజునకుఁ దప్పక
వచ్చి యచ్చటవిడిసి సర్వసన్నాహంబు లొనర్చుకొని
వేచియుందురు.

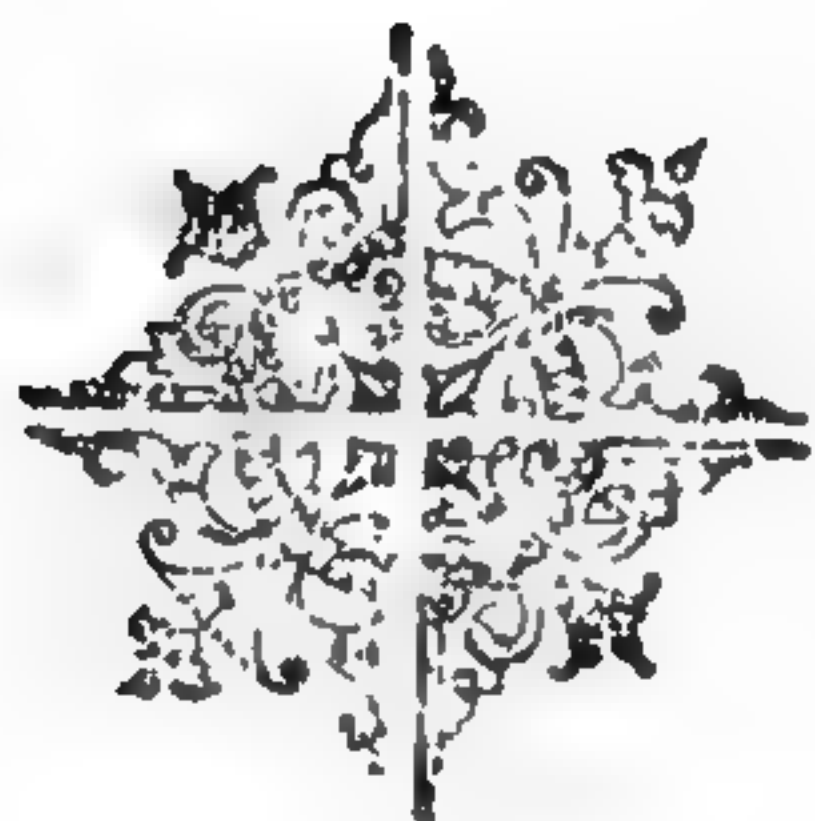
వైద్యులు—బిచ్చగానికి మఱికొన్ని రహస్యము తెలింగించి,
నీవుపోయి మనరాజచంద్రుని బొల్లిగుట్ట యొద్దఁగలిసి
కొని మేము నీకెఱింగించిన కార్యక్రమంబులఁ జక్క
గా నెఱింగించి, నీవుమరలివచ్చి కలసికొనుము. అని
నియమించిన సతెండచ్చటనుండి బయలు వెడలి, బొల్లి
గుట్ట సమీపమునకు వెళ్ళుచుండెను. వైద్యుల శ్మశా
నమును వదిలి నగరంబుఁ బ్రవేశించిరి.

ప్రథమభాగము-సంపూర్ణము.

వేంకటాద్రి నాయుడు,

ద్వితీయాభాగము.

గ్రంథకర్త;

పాటిబండ్ల వెంకటాచార్యుల చౌదరిగారు

▲

▲

▲

▲

▲

▲

వేంకటాద్రి నాయుడు

ద్వితీయభాగము—ప్రథమోల్లాసము

చింతపల్లి కోటలో వేంకటాద్రి నాయుడు ప్రభుండు భక్తి
ముఖంబున నేవియోకొన్ని రహస్యంబులెఱంగి బొల్లిగట్ట
సమీపమునకు సైన్యసమేతముగా నేగవలయుననెడి తలంపు
చే రణభేరిని మ్రోగింపజేసెను. ఆధ్వనివినిన తోడనే సైన్య
నాయకుల పనువున సైన్యవారాసులు తాహరసపూరితంబులై
పొగిపొరలి రాజాస్థానంబు నాక్రమించెను. సైన్యాధిపతులు
తాసెలు బిగించి ధట్టిగట్టి మైమరువులదొడగుకొని, గదా
ధనురాది యుద్ధ పరికరంబులఁ దాల్చి, హయగజాదుల నధి
రోహించి, సైన్యంబు వెనువెంటరా నుద్యమించుచుండెడిది.
అప్పుడు రాజచంద్రుడంభారిగట్టి శృంగారించిన మత్తగజేం
గ్రంబు సైన్యే, వాహినీశులు చూచుచుండఁ జేయవినరెను.
వారంతటఁ దమతమ సైన్యంబులఁ గదలించుకొని రాజచంద్రు
నితోఁగూడ నడువజొచ్చిరి. ఇట్లు బయలు వెడలి యుత్తరదిశా
భిముఖులై విశాలంపు టరణ్యమార్గమును బట్టి, యా వాద్వ

యంబగువరకు నడచి కాసారతీరమున విడిచి. యచ్చట ను
 గహించితెచ్చిన యాహార పదార్థంబుల భుజించి, యాగుంపు
 మామి? గున్న లోడల నించుకవిశ్రమించి, మార్గాయాసమున
 పనయింపఁజేసికొని యందుండివెడలి, ముందు త్రోవనుబట్టి,
 వనవైచిత్ర్యంబు లరయుచు, విక కీర శారికాది సుస్వర పక్షి
 సంఘంబుల కూజితంబుల కాహ్లాద మొందుచు, భయంకరంబు
 గా దశదిశల ద్రువఁజెప్పులుబద్ధ లగునట్లు గర్జించుసింహ శార్దూ
 లాది ఘాతుకమృగచయంబుల నుల్లాసంబుతోఁ దిలకించుచు,
 బెదరిచెదరి పరువినుచు, దిరిగితిరిగి మనోహరంబుగాఁ జాంచ
 ల్యదృష్టులు బరల్చుచు దుముకుచున్న హరిణంబుల నురవడించి
 బెదరించుచు, గేతుల సృత్యంబులకు వినోదించుచు, శుష్కజ
 లంబులుగల కొండవాగుల నతిక్రమించుచు, నిన్నిచిన్ని గుట్ట
 లెక్కి దిగుచు, రావియాకుల మేయటకై దారిద్రప్పించి లా
 గుకొని పోవుచున్న మదపుటేనిక గున్నల నంకుశంబుల నొప్పిం
 చిగీ పెట్టించి మరల్చుచు, యశావనపాదుర్భావంబున నొడలె
 ణుంగక సురతాపేక్ష నాడుగుట్టంబులఁ గూడయుట్టుచున్న
 ఘోటకసంఘంబుల కిచ్చేబులు మెడలువిడుగునటుల లాగి
 మందగమనంబు నేర్పుచు, నిన్సంశయ సంపూర్ణ జయనూచ
 కంబులైన శుభనిమిత్తంబుల కలరుచు, హాస్యకథాశ్రవణ సం
 జనిత విహాసంబుల పథశ్రమంబు దోపకుండ సూర్యాస్తమయ
 కాలమువరకు నడచి నడచి టంకాయపాలవలె స్వచ్ఛంబుగా
 విరాజిల్లు జలంబులు గల నదిగట్టున విడిచి, శాకపాకములు

వచనంబొనరించుకొని సంతృప్తిగా భుజించి, పహారా భటులు
 పహరాయిచ్చుచుండ మిగతావారు గుండెలపైఁ జేతులుంచు
 కొని వెన్నెలసమయమందుఁ గూడఁ గారుచీకఁటులుగ్రమ్మియున్న
 యాతరుచ్చాయల బిచాణాలు పఱచుకొని నిదురించుచుండిరి.
 భోజనానంతరమునఁ బ్రభుండు విశాలవదేశంబున వెన్నెలలోఁ
 బెట్టెలోఁగొనివచ్చిన పరికరంబులచే నప్పటికప్పు డమర్పఁబడి
 నమంచముపైఁ బఱచఁబడియున్న హంసతూలికా తల్పంబున
 శయనించి, యారోజు ఘాల్గుణమాన శుక్లక్షత్ర త్రయోదశి
 యగుటచే నించుమించుపోడశ కళాపూర్ణుడయి వెలుఁగుచుఁ
 జుదికా సుధాసారంబున జగజ్జంతు జాలముల శ్రమలు వాపి
 సుఖసుప్తులఁ జేయుచున్న సుధాకర బింబమును గనినంతనే కల
 భాషిణి ముఖచంద్ర బింబంబు మనోదర్పణంబునఁ బ్రతిఫలిం
 చెను.

అప్పుడు విరహిణీజన మారగ్ంతడైన పుష్పబాణుండు
 మేనమామను పూనికగాఁగొనిసూనశరంబులచే మానవనాథు
 ని మేనెల్లజలెడ తూట్లొనరించి, మోహరస మకరందంబును
 తద్వారా యాకుసుమాభ శరీరంబున కెక్కించెను.

అత్రుతి రాజేంద్రుండు ధైర్యంబుఁ దక్కి, కామపిశాచం
 బునకుఁ జిక్కి, కళఁకలించిసుక్కి, యెట్టకేలకు విజ్ఞానోషధంబు
 మెక్కి, ధృతిఁజెక్కి, కామపిశాచంబు నణగఁద్రొక్కి, పరమేశ్వ
 ర ధ్యానంబుచే సొక్కి, బాహ్యప్రపంచంబుమఱచి సుఖసుప్తిఁ
 జెడి, మరునాడుదయమునఁ దాత్కాలిక కార్యంబులు నిర్వ

ర్తించుకొని నన్నహ సమేతముగా నచ్చోటువాని వారి(బట్టి
 నడచుచుండెను. ఆ సైన్యములోఁగలసి యెచ్చటనుండి యెందరి
 గెడు బాటసారియో యొకఁడు ప్రయాణంబు జేయుచుండెను.
 ధనులఁగొంతదూరము పోవునదికి సైన్యములోఁగొంతమందికి
 దాహము లెక్కడుగా నాయెను. సమీపమందెచ్చటను జలం
 బుఁగనుపింపదయ్యె. వారిలవ్వేళ జలంబెందు దొరుకునాయని
 యోచించు కొనుచుండ నా బాటసారి యచ్చటికి సమీపమున
 నీచెట్లచాటుననున్న కాలిబొటపక్కఁ జలువపందిరి కలదు.
 అచ్చటిఁ వెళ్లిన స్వచ్ఛమైన నీరు దొరకు. నంతకువినా యీప్ర
 దేశమందెచ్చటను నీరుదొరకదన సైన్యాధిపుల యాజ్ఞఁగొని
 సైన్యముకొంత యాకూతనవు కనువివెంటనాచలువపందిరికడకరి
 నెను. చలువ పందిరిలో నీళ్ళిచ్చువారీ సైనికుల కెల్లరకుస్వచ్ఛమైన
 నీహానాత్రలయందుఁ ర్కలశీతనీరకంబులుంచియిచ్చిమర్యాద
 గావించి, మీ రెవ్వరు? యెచ్చటి కేమిపనిమీద వెళ్ళుచున్నారు. అని
 వినయపూర్వకముగా విడిగిన సైన్యము లుప్పొంగి యతనిఁ బ్రీ
 తిపాశునిగా నెంచి, యొక్కండు తమప్రయాణ కథావిధాన
 మాతని పాపపు చెవిలోఁబడ నేసెను. తదుపరి దాహంబుదీర్చు
 కొని వచ్చిన వారలుఁగూడఁ దమ సంఘంబున, గలిసికొనిరి.
 కాని యాకూతన పురుషుఁడు మాత్రము చలువపందిరి కడ
 నంచియే నామార్గమిటులని భిన్నమార్గంబును బట్టిపోయెను.
 ఇట్లు వెంకటాద్రినాయ భూపాలుఁడు సైన్యసమేతుడై
 మూఁడురోజులునడచిమూడవరోజు సాయంత్రమునకు బొలిగట్ట

కడకుఁ జేరి యచ్చటదగు నే గ్గాటుతో విడిచి యెదురెగురచూచుచుండెను. అరణ్యమధ్యమునఁ జలువపొదిరిఁబెట్టి యున్నపుణ్యజనులు పరోపకారార్థమచటఁబందిరిఁబెట్టి నీళ్లిచ్చుటలేదు. వెంకటాద్రి నాయుడు సైన్యసమేతముగా బయలుగేటి మామ్మమున వచ్చుచున్నాడని ప్రచ్ఛన్నవేషంబులఁ జరించు తమలంబాడీలు చెప్పగావిని, తాకరు వారేమివనిమీద నెచ్చటికరుగుచుండిరో తెలిసికొన నుపాయంబుఁజెప్పి పంప, గొందఱులంబాడీలు ప్రచ్ఛన్న వేషంబులతోనట్లానగుచుండిరి. ఆ బాటసారి కూడ నీగారడీనివాఁడే వేంకటాద్రి నాయని సైనికులు మాత్రము వీడ్లగారడీలోఁ జిక్కితమగుట్లును వెలువరించివీడ్లదుర్వ్యవసాయంబునకుఁ గొంతసావకాశము గలిగించిరి. బుద్ధిబలంబున నెట్టిఘన కార్యబునైన సాధనలోనికిఁ దేవచ్చును. అచ్చట మరునాడుదయంబున వేంకటాద్రి నాయని యొద్దికుఁ బ్రచ్ఛన్న వేషంబుతో నొక్కండేఁగుదెంచి, ప్రభువునకు నమస్కరించి, నిజవృత్తాంతంబెఱిగించినవారినువ్వురిల్లు మాట్లాడుకొనిరి. రాజు—విను వడిసడిగా మరల నేలెంచితివి. పాతూరి పట్టణ విశేషంబు లేమి?

భా—స్వామీ! మననాగన్న వీరపనిమ లిర్వరు నైద్యవేషంబుల నాపట్టణంబునఁ జరించుచు నొక్కనాడు సూర్యనారాయణరావు కంటఁబడి యతనిపైఁ గలభాషణికి మమతఁగల్గితుమని ఘోరప్రతిజ్ఞఁ జేసి, యతనియనుమతి వెంటఁగారాగృహాధికారి చేదలుపులుదీయించి

యందుప్రవేశించి కలభాషిణినిఁ జూచిరి,

రా—కలభాషిణి యెటులున్నది. ఇంతవరకుఁ గారాగృహంబు లో నేయున్నదా?

భా—ఇంతవరకుఁ గారాగృహంబుననే యున్నది. శుష్కగా త్రంబున యోగినిఁబోలెదమ దివ్యనామాక్షరములు సదామనంబున నిల్పి ధ్యానించు చున్నది. అంతట నై ద్యులు కలభాషిణినిఁగాంచి తమవృత్తాంతంబును భవిష్యత్కథా విధానమును లేఖల మూలకముగా నాపె కుబోధపడు నట్టులొనరించి, యాపె నాక్కుచేతమా త్రము సిన్నుపరించెదను. ఇంతవరకు నేనొర్చిన యపరాధంబుల మన్నించుడని పల్కించిరి. సూర్యనారాయణ రావామాట వినినతోడనే బ్రహ్మనందమున మునింగి యెప్పుడనియె. అందుకు మనవైద్యులు ఘల్లుణబ—లసోమవారము లగ్నముబహుమంచిగానున్నది. అదిప్య ముహూర్తంబున మీరీకాంతను చేపట్టుడనిరి.

రా—సూర్యనారాయణ రావేమనియె. తమపరి నేమి గావించెను.

భా—రాజందుకు సమ్మతించి యచ్చటినుండి కొల్వుకూటంబున కేగి పురంబంతయు శోభాయమానంబుగా నలంకరింప నుత్త జనులకాజనిచ్చి, గర్వపూరితుండై సింగారంబొనర్చుకొని, యఛార్ పచార్లొనరించుచుండెను. పురంబంతయు దేదీప్యమానంబుగా నలంకరింప,

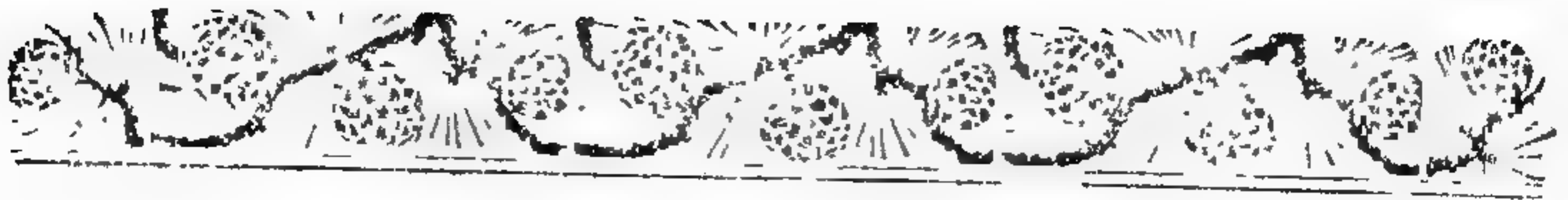
బడి ప్రజలెల్లఱు నాదివ్య ముహూర్తంబునకు వేచి
యుండిరి.

రా—అదినమెన్నడువిదియా? యట్లయినరే పునరే. ఇంతవరకు
మొన్నటి రోజుననే వినియున్నాడను. ఇప్పుడు నీవు
మరల నాయొద్దకు రావలసిన కారణంబేమి కలిగె.

భా—స్వామీ! మనవైద్యులింకా కొన్నిరహస్యంబులు విని
పించి రమ్మనిన వచ్చినాడనని, యేకాంతమున మహా
రాజునకుఁగొన్ని సంగతు లెఱింగించి, యతండు వెడలి
పోయెను.

వేంకటాద్రి నాయుడా దినము బొల్లిగుట్ట యొద్దనే
గడపి, మరునాడు దయమాన సైన్యాధిపులకేవియో కొన్ని
రహస్యంబు లెఱింగించి, యచ్చట నుండిసైన్యమును లేవదీసి
ప్రాగ్గిళాభి, ముఖముగా నెచటకో నడపించు చుండెను. సైన్య
కులకు మాత్ర మచ్చటనుండి యెందుకని బయలుదేరఁ దీసిన
సంగతి యుఁదెలియ దాయెను.

వేంకటాద్రి నాయుడు

ద్వితీయోల్లాసము

చాటింపులవిని వురజనులెల్లఁబట్టణంబు నిటుల నలంక
గింప మొదలు బెట్టిరి. ప్రతిదివ్య భవనంబునకుఁ బడికపుపొడివంటి
సున్నంబును గొట్టించిరి. ఇండ్లఁగొప్పల భూమి శుభముగా నలికి
ముత్యమాలవలెఁ బ్రకాశించుచుక్కల ముగ్గులు బెట్టించిరి. దర్వా
జలకుఁ బ్రశస్తమైన పసుపుబూసి కిందిఁ పక్కల దర్వాజకమ్మ
లకును మండ్లిగవూనకు నెలుపు పసుపు తెలుపు చుక్కలు చ
క్కఁగాఁ బెట్టిరి. ఇండ్లముందు తాటియాకులతో నెదుళ్లతోఁ జల్లగా
నుండునటుల పందిళ్లువెట్టి పందిళ్లస్తంభములకు వెదుళ్లకుబలు
రకపువన్నియలరంగు కాగితంబులంటించి, యారంగు కాగితముల
తో నేచేయఁబడిన చిలుకలు మొదలైన చిత్రవిచిత్రంపుబొమ్మలు
పందిళ్ల కెల్లెడఁజూచినను మనోజ్ఞంబుగా నింపినేసిరి. బజార్లవైపు
గోడలయందున్న చదరంపు విశాలపు రాళ్లపైఁ జెక్కఁబడియున్న
ప్రతిమలను మనోహరంబుగాఁ గ్రొత్తరంగులచే సింగారిందిరి.
పందిళ్లకు ముందు నటునిటు ప్రక్కలరంభాస్తంభముల నాటిరి.
ఆపాతూరి పట్టణంబునఁగల స్త్రీపురుషాదులు సంపంగనూనె

నంటి తలల సీకాయరసంబునఁదోమి, వేసిన్లతో స్నానంబొ
 నరించి, పరిశుద్ధగాత్రులైసుగంధతైలములఁగురుల కలముకొని
 చక్కగా దువ్వి రకరకంబుల జెడలు ముడులువేసికొని, యిత్త
 డీకాయల భద్రపరచియున్న నాగరికపు బంగరువస్తువులు
 శిరోజ కంఠ కరాది యవయవంబుల ననువెటింగి ధరించుకొని,
 యిశ్రీ గంజీ వగైరాలతోఁ బరిశుభ్రపరచి లోహంపుఁబెట్టెల
 ముడిచి పెట్టఁబడి యున్న విలువగల వలువలఁజిమ్మటలకు
 విశ్రాంతిఁగలుగునటుల బయలు వెడలించి, చెంగులు మీఁగాళ్ల
 పైఁజెందులాడు నట్లు పనందు పరచి, ముఖంబుల యందుసా
 బంగుహారంగులు గుల్కఁదీరెన బొట్టునవరించి మోహనా
 కారంబుల నొప్పు చుండిరి. గ్రామంబంతయు నిట్లు శృంగారించి,
 పురజనులెల్లరట్టి యనర్ఘ్యవేషంబులతో నొప్పారు చుండ
 రాజమందిరంబు లెల్లు శృంగారింపఁబడునో రాజెటిమనోహర
 వేషంబున విలసిల్లుచుండునో యప్పట్ల జూఁచితీరవలయుఁగల
 భాషిణిని వైద్యులయనుమతిని ముద్దియ లిద్దఱందలంబులోఁ
 గూర్చుండఁబెట్టి బోయలచే మోయించుకొని వచ్చి, రమ్య
 హర్మ్యంబునఁజేర్చి సహజ లావణ్యంబున రంభాసమాన యగు
 నక్కంతామణి నెట్లు శృంగారింపవలయునో యట్లుశృంగా
 రింప నానఁబట్టిన మాణిక్యంబు మాదిరి జేదీప్యమానంబుగా
 వెలుంగు చుండెను. అవి యాయందచందంబులకు విధిలేక
 దేహంబును మాత్రమొప్పగించి మనంబు వేంకటాద్రి నాయ
 మహీసాలుని యందేనిల్పి యుండెను.

అప్పటికి లగ్నపు వేళసమీపించి వచ్చినది. ఆసమయం
 బున రాజునకు మాత్రము మరణచిహ్నంబులను సూచించు
 నుర్మిమిత్రములు కొన్ని పొడగట్టెను, కాని తనకు మృత్యువై
 యేతెంచిన కలభాషిణితన్నువరించినద నెఱిపర మోశ్శాహంబున
 లోకంబును మఱచియున్న వాడగుటచే నవివానిని బాధించి
 నవి కావు. అతటి రాజు వైద్యులు చెప్పినరీతినమహానైభవం
 బుగాఁ బెద్దపెండ్లి జేసికొనటకై వివాహమండపమున కేతెం
 చెను. పిమ్మటపెండ్లి పెద్దల యానతిని కలభాషిణిని దోడ్చొని
 వచ్చుటకై మేళతాళంబులతోబోయలందలంబును మోసికొని
 వచ్చి, యాపెనుందిరము నుందు దింపి తొందరించుచుండిరి.
 ఆనైభవమునజూచి యోర్వలేకయేమో నన్నట్టు లగ్నిహూ
 శ్రుండు వివాహమండపమునకు నుందుగాఁ జాలదూరంబు
 వరకుఁ బెట్టబడియున్న తాటియాకుల పందిళ్లలో నొకపందిరి
 వంటుకొని, మెలమెల్లగా నాహరింప నారంభించెను. అప్పు
 డొకమనష్యుండు “పోయేపోయే”పందిరి తగులబడి పోయెనని
 బిట్టుగా కేకలువైవ సమీపస్థు లెల్లజలపాత్రలను సంతరించి
 క్షేకొనకయే తప్తిరంబునబరువిడి గొల్లుమన నారంభించిరి.
 కొంతమంది వారిలో నుపాయశాలురు మాత్రము సగమువర
 కుఁగాలిన పందిరి వెదుళ్లను లాగి, యామంటలపై దబిదిబి
 మోది యార్చవలెనని యత్నించిరి. కానిహూశ్రు వలన
 మంటలతోఁ గూడిన కొరవులుకొన్ని యెగిరి, శార్వంబునం
 దలి పందిళ్లపైబడి, జాబ్బల్యమానంబుగా మండుచుండుట

వలననప్పని వారలకు సాధ్యమైనది కాదు. ఏతత్పయత్నంబు నం
 తటితో విరమించి ప్రాణంబులఁ దక్కించుకొని బైటఁబడిరి.
 కానియాదు ర్దినంబున బహుమంది జనుల కరచరణాదులు
 కాట, బాధపడుచుండ్రిరి. తక్కినవారు గాలికెదురునైపు బజా
 గనబడి తమ తమ గృహంబులుజేరి, వాక్కిల్ల ముందున్న పం
 దిళ్లను లాగివేయవలెనని, నిచ్చెనల సహాయమున గోడలకెగఁ
 బ్రాకి, కట్టుదెంచి యొకటిరెండాకులు దూసివేయుసరికి, శరీర
 ములకు వేడిదాకి యందునిలువ నోవక గుభాలున భూమిపైకి
 దుమికి, కాళ్ల సత్తువలకొలందిఁబాటి మేడమిదెలకుఁ జేరిరి.
 దుముకుటవలనఁ గీళ్లుకొలంగిన వారల్లాడుచుఁ గుయ్యిడుచుం
 దుటను కన్నులారఁ జూచికూడ వారల సముద్ధరించని వారై
 గ్రామ వాస్తవ్యులు పలుదారులఁ బలాయనంబుఁ జెప్పుచుం
 డిరి. భర్తల నెఁఁబాసి దుఃఖించు పడతులును, పడనుల నెడఁ
 బాసి శోకించు భర్తలును, పుత్రిపుత్రికలు తల్లిదండ్రుల కగుప
 డమి నాహఃకారించు సతీపతులును, గలిఁగి పాతూరి పురంబు
 పూర్వము హనుఁగుంతునిచే నిష్పంటించఁబడిన లంకాపురంబు
 మాదిరి నల్లకల్లోలముగా నుండెను. అప్పట్లంబు మేడలు
 మిదెలు మొదలైన గట్టియిఁడ్ల గుట్టచేఁగన్నెరికమునకుఁ గాను
 బాజార్లన్నిటి మందుఁబెట్టబడి యున్న పందిళ్లలో ముప్పాతిక
 మూడువీసాల మట్టుకుభక్షించి, కృశానుండుత్పత్తి నొందవలసిన
 వాఁడాయెను. ఆగఁదరగోళములో నందలంబచ్చటవిడిసిబోయలె
 చ్చటికో పరువిడిరి. కలభాషిణిని శృంగారించిన చెలులుగూడఁ

నామందిరంబును వదలి, నతీసుత ప్రేమానుబంధమునఁ దవిలి నిజ మందిరంబును జేరిన వారైరి.

కలభాషిణి యాలంకను దహింపఁ జేయుచున్న హను మంతుఁ డెవరో యెఱింగి యున్నది కాన రవంతయుఁ జలింప నిల్చి యా మందిరంబుననే యుండెను. అప్పుడా లంకను దహించిన హనుమంత ద్వితయమా వైద్య ద్వితయ మాసం దహిగో నా కలభాషిణిని మెద్లెగా నెచ్చటికో దాటించుకొని పోయిరి, అప్పటికి వేంకటాద్రినాయ మహీపాలుండా పట్టణ సమీపమునకు వచ్చి విడిసెను. కలభాషిణి నెవ్వరో యిద్దఱు నూతన పురుషులు గల్గి బాజారునగొని పోవుచున్నారని సేవకుం డొకఁ డాత్రముతో వచ్చి, తనప్రయత్న విఫలంబునకు వగచు చున్న రాజున కెఱింగించెను. ఆవైద్యులు మారువేషముల ధరించి, కలభాషిణిని దప్పించుకొని పోయి, వేంకటాద్రి నాయ మహీపాలున కప్పగించి తిరిగి వైద్యవేషంబులతో నచ్చట చింతాకుల స్వాంతుల రీతిఁ గనుపట్టుచు, జరించు, చుండిరి. రాజునకు వీరియందించు కంతయు ననుమానము తగిలినది కాదు. రాజంత రణభేరిపై నొక్కదెబ్బ వేయించి, హాజరున్న న్వల్ప సైన్యముతో నాతండెఱింగిన గల్గి బాజారునఁ బురము నిర్గమించెను. నిర్గమించువరకు మద కరిహ య భటవర్గంబుతో నొక్కరాజేంద్రుండతని కంటఁబడియె. నారాజ పర్జన్యనిచెంత విద్యుల్లత వలెఁగలభాషిణి మెఱయుచుండెను. అప్పుడా నూ ర్యనారాయణరావున కెట్టియాగ్రహంబు గల్గునో యెట్టి

యాకారంబుతో నుండునో యూహించెడు భారము జదువరు లకే వదలినాడ. పొరుషాభిమాన పూరితుండైన యాపాతూరి పట్టణాధీశుండు స్వల్పసైన్యంబుతోఁ గవచాదులేవియు ధరింపక వెడలిన వాఁడైనను, వెనుకంజ వేయనిష్టములేనివాఁడై, శార్దూలంబును డీకొను చిఱుతపులి చందంబున వేంకటాద్రి నాయమహీపాలుని తో నదిర్చిరోషకషాయస్ఫూర్తులుజెలంగ నుత్సాహ పూరితుండై, పోరానర్పు చుండెను. ఇతని స్వల్ప సైన్యంబుతో నారాజోత్తముని సైన్యాధిపులు తలపడి యొక్కొక్కని నొక్కొక ఖడ్గ ప్రహారముచేఁ దలదెల్లనేసి, యంతకాల యమున కతిధులగాఁ బంపుచుండ నానగరంబు నుండి యసంఖ్యాక జనంబు గజ హయాది వాహనంబుల సధిరోహించి, తీవ్ర దృష్టులతో నొక్కపట్టున లంఘించి, ప్రతిపక్ష యోధ వీరులఁదాకిరి.

అంతట నయ్యిరువైపుల సైన్యమునకును సైన్యాధిపులకును పోరు ఘోరముగా నారంభ మాయెను. ఆయుధము చూపఱులకు భీతిఁగొల్పుచు కనులు మిఱుమిట్లుఁగొలుపు ఖడ్గముల యొరపిళ్లచేఁ బుట్టిన మెఱువుల వలనఁగనులు మూతలు పడుచుండెను. మెడలు కాళ్లు చేతులు నడుములు మొదలైనవి తెగి భూమిపైఁబడి యున్న కళేబరంబుల స్రవించిన రక్తము వల్లపువ్వుదేశమున నిండి యచ్చట విరిగి తెగిపడియున్న కరవాల కళేబర ఖండంబులఁదేల్చి, వాయుహతి నటునిటుఁగదలించి, యీత నేర్పుచున్నదో యనునటుల నగుపడుచుండెను.

ఈరీతి హూరాహూరి నాగోజు సాయంత్రము వరకుఁ బోగు చుండ హఠాత్తుగా సూర్యనారాయణరావు విగత జీవుడై ధరణీతలంబున వ్రాలెను. రాజు పడిపోవుటఁజూచి చావగా మిగిలిన సైన్యంబుత్సాహముఁ దక్కి వెన్నిచ్చి పారి పోవఁదొడంగెను. వెంకటాద్రి నాయు మహీపాలుని సైన్యంబు త్రటి విజృంభించి యెదిర్చి యుండిన యోధవీరుల పైఁబడి పట్టుకొని బంధించి, రాజచంద్రుని యెదుటఁబెట్టిరి. ఆ భూపాలుండంతట బంధింపఁ బడియున్న యోధ వీరులఁబ్రసన్న దృష్టి నాలోకించి, బంధంబుల వదలింప ననుజ్ఞఁనిచ్చి, స్వవర యోధులం గూడి పాతూరి నగరంబునఁ బ్రవేశించి, రాజాస్థానంబునఁ గొలుపుఁదీర్చి, సూర్యనారాయణ రావు కుమారుండైన గోపాలరావును తోడ్కొనిరమ్మని, వారి మంత్రుల కాజ్ఞానం గెను. మంత్రులు వెంటనే యేగితండ్రి మరణంబునకు వగచుచున్న గోపాల రావును తోడ్కొని వచ్చిరి.

వేంకటాద్రి నాయుండా గోపాలరావును దగ్గిరఁగూర్చుండఁబెట్టుకొని, మీనాయున యవివేకుండై క్రిందు మీదెటుంగరి సచరించుట వలన నింత జరిగినది. నీవించు కంతయు భయంబంద వలదు. శోకంబు జ్ఞగించుము. నీరాజ్యంబునకు నిన్ను పట్టాభిషిక్తునిఁ గా నొనర్చెద. నెల్లపుడు నిన్నుఁగంటికిఁ తెప్పలాగునఁగాపాడు దుండెదనని సముచితోక్తుల సతని శోకభారంబును కొంతవరకుఁదగ్గించి, దారిలోనికిఁ దీసికొనివచ్చెను.

అనంతరము పతి గతించినందులకుఁ జింతించుచు మీ

దుమ్మిక్కిలి యవమానంబు కూడఁదటస్థమగునేమో యని
తలంచి, శోకవార్ధిని మునింగియున్న రాజపత్నుల నోదార్చుఁ
డని తగిన చెలులఁ గొందఱి సంతఃపురంబునకుఁ బంపించి,
దుఃఖంబును శాంతింపఁ జేయు విజ్ఞాన వాక్యంబులు కొన్ని వా
రలచేఁ జెప్పించి, యింతుక ధైర్యంబవలంబింపఁ జేసెను. పిమ్మ
ట నితండు రెండు మూడు రోజులు సగరంబంతయుఁబరి భ్ర
మించి, పొరులకుల్సాహశరవాక్యంబులు జెప్పి, యలమటవాపిగో
పాలరావునకుఁ బట్టాభి షేకంబొనరింది, చెరసాలనుంచఁబడిన
మల్లికార్జునుని విడిపించు కొని, కలభాషిణిలో సహా సవరివార
సన్నాహంబును దోడ్కొని, తత్పురంబు వీడ్కొని, తమనగర
మార్గంబును బట్టి నడచు చుండెను. పాతూరి పురవాస్తవ్యులు
ను గోపాల రావును, రాజ పత్నులును, వేంకటాద్రి నాయని
సాహసాదార్య ధైర్య గుణాదులు బ్రస్తుతింపు చుండిరి. ఆ
రోజు భోజన సమయంబు వరకు నడచి నీటివనతిఁగల చోట
విడిసి, భోజనాది కార్యకలాపంబులు నిర్వర్తించు కొని, వ్ర
యాణంబగు సమయంబున నొక్కండెవఁడో, రాజు సన్నిధి
కేతేంచి నమస్కరించి, వ్రభూ? తమపట్నంబును దోచుకొను
టకై తాకరు తనబలంబులఁగూర్చుకొని, తమ రూరలేని సంగ
తివిని సత్వరంబున నేగు చున్నాడు. ఈదినంబు దయమున
నా నది యొద్ద నాకెదురై నారు. మీగుసత్వరంబ వెల్లిమీన
గరంబును కాపాడుకొనుఁడని పల్కగా రాజు నీవెవండవు.
వారు నాపట్నంబును దోచుకొనుట కేగుచున్నట్లు నీకెట్లు

తెలియ వచ్చెను. వినిపింపుమన నాతండిట్లనియె. స్వామీ
నేను మీగ్రామంబైన గుత్తావారి పాలెములో నివసించు రై
తును. కార్యార్థమీ రాజమహేంద్ర నగరమునకుఁ బోవలయు
నని బయలుదేరి మార్గమునఁ బడి యానది సమీపమునకు
వచ్చువరకు జాతర తీర్థమునకుఁ గొంచెము దూరమందుండిన
మనుష్యుని కెట్టి ధ్వని వినఁబడునో యట్టి ధ్వని నాకు వినఁ
బడెను. అంతట నేనిట్లుఁహించితిని. ఈయరణ్యమధ్యమున
నిట్టి ధ్వని వినబడుటకుఁగారణ మేమి. ఆమాట్లాడు వారెవరో
బందిపోటు దొంగలై యుండవచ్చును. వారికంటఁ బడిన నపా
యంబు వాటిల్లునని భయంపడి చిక్కగా సూర్యరశ్మియైనఁ
జొచ్చుటకు వలనుగాక యల్లకొని యున్న యేటియొడ్డు గుం
పుపోద నొక్కంట దాఁగితిని. తర్వాత నాగుంపెల్ల నేటిగట్ట
క్కి వారిలో వారిట్లు మాట్లాడుకొన నారంభించిరి.

మనలంబాడి దొంగలకు నాయకుడైన యీతాకగు
తెలివి నంతయుని చెప్పవలె. మన చెలికొండైన చెంచుల నా
తండు నరికించెనని భీతిఁగొనని వాఁడై యారాజు పురంబున
లేని యదనుఁగనిపెట్టి నగరంబును దోచుకొని వచ్చుటకు
ససైన్యముగా నేఁగుచున్నాడు. ఈరోజున మనము నిర్భయం
బుగాఁ బురంబును కొల్లగొట్టి, కోశాగారంబు బ్రద్రలుగొట్టి,
మోయఁగలిఁగినంత ధనంబును మూటలు గట్టుకొని, రావచ్చు
నని యుత్సాహ పూరితులై ససంధము మానసులై కూత
పెట్టు దూరము వరకు దారి కిక్కిరియ నడచు చుండిరి.

వాండ్లదలు దాటి వెళ్లిన తరువాత నేనా పొదనుండి
 లేచి, ప్రాణములఁ దక్కించుకొని, రాజగారు నగరంబున
 లేని సమయంబుఁగనిపెట్టి, యీపాపాత్ములు నగరంబును
 దోచుకొన వెళ్లుచున్నారు. పురవాస్తవ్యుల నెట్టి యిక్కట్ల
 పాలొనరింతురో యని చింతించుచు వచ్చుచుండ భాగ్యవశం
 బున దేవరవారి దర్శనంబుబృహని యాతండు నయుక్తి కంబుగాఁ
 దెల్పిని మహిపాలుండు తక్కుంగల సైన్యంబుతోఁ గలభా
 పిణిని తోడ్కొని భద్రముగా రండని సైన్యాధిప యుక్తముగా
 నగర సంరక్షణారము ముందు నెడలి పోయెను. శేషించిన
 సైన్యంబు కలభాపిణిని తోడ్కొని నడచుచుండ సాయంత్ర
 సమయంబునకు ముందులెక్కకు మిక్కుటమైన తురుష్కుల
 తోఁ గూడిన, లంబాడి దండు వారల చుట్టుముట్టుకొనెను.
 వారలప్పుడు వలలోఁ జిక్కిన చేపల మాదిరి సైన్యమధ్యం
 బునఁ జిక్కియు, ధైర్యంబులు వదలని వారై, మావ్రభుండై
 నవేంకటాద్రి నాయుండు వచ్చుచున్నాఁడు. మీరలెవరో ప్రా
 ణంబులఁ గాపాడుకొనఁదలఁచితి రేని యామృత్యువు బారిఁబ
 డకతొలఁగి పొండు. కన్నుమిన్నఁగానక నంచరింపకుండని బెద
 రించిరి, కాని వారు కృత్రిమోపాయంబుఁ బన్ని యొకనిచేత
 దొంగవర్తమాన మంపించి, రాజను ముందునడిపించిన పంచ
 కులొటచే నించుకంతయుఁ జలింపక, మీరాజరాసీ-మీరాజను
 బుట్టించిన యజ మహారాజు రాసీ-మిమ్ముల టెక్కలు విటచి
 యీచెట్ల కంటఁగట్టి, కలభాపిణినిఁగొని పోవుట నిక్కువము.
 ఇంక నెచ్చటి కేగెదరని పెచ్చుపెరిగి తుచ్చ వాక్యంబు లుచ్చ
 రించుచు విచ్చలవిడి పైఁబడి యొక్కవైపు నుంచి, యొక్క

క్కని తెక్కలు విటచి కట్ల నారంభించిరి. వారలును పొలి
 వోని శౌర్యంబుతోఁ గలభాషిణిని కాపాడుకొనుచుఁ గొంతదవ్వు
 పోగాడిచూచిరి. కానియొక్కొక్కనికిపదుగురుపదుగురుగలిసిన
 నెంతవరకని పోరాడుదురు. పాపమా కలభాషిణి కింకను కష్ట
 పురోజులు తప్పినవి కావు. రత్నమును సానఁబట్టినఁగాని తద్రు
 చులు జగద్విదితంబులు గానట్లులు చందనపు చెక్కనటగఁ
 దీసినఁగాని సువాసనలు దిట్కుల వ్యాపింప నటులు విధి వతి
 వ్రతా శిరోమణుల నలయించి, దుఃఖవారా సుల ముంచి,
 సుస్య భావ రత్నంబుల బయలు పటచి, వాటి విలువనెల్లటకు
 విశదీకరించు చుండును. శుద కఘరావతీ నగరేశ్వరుని బలం
 బు రాక్షసతుల్యులైన లంబాడి తురుష్క సైన్యంబులచే
 విటీచి వృక్షంబుల కంటఁగట్టఁబడి, శచీసమాన యగు కల
 భాషిణి నాకూరులచేతఁ బెట్టిరి. అప్పట్ల కలభాషిణి మనం
 బెట్లుండె నని చెప్పవలయు. లోకమాత యగు సీతాదేవి రా
 వణునిచేఁ జిక్కి నప్పుడెట్లుండెనో యట్లుండెను. ఆపెనొగడ
 నొకకష్టనముద్రంబు నీదిన దగుటచే మునుపటివలె వివశాత్తు
 గాక కొంచెము ధైర్యంబవలంబించి, తనసత్ప్రవర్తన యే
 తనకు రక్షయని నమ్మి వాండ్రచే కొనిరాఁబడిన పాపపు శిబిర
 నధిరోహించి నదాయెను. అంతట నల్వరు దృఢకాయులా
 శిబిరను మోసికొని పోవుచుండ నద్దాని వెనువెంట లంబాడి
 తురుష్క సైన్యంబులు నడచు చుండెను. ఇట్లు నడచి మరు
 నాడు రెండుజాములకు మీర్జాసిమ్పేటఁ జొచ్చిరి.

వేంకటాద్రి నాయుడు

శృతీయోల్లాసము.

చేతులు వెనకకు విడిచి యేపినారచే జెట్లకంటఁగట్టఁ
బడిన మహారాజ సైన్యము దు తి నేమన నగు. ఆయా వృక్షం
బుల నావరించి యున్న పిపీలికాదులు దేహంబును తొలిచి,
రక్కపానంబు జేయుచుండినను కదలమెదల వీలులేక పరమేశ్వ
రా! పూర్వజన్మంబున మేమెంతటి పాపంబు లొనర్చియుంటి
మని ఘోరముగా నిట్లు హింసింపఁజేయుచుంటివి, హరిహరీ!
ఈ బాధ కెట్లులొర్వనగు. మహారాజునకు బంట్లమై, యనివార్య
పరాక్రమ వంతులమై, బుద్ధి శాలురమైన, మేమిట్లు తుచ్ఛ
పిపీలికాదుల కుజిక్కి బాధనొందెద మని కల నఁ దలంపమై
తిమే జగద్రక్షకా! నీమాయ యనంతము గదా? మమ్మా
బంధనంబుల నుండితొలగింప సమర్థుండ విప్పట్ల నీవాక్కరుం
డవు కాక యన్యులు గలరే దీన జనావనా! ఆపదోద్ధారకా!
కృపాకరా! రక్షించురక్షించు మని మొఱలువెట్లు చూడ
భగవంతుండీ రూపంబున నద్దీనుల గోడుడుపపచ్చి నాడేమో
యననొకపురుషుండు వారలకు సాక్షాత్కరించె. అంతట వారా

తురంబున మహాత్మా! రమ్మా మమ్ము బంధవిముక్తులఁ గా
 వించి పున్నెంబుఁగట్టు కొమ్మాయని ప్రార్థించిన నాతండొక
 రిద్దటికట్లు విప్పి, ఘోరబాధ మాన్ప వారలు తత్తణంబునఁ
 దక్కుంగల వారింగూడ బంధవిముక్తులఁ గావించిరి. అత్తటి
 వారలా మహానుభావుని రాకచే తన్నరక కూపంబునుండి
 విడివడి సందులకెంతయు సంతోష సాగరంబున మునింగి
 తేలుచు, నప్పురుషాగ్రణిగాంచి యిట్లనిరి. అయ్యా! తమ
 శిష్యులు. ఎందుండి మొచ్చటికేగుచు మాశ్రమవాపి నముద్ధ
 రించితిరి. మమ్ము క్రూరులగు బంబాడీలుఁ దురుష్కులుఁ
 గూడి, యిక్కననంబున నిట్టి వెతల పాలొనరించి యేగిరి.
 మా మహారాజు కార్యార్థమై ముందరుగుటచే మాప్రార్థ
 మిట్లు కట్టికుడిపినది. మీయనుగ్రహంబున నివృత్తివరకు నజీవు
 లమై యుంటిమి. తమరేకాంతంబున యీదుర్గమారణ్యమున
 కెట్లురాఁగలిగితిరి. విశదముగాఁదమ వృత్తాంతంబు నెఱింగించి
 మమ్మానందింపఁ జేయుఁడని పల్కిననాతండు నేను విప్రుండ.
 ఒక రహస్యంపు బనిమీద నీముందటి పల్లెకరుగు చున్నాఁ
 డ. మాగ్రామ మిచ్చటికిఁ జాలదూరము. నేనిల్లు విడిచినా
 ల్లయిదు రోజులైనది. ఈరోజు సూర్యాస్తమయ సమయం
 బున నీయడవి బాటనొక వ్యాఘ్రంబు నన్నువెంబడించి,
 తరుముకొన రానారంభించెను. నేనప్పుడు ప్రాణముల మీఁద
 యాసపదలిన వాఁడనై నతీ సుతుల స్మరించుకొనుచుఁ గొం
 తదూరంబు వరకు శక్తినంతను కాళ్లయందుంచి పరువెత్తి
 యొక వటవృక్షంబుపై నెక్కితిని. యాచెట్టు క్రిందికి వచ్చి
 పులికొంచెము నిలువఁబడి, మీయార్త నాదంబుల వినిభయఁ

పడి యుచ్చోటుదొలంగి పోయెను. నేనును మీగోడలకించిన
 వాడను గనుక నాబోటి చార్భాగ్యు లెవరో యిందు
 కుయ్యిడు చున్నారు. వారిని సమీపింతమని యెంచి, యావృ
 త్తంబును దిగి పరువిడుచు వచ్చితిని. మీధ్వని నుంచి నాప్రా
 ణంబును, నారాకనుంచిమీప్రాణంబులును దక్కె. మీరెవరు?
 వేంకటాద్రి నాయని గారి సైనికులారా మీరాజేమి కారణం
 బున మిమ్మువదలి ముందేగిన వాడాయెను. వినపింపుడన
 నాసైనికులు తామునగరంబు బయలుదేరి, సూర్యనారా
 యణ రావునుజయించి, కలభాషిణిని గొనివచ్చు చున్న నంగ
 తిని రాజు ముందరుగుటకుగల కారణంబును లంబాడీలచే సం
 ప్రాప్తమైన పరాభవంబును వినిపించిరి. అంతనా విశ్రుండు లం
 బాడీలదుష్కృత్యమునకుబళ్ళాత్తాపవడి మీరలనటఁ జేందిన
 వారైనను నిర్దయుడనై కార్ణావసరంబునమఱికొంతపరిశ్రమ
 నియుచున్నాడ. నేనీచీకఁటిగొ నొంటరి నరుగఁ జాలను. ఈయ
 డవి దాటువరకు నాకు మీరు సహాయముగా వచ్చి వంపఁ
 గోరు చున్నాడ. ననుగ్రహించుడన నాసైనికులందఱు నెందు
 కట్టెలకు నివ్వంటింది, దివిటీల మాదిరిబట్టుకొని యవ్విప్రుని
 వెంట నాయరణ్యంబు దాటువరకు నడచిరి. అప్పటికి పదు
 నాలుగు గడియల ప్రాద్దు బోయెను. ఆరోజు కృష్ణపక్ష సప్త
 మియగుట వలన నప్పటికిఁ జంద్రోదయ మాయెను. ఆవిప్రుని
 మనంబు నావరించియున్న భయతమిసంబంతటఁ దొలంగి
 పోవ నతండు నాగమృస్థానము చేరువలోనికి వచ్చినది. ఆర
 ణ్యంబును నిగ్గమించితిమి. ఇక మీరరుగుదు. మీమేలు నేనా
 జన్మాంతము మరువనన నాసైనికు లీకొంచెము దూరము

కూడ పంపించి యేవెళుదుమని. యతని వెంటనే వెళ్లుచుండిరి.
 ఆమార్గంబునకుఁ గుడివైవున మిక్కిలి ఎత్తయినమంచెపై నెక్కి
 జొన్నచేనికి పండుల కావలిఁగాయుచున్న బోయ వాఁడొకఁడీ
 కొఱవిదయ్యముల మాదిరి వచ్చుచున్న సైన్యముఁగని, దివి
 టీలతో వచ్చుచున్న బందిపోటు దొంగలని భ్రాంతిఁజెంది,
 మంచెనుండి భూమికుడికి యిరుకు కాలిదారి నతివేగము నఁబ
 రువెత్తుచుండ కంటిహొక కొఱ్ఱదాకి గ్రుడ్డువాడి క్రిందఁబడెను.
 వాఁడాకంటి నొకచేత బిగఁబట్టి బాధకోర్చి చచ్చి చెడికన్న
 గొట్ట బోను గమ్యస్థానంబుఁ జేరినాడు ఆనుసామెతను సార్థక
 పరచెను. వెట్టిపట్టిన వానిమాదిరి పరువెత్తి వచ్చిన యాబోయ
 వానిని బజారులోన సభఁదీర్చి యున్న సంఘంబులో నొకఁడై
 లేమి రాసుటులనాత్రంబున వచ్చుచున్నావు. నక్కపోతులు
 పైఁబడ వచ్చినవా? యేమి ఇది గ్రామంబులే యిచ్చటికి
 రావులే భయంబుడు/స మన నాతండు “బందిబంది”యనెను.
 “బందిబంది” యేమిటిరా? అడవిపంది తిరునుకొని వచ్చి
 నదా యేమి? యనిగేలిఁజేసిరి. అప్పుడువాఁడుఅడవిపందిగాదు.
 ఇంకేమున్నది బాబో యింతంతపొడుగుదీటలు, అంతంతపొడుగు
 లాటీకట్టలు, బంది బంది బందిపోటు దొంగలు మన యూరికి
 వస్తున్నారయ్యో యని గుండె గ్రుద్దుకొనఁగా—నా సంఘం
 బంతయుఁగలవర పాటుతో లేచి, చెట్టులు పుట్టలెక్కి చూచి,
 యిండ్లనున్న సామానుల బావులలోఁ బడవేయు వారును,
 నగదు మూటల గోతులలో వేసి పూడ్చు వారును, బంగరు
 వస్తువుల కాయల చంకఁబెట్టికొని పొలము మీఁదఁబడి చలా
 యించు వారును, ఆలు బిడ్డలకొఁగిలింతుకొని యల్లాడు

వారును, తలుపుల గడుల విగించుకొని భోషాణములలో నణ
గియుండు వారును, నైచీకాకు వడుచుండ వారల భాగ్యవశం
బున నా బందిపోటు దొంగలు గ్రామసమీపమునకు వచ్చి,
నెనుకకుఁ దిరిగి పోయిరి.

కన్నుపోగుట్టుకొని గ్రామంబంతయు నట్టుడికినట్టుడికించి
క్షోభఁబెట్టిన వాఁడాబోయవాఁడే గదా? నిజము నారయక
తొందరించి పనులొనర్పు నల్పమతులు తాముచెడి యితగు
లను కూడఁ జెఱచు చుందురు. ఇఁకసీబోయ వానికథ నిం
తటి తో విరమింతము. మోసకారి మాటలునమ్మి సైన్యాధిప
యుక్తముగా ముందేగిన వేంకటాద్రి నాయుండు పురంబు
చేరి విచారింప నీబందిపోటుల యడాపుడు లేవియుఁ గానరాక
పోవఁగా నెవ్వఁడో తన్ను మోసగించి నాఁడని గ్రహించి,
సైన్యాధిపతులఁ గొందఱి నా నగరంబుననే యుంచి, కొంత
మందితోఁ గూడి తిరిగి తమసైన్యమును గలిసి కొందఱుని
శీఘ్రయానంబున వచ్చుచుండెను. కొంతదూరంబువచ్చువరకుఁ
బతుల నెడఁబొసిన పత్రివతామణుల చందంబున వన్నెఁదక్కి
విన్నదనంబు సూచించు మొగంబులతోఁ దమసైన్యము కన్ను
లఁబడి యెను.

అంత కాజు కలభాషిణి ముఖమనెడు చంద్రబింబంబు
లేని రాత్రిమాడ్కిఁ గనుపించుచున్న సైన్యంబును జూచి, నిరు
త్సాహ మతితో నిట్లు ప్రశ్నింప వారిట్లు దీనంబున నుత్తరము
జెప్పిరి.

రా-- కలభాషిణిరాకుండుటకుగతంబేమి! మీశరీరంబెల్లనీరీతి
నుడికిపొంగి యుండుటకు గతంబేమి?

సైని—స్వామీ! తమరు ముందుకు మిగిలిన రెండుఘడియ
లకుఁ దురుష్క సైన్యముతోఁ గూడిన లంబాడి సైన్యంబు మమ్మా ముట్టడించి, చెట్లకు విడిచి కట్టి, కల
భాషిణిం గొనిపోయిరి. ఆచెట్లనున్న చీమలు కఱచుటచే
మాశరీరము లిట్లు పొంగినవి.

రా—ఏమి? లంబాడి మూకచే నిట్టి యవమానమును బొంది,
కలభాషిణిని విడిచితిరా? యాతురుష్క సైన్యమెవ్వ
నిదో గ్రహించితిరా!

సై—వారలసంఖ్యాకులై యొక్కొక్కనికిఁ బదుగురు పదు
గురు గలిసి బంధింప నేమియుఁ జేయలేక యనాధల
మైతిమి. ఆతురుష్క సైన్యంబెవ్వనిదో యెఱుంగఁ
గోరితిమి గాని బుద్ధిబలంబు లేని వశువుల మగుటచే
నప్పని సాధ్యమైనదికాదు.

రా—గడచిన దానికిఁ జూతించుట ధీరోదాత్త పురుష లక్ష
ణంబు గాదు. ఏగుడము రండుని సైన్యంబును వెంట
బెట్టుకొని, యమరావతీ నగరంబున కేగెను.

వేంకటాద్రి నాయుడు

చతుర్థోల్లాసము.

కలభాషిణిని తననగరంబునకుఁ గొని వచ్చినాడను
వార్తను చెవులపండువుగావిని, యమ్మాగ్ధానుండు విలువగల
దుస్తుల ధరించి, ముత్యములు స్థాపించిన కుళ్లాయి నక్షత్రముల
తోఁగూడిన యాకాశంబు మాడ్కి శిరంబున వెలుంగఁ బాద
రక్షలతో నీటుగ నొయ్యారంబు గులుక నడచుచు, నాపె
పాదస్పర్శచే నిధూత మలినంబుగలదై పండువెన్నెల రీతిఁబా
లగచ్చుచేఁ దేజరిల్లు రమ్యహర్మ్యంబు బ్రవేశించి, కలభాషి
ణీ సౌందర్య సముద్రంబునఁ దన నయన మీసంబులు ముంచి,
యోల లాడించి, సౌఖ్య పరవశత్వంబున మేను మఱచి చిత్ర
ప్రతిమ వలెఁ జూచు చుండెను.

అప్పుడు కలభాషిణి వాని దురాలోకనంబును గాంచి,
మనో సంకల్పమును గ్రహించి, వీని నెలుల బొంకించి మ్హానం
బును కాపాడు కొందునా? యని యెంచి నిశ్చల బుద్ధిమెయి
నాలోచించు చుండెను. అప్పుడ యమ్మాగ్ధానుండు మనంబున
నిట్లని విత్కరింపఁ దొడంగె. వహ్వా! దీన్ని యల్లాకెసా పుట్టిం

చాడురా? దీని యొంటి చమక్ సేందీ వార్లుఅంగార్కి సరీగా
 తళ తళ లాడు చున్నై. దీని సూరత్కి చాంద్ బీ బరాబర్
 రాదు. ఇదినాకి యిన్ కారు చేస్తే మైకెసా బతకాల. దీన్ని
 చూస్తే మేరేపర్ మొహబ్బశువుంది తోస్తుంది. మైహుజాను
 పున్నాను చెప్పి దీన్ని సయ్యూయించి, మేరా జేబ్ మే తీస్కో
 వాల. దీన్ని యిస్ వఖ్లు కెసా పల్కరించు కోవాల. మేరేకు
 మాలుమ్ నె కెసా? అని యోచించి, కంచెన్ని పైసా యిస్తా
 ము చెప్తే ఖుషీ అవుతుంది. అందుకని మేరా దేషంమే షగ
 ము యిస్తాన్ చెప్పా. అని కలభాషిణిం జూచి, ఆయ్ కంచె నీ
 నివ్ చాలా నసీబువాలా పున్నావు. మేరేకు నిగాచేస్కో. నీకీ
 హమారా దేషంమే షగందేషం యిచ్చొంటా! అన నక్కల
 భాషిణి యాతురుష్కాగణితో రాజచంద్రమా! మీరునగము
 దేశమిచ్చెద రంటి రెండుకు. మిన్ను చేపట్టిన మీదేశంబంత
 యు నాదికాదా? మీరు మావారు కారా? మీరే నేను. నేనే
 మీరు. కాని రెండు మాసముల వరకు మీరు నన్ను ముట్ట
 గూడ దెండు కందురా? తోమ్మిదవ సంవత్సరమందు మాతల్లి
 నాకొక నోముబట్టించి యున్నది. దాని నింతవరకు దీర్చుకొన
 లేదు. ఆనోము నకును దీనికిని సంబంధ మేమందురా? ఆనోము
 తీరక ముందు పురుషుని గనుక ముట్టినట్లయిన సీతల పగిలి
 చచ్చిపోదువని చెప్పి. చిన్నతనమగుటచే వివేకంబుజాలక
 యట్టి దుష్టమైన నోమును పట్టితి. ఆనోమును యేబదితొ
 మ్మిది రోజులవరకు నోమి యరువది యవ రోజున వేయి బం
 గారపు గుమ్మడి కాయలు పుణ్యాత్ములకు ధారా పూర్వకం
 బుగా నొసంగ వలె. నీనోమును తీర్చుటకు మాతల్లికి శక్తి లే

ఉండుటచే వేంకటాద్రి నాయ మహిపాలుడు నోముదీర్పించి
 చేపట్టుడు నని కబురంప నాతని కడకరుగు చుండనడుమ సూ
 ర్యనారాయణరావు చెంచులచేబట్టి తెప్పించి, కష్టంబుల పా
 ల్పఱచి, తుదకుఁ దన దోషంబునఁ దానశించెను. మీకు శక్తి
 గలదేని నానోమును తీర్పించి నన్ను చేపట్టుడు. మీకిన్ని రోజు
 లు గడువుఁబెట్టి శ్రమ గల్పించితి నని యెంచకుడు. అనివినయ
 ముతో నమస్కార పూర్వకము గా విన్నవించిన సయ్యమీ
 రుఖానుండు వికసిత ముఖ పద్మండ్రి కైసా? నాకీ బుట్టలోఁబెట్ట
 టానికి చూస్తున్నావ్. చెంచు లీకీ యంటొక్కకుండా కైసా
 తీసుకపోయ్యార్ నవ్ కైసా పోయ్యావ్ యూటా మాటలుచే
 స్కో వద్దు. నీకీ మంచిది కాద్. అన నక్కలభాషిణి తురుష్కా
 ధిసా! నే నబద్ధముజెప్పుట లేదు. నేను స్మృతిఁదప్పివడియుండ
 నారు నన్ను ముట్టినను మోసంబు వాటిల్లినది కాదు. నాబుద్ధి
 పూర్వకముగా నే ముట్టఁగూడదు. అట్లు గాదందురా మీకరం
 బు గ్రహించి ప్రాణంబుల విడనాడెద. సమ్మతించితి రా? అని
 భయపెట్ట నాతండు సంశయముకల మానసుండ్రి దీనిమాటలు
 నిజము వాలా తోస్తుంది. దీని నోమ్కి తీర్చి నిగా
 చేసుకంటె అచ్చి వుంది. అనకొనియాపెం జూచి, నివ్
 నోము యీరోజు నుంచి మొదలెట్టు. నీకీ కావలసిన వస్తు
 వుల్ మైపంపిస్తాన్. అని యమ్మావిని సెలవుఁగైకొని,
 తన నివాస మందిరంబున కేగెను, తరువాత లం
 కాని సైన్యమునకు నాయకుండైన రాకరును తన వద్దకుఁ బిలి
 పించు కొని యతని ప్రజ్ఞాతి శయముఁగొని యాడి, మధు
 మాంసాదులచే నతనికి నతని సైన్యంబునకు విందుఁగావించి,

కట్నంబు లొసంగి తన నగరంబున నుంచుకొని పోషించు
చుండెను. కలభాషిణి కొన్ని పరి కరంబులఁ దెప్పించు కొని,
నోము నోచు కొను దానివలె నటించు చుండెను. అచ్చట వేం
కటాది నాయండు పురంబున కేగి, కార్యాలోచన మందిరు
బున సింహాసనంబు నధిష్ఠించి, మంత్రుల రావించి, యుక్తధ
వినుపింప రాజ మంత్రుల కిట్లు సంభాషణ జరిగెను.

రా—లంబాడి సైన్యమునకు బాసటగాఁ దన సైన్యము నంపి,
కలభాషిణిని గొనిపోయిన తురుష్కుండెవఁడో మీరు
గ్రహింపఁగల్గి తిరా?

మం—లంబాడిలకు నాయకుండైన తాకరునకు మీర్భాసిమ్
పేటను పరిపాలించు తురుష్కుండు స్నేహితుఁడని విం
దుము. అతండ్రిట్టి కార్యంబు లొనర్చుట కించు కంత
యు నందియంబు లేదు. తురుష్కులలోఁ గూడ నట్టి
పాపాత్ముండిది వరకుఁ బుట్టి యుండలేదు, అతని చైద
మనియే తోచెడిని.

రా—అట్లులైన బాడలు గని పెట్టి కార్యము సాధనము లో
సికిఁ దీసికొని వచ్చుటకు మనమెవరినిఁ బంపించుదము.
సరిగా నాలోచించి నిర్ధారణఁ జేయుఁడు.

మం—మనమింతకుఁ బూర్వము పాతూరి పెట్టణంబునకుఁ బం
పించిన యోధుల నలుగురినే బంపించిన వారలవ
లీలగా గట్టెక్కించు కొని వచ్చెదరు.

అన రాజా నలుగురి యోధులం బిలిచి, భవిష్య
త్కార్యక్రమంబును మంత్రులచే నుపదేశింపఁ జేసి, నానా
వేషపు దుస్తుల వారి కొసంగి, మీర్భాసిమ్ పేటకేగుడని

సెలవిచ్చెను. అంతట వార లొకటి రెండు రోజులు నడచి, నామీప్యమునకు వెళ్లి, వర్తక వేషంబులు చాల్చి, పురంబు లోనికిఁ బ్రవేశించి, మేము బస జేయుటకుఁ దగిన కోమటిం డెక్కడ నని యడుగ నొక్కఁడీ యూరిలో నొక కోమటిమా త్రము డబ్బెక్కువ దీసికొని నప్పటికి, భోజనము మంచిగాఁ బెట్టి మర్యాదఁ జేయును. అతని పేరు రంగయ్య. కోమటి రం గయ్య యిలెక్కడ నని యడుగుచువెళ్లి, యచ్చటబస చేయుఁ డని పల్కిన వారలట్లు జేసిరి. పీఠా రంగయ్య యింటికి వెళ్లు పరకొక బంట్లాతు మాత్ర ముప్పు వప్పుసరిగా నివ్వ లేదని, రంగయ్యను ముచ్చఁ దీసికొని కొట్టుచుండనింటి పెంతు లెగిరి పోవునట్లు బొంగురు గొంతుతోఁ గొట్టెదవా? కొట్టెదవా? యని గద్దించుచు, ముచ్చ దెబ్బ లన్యలకు వినఁబడ కుండఁజేయు చుండెను.

ఈ వ్యాపారస్థులఁ జూచి రంగయ్య మానంబును గా పాడు కొనుటకై చూచినా రండి, ఈ బంట్లాతు లన్యాయ ముగా నింటిలో లేని వసువు లిమ్మని కొట్ట వచ్చు చున్నారు. కొట్టిన ట్లయితే నీపాటి కీడ్ల పాటును గనుపర్చుదును. కాని యెన్ని వస్తువులని వెలలేకుండ వీడ్లపిడా కూడు మీఁద బెట్టి ధారఁబోయుదు మండీ! మా తాత తండ్రి లిచ్చటఁ బుట్టి పె తిగి నారని యీదార్భాగ్యపు టూరిలోఁ బడి యేడ్వడమే గానియేమున్నదండీ! మీబోటిమహారాజు లెవరైనరాపలె. నొక పైసా నివ్వవలె. ఈ యూరిలో నీళ్లు దప్ప మతేమియు లేవు సరే కదా! యెక్కడనో సంపాదించు కొన్నవి కూడ వీడ్లకే సమర్పించి, యెన్నోళ్లు జీవించు చుందుమండీ. అని గొణుగు

కొనుచు పోయి గొల్లునేమో యను భయంబున వాండక్కిగిన
 వస్తువుల నెల్లనిచ్చి పంపించి, తనుదే గ్రామము నాయనా!
 భోజనమునకు వచ్చినారా! యని మర్యాదఁ జేసి వారి యు
 ద్దేశమును గని పెట్టి, ఓసే మనవాగు నల్లుడు మనయింటికి
 భోజనమునకు వచ్చినాడు. కాళ్లకు నీళ్ళు దెచ్చి యిప్పవేయని
 భార్యను కేకవేయగా నాపె చెంబులతోనీళ్ళు దెచ్చి వారికిచ్చె
 ను. వారు కాళ్ళు గమగమ కొని వచ్చేవరకుఁ దాటియాకుల
 చాప పఱచి యూడ దానిపైఁ గూర్చుండి, రంగయ్యా! నీవు
 ణ్యము గాని డబ్బెంతయుఁ దీసికొనినను శాక పాకములు సరి
 గాఁ జేయించి పెద్దు మేము భోంచెయ్య లేము. అనరంగయ్య
 తీసికొనే డబ్బు తీసికొని కడువ్రాలు కాలేవాడను గానంక్షి.
 నేనొక డబ్బెక్కువ తీసికొందునే గాని పడసో పేతముగా భో
 జనంబు పెట్టుదును. మీగు భోంచేసి చూచి“సెబాన్” అంటే
 నేనరి సెంపెయ్యగి గోసుకొని తినే తురకవాండ్ర లోఁబడి
 యుంటున్నామనిమీరనుకొంటున్నారే మోకాని పాపమగుటే
 బహు జడుస్తామంక్షి. మాయింటికి వచ్చిన వారు మా పిల్లలతో
 సమానము గారటండి. అని మాటలతో మర్యాదఁ జేసి వంట
 తయారైన వెనుకఁ దృప్తిగా నారగింపఁ జేసి, సంతోష పఱచి
 యంత రాత్రివేళ మీరేయింటి కేగుదురు. ఈ జంపకానాలు
 వుచ్చుకొని, యా బల్లల మీఁద వేసుకొని పడుకొండి. యని
 జంపకానాలు చూపించిన నావ్యాపారస్థులు వాటిని బల్లలపైఁ
 బఱచుకొని పరుండిరి.

వారికి దగ్గిరగా నులక మంచము పైఁబైవంచఁ బఱచు
 కొని రంగయ్య పరుండెను. పాపమా రంగయ్య తాతతం

దులు భోగ భాగ్యంబులతో, దుల దూగిన వార్తెనను, యి
తని కట్టి మహర్దశ లేదు. వ్యాపారంబున గొప్ప గొప్ప దండు
గలు వచ్చుట వలన నీతఁడు పెద్దవాడయ్యే వరకు నిల్ల య్య
వారి ముంగిలాయెను. ఇతఁకిఁ బదు నాటవయేటఁ బెండ్లి
యైనది. ఇగువది యవ యేట భార్య కాపురమునకు వచ్చినది.
దరిద్రునకు బిల్లలెక్కువ యనుటకుఁ దార్కాణముగా నీరంగ
య్యకు మీఁదటఁ బది సంవత్సరములలో నేడెనిమిది మంది
పిల్లకాయలు గూడఁ గల్గిరి. దర్శిదముతో నిత నంసార భార
మును మోయుట కష్టము గదా? అప్పుడు పెద్ద బేరములు చేసి
నతీ సుతులఁ బోషించుటకు శక్తి లేనివాడై, చిల్లర దుకాణ
ము పెట్టుకొని దాని లాభముతో జీవనము జరుగక పోగాదాని
కిఁ దోడుపూట కూళ్లనుఁ గూడఁబెట్టి, పైసా సంపాదించు
కొని, కాల మొక్కరీతి గడుపుకొను చుండెను. ఇతండు భా
గ్యవంతునిగర్భ వాగ మందునఁ బుట్టి, బీదవాడై సుఖా
సుఖంబుల నెఱింగి యున్నవాఁడు కావున పూట కూలిగో
విస్తారపు డబ్బు మిగుల్చుకొని కిడుపులు గాల్చక వారలను తృప్తి
పఱచి, స్వల్ప లాభముతోఁ దానునుజీవనము చేయుచుండెను.

ఇత నితని చరిత్రనిటుండ నిచి కథా భాగము నెత్తి
కొందము. వ్యాపారస్థులు తమకు దగ్గిరిగాఁ బరుండియున్న
రంగయ్య నడిగి యీపై విధముగా నున్న యాతని స్థితినిఁ దెలి
సికొని, మీ రాజెట్టి ప్రపర్తనము గలవాఁడు. మీబోటి బీద
లకేమైన సహాయంబు చేయునా? ధర్మ పరిపాలనా సక్తుడే
నా? యని ప్రశ్నించిన వానిపేరు నిట్టి చల్లని వేళిఁ దలవకుడని
జవాబు చెప్పెను. అంతట వారు రాజు ప్రవర్తన యందితని

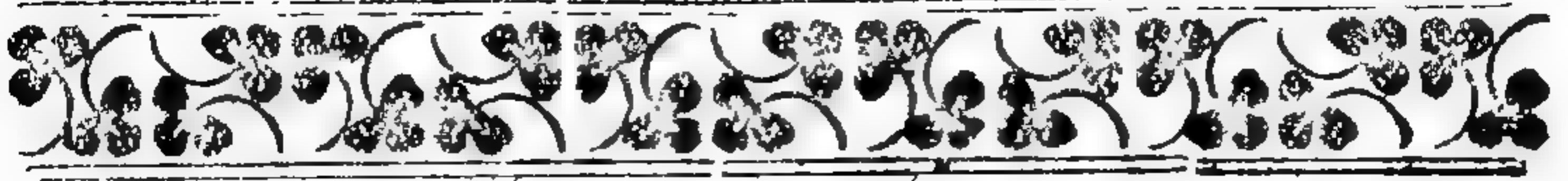
కయిష ముందు టెటింగి, యతని చరిత్రంబును కొంత మాకు వినిపించెదరా? యనిరి. అప్పుడు రంగయ్య యిట్లుచెప్ప నారంభించెను. మారాజు ప్రత్యక్ష రాక్షసులైన తురుష్కుల క్షగ గణ్యుండు. దుష్టజనులకుఁ దుష్టిగా భోజనంబు బెట్టి గష్టపడుతుండఁగాపాడు వాడు. ధార్మికుల కర్మ మర్థంబుల నిర్మాణించు వాడు. పంచబాణుని పంచమ శరసదృశలైన కన్యల బలిమిని దెప్పించి చేపట్టు వాడు. కల్లకుఁబుట్టినిల్లు. వాని దౌష్ట్యంబుల నెన్నింటినని చెప్పుదు. వాని వర్తమాన కాల పుజరిత్ర వినుపించెద. వినుండు. లంబాడి దొంగలకు బానట గాఢమ సైన్యమును బాపింది, యేడెనిమిది రోజుల క్రిందట నొక్క కాంతా రత్నంబును బల్మిని దెప్పించి, తన మందిరంబున నొక్కఁట నుంచి యున్నాడు. తనకా కాంతను తెచ్చి యిచ్చి నందులకుఁగాను కృతజ్ఞతగా నాలంబాడి గుంపు నీన గరంబునఁ బెట్టుకొని, విందులు సేయించు చున్నాడు. రాజుట్టి వాడైన మాబోటుల కేపాటి సౌఖ్యంబుండునో చెప్ప నవసరము లేదు గదా! దుర్మార్గులకే యెప్పట్లనైన దైవము బానటగా నుండునని తోచుచున్నదన నావ్యారస్థు లాకన్నియ మీరాజోత్తమును చేపట్టిన దాయనిరి.

అంతట రంగయ్య చేపట్టకేమి చేయునండి. పాపము ముప్పుతిప్పులు పెట్టుచుండ నెంతదనుక నని యోర్వఁగలదండి. ఈవి మాత్ర మొక నోమున్నదని రెండునెలలు గడువుఁబెట్టి నోచుకొను చున్నదట. నోమున కంత్యంబైన యగు వదియవ దినంబున వేయి బంగారపు గుమ్మడి కాయలు పుణ్యాత్ములకు దానంబు జేసి, మరుసటి దినంబున నీరాజును

నిగా చేసు కొనుగట ఈ ముండాకొడుకు తాత తండ్రులనాటి
నుంచి నిల్వజేసిన ధనరాసి నాదినంబుతో నాశనంబుఁ జేయ
దలచు కొన్నాడు వీడు చచ్చిపోయినను బాగుండునండి. సుఖ
ముగా జీవితము లని దీనత్వముతో బల్కగా నావ్యాపారస్థు
లిట్టి దుర్మార్గుండు మఱిన్ని రోజులు బ్రతుకడు లేపయ్యో
భగవంతుడు చూచుచునే యుండునని పలికి, నిద్రాదేవతచే
నావరింపబడిరి. రంగయ్య కూడ వెంటనే నిద్రించెను. వ్యాపా
రస్థులు వేకువనే లేచి కాల్య కృత్యంబుల నిర్వర్తించుకొని,
వూటకూలి డబ్బు లెక్కువగానిచ్చి రంగయ్యను సంతోష
పఱచి, మేమోరు గంటికి వెళ్లవలయునని తన్నగరంబు
వీడ్కొనిరి.

వేంకటాద్రి సాయండు

పంచమోల్లాసముః

అమీగానుండు కలభాషిణి కోరిన వస్తువులనెల్ల
నోమునకుఁ బంపించుచు బంగారపు గుమ్మడికాయలు తయారు
చేయుటకుఁ గంసాలీలను బిలిపించి, బొక్కస మందుండిన
ధనంబుతను హైదరాబాదునకు బంపించి బంగారము తెప్పించి
వేయి గుమ్మడి కాయలు తయారుచేయుమని వాండ్ర పరంబు
జేసి, పెద్ద గుమ్మడి కాయ నొక దానిని నమోనా యిచ్చెను,
వారలు పని బ్రారంభించి చేయు చుండిరి. రాజజ్ఞున సగరం
బెల్ల శోభాయమానంబుగా నలంకరింపు చుండిరి. రాజత్సా
హపూరితుండై రోజు కొకసారి చంద్ర దర్శనంబునకు బదు
లుగాఁ గలభాషిణి ముఖ చంద్ర దర్శనం బొనరింపుచుచు,
నానంది వార్ధిని దేలుచుండ నొకనాడు ఫకీర్ నా హేబొక్కం
డుహతాత్తుగా రాజ మందిరంబు ప్రవేశించి, రాజనకుఁ గన్నుల
పండువొనరించెను.

అప్పుడు రాజు తిర్రీ దిగి సలామి చేసి, తురకముతోఁ
దమ రెచ్చట నుండి వచ్చుచున్నారిన నీరిండాదిలాటాడు
నుంచి, తమ దర్శనార్థమే వచ్చి తిననియెను.

అప్పుడు రాజుతమబోటి ఘనాలు మాంబొట్ల గృహం
బులకు నిష్కారణంబుగా దయచేయుట మాపూర్వ పుణ్య
సుకృత పరిపాకంబని యెంచుకొనవలె. మిమ్ము దర్శించిన

నామనంబునకు భగవద్ధర్మనంబున లభించు సంతోషము గల్గుచున్నది. మీయి రెండు రోజులు మాయంటనుండి, మాచేయు మర్యాదల నానందంబుతో స్వీకరించి మమ్ము ధన్యులఁ జేయవలయుననిన నప్పకీరు నేనొక చోట నుండుటకు వలను పడదు. మన తురుష్క రాష్ట్రంబు నంతను పరిభ్రమించుచు ఖురాన్ బోధించి, ప్రజల ధర్మ మార్గాను గాముల గాలించి, భగవంతుని దయకుఁ బాత్రుండఁ గావలయు. నేనొక విషయంబు నీకెఱింగించుటవసరంబుగాన నిచ్చటి కేతెంచితి వినుము. అస్మద్వివ్య దృష్టిచే జూచి, నీవు గొని వచ్చిన కలభాషిణి విషయములొ భూత భవిష్య ద్వర్తమాన సంగతుల నెఱింగించెద.

నీనొక మాసము రోజులక్రింద టలంబాడి సైన్యమునకు నీసైన్యము బాసటగా నంపి, వేంకటాద్రినాయుడు గొనిపోవుచున్న కలభాషిణిని, దెప్పించి, నీమందిరంబున నుంచుకొన్నావు. అది రెండు నెలలు నోము నోచుకొన వలయునని చెప్పి, నిన్ను చేపట్టెదను. దాని నోమునకుఁ గాపలసిన వస్తువుల నన్నిటని నష్టయి చేయుచు వేయిబంగారపు గుమ్మడి కాయలను కూడఁ చేయించి పుణ్యాత్ములకు, దాని మిప్పించి నీనోము దీర్చెదనని వాగ్దత్తమిచ్చి యున్నావు. నీవు నోమును తీర్చించు మాట నిజమే. అది నిన్ను పరిగ్రహించు మాట నిజమే. కాని ఈలంబాడీలను మాత్రము నీనగరంబున నుంచుకొన వద్దు లంబాడీలకు నాయకుండైన తాకరు బహుకృతఘ్నుండు. వాడు వేంకటాద్రినాయుని మీఁద నుండిన కక్షచే దానిని తీసికొని

వచ్చి, నీకు సమర్పించి నాడేకాని, నీమీడి ప్రేమ కలనగాదు. ఒకనిదర్శనము జూచుకొనుము నీవిన్ని రోజులనుంచి శుష్టిగా భోజనము పెట్టి నాకుచున్నందుకు గృహజతా సూచకముగా నీవు కోరియున్న కలభాషిణినే తానును కోరి, ప్రయత్నము లొనరించు చున్నాడు. కాన మేలుకొని జాగ్రత్తగా వర్తించుము. నేనేగు చున్నాడనని పోబోవు వానివలె నటించిన నత్తుగుష్కాధిపుండు పాదమలఁ బట్టుకొని, నాకీ సందేహాని వృత్తి యగువరకు మీరిచ్చటనే యుండవలయునని ప్రార్థించిన నతండెట్లకేలకు నొడంబడియె. అప్పుడు రాజు అల్లా సాహెబ్, తాకరును నేను చిన్నప్పటి నుంచి యెఱుఁగుదును. ఆతండు నాబహిః ప్రాణము మిక్కిలి బుద్ధిగలవాఁడు. వినయ వివేకాదులు గల్గి చిన్న పెద్ద తార తన్మయు లెఱిగినవాఁడు. ఆతండిట్టి యవివేక కార్యంబొనర్చుచుండు నని నేనమ్ముజాల. మీరే పొరపడి యుండ వచ్చును.

అంతట ఫకీరు నాహెబు రాజు చంద్రమాః నీకీ యను మానంబు నీర్పవలయునా? మంగళ వారంబెప్పుడు. యెల్లుండాఁ యెల్లుండి రాత్రి రెండఝాముల పొద్దు వోయిన తరువాత నీవొక్కండవే నావెంటరమ్ము. కలభాషిణి మందిరము ముందు తాకరునుని జూపించెదను. నీవు మాత్ర మీ రెండు రోజులీ రహస్యంబు నీగర్భ గోళమందే దాచి యుంచుమని చెప్పగా రాజాశ్చర్య మానసుండై ఫకీరు నాహెబు నాదేశంబు ననుసరించి, యతని కుచితరీతి నుపచరించుచు నారెండు రోజులు గడసి మంగళవారము నాటి రాత్రి పదిరెండు ఘంటలకు రాజు ఫకీరు లిర్వురు కలభాషిణి మందిరము కడ కరిగిరి. వీరరుగు

వీరరుగు నప్పటి కొక్క పురుషుండు. నొక్క యువతీమణియు
నామందిరము గుమ్మము ప్రక్క రాయితో గట్టి గచ్చు
జేయఁ బడియున్న వేదికపైఁ గూర్చుండి, మొగములో
మొగమువెట్టి గుస గుస ముచ్చటించు కొనుచుండిరి. ఘోర
రాజు వీరలను గుర్తించవలయునని మెల్ల మెల్లగా నడచి,
వీరల సమీపించు వరకు బురుషుండు లేచి మహాభయంబుతో
బారిపోయెను. శ్రీ కలభాషిణి మందిరంబుఁ జూచెను. ఆ
రోజు చైత్ర బహుళ సప్తమి యగుటచే జండ్రుండించు మించు
సగము కళలతో నప్పటి కుదయాద్రిని నిర్గమించి గగన
భాగంబు నలంకరించు చుండెను ఆవెన్నెలలో నా శ్రీ పురుష
యాపంబుల రాజ ఘోరము సరిగా గుర్తుపట్టిరి.

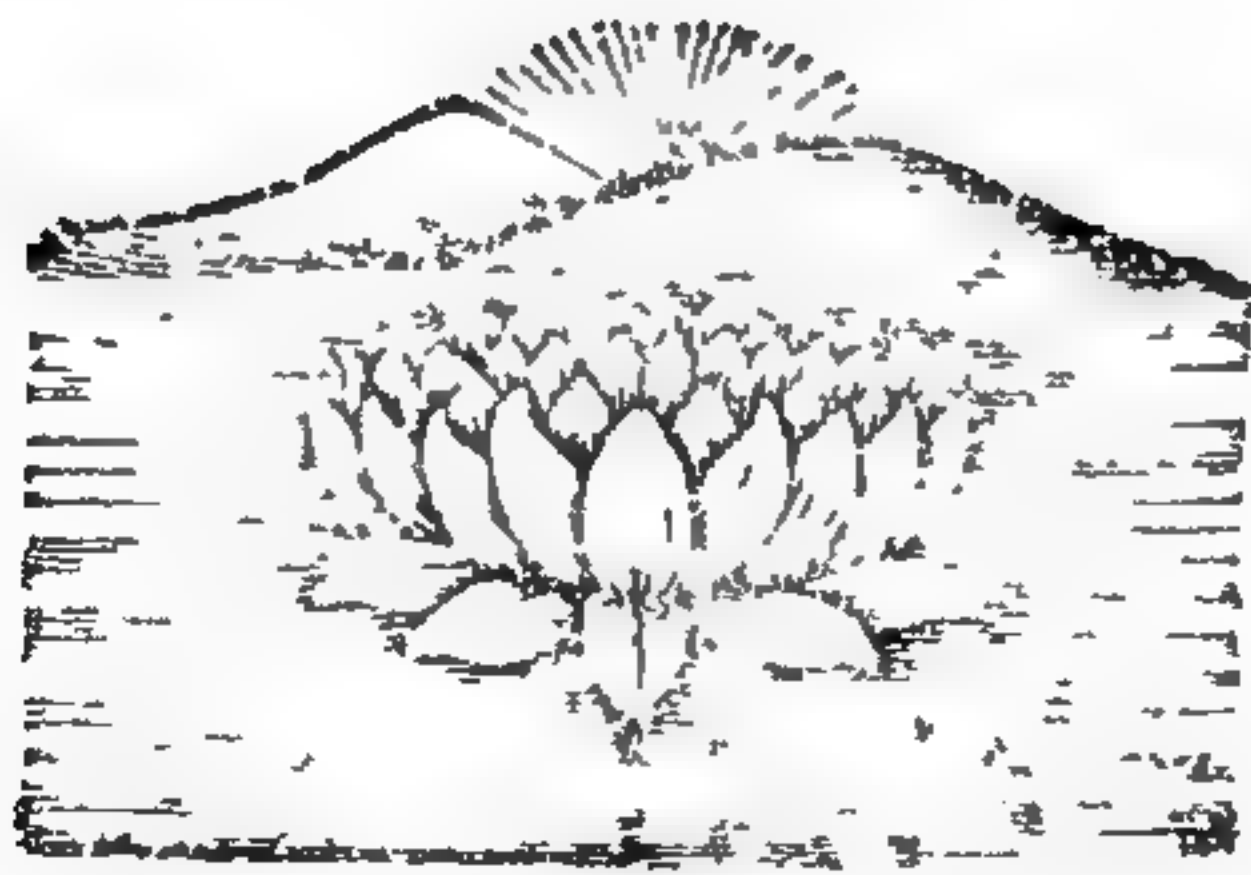
అతరి ఘోర రాజుతో గ్రహించితివా? నీ తాకరు
యొక్క దుశ్చేష్ట నన నాశండు స్వామి? ఆ శ్రీ కలభాషిణి
కాదే దాని చెలికత్తె యని తొచినదే కలభాషిణి కొరకు
వచ్చిన వాడైన చెలితో నేమివని. చెలికొరకే వచ్చినమో
నని నాకుదోచు చున్నది; అన ఘోర సాహెబాచెలిని బిలిచి
యడుగుడు మీ సందేహ నివృత్తి యగుననియె. అంతట
రాజు లేచి, బిలిచి యిట్లునీతోటి యిక్కమాటలు చేసుకొన్నా
మన్ని యెవరు! యిత రాత్తు నీదగ్గర్కి యెందుకు వచ్చాడు
దేగీచెప్ప. అన నాపె తెలవంచి, మాట్లాడ పోగా రాజు నీకీ
భయం లేద్ నిజంచెప్ప. నీజాన్కి చెప్పక పోతే నీకీ చంపే
స్తా అని భయపెట్టిన నాపె తాకరు వచ్చి మాట్లాడినాడని
గద్గద స్వరముతో విన్నవించెను. రాజంతట యేమీ మాటలు
చేస్కొన్నాడు. అన నాపె యిట్లుజెప్పెను.

ఓక్కడ కయి దారు రోజులనుచి వచ్చిపోతూ మీ
 దొరసానికి అని మాట్లాడ కుండును. అది చూచి రాజు
 “పర్వాలేదే పర్వాలేదే” చెప్పి చెప్పిన యెట్టులైన న్నానె
 , జేయగల్గించును. నీకు కాసులపేర్లు కంటెలు వంటినిండ దిగ
 నేనాన, అంటూ బ్రతిమాలు కొన్నాడు. దానికి నేనునీకేమైన
 శాకదల వచ్చినదా యేమి? యిట్టి బుద్ధుల బుట్టికవి అని తిట్టి
 నెత్తగొట్టు చుట్టినది. యీ రాత్రి యింతకు ముందు పండుకొని
 యీడగా మాకు జాణా? యీ శకపువంట నెట్లు భరించేది?
 యీ యీంతా దొరికినది ఒక్క పండుకూడ నింతమంద
 నేసిందికాదు. యీ పూరు తెగలబడి పోన. యెఱుంగక వచ్చి
 ప్రాణాలు పోగొట్టు కుంటున్నాను. దేవుడో? యని యొక
 క్షణ వికవచ్చింది. నేనంతట నింత యన్నము కూర పట్టు
 కొని బయటికి వచ్చితినని తిట్టి వచ్చువరికు ప్రాణాలు పోతు
 న్ననని మొరబెట్టి వాడరికివచ్చి, నా చేయి బట్టుక గుంజు
 పోని వచ్చి, యీ యగుగు మీదఁగూర్చుండఁ బెట్టి నాప్రా
 ణిని నాలఁచి నావు కాదుగదా? యని గడ్డము పట్టికొని
 బ్రతిమాల నారింభించినాడు. అవునుమీరు వచ్చినాడు. అని
 యుచ్చుటఁ బడియున్న యన్నమునకు కూరను తన చేతిని రాజు
 గారకిఁ జూపించెను. ఆమీరుభానుండఁగెటఁ గోధాదుణిత
 చెనందఁజే, యింటికి నెళ్ళి యీ రాత్రి గడిసి, ముగ్గునాడు
 కోట్లకూలఁ బువ సింహాసనంబు నధిష్ఠించి, తాకరును దో
 టొక్క సి రబ్బుని నెలవెచ్చిన, నొక దూతయేగి. రాజుగారు
 పిల్చుచున్నారని చెప్పి, తాకరుని దోడ్కొని వచ్చెను. తాకరు
 రాజునకు సలామ్ జేసి, నిస్సందేహముగా నెప్పటివలెనే చను

పు మెయి మాటలాడ నారంభి చెను. రాజు వానిమాటలఁ
బెడచెవినిఁ బెట్టి, రాజుకొంపఁగూముల్కి పోయినతగ్గానో
నీ వెళ్తున్నావు. అని జేవ్రరిందు మొగంబుతో గంభీరంబుగా
నడిగిన, సతదేవో నూనిగెనని యెంచి, భయంబుతో
సర్కార్ నేనెక్కడికి బోవను, యింటియొద్దనే యున్నాను.
మీ పాదకుల నాక్షిణ్యంబున నొక్కరుమాధి పుండు యూహ
మాటా చెప్తావ్, నీకీ మై చూచుకో లేను. అనఁజొన్నావు
నీకీ బువ్వబాగా చెడితే, వదనూ కంటికి పడింది. నీది మొ
ఖిమ్ నూడ గూడర్. అని సింహాసనంబుననుండి లేచి, తన
చేతనున్న కఃపాలంబుచే తాకను కంఠ ము తరించెను. సభ
నన్న వారెల్ల నెవ్వెట పాటునం జూచుచు, భయాశ్చర్యము
లతో మునిగి యుండిరి అతటి రాజు మంత్రులతో నీ తాకను
కంఠ కళేబరంబులఁగొని పోయి, గుంటూరు వేసి మట్టిపోయి
మని యాజసిడి, కొల్లూకూటంబు విడవాడి మందీరంబున
కే.గె. ఇంటింటికేగెను సరికి ఫకీరు గూడ నచ్చటివచ్చె
ను. రాజు ఫకీరు నామోబును జూచి, తాకను తలఁఖండింటి,
కళేబరంబుతో బాటు గుంటూరు వేసి. వ్రాడ్పించి వచ్చి నాను.
ల.బాడి గుఱునిక నీకటణము నుంచి వెళ్ళగొట్టించెదనని
చెప్పగా నాగెందు వాండ్లను నెల్లెగొట్ట వద్దు వాం
డ్లను వెళ్ళగొట్టవలెనని నీవ్విరి రాజుతో గతసి, నీ
మీఁదకి దాడి పెడదురు. డొచుకొన దలచు కొన్నటు
లెన గోగడవలెనే యెన్న వక్ష్యంబు లిచ్చి సాకుచుండుము.
లేదన్న వాడ్లను గూడ నాయుని వెలుఁ బంపి. చుము. అన
రాజు వాండ్ల మొగంబు లింకఁ జూడెదనఁ. అని మరలి

కొల్లు కూటంబున కేగి, యేక మహార్యంబున నందరికి
ప్రేతరాజ దర్శనంబుఁ జేయించెను. వీండ్లవాప మెట్లు కొండ
లు ముట్టబెట్టి పెరిగి నశింపఁజేసినదో చూచితిరా? తాకరు
కలభాషిణిని దీసికొని వచ్చి యామందిరంబున దించిన రోజు
మొదలుకొని యామార్గంబు నైన త్రొక్కి యెఱుంగఁడు.
వేంకటాద్రి నాయండు పంపించిన యోధ చతుష్టయములో
నొక్కఁడు కలభాషిణి యెలికత్తియ రూపంబును, మఱొక్కఁ
డు తాకరు రూపంబును, మూడవ వాఁడు ఘోర వేషంబును
దాల్చి, యీ సైని వచించిన రీతి నటించి, రాజున కాగ్రహం
బు గల్గించి, లంబాడీలను తాకరును జంపించిరి. ఘోరసాహెబు
బయ్య మీరు ఖానుని కడ సెలవు దీసికొని వెళ్ళిపోయెను.
నాల్గవ యోధుండు మాత్రమేమి చేయుచుండెనో తెలియదు.

వేంకటాద్రి నాయుడు

షష్ఠా స్కంధము.

అమీర్ ఖాసిమ్ పేట మధ్యనొక కలాళీ దుకాణము
 పూర్వము నుంచి కలదు. ఆ దుకాణమును ప్రతిసంవత్సరము
 నా గ్రామ కాపురస్తులైన కలాళీలే గుత్తికు దీసికొని, లాభ
 ములను భవించుచుండిరి. ఈ సంవత్సరము నెలరోజుల క్రింద
 దట నా కలాళీల గడువు పూర్తికాగా నారాజు పాటలో విదే
 శీయుండెవడో వీరికి బై పూటీ వచ్చి పాట బెంచి తన పేరు
 మీద కొట్టి వేయించుకొని, దుకాణము నా రోజుననే తన
 శుక్రము లోనికి దీసికొనెను. ఈతండు లాభము సంపాదించు
 కొని జీవించ వలయునని వచ్చినట్లు దోచడు, అట్టి యుద్దే
 శ్యముతో వచ్చిన వాడైన మామూలు కన్న నెక్కువపాట
 బెంచి ఖరీదు జేసి, స్వల్పవెలకు విక్రయించు చుండునా? కలా
 లీలమ్మేకాలములో మావలాది వుచ్చుకొని గూడ తృప్తి నొం
 దని మహిమదరు లొక్క అణా డబ్బులతో దృష్టి జెం
 దిమైమఱచి బ్రహ్మనందమున నోలలాడు చుండిరి. బొత్తిగా
 డబ్బుదొరకక దుకాణమున కెదురుగా గూర్చుండి, గుటకలు
 మ్రింగువాండ్రందఱికి నుచితముగానే కల్లుసప్లయ చేయుటకు
 చుండెను. ఇట్లు జరుగు చుండుట వలన నితని కీర్తి యా పరగ
 ణాయంతయు వ్యాపించెను. కలాళీ క్రొత్త గుత్తేదారు

పేరును దలచు కొన్నంతనే నోయారని వాగును, చేతులెత్తి
 నమస్కరించిని వాగును, మీర్ భాసిమ్ పేటలో లేదు. క్రిం
 దటి రోజులలో గుత్తేదార్లను బాధించెడి, బలవంతముగా నింత
 కల్లు బోయించుకొని, తృప్తి జెందక యోగుచుండెడి రాజ
 సైనికు లితని కాలములో బ్రపంచమునే మఱచి, సురాపాన
 మదంబున రాజనగర రక్షణోద్యోగ కాలమున బ్రమత్తత వహిం
 చి కల్లు గుడిసెలమాత్ర మహర్ని శంబులుకడు జాగ్రత్తోగా
 పాడుచుండిరి. రాజు కామావేశతచే నొడలెఱుంగక సంచ
 రించుచుండ సైనికులు సురాపాన లోలురై ప్రానుత్తత వహిం
 చుటాశ్చర్యంబు గాదు. ప్రతి రోజు పాముత్రము పూట నా
 కల్లు దుకాణము ముందు జరుగుచుండెడి మహాత్మ్యవంబుల
 నేమి జెప్పను. దానంబున గర్లుని ధిక్కరించుచు, గుప్పి గం
 తుల హనుమంతుని దెప్పి పొడుచుచు, నానందంబు మౌనుల
 హీన మనిపించుచు, సుచిత్వంబున శ్రీసున్నారాయణుని వరా
 హావతారంబు నతిక్రిమించుచు, వాస్తవరంబు మాస్తి
 కిష్కంధా నగరంబు పోలిక, బదరికా శ్రమంబు కై పడి,
 మహార్ణంబు లీల, నా ప్రదేశంబు వెలుంగు చుండు. యెక్కడ
 నుంచియో వచ్చి, యిక్కడ కల్లు దుకాణమును శంఘాత్తు
 దీసికొని, ధనవంతులకు స్వల్పవెలకును బీకలకుచితంబుగా
 గల్లు పోయించి, నష్ట కష్టంబుల ఛరించు యానూతన గుత్తే
 దారెవరై యుండవచ్చును. ప్రతి మానవుండు లాభంబున
 కాసింది గాని ధనంబును వెచ్చించరు గదా? ఇతండు వీరల
 కందరికి సామ్య భావంబు కనుపర్చి నమ్మించి, మోసగించవల
 యననికృత్రిమంబూని యన్నపూర్ణాదేవి నత్రబువలెనిచ్చట

సుధావానం బొనర్పుచుచు బ్రయాసపడువాఁడు వేంకటాద్రి
నాయుని కాలుగవయోధుండై యుడవచ్చునని యెంచుట
కవకశమాగలదా,

ఇది యిటులుండ నా కలభాషిణి నోచుకొను నటుల
నడించుచుండ నీబది రోజులు గడచెను. ఆ రోజు మొదలు
కొని యెవరివాళే మేమే వృత్తాశ్శుల ముగియి, గామాం
తరవానినుండి బీదలు నానగొట్టి భాగ్యవాసులు కూడఁ గర్ణా
కర్ణి నాకర్ణిందిమెల్ల మెల్లగా మిఠ్యాసిమ్మ పేటకు శేరి పూట
కూళ్లుదింటూ చిన్ని చిన్ని గమలద్దెకు బుచ్చుకొని, యందు
నవసించి, చామికర కూమ్మాడ దాన యోగ్యులైన భాగ్య
దినంబునకై నిరీక్షణ జేయుచుండిరి. గడువు లేదు మూడు
రోజులుండగనే తొందరపడి గుమ్మడికాయలు తయారు జేసి
కొని పచ్చి, కంనాలీలు రాజుగారి శొప్పగించి బహుమతులు
గైకొనిరి. అమీరుఖానుండవి దాసీలచే గలభాషిణిమందిరంబు
కినిపి యువ్విస్తారు చుండెను. ఆ రోజులలో నిండ్ల యద్దె
యును, పూటకూళ్ళ వెల లధిక మాయెను. గోంగూర చింత
కాయ మొదలైన వచ్చళ్ళ కుండలు ఖాళీలగు చుండెను.
ఉప్పనీరే పానయోగ్య జలంబై విశ్రయంప బడుచుంచెను.
వీధుల నుండిన వేదికలు గాకి వీధులన్నియు శయనా గారంబు
లాయెను. చీమలు మొదలైన స్వల్ప జంతు హింసలు మొం
దుగా నుండెను. ఎర్ఘా శ్రమాచార భేదము ల. దిగాఁ బాటెం
పనివై విరాగదశలోనుండెను. అపె గుమ్మడికాయలు పంచి
పెట్టు దినంబు నాటికి మిఠ్ మిఠ్ ఖాసింపేట నిలుచుండుటకై న

సందుశేక జన బాహుశ్యము గల్గి యుండెను. అమీగ్ఘానుం
డును తళ తళ లాడు దుస్తులధరించి, నాయంబు నధిరోహించి
వచ్చి కలభాషిణి వసించియున్న మండరము ముందు కొలువు
దీర్చి, పట్టరాని తమకంబున నట్టె చూచుచుండెను. ఫకీసు
వేషంబుజ్జగించి, మల్లికార్జునుండ మరాపతి పురంబున కేగి
వేంకటాద్రి నాయు మహిపాలుని దర్శించి తాము వేటింగిన
మాయా నటన క్రమం బమ్మహారాజున కెఱిగించి, సంతోష
పెట్టి, మరిగొన్ని రహస్యంబులు పదేశించి, కలభాషిణి
వ్రతాంత్య దినంబు నాటిరాత్రికి ఫలాః ప్రదేశంబునకు వచ్చి
విడిచి యుండుడని యా దినంబు నెఱిగించి, మరల వచ్చి
యుచిత వేషంబున నా మీర్ ఖాసిమ్ పేట యుడే చరించు
చుండెను. వెంకటాద్రినాయండు యోధ భటునికాయ యు శం
బుగాఁ జనుడెంచి, మల్లికార్జునుం డెఱింగించిన నాటిరాత్రికి
నతండెరింగించిన ప్రదేశమునకు వచ్చి విడిసి యుండెను.

కలభాషిణి తనకడనున్న క్షత్రియ సఖిమూఖణా వేంక
టాద్రినాయండు తన్ను విడిపించుకొని పోవుటకు వచ్చునని
సంగతి విని యే యున్నది. కావున భేదంబు పహింపక కలకిల
లాడు మొగంబుతో నొక్కొక్కనిఁ బిలిచి, వారల యోగ్యా
యోగ్యతల వారల వాఙ్మూలముల మూలకముగా గ్రహించు
చుఁ గొందఱికి దానేయిచ్చుచు, గొందఱికిదసచెలి చేతిమీ
దుగానున్న మరికొడంగి కర్కురి నత్పరుషుల చేతిమీఁదుగా
నున్న ఆవేయి బంగారపు గుమ్మడికాయలఁబంచి పెట్టి, బీద
సాదల కంఠఃకీర్త్య ప్తిగా భోజనంబు బెట్టించి, సాగ సంపే
వరకు రాత్రి యూము ప్రొద్దుపోయెను. అప్పటి వఱకయ్య

మూరు ఖానండచ్చటనే గంపెడాసతో గ్రుడ్డల బెట్టుకొని
కూర్పుంకి కలభాషిణిని దర్శించి యా మందిరంబు విడిచి, పో
వకాళ్ళు రామి నానేదికపై గూలబడియె.

అంతట నాపె చెలి యాతని కరంబు గ్రహించి,
నమిపించి, వచ్చినదిలే యీ కొంచెము సేవు నిదానించుము.
అని బలవంతమున నవలికే లాగ విధిలేక యేగి, నివాసగృ
హంబు బ్రవేశించి, మదన బాణానల దందవ్యామాన మాన
సుండై జాగరణంబు సల్పుచుండ నారాత్రి యాతని కొక్కొక
నిమిష మొక్కొక రోజుగా గడచు చుండెను.

వేంకటాద్రి నాయుడు

న ప్రక్షాల్నము

ఆ రాత్రి రెండు ఝాములకు పలు కలభాషిణి
పనువున గుమ్మరినాయలకు పంచి పెట్టి బ్రాహ్మణోత్తము
లిక్కుగా గడి పెద్ద దర్వాజను దెఱచుకొని కలభాషిణి వసిం
చియున్న మందీరము కడకు బహు మోక్షులతో జనుదెంచి
తలుపులను మెల్లగా వేళ్ళులతోఁదట్టిరి. ఆ కలభాషిణియు
చెలియు నా ప్రయత్నముగానే యున్నవారు కావున చప్పున
గ్రహించి చెలివచ్చి తలుపు దెఱచి వెలుపలల నీలవెండి
యున్న బ్రాహ్మణోత్తముల జూచి కలభాషిణిని కయినిసకుట
మూలకముగా రమ్మని పిల్చిన నావెయును వెంటనే యా
మందీరంబును నిర్గమించెను. ఆ సమయమునందు నెఱ్ఱందీర
రక్షక భటులు ఎఱుపాస మత్తుపై రొనియు తెలిసినక పడి
యుండిరి గాన వీరల ప్రయత్నంబున కెంతయు నను కూలం
బుగా నుండెను.

అప్పుడా నెల్వరు నచ్చోటువాసి మెల్లమెల్లగా రాజ
మార్గంబు బట్టి నడప నారంభించిరి. ఇంచు మించు ముప్పా
తిక మూడపాళ్లా గ్రామ వాస్తవ్యులందఱు నప్పంతుగ దినం
బున నానవంపు రుచి సంపూర్ణముగా నెఱింగి భాహ్వ ప్రపం
చంబు వఱచియున్న మానలే గాన వీరికే యాటకము
గలుగజేదు. కాని యానడిలి నియామార్గంబు నడలి విశ్వా

సప్తాత్రంబులగు శునశిములు మాత్రము శక్తివంచన లేకుండ
గొల్లుమని సాగెను. అగాత్రీ జాగరణ. బు చేయుచున్న హా
డయా మిగానానందోక్త. డే గాన వాటి మొఱనాలించి
తొందరపాటుతో ఖడ్గముచే బూసనవాడై కలభాషిణి
మదిరంబు కడకు గానా మదిరంబు చొడుడులేని రాతి
వలె సంభకార బంధురై బై కాన్పించుచు నాందోళనంబు
గల్పింప దర్వాజను దరియ నెరుగ వరకు తెలుపులు దెసవ
బడి బారగా నుండెను.

అతడు గానాజ వ్యవభాగ దర్వాజను బిట్టిన కోతికి
తేలుగుట్టిన నెట్లులుండనో యట్లీరితి నటించుచు శివమూల
మాదరిబడియున్న రక్షక భటు లవిఱుగ దొక్క మొదలు
పెట్టెను. అప్పుడు వాండ్లు నీసము కరగి చి చెవులయందు
బొసినలే డెడు కుంభశర్మని ధిక్కరించుచు లేచి గంతులు
వైచుచున్న రాజవృషభమున గా. చినంతనే నారలకు సురా
పాన. బువలన గలిగిన మత్తంగయు భయంబుగా మారి వంగి
వంగి సలాములు చేయుచు డ. ఏదిరా కలభాషిణి యేది
యని మొగంబు పెంచుకొని బొవలు ముడి పెట్టి యన్ని
హోమాత్రకణంబుల. బొలు. నిడిగిడ్లుఱిమి చూచుచుండ
పెప్పె పె మెమ్మె మె యని క ఘృబ్బుకొసరి. అంతట రాజా
రక్షక భటులతో సహా కుక్కలు మొఱకుచున్న రాజ మ్మాం
బున పెద్ద దర్వాజ దిగ్గరకు పరుగిడ నదియును తెఱచి
యండ మనసెన్న సెన్మాధిపతులకీ వార్త నెఱింగించి తో
డ్కొని విచారించుకొనుచు నీబాటనేరమ్ము అనియొక
భటున కాజనిడి తక్కిన భటులతోగూడి యింకా

కొంతదూరము పరువెత్తి యచట నిలువఁబడి దిక్కులార్గయు
 చుండముందుగా మఱికొంత దూరములో మనుష్యులవిడిసన
 నాయెను ఆసడివిఁవచ్చి నంతనే మఱికొంచెము వేగముగా నా
 దిశకు పరువిడ జొచ్చిరి. ఇక సైన్యమును సైన్యాధిపుల దో
 ణ్కొని రాబోయిన భటుండు వారలను సమీపించి పిల్చి
 నత్వరగా మేల్కొనరు మేల్కొల్పుటకది మంచి యుపాయమని
 యొది రాజుతననుతన్నిన మాదిరివారినందఱి నెముకలుచూర్చ
 మగునటుల వసుసబెట్టి తన్నుచుండెను. అందులో కోపదారి
 వాఁడొకఁడు శ్రుశ్శిపడి లేచి యెవరూ నీకింత పొగరుదిగెనా
 యని యాతంజేదియో చెప్పబోవుచుండ వినుపించుకొన కనే
 శక్తికొలంది పొట్టప బిట్టగాదన్నను ఆ దెబ్బయును పట్టు
 నదాకుట వలన వెట్టికేక బెట్టి వెంటనే యాతండు భూమిపై
 బడి తన్నుకొని ప్రాణము విడిచెను. అతనికిక విని చాలవరకు
 సైనికులు సైన్యాధిపతులు మేలుకొనిరి గాని వారల పాపపరి
 పాకం బిటుగా పరిణమించెను. ఆచనిపోయిన వాఁడొక సై
 న్యాధిపతికి బావనురిది యగుటవలన నానిని చంపినవానిపై
 నాగ్రహంబు వహించి వెంటనే మీదికుటికి తనఖడ్గమునకు
 వ్రధము బలిగానతని కంఠంబు నమర్పించెను. ఈ చంపఁబడిన
 వాఁడొక సైన్యాధిపతికే దమ్ముండగుట వలన కోపించికత్తి
 బూని యా సైన్యాధిపునిపై తలవడ నతని బంధువులైన సైన్యా
 ధిపులు సైనికుల నతనికిని యితని బంధువులైన సైనికులు
 సైన్యాధిపు లితనికిని బాసఁపైరి ఆరాజునకు సైనికులుగాని
 సైన్యాధి పతులుగాని బంధువులైన తురకలే గావుననిరు
 తెగలయందు జేరక వెలిగానన్నవాఁడొక్కఁడును లేడు
 ఆరోజున నీసంఘాటతయు సుధాపాన సంతుష నిమిత్తుజెంది

పడియుండి యిట్టియుత్పాతముల మూలకముగా కళవళపాటు
తో మేలుకొంచిన దగుటచే వివేకశూన్యత హూరా
హూరిఁ బోరాడి ఘటికా చతుష్టయంబున నిశ్చేషంబుగా
నిర్మూలంఁ బడెను ఇచ్చట సైనికసైన్యాధి పులగతి యిట్లు
లెనది. అచట రాజేమాయనో విచారితము.

రాజా రక్షకభటులఁగూడి యాదేశకు పరువెత్తికొని
పోయి కలభాషిణితో నాపె చెలితోఁ గూడియున్న బ్రాహ్మ
ణులపై లంఘించ బోవ చుట్టు కపువెట్టియున్న యసంఖ్యాక
జనంబొక్కసారి కవిసి రాజును పట్టుకొని బంధింప రక్షకభ
టులు వెనుక వారు వెనుకనే పలాయనంబుఁ జూపిరి. పిమ్మట
నయ్యగొను ఖానను దెచ్చి వేంకటాద్రి నాయుమహిపాలు
నిముందుంచిరి. అప్పుడు వేంకటాద్రి నాయుఁడతని జూచి
దుష్టులైన లంబాడీలతోఁ జెల్మిజేసి సుసీలయైన కలభాషిణిని
దెప్పించివశునిగా చేసుకొన దలంచినందుకు ఫలించినది యను
భవించుమని కత్తితో గడ్డంబును మీసంబును గొరికి కట్టుకొప్పిం
చిపొమ్మని యాజ్ఞాపించెను.

అప్పుడయ్యమీర్తా నుండు సిగ్గున తలవంచుకొని చిం
తా భరితాశ్రాంతుండై యేగుచు కాళ్ళకుతీగెమెల్పుకొనిమా
మిడిచెట్లు నాటుటకై మూడుగజముల లోతు గజమువెడల్పు
బైలో త్రవ్విన గుంటలో తలక్రిందుగా బడి లోపలనున్న బరు
వు బండకాకుట వలన తలిపలి కలభాషిణి సంభోగ సౌఖ్యం
బునకు మారు రంభా సంభోగ సౌఖ్యంబును బొందెను.
మీర్తాసిమ్మపేట ప్రజలయ్యమీర్ ఖాన్ కుమారుని రాజుగా
జేసుకొని యారోజు మొదలుకొని సుఖముగా జీవించుచుం

డిరి కలభాపిణి యానగరంబును వీక్షింప రాతియేకల్లు దుశా
 నము నాకలాళితే తీసుకొని యెప్పటి మాదిరి పక్కముంచు
 చు నడుమనుచితముగా పచ్చినదని నేర్చుకొన్న బీదవాడొ
 నోట గడ్డగొట్టి

వేంకటాద్రి నాయుడు

అష్టమాల్లాసము

ఇక వేంకటాద్రినాయు భూపాలుండా కలభాషిణిని
దోడ్కొని సంశోష పురస్సరంబుగా నుదయంబున బయలు
దేరి సైన్య సమేతుండై యమరావతీ నగరమార్గంబు బట్టి
ఝూము ప్రొద్దెక్కు వరకు నడచి ఖరకరుని కరతీక్షణంబు
నకలభాషిణి దేహవల్లికవాడి పోవునని శంకచే దట్టచును నీడ
లతో గూడిన గున్నమామిళ్ళు గల్గి చల్లదనమును జల్లించు
చుపోయిని గూర్చుచున్న మంచినీటి కొలఁకుల తీరంబున
విడియించి శాకపాకాదులు పరిచ సంబోనొర్చుకొని తృప్తి
మీర భుజించుడని యాజ్ఞాపించి తనకై తయారు చేయబడిన
మధురతర పదార్థంబుల కలభాషిణి జుటఁగూర్చుండి యార
గించి కలభాషిణితో సరససల్లాపంబు లాడుచు ప్రొద్దుబుచ్చు
కొనుచుండెను. ఆసమయంబున నాటవిక జంతుజాలంబు దప్పి
గొని జలభ్రాంతి నెండమావులకై పరువిడుచు సైసికుల కల్లా
సంబు గల్గించు చుండెను. అదివసంత ఋతువగుటచే కానన
తరురాజంబు లెల్ల లేజవుతుండను. పూమొగ్గల తోడను
విలసిల్ల వనలక్ష్మీక పూర్వశోభనా పాదించు చుండెను.
శుకశారికాది పక్షిని కరంబులు చల్లనైన చెట్లపై జేరికలర
వంబు లొనరించు చుండెను ఇట్లుండ సూర్యుండు కొంతసేప
టికి సత్యగుణపురి ప్రధానండ్ల విష్ణురూపంబున వెలుగొందు

చుండ నా భూపాలుండు సైన్యంబు నచ్చటనుంచి తరిలించి
 బాటపట్టి నమన కాజ్ఞాపించి తాను కలభాపిణి యుక్తుడైగ
 జాకోహాణం బొనర్చి సైన్యమధ్యంబున నేగుచు ప్రొద్దుటకు
 వరకు నడచినన తిగల యొక్క ప్రదేశము నవిడియించి యుండ
 నారాత్రి కొన్ని మర్చిమిత్తంబులు వారికి పొడచూపసాగెను.
 వారలా దురిత్తుమిగులుల కలుకుచు దిశలు పరికింది విచారిం
 పనొకమూల కొద్దిపాటి నల్లసుబ్బు తెప్ప గాన్పించినదే కాని
 మఱేమి యుపద్రవము సంభవించునది వారికి దోచినదికాదు.
 అంతట భయంబుతో జాగ్రతగా నారాత్రి యచ్చట గడపి
 మరునా దుదయమున వెడలి మఱియొక మజలీకి బొవువరకా
 మబ్బు తెప్పంతకంతకు బలమై సూర్యరశ్మి భూమిపై సోక
 కుండు నంతటి దట్టముగా నాకసంబెల్లనాక్రమించి స్రీయాణం
 బున కనుగూలంబుగానే యున్నది కాని వర్షమువచ్చు నేమో
 యునుభయము మాత్రము గల్గించు చుండెను. అదియుకాలం
 బగుటచే మబ్బెంత డంబముగా గాన్పించినను వర్షము మిక్కిలి
 కురియదని ధైర్యంబు వహించి మహీపాలుండు సైన్యమును
 సూర్యాస్తమయ కాలమున కింకొక మజలీకి జేర్చెను. అమ
 జలీ మహారణ్య ప్రదేశము అచ్చటికి చేరినకొంచెము సేసటికి
 నముద్రములతో నున్న నీరెల నొక్కసారి మేఘరూప
 మునుదాల్చిన దో యనునటుల నంతరిక్షంబెల్ల ఘనఘ
 నాఘన సముదాయంబుతో నిండి యుద్ధోషింపుచుండ
 నెడతెగని తీగ మెరుపులువచ్చిన యునేంద్రియములఁ
 బ్రవేశించి దృష్టుల నిరోధించి పరస్పర సంవర్షనంబుల
 గూవుమావిన సైనికులు సైన్యాధిపతులు మహాభీతచే
 తస్కులై ప్రాణంబులయెడ నిరాసఁజేసుకొని దిగాలు

బిడ్డల స్మరించుచుండిరి. రాజు కలభాషిణిని గొగలించుకొని
యాత్రముతోఁగటబడిన చిన్న డేరాలొ ముడుచుకొని భగవ
న్నామస్మరణంబుఁ జేయుచు గంధాలింగన సౌఖ్యంబునభ
వించుచుండెను.

అంతలో వారి కందఱికి తీవ్రమని ధ్వని వినబడ
నారంభింప గుండెలుపగిలి యల్లాడుచుండ నదిత్య గింద్రియము
మూలకముగా గాలియ న్నిగ్రహించుట కవకాశముగల్గెను. ఆ
మహావాతము దిక్కులమాటు మ్రోగించుచు ఫల వృక్షంబుల
కొమ్మలవిఱుచుచు మహావృక్షంబుల కూకటి వ్రేళ్ళతో సహా
పెల్లగించి భూమి కెరిగించుచు సముద్ర మధన కాలంబున
బుట్టిన హాహాలంబు చందబున లోకంబున వ్యాపించి
సమస్త ప్రాణికొటికిన నిర్వాచ్య భయంబా పాదించుచుండె.
అత్రటి నోరుచున్నపై రోకటి పోటన్నట్లు మెరుపులుతో నురు
మలతో గూడిన భయంకర మేఘ సంఘంబుమండి ఇద్ద ఇద్ద
శిలలు భూమిపై దుముక నారంభించెను. అప్పుట్టున నిండ్లను
వదలి పరిభూముల యందరణ్య మధ్యంబున చిక్కువడిన ఈ
రాజు రాజు సైనికులు మొదలైన వారికి దిక్కు సర్వ వ్యాప్తియై
కృపామయుండునైన భగవంతుండొక్కఁడు దక్క మతెవ్వ
రుంగలరా. జనులయుక్క మష్కర్మ ఫలంబొక్కొక్క సారీ
రీతి కట్టి టడుపుచుండును. ఆదుర్దినంబున వీరల యవస్థ నేమని
చెప్పవలయు శిలాపాతంబువలని బాధకు తాళలేక కనులమూ
సుకొని పరువిడి చెట్లకుదాకి మూర్ఛ జెందువారును ముండ్రపా
దలలోఁబడి వాడియుండు దేహంబున జొరబాటి విఱుగ కు
య్యిడువారునుపరువిడుచుండ కాళ్ళకురాళ్ళుతగిలితీగెలు మొప్పు

కొని మొగము నేలతాకునట్లుగాబడి మొట్టొకరును
 ఒండొరులు బిట్టుగాదాకి అబ్బో చచ్చితిమనువారును, చెట్ల
 మొదళ్ళమఱుగున గూర్చుండి కొమ్మలువిటిగి భూమిపైబడి
 నవుడెల్ల బిట్టలుకువారును. చెట్లతోట్లలుతడివికనిపెట్టి యెందు
 తలదూర్చి యందున్న చీమలు లేళ్ళు మొగమాలను కన్నులను
 బట్టి కుటుచుండ నోర్చుకొని పండ్లుబిగబట్టి మూల్గువారునునై
 నిశ్శలభక్తతో భగవన్నామ స్మరణమును చేయుచుండిరి.

ఇక డేరాగోనున్న రాజుగాదు కలభాషిణి యేమైరో
 విచారించుము. డేరా పెద్దపెద్ద తాళ్ళుతాకుదుచే పగిలి కొన్ని
 రాళ్ళు వీడికి తగులుట కారంభింప దాలుసహాయంబుగాకొని
 రాళ్ళదెబ్బలు దగులకుండ తప్పించుకొని యొకమహావృక్షము
 మరుగునకుఁజేరి యెట్టి దుర్మహార్యంబున బతులు దేరితిమి
 యెట్టికర్మంబు వాటిలెను. అని విచారపరీతి మనస్కులై దరి
 దోచని గతినుండగా చెట్టుకేవలకొని సమీపంబున శా
 రూల గర్జనంబు చెవులచిందర గొనజేసెను, అట్టితరి నట్టిధీగు
 నికై నను వివేకము చాలియుండునా.

వేంకటాద్రినాథు మహిపాల వర్యుండంతట విభ్రాంతి
 జెంది కలభాషిణిని వదల కరవాలంబునకై డేరానైపులఁఘిం
 ప కలభాషిణి తత్తరించుచు లేచి గాఢాంధకారముగో మఱి
 యొక నైపునకు పరునెత్తి ఘమూరు నూరు సంవత్సరముల
 క్రిందటనే పుణ్యాత్మునిచేతనో ద్రవ్వింపబడి దట్టముగా తీగల
 చేత నల్లుకొని. గోముఖ వ్యాఘ్రంబు చందంబుననున్న పాదు
 బావిలో జారి దెబ్బ మిక్కిలి తగులకుండినను భీతిచే స్పృహ

దప్పి పడి యుండెను. వేంకటాద్రి నాయుండెంత నేపా కటికి
చీకటిలో వెడకులాడినను జేరయే కనుపించక పోగా నిక కర
వాలంబెచ్చట జిక్కును. అంతలో నా వ్యాఘ్రుంబెటు పోయె
నోగాని దాని గర్జనంబు మఱియొకసారి విన వడక పోగా
రాజునకప్పుడు కలభాషిణి జ్ఞప్తికివచ్చి యాపె జంట జేర
వలయునని యొచ్చెను గాని యాచెట్టెక్కడనున్నదో కనుగొన
వీలుగామి నతనికోరిక నెఱవేరినదికాదు.

ఇట్లుండ కొంచెము నేపటికి జగద్రతుని దయా విశే
షంబువలననో వీరల సుకృత యోగంబుచేతనో పాపాణ
వృష్టి కొంచెము శాంతించి మబ్బు పల్చనై విఱిసిపోవ నారం
భింప వారల కనుతెచ్చలు కొంచెము తెరిపిళ్ళుబడి దృష్టినాశ
ము లించుకంత పనిజేయ సాహసించెను. చచ్చినవాండ్లుగాక
నందందు మఱుగులజొచ్చి ప్రాణాప శిష్టులై యున్నవారు చలి
చే గజగజ వడకుచు నొకళ్ళొకళ్ళు కొగలించుకొని తమ
కష్టంబుల బెప్పుకొని వాపోవ జొచ్చిరి. మఱికొంత నేపటికి
సంఘోర్నంబుగా మబ్బు విడిపోయి తారా మండలంబెల్ల
కళావిహీనంబైన తారాసముదాయంబుచే చెన్నదరిగి ప్రాగ్ని
శాభాగంబు పాండు రచ్చాయలో గూడి వేమవ పాలు పుం
దెలుపు చుండెను. అవ్వేళ రాజ చంద్రుండు విన్ననగు మొ
గంబుతో ప్రియురాలైన కలభాషిణికై యాప్రదేశమంతయు
వెదకి వెదకివిసిగియమ్మానినీవతంసముపులితోటబడినదనియెంచు
కొని తన యవివేకమునకును దాని దౌర్భాగ్య రేఖకును చిం
తించుచు భిన్నంజై యొక ఒండమీద కూర్చొండి యుండెను.

అప్పుడు వీరలవల్ల తన కరంబులచే స్పృశించి వణకును బాపి యూరోగ్యవంతులజేసి జగద్బంధు నామ బు స్పృష్టికరించు కొనటకై వడివడి నేగుదొచినాడను నట్లులా రోగ్య కరణుడు నయా చలంబు సధిరోహించెను. అంతట సజీవులైయున్న సైనికులెల్ల నెండ్ర శాగి కొంచెము బలభైర్యంబుల వహించి రాజుగారిని సమీపించిరి. సైనికులు సమీపించువరకు రాజు చింతలో మునిగి యున్నవాడైనను తన భేదంబును గనుపర్చి సైనికులు వాతె సడలబెట్టుట ధీరోదాత్త లక్షణంబుగాదని యెంచి భైర్యంబునా వహించి యుత్సాహకర వాక్యంబు లుగ్గడించి వారల యలమట బాప నొనెనుగాని యారాజచంద్రుని ప్రశ్న నారాజమఘోర లామంబు కనపింపమిచే వీరల నయనోల్పలంబులు వికసించి రాజున కాహ్లాదము గల్గించినవిశాదు. గనుక రాజు వారలతో చచ్చినవారికై దుఃఖింపకుడు జన్మమెత్తిన తర్వాత నెవ్వారైన శాశ్వతంబుగా జీవింతుగా వారలయాయుఃప్రమాణములు పూర్తియైనవిగావున వారు దివంబునీ నెవంబుతోనలంకరించిరి భేదంబు వహింపకుడు భైర్యంబు బొందుడన వారలు రాజుజూచి స్వామీసాధ్యుని యగు కలభాషిణి యేమయ్యె ఆమె ముఖవద్మంబు కనుపింప మిమాదక్షి పరంపరల నెడి భ్రమరంబుల కూరిటగలుగకున్న యది యెఱిగింపు డన నారాజ వశేణ్యుండు శార్వలగర్జితంబువిన వచ్చినది మొదలుకొని వారలు తనను దర్శించువరకు జరిగినకథనంబును వారికినినిపించిన వారును కూడ నాచుట్టువక్కల ప్రదేశములరసి కానక రాజుగారితో పాటు పులియెత్తుకొని పోయినదని నిశ్చయించుకొని నిరాశాపూరితచే తస్కలై చింతించు చుడిరి.

అర్కాతి తా యూమారు తంబు మెండుగానందే కాని
వర్షము మాత్రము స్వల్పముగా నందుటంజేసి సైనికులకు చా
లామందిః దెబ్బలు తగిలినవేకాని జీవంబుల బాసినవారరుదు.
పిమ్మట వేంకటాద్రి నాయండు తన సైన్యంబు దోడ్కొని
మరునాడు సాయంత్రమునకు అమరావతీ పురంబుజేరి దెబ్బలు
తగిలిన సైనికుల కంకటిః దిట్టముగా భోజనంబులు వెట్టించి
బృహద్వైద్య శిఖామణులచేత మందులిప్పించి చికిత్సలు జే
యించుచు కలభాషిణిని మఱచి సుఖించుచుండెను.

వేంకటాద్రి నాయుడు.

నవమాలాసము.

అట్టులా కలభాషిణి యాపాడునూతిలోబడి నాలు
గైదు గడియల ప్రొద్దెక్కువరకు స్మృతిలేక యుండి భగవం
తుని కృపవలన దేటిలేచి కూర్చుండి పారజూడ నిరులు దట్ట
ముగాగ విసి యుండుటచే నది బావియని గ్రహింపలేక మహా
భయంబుతో నిలువంబడి ముందుకు రెడడుగులు వేయగో
డమా దిరిబాదరి కొంచెము గట్టిగా సోకనేమియు తోచని
దై మటియొక ప్రక్కకు బోవ నటుకూడనటులనే తగిలిన
మటిరెండు ప్రక్కలకూడ చూచి యెటుబోవను వీలుగా
మినది బావియని గ్రహించి తందరపాటుజెంది మబ్బు గాలి
వాన సంగతి జ్ఞాపకమురాగ ప్రమాదవశమునతానందుగూలితి
ననుకొని దానిలో చాలభాగము తీగెల యాకులచే వూడిత
ననుచుకంతయు దెబ్బ తగులకునికి సంతసించుచు వేంకటాద్రి
నాయనికే యాపద ఘట్టిల్లెనో యని లోనచల్లించుచు నతం
డాపైచున్న వాడనియెంచి భూపాలా ప్రమాదవశముననే
నిందు బడితి రక్షింపుమని యెంత మొఱవెట్టినను నాపె మొఱ
యరణ్యరోదనంబయ్యె. ఇట్లు కొంతవఱకు పిలిచిపిలిచి ప్రత్యు

త్తరంబేమియు రామి నామహారాజందు లేడని నిశ్చయించి
యూర్ధ్వద్వష్టి సారించి చూచుచుండ నాతీగెల సందులలో
నుంచి సూర్యరశ్మిలోన జొరబాటి బావియొక్క పైభాగ
మందు ప్రసరించి వెలుంగ జేయుచుండెను.

అంతట నాకలభాషిణియది పగలని గ్రహించి యేవు
న్యాత్ములైన నా బావి సమీపమున వెళ్ళుచు తనయూర్త నాదం
బువిని తన్ను వెలికిదీసి రక్షింతురను పేరానతో నన్ను బైటికి
దీయుడయ్యలారా బైటికిదీయు డయ్యలారా; యని విరామ
ములేకుండ కుయ్యిడుచుండెను.

అచ్చటికొక శ్రోసుదూరమున నొక లంబాడితండా గ
లదు. ఆటండాలో ముతరాచ కులంబునబుట్టిన రసానాయకా
భిష్యజెలఁగు వాడొకఁడు గలడు. అతండు ప్రతిరోజు తుపాకి
కట్టెనొకదానిని భుజమున బెట్టుకొనిబోయి యేకుండేలుపిల్లనో
కొట్టి తెచ్చుకొని కడుపునింపుకొనుచు పాపిష్టికండలను బెంచు
కొని పాపభీతి రవ్వంతయులేక కండ్లుగానక సంచరించువాఁడు
హాడీరోజున నింటపుల్లులలేకపోగా తుపాకికి మారుగా గొడ్డ
లిని భుజముపై బెట్టుకొని కట్టెలను మోపుగట్టుట కదలక మో
కును చేతబట్టుకొని యూముప్రొద్దెక్కువరకా పాడుబావి ప్ర
క్కగానున్న బాటనుబడి యేగుచుండ నీకూతవాని చెవుల
బడియె. కలభాషిణి యదృష్టమేమోకాని చచ్చుచున్నను కం
డ్లజూడని యాకటికము తరాచవాఁడాపె యూర్తనాదంబు
చెవి సోకినంతనే పరు వెత్తుకొని బావియొద్దనుకువచ్చి యెవరు
నీవు యిందేలబడితివన నాపె నన్ను త్వరగా బైటికిదీయుము.

నాయుదతంబు బ్రహ్మవచ్చినవెనుక చెప్పెననన వాడు బావి
 నావంరించిన పిగెలను గొడ్డలిచే మొదప్పుదప్పి చివ్వి వెంట
 తెరపిజేసి గట్టిచాటి కట్టనొకదాని నడ్డముగావేసి నాన్ని నొక
 యదుగును భూమిపై నొక యగునినుంప తన చేతనుంపు మోకు
 కొని కుచ్చుగాసి నొకరికిడిచిన నాపె యాయుచ్చును తల
 దూర్చి చేతులను దప్పించి చంకలలో జేర్చుకొని బిగించెను.
 అంతటవాడు మోకును గట్టిగాఁ బుకొని ముల్లమెల్లగా చేసి
 యొడువ జడనెచి దాని చూపులేక కచ్చుగువొందుచు కనురె
 ప్పవేయక చూడనాగెను. శివపటనును కోనులంబగు నమ్మా
 నిని గాత్రంబు కలుగు త్రాటియొరపిడిచే నెంతనొచ్చి యెంత
 కండెనో భగవంతునికెఱుక యాపికెఱుక అబ్బుర నాపె
 యూరక చూచుచున్న నగపానాయకునింకొంచి అన్న నీది
 సేవూరు యెందుబోవుచు నిదు నానాణంబుల గాచి పున్నె
 బుగట్టికొంటిపన నాతండాపెతో దనవృత్తాంతమును చెల్పి
 మనోక్షేతంబున మోహ బీజంబునాట రాగా రసంబున నం
 కురింపించు చుండెను. కలభాషిణి వానిచునో భావంబు కొంత
 గ్రహించినదై యుచ్చోటు వాయనెంచి. అన్న యిక్కడి
 కేయే గ్రామములు సమీపమున నున్నవని యదుగనతండు
 ఇక్కడి కేవలముగగరలేవు మాటాండా యొక్కటే కోసెను
 దూరమునో నున్నది. మాపూరికి పోదామురా నీకు బువ్వ
 బ్రహ్మ బాగాసాకుంటా నాకు తుపాకివేట బాగావచ్చును.
 కోజు తిన్నంతమాంసము తెచ్చిపెద్ద మేమునల్గురన్న దమ్ము
 లము మాకుజీతగాండ్లు చాలామందున్నారు. నువ్వేమివని
 నేయనక్కట లేదు నవ్వీపెద్ద యడివిలోనుంచి దారికను
 క్కోలేవు. ఎగోలాలు మెకాలు ఎలుగుబంట్లు కొర్నాసి

గాండ్ల యెక్కడచూచినా అయ్యే శాపము నువ్వుచూస్తే పం
డాల మెత్తగానున్నావు నిన్ను వదలివేసిపోవుటకు నాకుకాకు
రావడంలేదు జాలేస్తుంది. బువ్వకు చాలాపొద్దెక్కింది పోదా
మురా పోదమురా అని తొందరించిన నక్కలికి మనంబున
నిట్లు విచారిండుకొనసాగె. అయ్యో యితందు బావినుంచి
తీసి ప్రాణదానం బొసంగినందుకు సంకసించితినిగాని యీతం
డిమారాల మూలకముగా దౌష్ట్యభావంబును వెల్లడించుచు
మంచిమాటలతో దనయింటికి గొనిపోవ నెంచుచున్నాడే మా
నభంగ కాలమందనృతంబు వచించినను పాపంబురాదని పెద్ద
లు పండింతురుగదా. ఇప్పుడు నేనత్యవసరంపు పనిమీద నమ
రావతి నగరంబున కరుగుచున్నదాన తిరిగి వచ్చునప్పుడు మీ
యూరికి వచ్చెదననిచెప్పి చూచెద. సంతకువినకమించి వచ్చిన
నాపై వీనిపుటమార్చెదను.

అని యానర్చానాయకుని జూచి అన్నా నీయింటికిరాక
వెళ్ళుదు ననుకొంటివా. నేనిప్పుడు తొందరపనిమీద నమరా
వతి పురంబున కరుగుచున్నదాన తిరిగివచ్చినప్పుడు వచ్చెదను
ఆపురంబున కేమాడ్గంబున బోవలయునో చెప్పుము నాకు తెల్లి
వైన తండ్రివైన నిప్పట్ల నీవేకదా నాయం దింతమాత్రము
దయయుంచుమన నమ్ముతరాచ నాయకుండు లోననిట్లచు కొ
నెను. ఇది అమరావతికి బోవుచున్నానని చెప్పుచున్నదే దీని
కమరావతీనో నేమిపని యుండవచ్చును. వేంకటాద్రిచాయని
వరించి పోవుచున్నదేమో అట్లయిననిది యచ్చటికివెళ్ళి నమ్మ
హారాజును వదలివచ్చునా నన్నమాయజేసి తప్పించుకుని పో
వాలనని చూస్తుంది దీనికి బాటచెప్పగూడదు. దీన్ని పోనియ్య

కూడదు. అని యామెతో నీవు చూచిపోవటానికి వస్తానని చెప్తున్నావు. అట్లాకాదు నేను చెప్పినమాటలు తెలియలే నీవునన్ను పెండ్లిజేసుకొని మాయింటికాడనే యెప్పుడూ నాకు బువ్వొండి పెడుతూ వుండాల పోనియ్య పోవామురా మాయింటికని చేయిపట్టకోనపోగా నవ్వుకొనుచు కొంచెము వెనుకకుదగ్గి నన్ను బలవంతమున తీసుకొని పోవనవసరము లేదు. నీమనసు కనుగొందమని యింతవర కట్లంటినేకాని నా ప్రాణములను గిక్కించిన నన్ను పెండ్లిచేసుకొనక నీవు పొమ్మన్నను పోదునా కొట్టుము కొట్టుము కట్టలుగట్టి మోపుగట్టు కొనుమని తొందరించినవాడు సంతోషాతిశయంబుచేసేప్పొంగి యావచ్చుకీ నుపయోగించి నాలుగు దెబ్బలగా నరబండి కట్టల పగులగొట్టి మోపుగట్టి తలపెబ్బుకొని గొడ్డలిని భుజముపై తగిలించుకొని రావే రావే ప్రొద్దెక్కింది. అని యక్కలభాషిణిని వెంటబెట్టుకొని బిరబిర నడచుచుండెను.

వేంకటాద్రి నాయుడు.

దశ మోలాసము.

ఆనర్కానాయకుడు సంతోషాతీతయంబున మైమఱచి
నడచునప్పుడు బుజముపైనున్న గొడ్డలిజారి కాలిపైబడి కొంకి
సరముతెగ నాకటెలమోపుతోసహా వతండు నేలగూలి వాపో
పడొచ్చెను. అప్పుడు కలుభాషిణి నాకు ప్రాణదానం బొనర్చిన
వీని కిప్పట్లనేమి యుపకారంబు గావించునాయనియెంచి మరల
వానిదౌష్ట్యంబును దలంచి వాని బారినుండి తప్పించుకొను
టకు భగవంతుం డిట్లానర్చినాడని సంతసించుచు వానివైపు
కన్నెత్తియెనచూడక వచ్చిన బాటనే తిరిగి పోవుచుండ ముత
రాచవాడు చూచి దీనితల్లి సిగ్గోయ్య వచ్చేదాని వలెశ
యిష్టపడివచ్చి నాకాలు తెగంగనే తప్పించుకొని పోతుందిరా
దీన్ని మెట్లాపోనిచ్చేదిరాబాబూ. అనివండ్లుపటపట గొరుకు
కొనుచున్నంతలో దాడికటునిటు ప్రక్కలనున్న గొడ్డచప్పిడి
గొడ్డగాచే వాండ్రమాటలు వానికి వినబడెను. అంతలోవా
డొక యుక్తిపన్ని ఆరేహేమ్మ ఒరేయాస్తా యేమిరోశత్రా
అని పెద్దగా కేకలుబెట్టి ఒరేయెవతో నావెంట తండాలోకి
వస్తానని చెప్పినా గొడ్డలిమోసు కోస్తానని తీసుకొనివచ్చినట్లే
వచ్చి నమ్మించి నాకాలుతెగనడికి పోతుందిరో నేను బతకను
రో బాబూ అని బిట్టుగానేడ్వ నాలంబాడివాండ్లు పరు
వెత్తుకొనివచ్చి వానినిజూచి వెంటనే పరువెత్తుకొని పోయి

కలభాషిణిని చుట్టుకొనిరి కలభాషిణికి లంబాడి వాండ్రను
జూచినంతనే తాకరు సైన్యము జ్ఞప్తికివచ్చి భృతిదూలి మఱల
వాండ్లు నశించిరిగదా యను వివేకంబుతత్త్వణమే గలిగి.
అయ్యో మీరలెవరు. నేనేమితప్పు జేసితి నన్నేచ్చటికి గొని
పోయెదరు మీరెచ్చటికి రమ్మన్నను వచ్చెదనుగాని నన్ను
ముట్టకుడన నాలంబాడివాండ్లు మాముతరాచ నాయకుని
కాలు నడికివచ్చి నేనేమితప్పు చేశానంటున్నావు. పోదాముచా
మానాయకుని దగ్గరకు పోదాముచా.

అని యాపెను వెంటబెట్టుకొని యా నర్సానాయకుని
దగ్గరకుదీసికొని వచ్చి యలనితో దీనిని మననాయకుని దగ్గ
రకు దీసుకొని పోతున్నాము మీవాండ్లకు నీనంగతి చెప్తాము
లేలని యాకలభాషిణిని గొనిపోయి యా టాండాకు నాయ
కుండైన రాజుగాని యెదుటనిల్చిన రాజుగాడు లంబాడి బా
నతో వాండ్రనిట్లడిగిన వాండిట్లుచెప్పిరి.

రా! ఈమెయెవరు ఎందుకు తీసుకొని వచ్చితిరి.

లం—ఇదియెవతో మాకు దెలియదుముత గాచనర్సా నాయ
కుని కాలనటికి పారిపోతూ వుంటే మేముపట్టుకొని
వచ్చినాము.

రా—నర్సానాయకుడి కాలేమిటి యీపెనరుకు లేమిటి
ఆశ్చర్యముగా నున్నదే

లం—అడవిలోకి నర్సానాయకుడు కటెలకొటకు పోయి
కొటి మోపుగట్టుకొని వచ్చుచుండగా రుది దారిలో
కలిసి నేనుకూడ మీటాండాకే వస్తాను. ఆగొడ్డలి

నిటుదెమ్ము నీకు కట్టెలమోపే చాలబరువుగా నున్నది
అని గొడ్డలిదీసుకొని వెంటనే మామిడికొయ్య వాగు
దనక వచ్చి దీనికేమి చేటుకాలమో కాని యతని
కాలు నటికినదట పాపమా నాయకుడచ్చటనే పడి
యున్నాడు వాండ్రకు జెప్పవలయు పోయిమించము
మీద నెనకట్టి తెచ్చుకొందురు.

రా—అటులనే చేయుదు ఆనర్సానాయకుని మాత్రమచ్చట
నుండియే నాయొద్దకు గొనిరమ్మని చెప్పును పొండు.

అని యానతిచ్చిన నాలుకాడి వాండ్లు ముతెరాచ
వాండ్లయింటికిఁ బోయి యీసంగతిని వాండ్లకెఱిగింప నా
యింటివాండ్లందఱు గుబగుబతోమ్ములు పగుల గ్రద్దుకొని
యేడ్చుచు మంచముకుక్కి నొకదానిని నెత్తిన వెచ్చకొని
మామిడికొయ్య వాగుయొద్దకు పరుగిడిరి. వీండ్లు సమీపించు
వరకు సర్సానాయకుండు వీరినిజూచి నాగతి యిట్లులెనది నేను
బ్రతుకుదునా అన్నలారాయని తనకాలును జూపి పెద్ద పెట్టున
నేడ్వ వీండ్లుగూడ వానిపైబడి యేడ్చి యేడ్చి యామంచము
పైవేసికట్టి మోసుకొనివచ్చి రాజుగాని యెదుట బెట్టిరి.

రా—ఏమోయి నీకాణెటుల తెగినది యిమానముగా
జెప్పుము

న—(తనలో) దీనిపైని లేనిపోని నేరమునుమోపి యిబ్బంది
పఱచితినా యిది యీ పూల్లోనే వుంటుంది నాకాలు
నయమైన తర్వాత పెండ్లిచేసుకొన వచ్చునుగాని
దీనిపై నీగింద మోపవలసిన దేయని యాలోచించుకొని

నాయకునితో నేమిచెప్పేది యీ మాయలమారిని
 నమ్మిన నింతచేసినది ఆడువాండ్రెంత పనులైన జేతురు
 ఇది బావిగోపడియుండగా దీసి పాపమని వెంటబెట్టు
 కొచ్చినందుకు నాళాలు నడికి పున్నెము గట్టుకొన్నది
 దీనిని వదలిపెట్టకు నాయకుడూ వదలిపెట్టకు

రా— ఈపదేవుండు మెచ్చటికి పోవుచు నేబావిలోబడినది
 ఆబావియొద్దకు నీనెందుకు పొలివి యీపెనెటుల దీసి
 తివి నీవింత పేలుచేస్తే ఆమె నీళాలెందుకు నరికింది
 నేను నమ్మజాల నీవు వట్టినేరములు మోపుటలో గట్టి
 వాడవుకదా?

న— వినండి అనితనకు తెలిసి నంతచుట్టుకు యాపెన్యతాంతం
 బును యాపెబావిలో బడిన కారణంబును. తానెచ్చ
 టికి కట్టెల్లకైపోయి యాపెను తీసినవిధంబును జెప్పి
 యూరిలోనికి వచ్చెదనని నా వెంటవచ్చుచు మోసు
 కొనివచ్చెదనని నాచేతిలోని గొడ్డలినడిగి తీసుకొని
 యిట్టివని జేసింది. దీనిపట్టికటి నేయించక చూస్తూ
 వేమి నాయకుడూ చూస్తావు.

రా— అప్పుడా కలభాషిణిజూచి నిన్ను బావిలోనుంచి యి
 తండు తీసినాడా. నీకేమియు భయములేదు ధైర్య
 ముతో నిజమును జెప్పుము.

క— నన్ను బావిలోనుంచి తీసి నాప్రాణముల కాపాడిన
 మాటమాత్రము యదార్థము.

రా — అట్లయిన నీవుకృతఘ్ను లాల్లనైవానికాలు నేలనటికి
తిని అన్నముపెట్టిన వానికి సున్నముపెట్టెదవా

క — నేనంతమంది యెదుట భగవంతుని సాక్షిగా చెప్పు
చున్నాను వినుడు యాతండు నన్న బావిలోనుంచి తీసి
తినయింటికివచ్చి తనను పెండ్లిచేసుకొంటేనే తప్ప
వల్లగాదని పట్టుబట్టి కాదనిన నేమథానోయని భయ
పడి యిష్టతను నభినయించి మీబోటులకు చెప్పుకొను
టకై మూతొడాకు రానొడవబడి యాతండు కట్టెల
మోపును దీసుకొని గొడ్డలి భుజమున బెబ్బుకొని ముం
దు నడచుచుండ నేనును వెంబడి చి నడచుచుంటి
ఇట్టిర్వరము కొంతదూరము నడచుసరికి యతని
భుజముపై గొడ్డలిజారి కాలుతెగినది ఇంతకన్న నే
నెఱుంగ

రా — అట్లయిననీవు మా గొడ్డలకాచే లంబాడీలు వచ్చువర
కు వెనుక కెందుకు పోవుచుంటివి ?

క — ఇష్టములేక యేనుననో యనుభయంబున వచ్చుదాన
నగుటచే నితండేమియు నన్నిక చేయలేదుగదా యని
యెంచి మరిలి పోవుచుంటిని అంతలో మీలంబాడీలు
వచ్చి మానాయకుని యొద్దకు బోవలయునని నిర్భం
భించుటచే వచ్చితి.

రా — ఆ తెలిసినది నిజము వాడునిన్ను పెండ్లిచేసుకొంద
మాని యెంచి యింటికి రమ్మనినమాటయు నిజమే

నీవు విధితేక పచ్చుచు వానికాలునఱికి పారిపోవు
చున్నమాట నిజమే నీవుతప్పక దండనాద్వారాలవు.

అని శేఫ్ సిందును చిలిచి దీనిని దీసుకొని పోయిమన
పటేలు గారికి వప్పజెప్ప ప్రొద్దుకుంక బోవుచున్నది. యీ
రాత్రి తప్పించుకొని పోయిన యెడల తేనిపోని యిబ్బంది
మనకు వచ్చును.. అని రెండుగడియల ప్రొద్దువేళ శేఫ్ సింద్
కింకొక వానిని తోడిచ్చి బహుజాగ్రత్తగా గొనిపోండు సుమా
యని కలభాషిణిని వారికొప్పగించెను.

వేంకటాద్రి నాయుడు

ఏకాదశోల్లాసము.

ఈతండాకు పటేలండు నట్టి గామము మూడుకోరి
 సుల దూరములో నున్నది వీరేశ్వ వేగముగా గొనిపోవుద
 మన్నను యారోజున నాపె పూర్తిగా నుపవాసంబుంట
 వలన నడువలేనిదై యా ప్రొద్దు నొకమైలు దూరములోనే
 క్రుంకించెను. ప్రొద్దుగ్రుంకిన తరువాత నడువజలస్సిన దంతయు
 నరణ్యప్రదేశ మే అయిననువాండ్లు చిరపరిచితులుగనుక దైర్యం
 బుతో నమ్మానిని నడుపుమని యదలించుచు కొనిపోవుచుం
 డిరి. ఇట్లు మెల్లగా మఱియొక మైలుదూరము పోవువరకే పె
 యొక్క యుడుగైన నడలేక నిస్సస్తువతోకూలబడిన వాండ్లు
 బేరా యీపె ప్రొద్దుటినుంచి కూమలేక నిస్తాన దశో
 నికె ఎచ్చినది మనమిప్పట్టున నీచెనంత బాధించిన నందుకం
 తెయు లాభంబులేదు. ఇచ్చటికి దగ్గరలో నొకకోయ గూడె
 మున్నదికదా కోయదొర యింటికిపోయి కొంచెమువాల్సెనను
 తీసుకొనివచ్చి త్రాపి నేడదీర్చి తరువాత నెమ్మదిగా గొని
 పోవుదము అని వారిరువురుగూడ బలుకుకొని యొకండాపెరు

కావలిగానుండి మఱియొకడు పాలుగొనివచ్చుటకై కోయగూడెము జేరెను. ఆకోయగూడెములో ప్రతియింటికి నాలుగో మూడో ఆవులుండియే యన్నవి. పాలిచ్చునవి మాత్రము బహుతక్కువగా నుండుటవలన నీశేఫ్ సిండ్ కడుప్రయాసపడి ప్రతియింటికి తిరిగి యుడిగి యుడిగి విసుగుజేంది తుదకుబోభిని యాచించిన యాచకుని విధంబున విచారపరీత హృదయుండై వచ్చు సమయంబున నొక కోయపెట్ట యెటకేనిం జనివచ్చుచు నితనికంటబడియె. అంతట శేక్ సిండ్ దానితో పెట్టాప్రాణము మీదికి వచ్చివచ్చినను మీగూడెములో నిన్నిదాహము దయచేయువారు కూడలేరుగదాయననది అయ్యానేనిచ్చెదను రాయని యతని మరల గూడెముగోనికి కొనిపోయి నిలుపుచెంబు పరిశుభముగా తోమి యూటవాగులోనుంచి తెచ్చిన యెట్టనినీరు తీసుకొనివచ్చి యాయబోవనతండు మీనీగుతాగి కులము చెడగొట్టుకొననాయని మరల పోవుచుండెను. అప్పుడాపెట్ట యెదురువచ్చి పోనియకడ్డువెట్టి మానీళ్ళు. తాగంది యెందు కడిగితివయ్యా యననతండుదాహమునగా నిన్నికాగిన పాలిస్తావను కొంటినిగాని నీరు తెచ్చి యిచ్చెదవను కొనలేదు. నేనువచ్చి యుడిగిన నిన్నిపాలుబొట్టుకూడ యియ్యలేవా యేమిటిపోనీ నీజుట్టునాచేతలోనే వున్నదిలే నిన్నటిసంగతి మఱచి పోయ్యా ననుకొంటివా యననది క్రిందటిరోజున నొకతప్పుజేసి యాతప్పు బయలుపెట్టవద్దని కాళ్ళుకడపులు పెట్టుకొని బ్రతిమాలు కొనినదగుటచే నిప్పుడిలనికిన్ని నాలచుక్క పోయకుండిన చాతప్పు వెలువరించునేమో యనుభయంబున యతని

గడ్డము పట్టుకొనివచ్చి మంచమువేసి కూర్చుండబెట్టి తనకైన
పాలన్నయు చెంబులోపోసి తెచ్చి శుతని ముంచుంచెను. అతం
డా చెంబు చేతబట్టుకొని మాయుటికివెళ్లి చెంబును రేపుపం
పించెదననిచెప్పి నడివడి నచ్చోటుగదలి కలభాషిణిని నమి
పించువరకు ఝాముప్రొద్దుపోయెను. కలభాషిణి వాడుతెచ్చి
ఇచ్చిన పాలచెంబు చేతబుచ్చుకొని మిక్కిలియలసి దాహము
గొనియున్నదగుటచే నాగోక్షీరంబులనత్యాపేక్షతో గ్రోలి
సామ్యసిలినటుల పరుండ వారలుకూడ నచ్చటనే కూర్చుండి
కునికిపాటు పడుచుండిరి.

అసమయంబున నొక చిరుతపులి గట్టుకుచు వీరిమీది
కుటుక భయభ్రాంతిచిత్తులై చెరియొకదారి నరణ్యంబునంబడి
వరువిడసాగిరి. అంతయొక చిరుతపులి కలతజెంది ప్రాంతగిరి
గహ్వరంబులు ప్రతిధ్వోనులీయ గుత్పెట్టుచునల్లకల్లోలంబొన
రింప కలభాషిణియు వెఱిపట్టిన దానివలె తటాలునలేచి య
డవింబడి చేట్టులు పుట్టులు రాళ్ళముండనక పలాయనంబు జూ
పెను. బేరాచూచితరా యెట్టి యిమము లనుభవించినను ప్రా
ణంబుపై నెంత తీసిగల్గియున్నదో సర్వసంగ పరిత్యాగులై
కాననంబుల వసించి కందమూలముల భుజించెడి మానులే
భస్మాసుగుండు వెంటనంటిన నొడలెరుంగక పారిపోయి తిరన
యువ ప్రాయంబుననుండి మదన సామ్రాజ్య పట్టాభిషిక్తురాలు
గానుండి నలలన యిట్టిసమయంబున నట్లు పరువిమటాశ్చర్యం
బుగాదు. ఇది ప్రాణికోటికి నైజలక్షణము. ఇట్లొకరు పోయిన
దారి నొకరుపోక వారిద్దఱు చెరియొక చెట్టునెక్కి ప్రాణంబులు

కాపాడుకొనిరిగాని కలభాషిణిని విడిచినందుకు నాయకుండేమి
 నేయునోయను భీతిమాత్రము మనంబుల గలంకయుదయ
 మున నెట్టకేలకు టాండాజేరి జరిగినవృత్తాంతము నాయకునికి
 విన్నవించి ప్రార్థించినతండు వారల నిర్దుష్టముగా నెంచి నేమియు
 ననక విడిచివుచ్చెను. ఇక కలభాషిణి గతినారయుదము

అట్లు కొంతతడవు పరువె త్తనిలువంబడి యిట్లు నితర్కిం
 చుకొన దొడంగె యమకింకరుల వంటి వారిరువురి బారినుండి
 విధి యీ మిషతో తప్పించినందు కొంతయు సంతసం బొడ
 వుచుండ దానితోపాటే యరణ్యంబున నెందుబోవునది తో
 చక చింతయుకూడ బొడముచున్నది. యీ యంధకారంబున
 నేదెస నొక్కయడుగుంచినను తిప్పనో తుప్పనోపడి ముప్పు
 గలిగించుచున్నదే కాని చొప్పుగాన్పించుట లేదు మహాభీతి
 యను మైకమెక్కించి జగన్నాటక సూత్రధారుడీ వనరంగం
 బులోని కెట్టుదెచ్చెనో యెఱుంగను. అసమర్థపాత్రకు హఠోర్మో
 నీధ్వని వినినంతనే హృదయము కంపించునట్లు నాకర్ణంబుల
 కిందలి జంతుజాలంబుల శ్రావ్యగానంబులు కూడ రుచించుట
 లేదే సేనికాన రంగంబెట్లుతరించి ప్రియసందర్శన లాభంబు
 వడసెదనని యనేకవిధంబుల చింతించుచున్న యమ్మానవతీ
 తిలకంబున కగ్నిదేవుండు ప్రత్యక్ష మైనాడోయన సమీపముం
 దున నొకపెద్ద వెంటుగు కాన్పించెను.

అప్పుడాపె యది జనకదంబ కానోవునని సంతసంబు
 తో. నా వెంటుగున పొదలసంచులనుండి మెల్లగా తప్పించుకొని
 యాప్రదేశమును సమీపించెను సమీపమునకు రాను రాను

క్రమేణ స త్రేజఃబు మిగుల బలమైచిన్న పూసను సైతము గు
ర్తించుటకు పీలుగానుండి మున్నుండు ముగ్గుబుట్టల మాదిరి
బూడిదె దిబ్బలు కాన్పించి సంతసమునకు మారుగా భయం
బుగూర్చు సాగెను. తిరిగి నిదానించి చూడ తలపుటెల్లు వెన్నె
ముకలు మోకాలి చిప్పలు మొదలైన శల్య సముదయంబులు
పిమ్మట భండంబులు భండశకలాంబులు నెట్టగా కాలిన వ్రదే
శంబులు కన లబడి భయస బంధ మైన నివ్వెఱపాటు గల్పిం
చెను తదుపరి నిదానించి చూడ నామటగో కమలిన శవంబు
నేత్రగోచరంబుగా నాపెనునంబున గరడపురాణంబున చూ
వబడియున్న భూతప్రేత పిశాచాదుల భయంకర వికారస్వ
రూపంబులు సాక్షాత్కరింప చేతనంబుదక్కి చిత్రకారుఁడలి
ఖించిన తెరబొమ్మవలె నిలువబడెను కొంచెము సేవట్టె నిలువ
బడి యనేక రాష్ట్రకోర్పి యనేకకష్ట సముద్రంబుల నీదినద
గుటవలన వెఱ్ఱధైర్యంబు వహించి యాశ్శశాసము నుండి
తొలంగి పోవుచుండ హతాత్ముగా కారుదున్నలవలె నేవురుమ
నుష్యులు నీవిగుడ్డ గోచీలతో నాపెయెదుట బడిన నాపెచితం
బవృద్ధెట్లుండునో వర్ణించుటకు నాపల్లనై నదికాదు మొదటనా
వికారపు మానష్యులీ పెంజూచి కామిసి భూతమని నెఱచి దరి
జేరకుంకిరి పిమ్మట నమ్మానిని భయకంపిత గాత్రంబు నీక్షించి
సిజమైన వనితయని గ్రహించి వాండ్రేనాటి భాషతో పరస్పర
మిట్లు మాట్లాడుకొనిరి.

మొ—ఆరే తెన్నులారా మనను మెచ్చుకొని భగవంతుఁడీ
కన్నెను మనకొఱకు సృజించి యిచ్చటికిఁ బంపినాడు

రా తేకున్న నితయార్థరాత్రిబున నీవల్లకాటి దగ్గర
కీ చిన్నది యెందుకు వచ్చునురా ఆచా దీనిచక్కదన
మును వణించండిరా మనములేక గామములలో ననేక
యిండ్లకు కన్నములువేసి భూషణాదూలతో పాటనేక
మందికన్యల నెత్తుకొనివచ్చి యిచ్చనీరునట్లు భోజించి
వదలుచుంటిమి గాని యిట్టికన్నె యెన్నడైన కగుపడి
యందెనా ఈదినము బహుసుదినము మనమీ రోజున
దొంగతనమునకు వెళ్ళవద్దు దీనిని యెత్తుకొనిముసయుని
కీసట్లున కరుగదము ఇదు మీయభివాయ యేమి

రెం— బుద్ధిమంజుండవును పెద్దవాడవునైన నీ యభివాయ
మునకడ్డు జెప్పుదునా అదియునుంగాక యిట్టిదానినెట్టి
వాడైన విడచునా తిప్పక గొనిపోదము.

మూ— బీదవాడు చేతికి దొరికిన మొహరీని విడిచితేనే దీనిని
మనము విడచుట

నా— మీరొక వేళ దయ దలచినవదలినను నేనుమాత్రము
దీనిని వదలను

ఐ— గుడ్డివాడేమో కాని తడితటండు దీనినిగొని రావల
దనునా

ఇట్లుండఱుకూడ బలుకుకొని యీ కలభాషిణిని చుట్టు
కొని పిల్లా చక్కనిపిల్లా సేవెవ్వరు. యిక్కడకెందుకొ
చ్చావు అనియడుగ నాపె వీండదురాచన సంతను కరసం

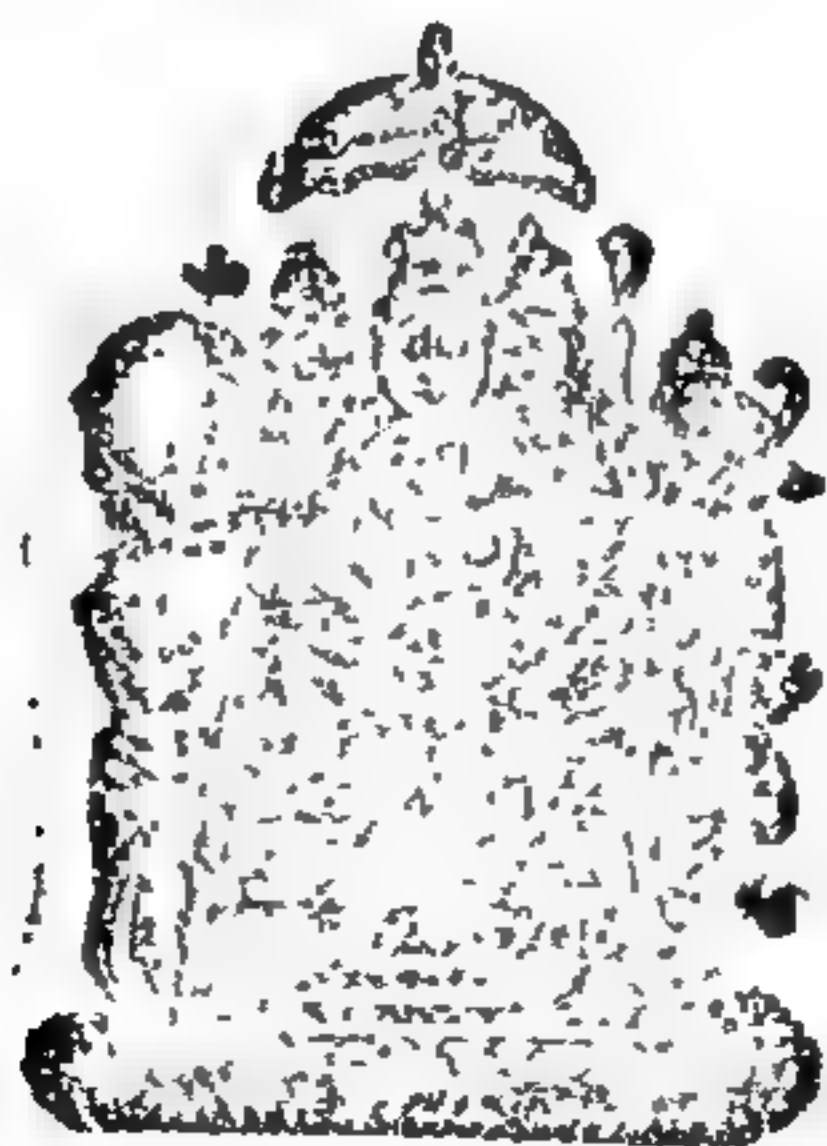
జ్ఞా మూలకముగా గ్రహించినది కావున మూఢులయెడ నీతి
వాక్యములు పరరింపవని యెఱింగి కాలానుసరణంబుగా మా
ట్లాఁగి వాండ్ల నెలవునకు వాండ్లవెంట నడచిపోవుట కొడంబ
డెను వాండ్లతట మనయింటికి వచ్చినది మనకనుభవ
గాక పోవునాయని యెంచి యాపెను తమవెట నడిపించుకొని
తా ముసివసించు కొండగుహకు జేర్చిరి. చూచితెరా
విధిచెదము.

యెట్టి సుశీలకై నను యెట్టిబ్రహ్మ చార్తికై నను కర్మశే
షంబనభ వింషక తీర్థదుగదా యింటికిఁ జేరినవెనుక నాయే
వురుదొంగలు కలభాషిణి సాంధర్య మాధుర్యంబును నయ
నేంద్రియముల ద్వారాత్పప్తిమీఱఁ గ్రోలి మీహమనంబున
తనువులు మఱచి దీనిని నేను పెండ్లిచేసు కొంటానంటే నేను
జేసుకొంటానని క్రమముగా లాటికట్టలు దీసుకొని కొట్టుకొన
బోవువరకు జగడమాడి కొంచెము శాంతించి యాపెయిష్టము
వెంటవర్తించుద మని యేర్పాటు చేసుకొని తత్సతీమతిల్లిక
కడకఁగి నెనుసంధి విషయమును పినుపించిరి అప్పుడాపె
యొక ముక్తిపన్ని యిట్లనియె మీరెదుగురు సన్నేకకాలంబు
నంగని జాయంబుగా నిచ్చటి గొని తెచ్చితిరి కనుక నేను మీ
యందొకరిని విడిచి వెంకిరిని పెండ్లియాడుటచితంబుగాదు
మీగు నామనంబున గల కొకకనొకదానిని దీర్చి ప్రాపదిని
పాండవులనుంబలె నన్న మీరేవురు పెండ్లియాడి యొకమత్య

ముగల్గి వంతులవెంట భోగించుడన నాదొంగలాపె మాటల
కలరి నీ కోరికను దెల్పుచునిరి.

అంతట కలభాషిణి నను వేంకటాద్రినా యుండు తన
భార్యమెడలొని కంటె కాసులపేరు నాకుబెట్టి చేపట్టెదనని
కబురంపయమరావతీనగరంబున కేగుచుదారిదప్పిమీకుదక్కితిని
మీరేమి యాయనకన్నతమ్మవవారుగారుకానినాకారెండువస్తు
వులపెట్టుకొనవలెనను కోరికమాత్రముపూర్తిగాగలిగియున్నది
గాన నపితేచ్చియిచ్చి నాకు ముదంబొనగూర్చుడు యిదియే
నాకోరిక అనమోహ వేశంబున వివేకశూన్యలై యున్నవారు
కావుననక్కార్యసాధ్యా సాధ్యంబును ప్రాణసంకటంబును నిర్ల
యింపనేరక నవ్వస్తువులతెచ్చి యిచ్చి దీనిని సంతోషపెట్టియే
పెండ్లి జేసుకొందమని నిశ్చయించుకొని యట్లేతెచ్చి యిచ్చెద
మని వాగ్దానంబిచ్చి బావమరుదులతో దీనికి చవిగల ఫలం
బులదెచ్చిపెట్టి గాపాడుచుండుడని చెప్పి యా దొంగలేవురు
తత్కార్య నిర్వహణంబునకై యమగావతీ మార్గంబున బట్టి
యేగుచుండిరి.

వేంకటాద్రి నాయుడు

ద్యాదశోలాసము.

ఓక్కనా డమరావతీనగరంబున వేంకటాద్రి నాయుమహీ
 పాలుండు మృతివిస్వజ్ఞున పరివృతుండై కార్యాలోచనమంది
 రంబునలంకరించి యుండ ముదుకథోవతలు పైసెక్కికొని దు
 ప్పట్ల ముసుగుబెట్టుకొని ముల్లకట్టల చేబూని కొన్నిగ్రామము
 రైతులువచ్చి రాజుగారికి దడములుబెట్టి మాయాశదగ్గర
 గుట్టలమీద మోములు చిరుతవులులు పందులు వగైరాలు
 మాదుంపదెంచి మాపైగులన్నియును పాడుచేయుచున్న వని
 మొఱవెట్టుకొని నమ్మహారాజు తక్షణమే సైన్యముక్తముగా
 బయలుదేలి క్రూరజాతి సంహారార్థ మాయాగుట్టలచుట్టు
 ముట్టెను ఆరోజున నయ్యేవురు దొంగలు రాత్రి యొంటిఘంట
 కమరావతీ నగరంబును ప్రవేశించి మోకుకుడుమును గట్టిగాడి
 గోడపై విసరివేసి తద్వారాలోన జొచ్చి యంతపురంబు గో
 డకు కన్నమువేయ వలెనని కడుప్రయాస పడిరిగాని యప్పని
 సాధనకొనిక రామ మఱికొంత విచారించి గడిదగ్గర గోడ
 రాయికి చేయిపట్టునట్టి బెజ్జము తొలిచి గడిలాగి తలుపుల

నెట్టి చూచిన నుత్తరాశ మండిగములకు మఱిరెండు గొల్సులు
 తగిలించి దిట్టపఱచి యున్నవగుటచే నాతలుపులు వచ్చినవి
 కావు వాండ్లు దొంగతనములో నారితేరి యనేకమరుగులు
 కనియున్న వాండ్లగుటచే నామర్కము గ్రహించి బెజ్జముతోల్పి
 గొల్సుల దప్పించి లోనప్రవేశించి యాపెవరుండి యు
 న్నెల్లమును సమీపించి యచ్చటనున్న దీపమువేయంగునజూ
 డనాపెకంత మందేవస్తువులగు పడమినెచ్చటనో దాచియుంచ
 బొలునని యెంచుచుండ నచ్చటనొక చక్కని కొయ్యపెట్టి
 తళ తళ లాడుచు నేతానంద మొనరింప నందుండబొలునని
 యెంచి తమయొద్దనున్న తాళపు చెవులగా నొక్కొక్క
 దానిని క్రమముగా నందుంచి త్రిప్పి చూచుచుండ నొకఁడవి
 త్రిప్పున కాతాళము వచ్చెను. ఆ వస్తువులురెండును మఱి
 కొన్ని విలువగల భూషణంబులును వీడ్లభాగ్య వశంబున నం
 జే యుండెను. ఆరాణి నారాత్ర నిద్రాదేవత పూర్తిగా వరిం
 చుటవలన నీ దొంగల ప్రయత్నంబున కించుకంతయు సంత
 రాయము వాటిల్లినది కాదు దొంగలం దున్న వస్తువులన్ని
 టని గెకొని సఁపూర్ణానంద జవసత్త్వంబులతో నగ్గడీని తొంటి
 రీతి నిర్గమించి దొంగబాటలం బడి యునికిపట్టున కేగిరి కాణి
 యరుణో దయంబునలేచి తలుపులు దెఱచియుంట ననుమాన
 పడి సొమ్ములపెట్టె కడ కేగి చూడ నదియును దెఱవబడి భార
 మంతయు తగ్గి ఖాళీగానుండెను అప్పుడామే దాదిముఖతానా
 వార్తను మంత్రకదెలియ జేయ మంత్రవచ్చి సంగతిసందర్భ
 ముల పరీక్షించిచూచి యాదొంగల నేర్పరితనమునకు సంత

సించుచు దూతనుబిలిచి లేఖనిచ్చి తత్ప్రదేశం బెఱింగించి
రాజుగారి కడకువు తెంచెను

వేటకై యేగిన భూపాలుండచ్చట సైన్యసహ యుండై
క్రూరజంతు జాలంబుల లెక్కకుమిక్కిలి సహరించి అలసివిశా
లంపు వటమహీరు హచ్చాయ విశ్రమించియుండ మంత్రించే
పంపబడినదూత యేతెంచి నమస్కరించి లేఖనిచ్చెను. అది
చదువుకొని వెంకటాద్రి నాయుండు వెంటనే నగరంబునకు
మరలుండని సైనికుల జాబ్బనిడి హయారోహణం బొనర్చి
యతివేగంబున నగరంబునకు వచ్చి మంత్రులగూడి కొంత
యాలోచన సల్పి బుద్ధిబలదేహ బలశాలూర కొందరి రప్పించి
తద్వృత్తాంతం బెఱింగించి మీరు చోడులశోధించి యాదొంగల
బట్టి తెండని యనుజ్ఞనిడ వారలిండ్ల కేగి ప్రయాణాను కూలా
హారవదార్థంబుల సిద్ధపఱుచుకొని బయలుదేరిరి వారలిట్టి నా
హనంబుబూని రాణిగారి భూషణంబు లవహరించిన వాండ్లా
టవిడులేయని యెంచుకొని అందులో మేటిలునల్వరు నొకరిద్ద
ఱి సహాయముతో నాలుగుదారుల పట్టి యరణ్యంబుల జాడలు
దీయుచు నేగుచుండిరి ప్రభువుగారింట సొమ్ములెత్తుకొనిపోయిన
దొంగలు సొమ్ములు తీసుకొని సంశోషంబునా తమగుహ
కడకేగు వరకు కలభాషిణి కనుపింపక పోగా బావమరదుల
తో నేదిరా యాకన్నెయెటు బోయినదిరా యనిరి. అప్పుడు
వాండ్లు తెల్లమొగములతో నేలజూచుచు ముచిమాటలతో
మమ్ము మోసగించి తప్పించుకొని పోయినదన వీండ్లగుండెలలో
బండబడ నపుడుకఱచి అరే మిమ్మల నమ్మిన నెంతపనిచేసినా

దురా దానిని వదలి మేమెట్లుబ్రతుకుదుమురా యెన్నిరోజులై నదిరా అదితప్పించుకొని పోయి చెప్పడన వారలు మూడు రోజులైనదనిరి అంతట వాండ్లసొమ్ముల నింటవారనైచి పిచ్చి యెత్తిన కుక్కలమాదిరి భిన్నమారములక బడి కలభాషిణి నారయటకై పరువిడిరి వీండ్లు దింతించుచు విమనని ప్రయత్నం బున రెండుయామముల వరకు పరుగెత్తుసరికి వీండ్లలో పెద్ద వాని కెనురుగా ముగ్గురుమనష్యులు వచ్చుచు యేమిరా యిట్లు పరుగిడుచున్నావనిరి దొంగవాఁడు ఏమిలేదు బాబూ మీకేదారి నొకచుక్క వంటికన్న యగుపడినదా అది మమ్ము టక్కరిచేసి పోతున్నది దాని నెట్లులైన పట్టకొవలెను.

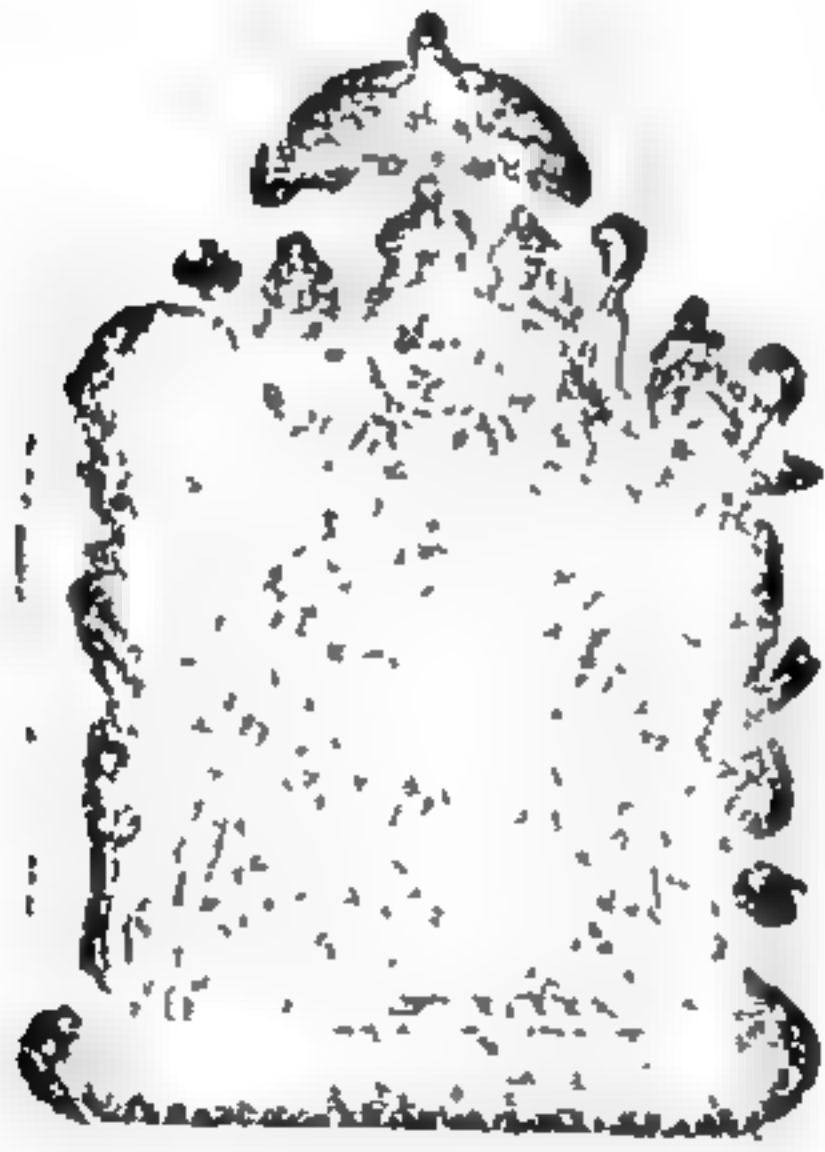
అవిన వారలు కన్నయెవరు అదినిన్నెటుల బొంక్కించి పోవుచున్నది. దాని పుట్టుపూర్వము మాకె టింగించిన దాని జాడ నీకు జెప్పెదము అన నద్దొంగవాఁడు వారలను బాటసా రులనగా నెంచి తమకు శ్మశానముగో నక్కన్నియ కనుపడిన దాది తమనెలవులకు గొనువచ్చువరకు జరిగినకథను నిర్భయ ముగా వినుపించి యంతట కొంచెము సందేహించిన వారలు వీనియొక్క మాటలను యాకృతిని బట్టియాధవిశుడని గ్రహించి మనపిచ్చినటుల వర్తించి మర్తంబును రాబట్టి పాలెనని యిట్లనిరి. మామెడ నీవనుమానంబు వహింపకుము మేమును కారణాంతరంబున నీవేషంబుల నేఁగుచుంటిమిగాన చోరవృత్తి తో జీవించు వారమే నిస్సందేహముగా నున్న దున్నట్లు వచింపుము తోడ్పడి నీ కామితం బొడగూర్తుము అనవానికి నహజమందమతికి దోడు మదనభూతంబుకూడ సొకియ్యుది

కాన వివేక. బుచ్చాలక తరువాత కానచ్చటికి పరుగెత్తుకొని
 వచ్చువరకు జరిగిన కథన కూడ వినిపించి యదియెందగునదె
 నో శిష్యుమని ప్రార్థించెను. అంతటవారు సాధారణ నేషం
 బున వచ్చుచున్న రాజబండ్ల కాన సొమ్మును కూడ వానిచేసి
 నే శెప్పించి చేజిక్కించు కొని విదవ వీసిని బంధించుకొని
 పోవుదనని యెంచి వానితో మాకాచిన్నదీక్షురణ్య మందే
 యొకచోట కప్పకి నీవుచెప్పిన కథనంతయు మా కిదివరకే
 వినిపించినది. మీయైదుగురిని పెట్టి మానటవానికి కష్టములేదు
 మీ యేవురిలో నొక్కని కోరిన మిగతానలుగురివలన యేమి
 కష్టంబులు వాటిల్లునో యని భయమంది మీరడిగిన నా
 డల్లు శిష్యు శిష్యించుకొని పోవుచున్నదేకాని నిజముగా మీ
 లో నొక్కని పెట్టియాడునట నీవు పరుగుపరుగున బోయి
 యాంగల నిటను గొనెరవచ్చు నీవు వచ్చువరకు మేమిరువుర
 మిచటనే నీకై సర్వీంచు చుండుము ఒక్కని ముందుబంపి
 దానికీయుదం తలబెట్టిగించి దాటి పోకుండ జేయుదము.
 అజసిగదిన కారంబు దుగిలిపోవు నీటమేము తోడ్పడిన
 నీవు మాకు తోడ్పడకుండువా పరస్పరము సహాయపడి కా
 ర్యముల గలుగ్గించు కొదము నీవుమాత్రము త్వరగానే
 జెప్పిన దానినాచరించు శేషించిన కార్యభాంము నాతలపై
 మోపుము సకలదమ్ములు వచ్చిననిది చక్కబడటకల్గ.

అని కల్లబొలులల్లి ప్రోత్సహించిన నళింద బిల్లిబిల్లి
 ప్రబ్బికోసిన సరితెసరిమున గొబ్బుననేగి భూషణంబులకొని
 వచ్చి వీరి జేతబెట్టి నమస్కరించిన వీనిని వెంటనిడుకొని యింక

ముందుగల దింకముందుగలదని యాసగొల్పుచు చాలదూర
మువరకు గొనిపోయి యాకస్మికముగా శృంగుల బద్ధుజేసి
యొక్కస్యకు మారుగా మృశ్యుకన్యచే వరింపజేయ లేమన
కన్యంబుల కన్యతదోషం బాపాద్రిలక చేసియుండిరి తమవరి ఈ
మువ్వరియం దొక్కండా దొంగనుగొనిపోయి యనురావతి
జేర్చెను. తితిమ్మయిద్దరు మిగతా దొంగలబట్టు సరుత్తు
ముహానుండిరి. భిన్నమార్గంబుల పరువిడిసె మిగతా దొంగల
సల్గురి కాకన్నియుయు చిక్కినదికాదు. తితిమ్మ రాజబంట్లకు
దొంగలు చిక్కినారుగాన.

వేంకటాద్రి నాయుడు

త్రయోదశోలాసము.

దొంగలు కాసులపేరు కంటె దొంగిలించుకొని రాగ
లందులకై యమరావతి నగరమున కేగిపవిత్రప కలభాషిణి
తనకు కావలిగానున్నవాండ్ర బావమరదుల నిర్వరజూచి
మీకు పెండ్లిండ్లయినవా మీకు తలిదండ్రులున్నారా మీరెం
దుకని పట్టణంబుల నివసించక యాయడవుల పడియుండెదరని
యెరుగనిదానివోలె నడిగిన నాపెకు వాండిట్లనిగి. మేము
పుట్టడము బస్తిగోనే పుట్టాము మేముపుట్టగానే మాతయ్య
అమ్మ చచ్చిపోయారు. మా బావలకు అయ్య అమ్మలులేరు.
మేమందఱము బిచ్చమెత్తుకొని పెదవాండ్రమై కొద్ది కొద్ది
దొంగపనలుచేస్తు నల్లరుచేయు నారంభింపిమి. ఆబస్తివాండ్లు
రాజుగారితో మేమల్లరులుచేస్తూ చెంబులు బిందెలు దొంగి
లించుకొని పోతున్నామని మొఱబెట్టుకున్నాడు. అంతట రాజు
గారు మమ్ముల బిలపించి నాలుగునెల్లు కొట్లొకటెట్టించి వదలి
పెట్టారు. అప్పటికైనను మేముమానక ముందటికంటె కాస్త
పెద్దపెద్ద దొంగతనాలే చేస్తుంటిమి. మళ్ళి పూల్లోవారుపోయి
మొఱబెట్టుకొనగా రాజుగారు మళ్ళి మమ్ముల్ని బంట్రోతుల
చాతకట్టి తెప్పించుకొని వీండ్రకు కొట్టుకొ బెడితే లచ్చనము
లేదు. చెట్లకంటగట్టి చింతబరికలతో బాదనున్నాడు అలంజల

కొడుకులు బరికెలుచున్నొని మావొళ్ళిన్ని గజిబాకక కాకు
 జేసి బుద్ధొచ్చింది బుద్ధొచ్చింది నినిపించుకొని వదిలివేశారు.
 ఇంకా రోజునాచి యిక్కడండి దొంగతనాలు జేస్తే రాజుగారు
 త్రకనియ్యడరో బాబోయ్ నీ మేమేమోనా ఈ కాడబయలు
 కొని అడవుల్లోకివచ్చి రాత్రిళ్ళబోయి పల్లెటూళ్ళు కొల్లగొట్టు
 నుటూ బాటల్నివచ్చేవాడ బర కాలుబడతూ నిమ్మళంగ
 నిమ్మళంగ యా గొరకన కొన్నాము యీ కాడవుల్లోకి యే
 రాజు రంగప్పకూడ చంపుతామనేభయమునోటిగాను కాబట్టి
 మేమిక్కడ సుకంకావుటూ రాత్రిళ్ళకన్నా మనసే యీ కాడబు
 గుడ్డలు సంపాదించుకొని దొరల్లాగ బతుకుతాన్నాము మా
 కింక పెండ్లిళ్ళుకాలేదు, యీ బాటల్ని ఇప్పుడు చానారోజు
 ల్నుంచి మాకుదరిసి యొక్కండ్లైన కాడ బలేదు. మా బా
 వల బదులం పల్లగావుంది క బట్టి నవ్వుదొరికావు మేము
 కూడ చేస్తో ఒకదాన్ని లంకించుకొని పెండ్లాడాల బవి
 కొంచెము కావగాను లెక్క ప పాతల నావివయములోన
 మోసగించి లెప్పి చుకొని లెక్కమించి వాండ్లలో నెట్లనియె
 నన్న మీ బావలు పెండ్లిచేయకొంగుని నినక నియడవిలో
 నాడు బోదులేకనే నొక్కనాని నెములుదునాలోని భయ
 ము నేచుచున్నది. నా కడుతోడు గల్లుబతును మీకు
 పెండ్లికొరకొక కన్యచిక్కటకును మంచియుపాయం బొకటి
 కలదు మీరు నన్నునమ్మి నేజేప్పినలులేగితరేని యీ కన్య
 మీకీదికంటుననే లభ్యంబగు మీరంగు కేమిదురోయనవాం
 డు అప్పు మాకింతమేలుచేస్తామంటే వద్దగటకు మేముంతపిచ్చి

మండొకొడుకులమా నీమాట తప్పకుండావిని నీవుచెప్పినటు
చేస్తాము. మామీద దయయించి చెప్పవేలకా యని బ్రతి
మాలిన నక్కలభాషిణి వారలంజూచి యెఱుంగుదురుగదా
నేనుమొదట మీబావలకు కనుపడిన శ్మశానము.

ఆచ్యటి కనువరకు శ్మశానములే యేందో మాకు
తెలుదు అన నాపె శ్మశానమనిన మనుష్యులను గాల్పు
చోటు వల్లకాదు అనిచెప్పిన దానికి కొంచెము పడమరగా
పెద్ద మట్టిచెట్టున్నది. ఆమట్టిచెట్టుకింద నొక కన్యకలదు.
ఆకన్య యెవరు అదియచ్చట నున్నపంగతి నీకెట్లు తెలియు
ననెదరేమో వినుడు దానివృత్తాంతము అదినాకు మేనమామ
కూతురు మరదలు అది నేనుకలసి యమరావతి కేగవలయు
నని వచ్చుచు మార్గంబు దప్పి యామట్టిచెట్టు కడకు వచ్చు
వరకు పెద్దవెల్తురు మాకు కనుపడినది.

ఆంతనేను ఆ వెల్తురుదగ్గర మనుష్యులుండ వచ్చును.
పోయి మార్గము నడిగి తెలిసికొనివచ్చెదను. యీమాట
లు మిల్లెలు యిచ్చట బెట్టుకొని యీ మట్టిచెట్టుమొదట
కూర్చుండఁచుని చెప్పినేను బయలుదేరి చాలదూరము వచ్చి
ననుగాని మొదట దగ్గరగా కాన్పించినవల్లకాదు గాన్పించినది
కాదు నీ నదిపొలమునం నున్నమనుష్యులచే కంపో కట్టోత
గల బెట్టబడిన వెల్తురుగా నెంచి వచ్చినదాన నగుటచేయూ
వల్లకాటిని చూచినతోడనే ప్రేషణములు పైననే పోయినవి
అంతలో మీబావలువచ్చి నాకు కొంచెము ధైర్యముగలిగించి

తీసుకొని వచ్చినారు. నేనుదాని మాటిప్పటి వరకు మఱచి
 యేపోతిని మీరు మాటప్రసాదన గానే కన్నీయనై నలంకించు
 కొననలెనను నరకు చచ్చన జ్ఞాపకమువచ్చినది. అది యెటు
 బోవుటకు దారి నెరుగని దగుటచే నచ్చటనే పడి చుట్టాడు
 చుండును మీయదృష్టము వలన మృగములేవియు నింతవరకు
 భక్తింప కుండెను నాకును మీకును గూడ మేలు గలుగున ఇదిగో
 చీటి వ్రామునున్నాను యీచీటిని గొనిపోయి దానికి చూపి
 నట్లులైన సంతోషముతో మీవెంట పడుగిడి వచ్చును అని
 యొక తాటియాకు ముక్క మీద ఘంటముతో నేవియో
 వ్రాసి వాండ్రకిచ్చిన నా యిర్వురు నొకరికన్నముందొ
 కండేగి యా కన్నెను చూడవలయుననెడి కోరికతో
 నడుచుచు లేచుచు ప్రాణములకు దెగించి యాశ్మశానఁబు నై
 వు దారిపరువిడిరి కలభాషిణి చీటి వ్రాసియుచ్చటకు తాటి
 యాకును ఘంటంబును వెంటనెందుకు గొనిపోయెనని శంకిం
 తురేమో అవెవెంటకొని పోలేదు అదొంగ లేచ్చటనో దొం
 గిలించి తెచ్చిన తాటియాకుల కవిలెలకట్టలు ఘంటములు
 నాగుహ యందెన్నియో కలవు.

అంతట కలభాషిణి యాపాడు గుహను విడిచి మెల్ల
 గా నొక దారి బట్టి దైవమే తనకు నహాయమాగా నొక్క
 యామడ దూరము నడచి యందందు చెట్లక్రింద రాలియున్న
 యాటవిక ఫలంబుల చవిమీర మెక్కిక్కుత్తు కొంతశాంతింపఁ
 జేసుకొని గమనా యాసంబు వాయచలనైన చెట్టునీడ కటిక

రా నేలపై మేనుజేర్చి తనకష్టంబున కంత్వం బెవుడాయని
 యోచించుచు యెన్నికట్టల నుంచినను తుదకావెంకటాద్రి
 నాయ మహిపాలుని గూర్చుచుని దయామయుండగు భగవం
 తుని ప్రార్థించుచు యెండవేడిమి తగ్గువరకు విశ్రమించి మగల
 లేచి మార్గంబు నంటి శూర్యాస్తమ యంబువరకు నడచి
 నను యాపికంటి కొక్కమనుష్యుండైన కాన్పించిన వాడు
 కాడు అంతట నాపెప్పొద్దు గ్రుంకిన వెన్నసీ మహారణ్యంబు
 నదారి గాన్పింప దొంటి బోవశక్యంబు గాదని యెందసమయ
 మయ్యునో తత్ప్రదేశ మందే మారేయిగడవ నిచ్చయించు
 కొని నిలువబడియుండ ప్రక్కమార్గంబున నుండి సావుకారొ
 క్కండు బిరిబిరవచ్చి యెవరమ్మా నీవనిన యతనిముఖంబు
 నైపు తేరిపార జూచి దుష్టుండుగాడని యెంచి తనవృత్తాంత
 మును కొంతవరకు క్లుప్తముగా నాతని కెఱింగించి తనను
 కూడ నెమ్మదిగానొక గ్రామంబు జేర్చుమని ప్రార్థించిన నతం
 డుప్రపంచజ్ఞానము విస్తారముగాగల వాడు కావున ఎల్లెయని
 యాపెను వెంటనిడుకొని యూహాప్రొద్దు పోవువరకు తమ
 గ్రామంబైన తిరువూరికి జేర్చి తమయింట భోజనంబు పెట్టి
 చివరండుట కొకచాప నిచ్చినపుచ్చుకొని యతని యోగ్యతా
 బుద్ధిని స్త వించుచు నిశ్చలగా నిదురించెను.

వేంకటాద్రి సాయండు.

చతుర్థశ్లోలాసము.

తతిమ్మా నల్వరుదొంగలు పెట్టివట్టినమాదిరి నడవి
యెల్లతిరిగి తిరిగి యొక విశాలమార్గంబుకడ కలుసుకొని వాం
డలో వాండియు మాట్లాడుకొన జొచ్చిరి.

మొ! తమ్ముల్లారా ఆముండ కన్నడకపోతే మనమేట్లా బతకా
లరా నాల్గురోజులు టిక్కుటిక్కుచుంట మురిపించి
మననోట మన్నగొట్టి పోయిందిరా.

రెం—నిబద్దే అన్నానిబద్దే దాన్నివదలిపెట్టి బతకలేమన్నా
దాన్ని మన పాణాలున్నంతవట్టుకు తిరిగి పట్టుకొందా
మన్నా.

మూ—ఆముండ పాడుగాను తిరిగితిరిగి కాళ్ళనిండా కంపము
డ్డికుచు కొన్నాము అడికనబడినదికాదు. దాన్నివదలి
పెట్ట బుద్ధిలేదు: అది మనపాణాలకే దొరికిందిరా
అన్నట్లు.

నా—అదిదొరకలేదు. మరెట్లె మన అన్నకూడ అగపడలే
 డెటుపోయాడురా అనియిట్లు కలభాషిణిని గురించి
 విచారించుకొనచు నిలువబడియుండ నాబాటప్రయా
 ణికులమాదిరి పడుగురు మనస్సులు వాండ్లసమీప
 మునకువచ్చిరి, వారీనిజూచి దొంగలు అయ్యల్లా
 మీకెక్కడైన చుక్కంటికన్నె అగుపడ్డవాడునవా
 రలు వీండ్లమాటలవా యాకృతులను గనిపెట్టిమిగతా
 నెల్లరు దొంగలు వీరలే కావచ్చుననుకొని మాకునిన్న
 టిరోజున మధ్యాహ్నము చక్కనికన్య యొకతె బారి
 కొకనుపించినది అపె యెందువలననోగాని చచ్చుచు
 బ్రదుకుచు పరువిడుచున్నది. నీదేవూరు నీవెవరు అని
 పలకరించి నప్పటిక జవాబు చెప్పినదికాదు ఆకన్యతో
 మీకేమిపనియని బాటసారులు పలుక నాదొంగలు
 జారికాపె వృత్తాంతంబును వినుపించి యదిమీకెక్క
 డగుపడిందో ఆక్కడికి మమ్ముల్ని తీసుకొనిపోయి దా
 నిజాడ గట్టిపట్టుకొని మాకిస్తే మీకు మోయగలంత
 సొమ్మస్తాము బాబుల్లా అనిబ్రతిమాలిని ధనంబునకై
 యాసించిన వారిమాదిరివలెయని వాండ్ల వెంటబెట్టు
 కొని చాలదూరము తీసుకవచ్చి వారిలు ప్రచ్చిన్న
 గూఢబులతో నీదొంగల బట్టలకై తీరుగుచున్న వెం
 కటాద్రినాయని బంట్లకనుక చటాంబున నొక్కొక్కని
 క్షిద్రుముగ్గురు తలపడి సంకేతలచే బంధించి యమరా
 వతీ నగరమార్గంబున గొనిపోవుచుండిరి.

అచ్చట కలభాషిణి మరునాడుదయంబున నాసా
 వుకారితే నమరావతీ మార్గంబును దెలుసుకొని మెల్లగా నా
 మార్గంబునుబట్టి చనుచుండ నద్దొంగల ఒట్టుకొని వచ్చుచున్న
 రాజబంట్లాడెను సమీపించి యమ్మానినీమణి యందంబున
 కచ్చెరువంది నిదానించిచూచి ఈపె నెచ్చటనో గూచితిమని
 సంశయాకులులై యొకరిమొగం బొకరు చూచుకొను చుం
 డ నద్దొంగలు తలలెత్తిచూచి మమ్ముల్నిట్లా చేసి పోతు
 న్నావా యని యొక్కపెట్టున నేడువ నారంభించిరి. అప్పుడు
 రాజభటులు నీచోరుల మోసపుచ్చి పోవుచున్న కన్యకారత్న
 మిద్దియేమని గ్రహించి యాపెవృత్తాంతం బడుగండలంచి
 అమ్మాయని సంబోధించి నీవెవరో యెచ్చటినుండి యెచ్చటి
 కిటుల నొంటరిగానేగ నేమికారణమో యెలనిన్ను చూచి
 యీదొంగ లేడ్చుచున్నారో నీయావత్కథావిస్తారమాను
 మాకు వినుపింపుమని ప్రార్థనాపూర్వకముగా నడిగిన తనకు
 దోచుచున్న శుభనిమిత్తంబుల వలన కలకదేరిన మనంబుగల
 దై నిస్సంశయముగా తనయావత్స్వ త్కాంతమును రాజభటుల
 కెఱింగించెను. రాజభటులు వికసించి మొఖములు గలవారై
 తమసంగతిని వినుపించి కలభాషిణి కుల్లాసంబు గల్పించి యా
 పెయలసటనీక్షించి నడిపించుకొని కొనపోవుట కిష్టములేని
 వారై యొకరిద్దరమ్మా నవతీవ తంసమునకు కాపుగా
 నుండి మిగతావారు దొంగలతో సహాయమరావతీ నగరంబు
 ప్రవేశించి యజ్ఞశాలయందు సవనదీక్షా దక్షుడైయున్న వేం
 కటాదినాయ ప్రభుచంద్రునితో దొంగలు చిక్కిన తెఱంగు

ను కలభాషిణి కనుపించిన క్షేమోదంతము వినుపించిన మహా
రాజచంద్రుని మనంబప్పట్ల నెట్లుండునో వర్ణించుటకన్న నూ
హించుట సులభముగదా

తదంతరము కలభాషిణి కృతాంతము నామూలాగ
ముగా నరసి జగన్నాటక శూత్రధారి ప్రజ్ఞావిశేషంబున కలరు
చుశిక్షించుట కుసమయంబుగా మినదొంగల చెరసాలయం
దంచుమని యాజ్ఞాపరి క్రవాసియిచ్చి శిబికనుగొని పోయి
కలభాషిణిని సత్వరంబుతోడ్కొని రండని రాజానుమతినదొం
గల ప్రతికఠో సహచరసాల యజమాని కొప్పగించి బోయ
లచేశిబికను మోయించుకొని పోయి కలభాషిణి నందుకూర్చుం
డబెట్టికొని వేవేగ నమరావతిని జేరి కలభాషిణి గొనివచ్చి
తిమని రాజుగారికెఱింగించిరి రాజంతట ననుకూల సమయం
బునవచ్చి తాలినుండు కావుననమ్మానిని ముఖవద్దంబును
వికసింపజేసి యంతఃపురంబున జేర్చుమని నెలవొసంగి మర
లయజ్ఞాల కరిగెను కలభాషిణికి వేంకటాద్రి నాయ మహీ
పాలుని యంతఃపురంబున వసియించు భాగ్యమునేటికబ్బి
నది సుశీలయైన కన్యకానుణికి నడుచు నెన్ని యిక్కట్లులు
సంపాద్యెననఁ తుదకభిలషిత పుగుషుని చేపట్టి సుఖించుట
నిశ్చయము.

అంతఃపురంబునగల యింతులెల్ల సంతసంబు నకాంతా
షణియైన కలభాషిణిని సందర్శించ వచ్చినవారి నెల్ల నాపెయు
చితనచుస్కార విధులహర్దింప జేయుచుండెను. అప్పురంబున

యాగమహాత్మ్యము దినదినాభివృద్ధిజెందుచుండ రాష్ట్రంబు
 నగలబీదసాదలు విప్రోత్తములందరునాననరంబుననిండియుండిరి.
 అపట్టణ వై భవంబయ్యాగ దినంబులలో జూడని వారి కన్నులు
 నిష్ప్రయోజనంబులుగదా మందాకిని తీరమందలి యయ్యమ
 రావతి కృష్ణాతీరమందలి యయ్యమరావతితో నానుసామ్య
 మేగాని వైభవంబున దీని శతాంశమునకును సమానము కా
 జాలదని నిర్భయముగా దేవసభయందును వక్కాణించి జయ
 ప్రతికల బొందవచ్చును.

వేంకటాద్రి నాయుడు

పంచదశోల్లాసము.

ఓక్కరోజు శుభము హూర్తమున బహుజన సమ్మర్థిం
బుగల యాదాజ శాలయందు సమస్తశుభలక్షణము లతో నొ
ప్పారెమ పశుశ్రేష్ఠుగబునుబట్టి మంత్రాను సరణంబుగా సంహ
రింపబూనియున్న సమయంబున పాపము పాపము సంహరిం
చుడను గంభీరా రావము తిత్సభవారి కెల్లఱకు శ్రోత్రరం
ధంబుల జొరబారెను. అంతట సభవారెల్ల సంతయాకుల
మానసులై చూచుచుండ సిద్ధుడొక్కఁడు తటాలున నాయు
జశాల బ్రవేశించెను. ఆసభయందు కొందరు పుణ్యపురుషు
లాసిద్ధుని పూర్వము చూచియున్నవారు కావున మహారాజ
సమేతంబుగాలేచి నమస్కరించిరి. పిమ్మట సభవారెల్లఱు
నమస్కరింప నుచితరీతి నందఱ దీవించిసన్నాన పూర్వకము
గా నీయబడినగద్ది యానధిష్ఠించి రాజేంద్రునిం జూచి నేనిచ్చ
టికి రాకుండిన నవివేకబుద్ధి నిష్పటికి యాగ నెపంబున పశువధ
మహాపాతకంబు మెడగలుగొందువు గదాడను యాగంబు

కొడుకుపశువును సంహరించినను పాపంబుగలదా స్వామీయను
సంశయముతో నడిగినకలదని యాసిద్ధుం డిట్లుచెప్పెను.

సి— భూలోకంబున పూర్వమిటులనే యొకప్పు
దొకరాజేంద్రుడు పశుబంధి యాగంబొనర్చు చుండ మహేం
దుర్ముఖు బృహస్పతింజూచి గురువశేష్యా యాగనెవంబున
భూలోకంబునపశువులను సంహరించి జాహ్నువులను వారు
సైతము మాంసమును భక్షించుచున్నారు పశువధంబున వా
రలకేమైన పాపంబుగలదా యనిప్రశ్నించి నబృహస్పతి యి
ట్లు జేప్పెను ఇంద్రావినము జిహ్వాచాపల్య మణచుటకు గాను
యజ్ఞాదుల యందు మాంసమును చవిజూచి తిజ్ఞంజు సంహా
రదోష హరణార్థమ సంఖ్యాకజనంబుల పృష్టాన్న పానానుల
పరిత్యక్తులం జేయుచున్నారు అంతమాత్రము నహింసా పాపం
బు శమించదు అదియువగాక యజ్ఞంబులందు నీవు హవిర్భా
గములంగొని వారల కుత్తిదినంబున రంభాస యోగా
మహాసౌఖ్యంబులగుర్చుదువనిభ మపక్షియనాధలగునాధుజు
తువులబట్టి హింసించి తత్పాపంబున నధోగతులపాలై నును
జన్మమున దరిద్రులై పుట్టి మహాకష్టంబుల ననుభవించుచున్నా
రు. యెన్నివిధంబుల జూచినను మాంసభక్షణం బుడిగి భూత
దయాత్మహృదయుండైన మహాపురుషుండే సర్వలోక సర్వ
జనపూజ్య సామ్రాజ్యచక్రవర్తి భూతదయతోసాటి యగునది
ప్రపంచంబున మతోకటిలేదు. ఒక్కపాక్షిణి హింసించిన పా
పము నూరు పుణ్యవ్రతంబు లొనర్చినను పోనేరదు. హింస
జేయకుండ వ్రతము నెవంబున పెక్కుమంది బీదలను భోజన

పానాదుల సంతుష్టిపటచుట కడు శ్లాఘాపాత్రమైన కార్యము
 అహింసయునునది నాలుగు పాదంబులచే నొప్పిన గోవునకె
 యున్నది గోవునకొక కాలులేకుండిన నటుల నడువనేరదో
 యీహింసా వ్రతంబుగూడ నటులే నాలుగింటయందొకటి
 చేడినను చెడును. అవి నాలుగేవి యవగా మనంబున హింస
 చేయుదమని తలంచుట వాక్కుతో చేసెదనని చెప్పట. కా
 యంబుతోఁ చేయుట. తస్మాదసమున భక్తింబుట యనునవి
 నాలుగు ఇక నీవాఁగొచించుకొనుము సాధుజంతుహింసవలన
 నెట్టిపాపంబు గలదోయని నుడివిన నింద్రుండు మహాత్మా మీ
 దయవలన నీసంశయంబు తీరినదికాని శ్రద్ధాదికర్మలని మాన
 వ్రలు మాంసములతో విశ్వదేవతలపేరుజెప్పి భోజనంబుచేయు
 చుందురు. నిజముగా వానిపిశుగులకు వీరుబెట్టునట్టి శ్రాద్ధాలు
 ముట్టుచున్నవా అజాతుహింసవలన పాపంబులేదుగదా యన
 దేవగురుండు మరల నిటులనియె శ్రాద్ధమనగా శ్రద్ధతో చే
 యునది. సజీవులైన జననీజనకులను సుతులు శ్రద్ధతో నుప
 చారాదులు చేయుట శ్రాద్ధముగాని మృతించినవెనుక వీరు
 తల్లితండ్రులపేరుజెప్పి విప్రులకు మనోల్లాసంబు గల్గునటుల కుం
 చముల కొలది బియ్యము మూటలుగట్టి పంపించినవి యెంత
 మాత్రము చనిపోయిన తల్లితండ్రులకు సద్గతుల గూర్పజాలవు.
 చేనియొద్దనున్న వానిపేరుజెప్పి యింటనున్నవాఁడు భుజించిన
 వానియాకలి యేమాత్రము శాంతించునో అదియు సంతయే
 యిఁకనిట్టి యఫలత కార్యమునకుగాను చేయునట్టి జీవహింస
 పాపమని వేఱుగ జెప్పవలయునా యే కార్యమునకుగాని సాధు
 జంతుహింస గూడదు. ముమ్మాటికి కూడదు.

వేంకటాద్రి నాయఁడు

— — — — —

పోడశోల్లాసము.

ఆదియట్లుండ పంచమ వేదంబునబరగు మాహాభారతం
బున ధర్మవరావతారుఁడగు ధర్మగాజునఁజి నకలశ్రుతి స్మృతి
వేత్తయగు భీష్ముం డహింసాతత్వంబునుగూర్చి చెప్పినపద్యం
బులు వినము.

అ॥ వె॥ దంతియడుగులోన ♦ దక్కెన జంతుచ
యంబు నడుగులెల్ల ♦ నడగియుండు
నట్ల ధర్మకోటు ♦ లన్నియు లోనగు
నిదగుణ యహింస ♦ కింతిసజము

తే॥ గీ॥ వాజి మేధంబుకంటెను ♦ పూజనీయు
కర్మనుదురు మాంస భక్షణము విడుపు
విసము చంపుటయును చుప ♦ బరుచుటయును
కల్మషంబుల కెల్లన ♦ గ్గలను రధప

కం॥ తనునమలిన వానినమలు
నని మాంసము తెఱగుసెప్పు ♦ నాగమములుగా
వున దద్భక్షణముడిగిన
ననఘు తివంబునకు జాలు ♦ నదియొక్కండున్

ఉ॥ మ్రానను రాతనుంగలదే ♦ మాంసము పాణులమీదగాకయ
మ్మేనుల వొందునట్లతమ ♦ మేనులు సోకినమాత్రమెట్లగున్
దాని దలంపగావలదె ♦ తానడి మానిన హింసలన్నియున్
మానవె యంచును తముడు ♦ మాంసము మానుదయా
ర్రచిస్తుడై

ఆ॥ వె॥ మాంసమాన కునికి ♦ మనుజేశ్వపాణవ
ధాభిరతి దొరంగు ♦ టగుటఁజేసి
యట్టివాని కభయ ♦ మఖలభూతంబుల
వలన నెవుడు నెందు ♦ గలిమి నిజము

కం॥ స్వాయంభువుడను మనువును
నీయర్థమ సెప్పలోక ♦ హితముగ మార్కం
డేయాదులు మాంసముడుగు
టాయు శ్రీరూపకారి ♦ యగుననిరధిపా

కం॥ విను మాంసముగోరు నరుడు
ననుజుడ శూనెమును దేవ ♦ తలుమాంసంబున్
దినుటుడిగి గాదె దానవ
జనితభయము బ్రోవదోయ ♦ జాలిరివత్స

కం॥ దానము ధర్మము తపని

జ్ఞానిష్టము నంగబరగు ♦ సత్త్వియశ్లేష్మ

మానవనాథ యహింసా

నూనాకృతు లండు శ్రుతుల ♦ నూనిన పెద్దల్

కం॥ శతవర్ష దుష్కరతపః

కృతినంజడు దినమినగును ♦ కృతమిలి రెండు

మతిదలప నొక్కరూపని

శ్రుతివేదులు చెప్పుదురు కురుక్షితి నాథా

కం॥ తపముల దానముల బ్ర

హ్మపురి నివాసంబుతప్ప ♦ దనరాదు తనా

ధివమాంసమున మలనిపు

ణ్యపురుషునకు సులభమందు ♦ రాసెలవాడ్యుల్

తే॥ గీ॥ ఆధిప యాపాధముఖ్యంబు ♦ లై న నెలలు

నాలుగింటను మాంసంబు ♦ నమలకుడుగు

టాయురారోగ్య బలకీర్తు ♦ లను ఫలమాలు

నాలుగింటనుగూర్చున ♦ న్నగునెకండు.

ఆ॥ వె॥ అన్యమాంసమునని ♦ జాంగమాంసమును పో

షింతుననుటకంటె ♦ జెట్టలేదు

మాంసభక్షణంబు ♦ మానుటకంటెను

మేలులేదికర్మ ♦ జాలకమున,

తే. గీ॥ మాఁవభక్షణదోషంబు ♦ మానుదాన
మహిమననటయు మాంసంబు ♦ మఱి భుజింప
కున్న జాలెఞ్ఞములెవ్వి ♦ యను దలంప
దయకు నదృశంబులే కరు ♦ ధరిణినాథ.

తే. గీ॥ ఆత్మసదృశతప్రాణభ ♦ యంబుసంఘ
బ్రాణులు నెల్ల గణిమాంస ♦ భక్షణంబు
మానుదయ నార్ద్రమాంసం ♦ డైసవురువం
దాతనికి బ్రహ్మలోకాదు ♦ రాటవట్టు

కం॥ భూతములు కలుపనతనికి

భూతము లభినములు నలుగు ♦ భూతహితార్థ
భూతతతికభయమిచ్చిన
పూతాత్మున కభయమిచ్చు ♦ భూతావలియున్

ల॥ వె॥ దానమును దపంబు ♦ ధర్మంబుయజ్ఞంబు
శౌచమంత్రతంత్ర ♦ సత్యములును
బుధులహింసరూప ♦ మలుగాగ జెప్పట
యెల్లకలిమి సుమ్ము ♦ హింసకలిమి.

కం॥ సరనాథయహింసాగుణ

పరిగణనము కొంతమాత్ర ♦ బలికితి ధర్మో
తరయగు నహింసమేలిమి
యరయంగడు పెద్దదాని ♦ నలవరవుమదిన్,

ఇటుల నహింసయే పరమాధర్మమని యద్వైతములు
వేనోళ్ళ జాటుచుండ వివేకశూన్య డవై నీవుకూడ నవివేకుల

మాదిరి సాధుజంతుహింసతోఁ గూడిన యజ్ఞంబులు మొదల పెట్టితివా చాలించుమిట్టియజ్ఞంబులుకూడదు. చాలించుమనిన సిద్ధునితో స్వామి యేకార్థమునకును జంతుహింస కూడ దని శ్రుతిస్మృతులయందు జెప్పబడియున్నదా లేక యొక్క భారతేతిహాసంబుననే నాయనిన సిద్ధుండిట్లు జెప్పెను.

శ్లో॥ వాక్యత్వాప్రాణినాంహింసాం

మాంసముత్పద్యతేక్వచిత్

నచప్రాణివధస్వర్గ్య

స్తస్మాన్ మాంసంవివర్జయేత్”

వర్జయేమధుమాంసంచ అని శ్లోకరూపమున స్మృతులకెల్ల నుత్తమమగు మనుస్మృతియందుఁ జెప్పబడియున్నది. యీశ్లోకపదమున కర్థమేమనినప్రాణిహింస చేయకమాంసంబు లభించదు. ప్రాణిహింసఁ జేసినస్వర్గముదొరకమగునమాంసము వర్జింపవలయు దానితో బాటుమధువును కూడవర్జింపవలయునని ఇత యజుర్వేదంబున “నమాగ్నను శ్నీయాదితిశ్రుతిః” అని యున్నది దీనికర్థమేమనిన మాంసభక్షణము సురాపానము. జూదము వ్యభిచారము మానవులయొక్క మనస్సామర్థ్యము లను సంపూర్ణముగా నిర్మూలించును అనిగీవు గుఱ్ఱమును చంపకుము నీవు ఆవునుచంపగూడదు నీవు మేకనుగాని గొఱ్ఱ నుగాని చంపగూడదు జంకను రక్షింపుము పాలిచ్చునట్టిగాని మతేవిధము గానువయోగ పడునట్టిగాని మతేవిధముగా నువ యోగపడునట్టిగాని వశువులను జంపగూడదు యని యజుర్వే

దమునందనేక చోట్ల జంతుహింసగూడ దని ప్రమాణపచన
ములున్నవి కావున ప్రతిమానవుండును జంతుహింసఁ జేయక
సమస్తప్రాణులను స్వప్రాణ. గా చూచుచును దయాార్థ
హృదయులకు నిర్వాణపదంబు కలఁగిలాయుకంబని రాజునకు
బోధించిన నశ్వభవారందఱు నాసిద్ధుని యొక్కయహింసా
తత్వబోధమున. శ్రద్ధతో వినియు, కనీ రోజు మొదలుకొని హిం
సను మానుదమని నిశ్చయించుకొనిరి

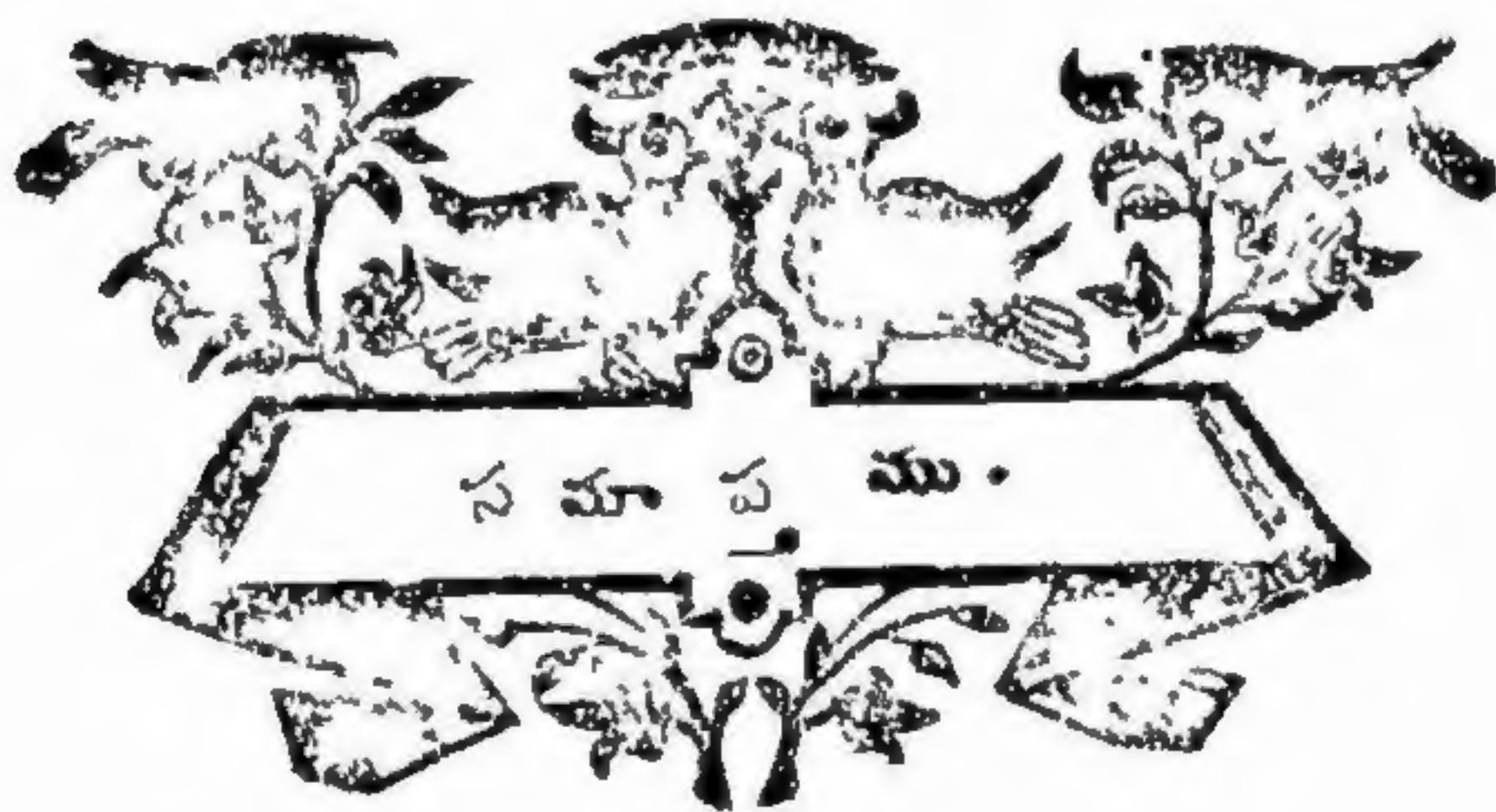
రాజు—తనుయహింసా తత్వబోధా మృతంబును గొలియు
తృప్తుఁడ నైతిని నికముందు హింసా కార్యములను మొదలు
పెట్టియు, కనేను చేయును నారాష్ట్రజనుల కెల్లఱకు బోధించిన
నివారిని కఠినముగా శాసించి నారాజ్యమందు జీవహింసా
పిశాచమును లేకుండజేసెద యిదివరకు నేజేసిన జీవహింసలకు
ప్రాయశ్చిత్తంబు లొసరించు కొనియెద నీయాగంబుతో నిక
నాజనితేను చాలించెదనని సభవారి నెపుజూచి యాగంబును
చాలించితి నని చెప్పబోవుచుండ సిద్ధుండు కరసంజచే వారిం
చియశేష సఖ్యుగల బీదజనులువచ్చి నీయాగంబున సంతు
ష్టిగా భుజించుదమన పేరాసలు గల్గియున్న నగరంబున బడి
యున్న జారలు కావున నీవివ్వడు దీనిహింస లేనిక్రమముతో
పూర్తిగావించి బీదలకెల్లఱకు సంతుష్టి భోజనంబులు పెట్టించు
మనిన రాజుట్లయొనరించి బీదలకు వడ్డసోపితంబుగా భోజనం

బులు వెట్టించి వస్తాడులు దానమిచ్చి వీడ్కోలిపిన నజ్జనం
 బెల్ల భూపాలుని యాదార్య గుంబును వేవిధులకొని యా
 దుచు సుఖంబుగా యనికపట్టు జేరిరి తనువాత భూపాలుండు
 సిద్ధుని తోడ్కోని కలభాషిణి యంతఃపురంబున కరిగిననమ్మా
 నవతీమణి సంపూర్ణ సంతభమమున నేగుదెంచి సిద్ధునకు నమ
 స్కరించి దీవన కైకొనిప్రభువునకు నమస్కరించిన నతండును
 సముచితరీతి దీవించెను. అపైనికలభాషిణి సిద్ధునికి విక్కిలి
 కృతజ్ఞత నువచారములు నల్పుచు రెండుమూడురోజుల సేపు
 కొని పూజించి సంతోషపూర్వకముగా సాగనంపెను తదుపరి
 వేంకటాద్రినాయ మహీపాలుండు కలభాషిణిలో గూడుయా
 రాజ్యసుఖంబుతోపాలు మదనసామ్రాజ్య వైభవమును కూడ
 సంపూర్ణంబుగా ననుభవించు తనదేశంబున హింసయనునది
 పేరునకు గూడ లేకుండునట్లు జేసి యేకోస్తర శతశివాలయం
 బులు గట్టించి యాశివాలయంబు లన్నింటియుం దొక్క ము
 హూర్తంబునలింగంకారప్రతిష్ఠల జేయించిహిరణ్మయగోగర్భ
 మునుజొచ్చుటమయూరవాహనా దూశుడలనాంభ్యామనస్త
 రాదియోగంబుల నభ్యసించుట మొదలగు కార్యము లాచ
 రించి జ్ఞానధనమును సముపార్జించి ప్రజలకన్నబిడ్డలరీతి కృపా
 దృష్టి నీక్షించి రక్షించుచు జగద్విశ్రాంతానంత సత్కీర్తి
 గణించుచుండెను. కలభాషిణి పతియే దైవమని భావించి పతి

దాశ్యమే మోక్ష ప్రదంబుగా నంచి రాజపత్నులమెడ గౌరవ
 విశ్వాసములుగల్గి మాతృభావంబుతో మెలంగుచు పతియను
 మతిని తనతల్లిసికూడ నచ్చటికే రప్పించుకొని పోషించుచు
 పతివ్రతా శిరోముణుల కెల్లనగగన్యై యక్షయశ్వరంబుల
 ననుభవించుచు నిరహంకృతితో విజ్ఞానధనంబు న్నాన్దించి లోక
 మందలి స్త్రీలకెల్ల దారిచూపించు చుండెను రాజపత్నులు
 కూడ నీవెయిందనూయ లేక నిర్మలశ్వరంబున కలసిమెలసి
 యప్పు చెల్లెండమాదిరి నన్యోన్య ప్రేమానుబంధంబుల మెలం
 గుచుండిరి, యాకలభాషిణి / యంబును శీలంబునుబట్టి యేకు
 లంబున చేర్చఁబడనొ యేచత్రివ్రతా మణితో బోల్పదగునో
 చనువగులే నిర్లయించు కొంగురుగాత. అష్టకవ్వంబుల కోర్చి
 మాయోపాయంబు వలన చెంచులదోడ్కొని పచ్చినభుజంగ
 ను, స్త్రీవేషముదాల్చి మంగాభాయి యనుపేరుతో
 గారిలో నే, నాముజేసి భుజంగరావు మాయానాటకంబు
 నకు ముఖ్యపాత్రయై నటించినదూతను పాతూరినగరంబునను
 మీర్ఖాసిమ్ పెటయందును మాయవేషంబులతో నంటిచి
 ప్పభువునకు జయంబుగూర్చిన యోధచతుష్ట యంబును,
 దొంగలను వెదకిపట్టుకొని వచ్చిన వీరాగ్రేనకలను, సన్మాన
 గౌరవ బహుమానంబుల సంతోషింపఁ జేసెను, తరువాత
 సంతఃపుర చోరులశిరంబులు ఖండించుడని మాహారాజుజ

నీడుబోవుచుండ కలభాషిణి వలదని వారించి చిహ్నజ్ఞాంత
మునకు కఠినశిక్ష విధించుడని సలహానీయ ప్రభుండ నొన
రించె నున దేశమందలి స్త్రీలనెల్ల సేకలభాషిణి వంటి తి న జా
మణులగావించి భారతమాతకు వన్నియ హెచ్చుటకు కృపా
మయుండగు భగవంతుని మనమెల్లరము సర్వకాలము సర్వా
వస్థలయందును నిశ్చలబుద్ధిమై ధ్యానించుచుండుని గాత
మన దేశమున నెవ్వనికిగాని జీవహింస జేయవలయునని గొం
ఫదయింప కుండునుగాత

ఓం హిం రహి రణ్యగ గ్భాయ నమః

దాస్యమే మోక్ష ప్రదానముగా నంచి రాజపత్నులయెడ గౌరవ
విశ్వాసములుగల్గి మాతృభావంబుతో మెలంగుచు పతియను
మతివి తనతల్లినికూడ నచ్చటికి రప్పించుకొని పోషించుచు
పతివ్రతా శిరోమణుల కెల్లనగగన్య యై యష్ట దుశ్వరంబుల
ననుభవించుచు నిరహంకృతితో విజ్ఞానధనంబు నాస్థించి తోక
మందలి స్త్రీలకెల్ల దారిచూపించు చుండెను రాజపత్నులు
కూడ నీవెయిందనూయ లేక నిర్మలస్వరత్నంబున కలసిమెలసి
యప్ప చెల్లెండమాదిరి ననోన్యన్య ప్రేమానుబంధంబుల మెలం
గుచుండిరి, యాశలభాపిణి / అణంబును శీలంబునుబట్టి యేకు
లంబున చేర్పఁపఁచిన యేవతివ్రతా మణితో బోల్పదగునో
చనువనులే నిర్ణయించు కొందురుగాత. అష్టకష్టంబుల కోర్చి
మాయోపాయంబు వలన చెంచులదోడ్కొని పచ్చినభుజంగ
రావును, స్త్రీవేషముదాల్చి మంగాభాయి యనుపేరుతో
జంగాడితో నేహముజేసి భుజంగరావు మాయానాటకంబు
నకు పూజ్యపాత్రైయ నటించినదూతను పాతూరినగరంబునను
మిర్ ఖాసిమ్ పెటయందును మాయవేషంబులతో నంటచి
ప్రభువునకు జయంబుగూర్చిన యోధచతుష్ట యంబును,
దొంగలను వెదకఁజేసికొని పచ్చిన వీరాగేనకలను, సన్మాన
గౌరవ బహుమానంబుల సంకొప్పింపఁ జేసెను, తరువాత
సంతఃపుర చోరులశిరంబులు ఖండించుడని మాహారాజుజ

నీయబోవుచుండ కలభాషిణి వలదని వారించి చిత్రజన్మాంత
 మునకు కఠింశిక్ష విధించుడని సలహానీయ ప్రభుండల్ నొన
 రించె మన దేశమందలి స్త్రీలనెల్ల నీకలభాషిణి వంటివతి నతా
 మణులగావించి భారతమాతకు వన్నియహెచ్చుటకు కృపా
 మయుండగు భగవంతుని మనమెల్లరము సర్వకాలము సర్వా
 వస్థలయందును నిశ్చలబుద్ధిమై ధ్యానించుచుందురు గాత
 మన దేశమున నెవ్వనికిగాని జీవహింస జేయవలయునను గలం
 వ్రదయింప కుండునుగాత

ఓం హిం రహిరణ్యగర్భాయనమః

మహామ ఫౌండేషన్ పుస్తకాల పరిశీలనాపట్టిక

పుస్తకం సంఖ్య	TPLA119B164
పుస్తకం పేరు	వాసిరెడ్డి శంకటాద్రి నాయుడు
తారీఖు	28/10/24
మొదట అర్జీ	IVo
వెనుక అర్జీ	IVo
మొత్తం పేజీలు	251
పేజీల పైకా పేజీలు	no
భాగ పేజీలు	ii, 3a, 4a, 2 130
లేని పేజీలు	no
తయారు చేసినది	Rehana
పేజీలు విడదీసినది	Rehana
స్కాన్ చేసినది	tharini
పరిశ్చ చేసినది	pragathi
పేజీలు పరిశీలించినది	
లైబ్రరీంగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
పరిస్థితి	Good